

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08277

NITGEDAYGET

Sem Liptsin

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ארויסגעגעבן פון אמאלגאמייטעד ברענטש 82
אינטערנאציאנאלער ארבעטער ארדן
ניו-יארק, 1934.

"NITGEDAIGET"

Copyright by

SAM LIPTZIN (Uncle Sam)

New York 1934

א י נ ה א ל ט .

פּען-שטיפּער־רייען און מאָנאָלאָגן :

9	— — — — —	"ניטגעדאָיגעט"
13	— — — — —	"דער נייער דיף"
18	— — — — —	איר קענט זיי ?
24	— — — — —	מיט א קלאַג צו גאָט
30	— — — — —	"קעיק"
34	— — — — —	אויס קריזיס
36	— — — — —	"א קולטור דירעקטאָר"
39	— — — — —	מיר דאַרפן אַ פּייסעך
41	— — — — —	מ'דאַרף האָבן סייכל
44	— — — — —	אַ פאַראַייניגטער פּראָגנאָ
46	— — — — —	דער לענדלאַרד מיסטער האַמען
50	— — — — —	מאַצע מיט וויין
53	— — — — —	וואָס גאָט גיט, דאָס האָט מען
57	— — — — —	זיי אַ מענטש, וועסטו עסן זאַין סוקע
60	— — — — —	אַ נייע האַגאָדע
66	— — — — —	מ'דאַרף וויסן דעם וועג ...
69	— — — — —	אַ אידיש האַרץ ...
72	— — — — —	קריזיס
74	— — — — —	"אַרויסגעשטעלט" אַ גאָז
77	— — — — —	די לעבעדיגע און די טויטע
79	— — — — —	ציינער
81	— — — — —	אַ קאָמפּראָמיס
84	— — — — —	אויגן
86	— — — — —	איד פאַר, מיין ווייב געגן
88	— — — — —	קו־קע־רי־קו
91	— — — — —	צופיל פּאָיש
94	— — — — —	ראַכמאַנעם
97	— — — — —	אַז אַ ר. מיניען
99	— — — — —	געוואָלד, די רענט סטרייקס

- 101 — דאָס האַרץ —
 103 — ווען וועט דאָס שוין זיין ?
 105 — שטיק־אַרבעט —
 107 — איין האַנט —
 109 — אַ באַר־מיצווע —
 113 — זאָל מיר נאָט ניט שטראָפֿן —
 116 — אַז אַפֿן־פֿאַרום —
 119 — קום איר ניט היינט, קום איר מאַרגן —

זינגען מיר :

- 123 — נוטער, ליבער כאַווער —
 124 — אַנקל סעמי איז קראַנק —
 126 — הופּי —
 130 — וואָס לערנט אַ אינגעלע ?
 132 — ביר . . . —
 134 — ברענט אַ פּיער —
 135 — גיב איר געלט —
 136 — סטאַפּ ! ! —
 138 — אַ קינדער־ליד —
 139 — דער פּיאַנער —
 140 — דער גרינער דיכטער —
 140 — מען זוכט —
 141 — פּאַליטישענס —
 142 — איפּריל־פּול —

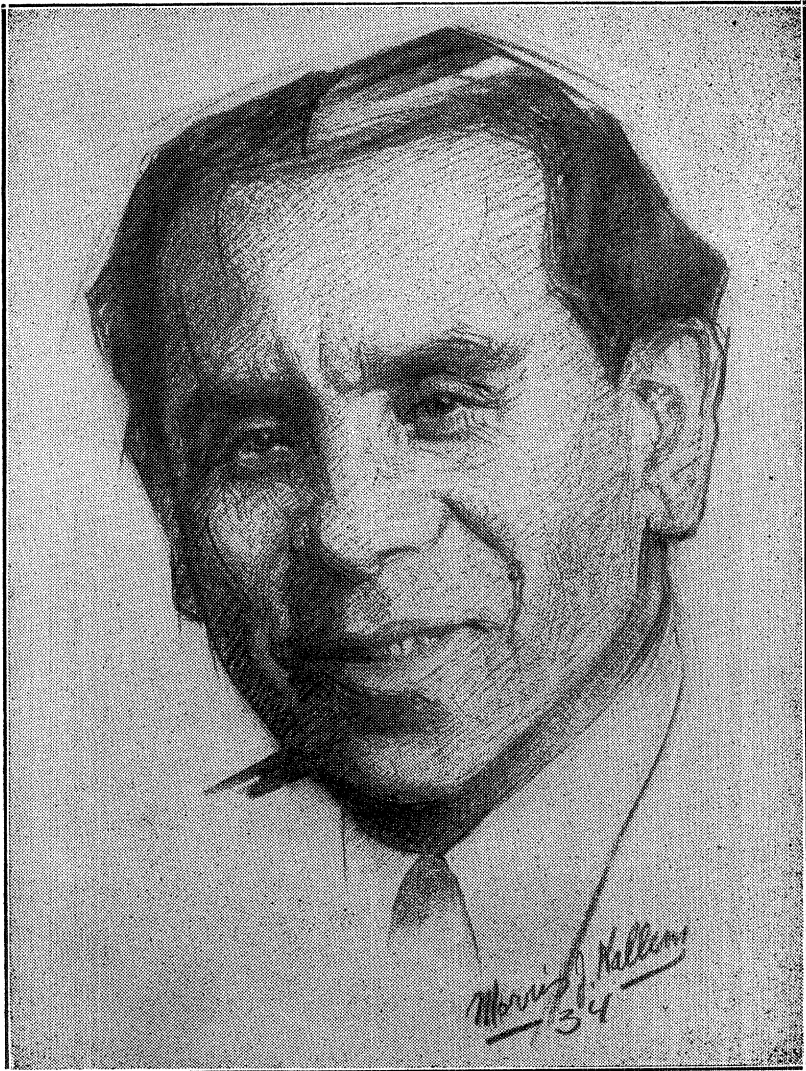
איינאַקטערס :

- 147 — „ברידער“ —
 143 — לאַנדסלייט —
 171 — רויט אַדער טויט —

לאַך־שראַפּנעלן :

רויטע פעפּערלעך — נייער ווערטער־בוך —
 פון קעמפֿ־לעבן — ווי די מאַסן שפּאַסן.

שער־בלאַט געצייכנט פון יאָסל האַטלער. בילד געמאַלן 1909 מ. קאַלעט

סעם סיפצין (אָרל סעם)

פּען - שטיפּער ייען
און מאנאַלאג

ניט געדאָיגט

אַלע זיינע יאָרן האָט סײַאַמקע געקעמפט פאַר אַ רעוואָלוציע אין רוסלאַנד. אָבער ווען די רעוואָלוציע איז געקומען, איז ער ניט געווען דערביי, ווייל ער האָט געמוזט אַנטלויפן פון דערהיים קיין אַמעריקע. סײַאַמקע האָט אויף דעם רעכענונג געשפּאַסט צווישן די אַרבעטער אין שאַפּ: — וואָס כעורע קענען! געמאַכט אַז עמעסע רעוואָלוציע און ניט געוואָרט אויף מיר, איד זאָל קומען און צולייגן אַ האַנט — געמאַכט אַז מיר! אָבער, ברידערלעך, ניטגעדאַיגעט, — פּלעגט ער אַ קלאַפּ טאָן איינעם אין פּלויצע, — מיר וועלן זיי נאָך ווייזן, אַז מיר קענען דאָ אויך...

די אַרבעטער אין שאַפּ האָבן אים גערופן „רענק-און-פּייל אַמ-באַסאָדאַר“, ווייל אַלץ וואָס איינער האָט געוואָלט וויסן וועגן סאָ-וועט-לאַנד, האָט ער געפרעגט סײַאַמקע'ן.

די אַרבעטער פּלעגן אים ארומרינגלען מיטאַנגיציט אין שאַפּ, און יעדער איינער האָט געפרעגט אַנאַנדער פּראַגע:

— וועט די רעוואָלוציע אויך קומען אין אַנדערע לענדער?

— איז פאַראַן אַ גרויסע אַרמיי פון רויטע סאָלדאַטן?

— קענען די פּויערים לייענען און שרייבן?

— צי איז שוין פאַראַן גענוג שפּייז? צי האָבן נאָך די ווייס-

גוואַרדייער אַ מאַכט? און צי זיינען די טראַקטארס וואָס מ'מאַכט אין סאָוועטן-פאַרבאַנד אזוי גוט ווי די אַמעריקאַנער? מיט איין וואָרט, אַלע זיינען געקומען צום „אַמבאַסאָדאַר“ און סײַאַמקע פּלעגט מיט אַ פּריילעך פּאַנים געבן איין ענטפּער: — ניטגעדאַיגעט!

אין דעם זעלבן שאַפּ האָט אויך געאַרבעט כאַים דער פּעסימיסט, אָדער ווי די אַרבעטער האָבן אים גערופן פאַרקירצט, כאַים-פּעסי.

דער כאַים האָט זייער ליב געהאַט דאָס וואָרט רעוואָלוציע, נאָך עס האָט אים געפּעלט גלויבן, אַז מ'קען דאָס טאַקע מאַכן. האָט ער אַנשטאַט קעמפּן — געקרעכצט.

דערפאַר איז טאַקע כאַים-פּעסי אַרומגעגאַנגען זייער פאַרדאַיגעט ווען אין רוסלאַנד איז פאַרגעקומען די רעוואָלוציע און מיט דערפאַלג:

— וואס הייסט, — האט ער געמאיינעט צו סיאמקע דעם אמבאָ-
סאָדאַר, — איר האט דען אַ באַגריף, וואָס דאָס מיינט? איבער-
גענומען אַ מעלוכע אָן פאַבריקן, אָן געשעפטן, אָן באַנען, בלוין
פּעלדער און וועלדער, און דערצו נאָך אזויפיל סוואַלאַטשעס, ווי די
באַלעבאַטיס, פּריציס, גענעראַלן — וואו וועלן דאָס די באַלשעוויקעס
נעמען אזוי פיל פאַרלייט, בוכהאַלטער, פאַרוואַלטער און טאַקע די
הויפטזאַך, וויסן ווי צו בויען און פירן אזא ריזיג געשעפט?

— ניטגעדאייגעט! — האט סיאמקע דער אמבאָסאָדאַר אַ מאַד
געמאַן מיט דער האַנט, — מענטשן וואָס קענען פירן אַ רעוואַלוציע,
וועלן שוין אויך קענען פירן די געשעפטן נאָך דער רעוואַלוציע.

שפּעטער-צו האט אים סיאמקע געוויזן אין די צייטונגען, אז אין
סאָוועטנלאַנד איז פאַראַן גענוג בוכהאַלטער און פאַרוואַלטער, און
אַסאך פון זיי נאָך גוטע שלאַנגלער. האָט כאַימפּעסי אַרויסגעוויזן אַ
פּרייד: — לאַמיר דיר זאָגן, עס איז מיר אַרונטער אַ יאָר פון קאַפּ.

אַבער אז מ'האַט גענומען איינפירן אין סאָוועטנלאַנד דעם פיר-
טאָג אַרבעט-וואַך, האָט כאַימפּעסי ווידער געדאייגעט:

— ווען מ'פּרעגט מיר, וואַלט איר זיי דאָס קיינמאַל ניט געלאָזן,
— האָט כאַימפּעסי געוואַרטשעט — הערט אַ געשיכטע: מ'דאַרף
נעמען איבערבויען אַ גאַנצע לאַנד, איז אַנשטאַט צו מאַכן אַ וואַך
פון נאָיען-צען טעג, מ'זאָל קענען אַריינאַרבעטן, אין ביי זיי נאָך
פאַרקערט: מאַכט מען אַ וואַך פון פיר טעג — איז ווען וועט דאָס
אַלץ פאַרטיג ווערן?

— ניטגעדאייגעט! — האָט סיאמקע אים גענומען דערקלערן,

— אין אַ לאַנד, וואו אַלע אַרבעטן, איז אַ פיר-טאָג וואַך גענוג. זיי
זיכער, אז דער פינף-יאָר פּלאַן וועט זיין אין פיר!

— כ'וויי? — האָט כאַימפּעסי פאַרקנייטשט דעם שטערן, —

ס'איז עמעס, און ס'איז גאַנץ פיין פון די באַלשעוויקעס, וואָס זיי
וויילן מאַכן אַלץ גוט פאַר די אַרבעטער. אַבער וואו וועלן זיי נעמען
אַיזן, שטאַל, מאַשינען, און טאַקע עסן און מעדיצין — מאַלע וואָס
מ'דאַרף אין אַן אייגענער מעלוכע?

סיאמקע דער אמבאָסאָדאַר האָט זיך דערביי צעלאַכט: —

פעסימיסט! טו עפעס בעסער פאַר אַ רעוואַלוציע איבער נאָך דער
וועלט. — וואו וועט סאָוועטנלאַנד נעמען אַלע נויטיגע זאַכן?

ניטגעדאייגעט! זיי קענען שוין זייער "שטעטל" באשטיין...
 פונדעסטוועגן, אז כאים־פעסי האט געפאקט א לאנדסמאן, וואס
 איז געווען פערזענליך אין סאוועטנלאנד, האט ער פון אים גענומען
 פאמפען און דער לאנדסמאן האט אים ברייטלעך דערציילט: —
 מ'עסט דארט, מ'ארבעט, עס בויט זיך א ניי לעבן; אז דאס גאנצע
 אלטע רוסלאנד איז מער ניט צו דערקענען. כאים־פעסי האט א טיפן
 זיפץ געטאן. מ'האט געקענט לייענען פון זיין פאנים, אז א שווערער
 שטיין איז אים אראפ פון הארצן.

אז כאים־פעסי האט געלייענט אין די באַלעכאטישע צייטונגען
 פארשידענע אטאקעס אויף זיין כאווער־לאנד, האט דאס אים
 געשניטן ווי מיט מעסערס און זיין מויער אַנגעפילט מיט דאייגע:
 — וואס טוט מען מיט דער כעווער? — האט ער זיך געגעסן
 דאס הארץ.

אויף מאַרגן איז שוין סיאַמקע דער אַמבאַסאַדאָר אַרײַנגעקומען
 מיט אַ פּרײַלעך פּאַנים און געווײזן כאַים־פּעסײַן אויסשניטן פון די
 אַרבעטער־צײַטונגען: — ניטגעדאייגעט, כאַים, — די אַלע נײַעסן,
 וואָס דו האַסט נעכטן געלייענט, איז ליגן. אַט האַסטו פאַר זײ אַ
 גרויסן נאַז...

אזוי האט מען זייער אפט געקענט זען ווי כאים־פעסי איז פאַר־
 זארגט און פארדאייגעט: — איינמאל וועגן א דורכרייס, א צווייט
 מאל וועגן אן אנפאל, א דריט מאל וועגן שפּיאַנען, אזוי אויך וועגן
 מילכאמע־געפאר, וועגן אן אומגליק, א קאנטר־עוואַלוציע; אבער
 אַנשטאַט צו קעמפן, האָט ער שטענדיג געקרעכצט, געוואַרטשעט, און
 סיאַמקע דער אַמבאַסאַדאָר האָט אים געדאַרפט האַלטן אין איין באַ־
 רואיגן: — ניטגעדאייגעט!

אז סיאַמקע האָט גערעדט אַדער אַרגומענטירט מיט כאַים־פּעסי
 איז שטענדיג געווען אַ רעדל אַרבעטער אַרום זײ. דערפאַר האָט
 טאַקע סיאַמקע געזוכט צו בריינגען די סאַמע לעצטע נײַעס פון סאַ־
 וועטנלאַנד. אז ער האָט באַגענגט אַ בילד פון אַ נײַער פּאַבריק, אַ
 מאַשין, אַן עראַפּלאַן, איז דאָס שוין גלייך געהאַנגען אין שאַפּ אויפ'ן
 וואַנט, און די אַרבעטער האָבן געוואָלן פון דעם רענק־און־פּײַל
 אַמבאַסאַדאָר.

נאָך אַפּט, ווען כאַים־פּעסי איז געשטאַנען ביים וואַנט און

באטראכט די בילדער, האבן די ארבעטער ארום אין כאר מיט
 סיאמקע'ן אויסגעשריען: — כאים־פעסי, ניטגעדאיגעט!
 כאים־פעסי האט אבער דאך געדאיגעט און זיין לעצטע דאיגע
 איז געווען, פארוואס ווערט ניט אנערקענט זיין סאוועטנלאַנד. ווי
 א ווערימל האט דאס אים גענאגט אין זיין מויעד.

— סטייטש, — האט ער געטאיגעט צו די ארומיגע, — דארטן
 שטייגט אלץ אין דערהויר, און דא פאלט און קראכט און דאך מאכט
 ער נאך אן אנשמעל ווי א באק אויפן דאך — אט אזוי האט ער
 געצילט אין דעם באבערדלמן אַנקל סעם — ער וויל נאך ניט!
 — ניטגעדאיגעט! האט סיאמקע אים געקלאפט אין פלייצע —
 מ'וועט אנערקענען!

אז די צייטונגען האבן געבראכט די נייעס, אז אמעריקע האלט
 ביים אנערקענען סאוועטנלאַנד, זיינען אלע ארבעטער אין שאפ גע-
 שטאנען ארום טיש און זיך געקוויקט מיט די נייעס, וואס סיאמקע
 דער אמבאסאדאר האט זיי פארטייטשט:

— איר ווייסט, ברידערלעך, דאס האט מען אונז אנערקענט —
 און דערביי האט ער א פיר געטאן זיין האנט אין א רינג ארום, —
 מיר און דיר — אונז אלעמען אפילע דיר אויך — האט ער אין
 שפאס אנגעוויזן צו כאים־פעסי.

— אבער ס'איז נאך אלץ ניט דאס, וואס דארף זיין, — האט
 איינער אין דעם רעדל אריינגעווארפן א ווערטל, ווינקענדיג אויף
 כאים־פעסי, — וואו איז אונזער סאוועטישער אמבאסאדאר קיין
 רוסלאַנד?

— ניטגעדאיגעט! — האט שוין כאים־פעסי א געשריי געטאן,
 — איצט קומט אן אמבאסאדאר פון דער רעוואלוציע — שפעטער
 וועט קומען די רעוואלוציע אליין! ניטגעדאיגעט! ניטגעדאיגעט! ...

דער נייער דיל.

(מאנאלאג)

איר האָט עפעס מישפּאַכע אין אַמעריקע? צו מײן מישפּאַכע אין גאר ניטאָ קײן פּאַרגלײך. וואו איר זאָל ניט אַ וואַרף טאָן אַ שטײן, וועל איר טרעפן אַן אַנקל, אַ שוואַגער, אַ קאָזין, אַ ברודער, אַדער גאַר גלאַט און אײגענעם.

אַ שטיקל צײט איז געווען בײ מײן מישפּאַכע ניט אזוי אײ, אײ, אײ ווי איבעראַל, איז אײד איז מײן מישפּאַכע געווען אַביסל רײסערייען. ס'הײסט, עס האָט זײך אַרײנגעכאַפט די קראַנקהײט פֿון דעם „אײסטן“. . . . נײן, איר מײן ניט כּאַלילע הוסטן, גאַר טאַקע „אײסטן“ איר פּאַרשטײט אַלץ ניט? גאַר פּאַשעט. דער זײדע האָט געהערט צו די מײזאַכײטן, מײן שווער—צו די סאַציאַליסטן, מײן שוואַגער—צו די פּוילאַע־צײעניסטן; אַ קוזײנע מײנע—צו די אַנאַרכײסטן, איר כּאַסן—צו די אַוואַנטורײסטן; מײן ווייב—צו די קאַמוניסטן, מײן טאַכטער—צו די נודיסטן; דער זון מײנער—צו די פּיוזאַיאַ-ניסטן, די שנור—צו די צײעניסטן; מײן שוויגער—צו די פּאַצײ-פּיסטן און מײנער אַן אַנקל—צו די וויסע־שאַוויניסטן. וועגן מיר אַלײן פרעגט איר? איר געהער אַפּיציעל צו מײן ווייב, אָבער אומ־אַפּיציעל בײן איר דער אומפּאַרטייאַישער טשערמאַן. . . . פּאַרשטײט זײך, אַז די קלײנוואַרן האָט זײך געהאַט אַ באַזונדער „אײסטן“־קראַנקהײט פּאַר זײך. און דער קאַמף איז געגאַנגען אויף טיש און אויף בײנק.

ס'הײסט, אין די פּרײערדיגע יאָרן, ווען מענטשן האָבן גאַר געקענט מאַכן אַ לעבן און ניט דײנקען, איז אונזער מישפּאַכע געווען זײער אײניג. מיר האָבן אַלע מאָל לײב געהאַט צו וואוינען אין אײן געגנד, און אײנע פּאַר די אַנדערע זײנען מיר געגאַנגען אין פּיער און וואַסער. טאַמער כּאַלילע איז עמײצער קראַנק געוואָרן איז אונזער מישפּאַכע, זײנען אַלע גלײך געווען אויף די פּיס מיט מעדײצין, מיט הײסע „בענס“, מיט עקס־לאַקס, מיט קלעסטירס, מיט באַנקעס און טאַקע מיט די קרעכצן און ווינען. אין אונזער מישפּאַכע, אויב אײנער

איז קראַנק געוואָרן, האָט מען אים ניט געלאָזן קרעכצן, אַפּילע ווען ער איז געווען מיט אַ הונדערט און פּופּציג פּיבער. אַלע האָבן גע'קרעכצט, גע'איי'קעט און טאַקע געשוויצט פאַר אים... און טאַמער האָט איינער אין דער מיטשפּאַכע געקראָגן אַ קרעמפּ, האָבן זיך אַלע געכאַפּט פאַר די בייכער...

אַז עס זיינען אַבער אָנגעקומען די נייע צייטן מיט נייע דילס, מיט קראַכן מיט קרויזסן און מ'האַט שוין געמוזט נעמען דיינקען, איז מיט דער פּראַגע פון די "איסטן" אין מיין מיטשפּאַכע געוואָרן טאַקע גאָר ניט פּריילעד. ס'הייסט, אַמאָל פּלעגט מען זיך אויך ווען-ניט'ווען אַ דראַפּע טאָן. אַבער אינאַוונט האָט מען זיך צוזאַמען גע-מאַכט אַ קערטל, זיך איבערגעבעטן, און געזאַגט אַ גוטע נאַכט, און ס'איז געווען שאַ שטיל, ווי אַלץ אויף דער וועלט.

אַבער זינט מ'האַט אַ ריע געטאָן אין דעם וועלט סמעטניק און עס האָט זיך גענומען "פּילן" אין די געשעפטן, אין די קעשענעס, האָבן אַלע זיך אַ כאַפּ געטאָן פאַר די קעפּ. און וואָס זאָל איר אייך זאָגן, עס איז געוואָרן הימל, ערד און שטורם...

מיין שווער איז געווען אַ פּיינער באַלעבאַס, מיט אַן אייגן הויז, אַן אייגן געשעפט, און דערצו אַ פּיינער סאַציאַליסט. האָט זיך דאָס רעדל אַ דריי געטאָן, דאָס הויז געקראַכט, דאָס געשעפט פאַרמאַכט. האָט ער זיך אַריינגעקליבן צו מיר. דער זיידע — אויך דאָס אייגענע. דער שוואַגער האָט זיך אויף אַ ווילע אַריינגעקליבן צו מיר אין אַ צימער ביז ס'וועט ווערן בעסערע צייטן... די קווינע איז געקומען בלוין פאַר איין נאַכט געכטיגן — איז זי פאַרבליבן אַ באַרדערקע. דער זון מיינער האָט פאַרגעשלאָגן צו נעמען גרעסערע רומס — און האָט זיך אויך אַריינגעקליבן. וואָס דער סאַף איז געווען קענט איר זיך ניט פאַרשטעלן. איר מוז אייך דאָס דערציילן.

מיין שווער האָט אויפגעהאַנגען אויפ'ן וואַנט אַ בילד פון אייב קאהאַז, דער זיידע — פון ווילנער גאַנע, מיין זון — פון אַ פּאָליטישען, זיין ווייב — פון דאַקטאָר הערצלען, די קווינע — פון עמאַ נאָרדמאַן, מיין טאַכטער — פון אַ נאַקעטן מענטשן. מיין ווייב, פאַרשטייט זיך, האָט שוין צווישן אַזעלכע פאַרשוויגען קיין רעוואָלוציאַנערע בילדער ניט געוואָלט היינגען. און איר? — איר האָב געפילט די ערשטע צייטן, ווי זיך אַליין אויפצוהיינגען...

די יונגווארג, פארשטייט זיך, האָבן געהאַנגען אויף די ווענט וואָס זיי האָבן געוואָלט: פּרײַז־פּײַטערס, אַקטײַאַרן, בײַזכאַל שפּײַלער, שווימער, און טאַקע אויך פּירער, פּאַליטישענס און מאַכער.

אַז קײן פּלאַץ איז שוין נײַט געווען וואו צו הײַנגען אויף די ווענט, פּלעגט מען הײַנגען אײַנע אויף די אַנדערע. אזוי איז געגאַנגען מײַן טאַכטער, די נודיסטן, און אויפּגעהאַנגען אַ נאַקעטע מײַד איבער דעם ווײַלנער גאַען. איז געקומען מײַן זון, אַרונטערגענומען עמאַ גאַלדמאַן און אויפּגעהאַנגען אַ פּאַליטישען. האָט געכאַפט די קווינע און אויפּגעהאַנגען עמאַ גאַלדמאַן אויף אײַב קאַהאַן'ען. האָט דאָס דערזען מײַן שווער, האָט ער געכאַפט דאָס בילד און אויפּגעהאַנגען סאַמע אויב'אַן, האָט גענומען מײַן ווײַב אײַב קאַהאַנס בילד און אַרבערגעמופט אין באַדרום. די יונגוואַרג האָבן זיך געמאַן זײַערס: אויף דר. הערצלען האָבן זיי אויפּגעהאַנגען אַן אַקטריסע, אַן אַקטײַאַר — אויף דעם פּאַליטישען, אַ בײַזכאַל שפּײַלער אויף דעם זײַדן, אַ פּרײַז־פּײַטער אויף עמאַ גאַלדמאַן. מיט אײַן וואָרט, די בילדער אויף די ווענט האָבן זיך געבײַטן, ווי די פּראָגראַמען אין אַ מואוױ... אַז עס איז געקומען אַוונט, איז זיך יעדער געקומען מיט זײַן צײַטונג. דער שווער איז אַרײַן מיט'ן „פּאַרווערטס“ און זיך צע־שפּרײַט אויפ'ן טיש. דער זײַדע איז אַרײַנגעקומען, האָט ער אַרונטער־געשאַרט דעם „פּאַרווערטס“ און זיך צעשפּרײַט מיט'ן „מאַרגן זשורנאַל“. האָט אָבער לאַנג נײַט גענומען און מײַן זון האָט זיך צעשפּרײַט מיט'ן „טאַג“, און פון „מאַרגן זשורנאַל“ איז שײַן גע־פּלױגן שטיקער אויפ'ן פּלאַר. די קווינע איז אַרײַנגעקומען מיט איר'ס אַ בלעטל און די טאַכטער מיט אַ „נײַוס“ און זיי האָבן שוין די אַנדערע אַרונטערגעשאַרט. און אַז מײַן ווײַב האָט זיך צעלאַזן מיט דער „מאַרגן־פּרײַהײַט“, זײַנען שוין אַלע געלעגן אויפ'ן פּלאַר און זיך געשפּילט מיט שטיקלעך פּאַפּיר, ווי מאַנקיס אין אַ שטייג... .

אַזוי פּלעגט מען זיך רײַסן, בײַסן, אָנברױגען זיך און זיך אַוועקגעלאַזט צום בײַכער־שראַנס נאָך אַ בוך צום לײַענען. האָט דער זײַדע אָנגעטראָפּן אויף אַ טרײַף־פּאַסל אַ בוך, איז ער געפּלױגן אין דר'ערד, און אַז מײַן שווער האָט געכאַפט אין האַנט אַ מעדרעש, איז ער געפּלױגן אונטערן אויוון. דער סאַף איז געווען, אַז אין פּינף מינוט איז דער בײַכער־שראַנס געווען לײַדיג. און דער יאַרד איז געווען אָנגעפּילט מיט לײַטעראַטור... .

בא אזא איניען פלעגט זיך מיון ווייב ניט מישן, ווייל זי האט געהאט אירע ביכער פארשלאסן באזונדער. איד פלעג אבער ווערן דער אומפארטייאישער טשערמאן, אַרונטערגיין אין יארד, צונויפֿ-קלייבן די ביכער און שאפן צוריק אין שראנק א פאַראייניגטן פראַנט...

אז אלע זיינען שוין געווען מיד פון קריגן זיך און רייסן זיך, האָט זיך יעדערער אַריינגעכאַפּט צו זיך אין צימער אַרײַן. איד מיט מײן ווייב פלעגן דאָן בלייבן אין קיד, ווי צוויי טויבן אויף אַ בוים. מיטאַמאַל, דער זיידעניו, אַ געזונט אויף אים, צעלאָזט זיך מיט זיין באַסאווער שטימע: „יסמייכו, יסמייכו, בעמאַלכוסאַ“. מער ווי דאָס האָט מען ניט געדאַרפּט. באַלד האָט זיך מײן שווער צע-לאָזן מיט זיין שטימע, וואָס האָט געקלונגען ווי אַ סטימ־אינדושען, מיט זיין באַליבט ליד: „שאַ, שאַ, דער רעבי גייט, אי, אי, דער רעבי גייט“. ווערט מײן זון אַן אַנגעצונדענער און צעזינגט זיך: „מאי קאַנטרי“. אַט אַזוי האָבן זיך פאַרוואַנדלט אלע צימערן אין אַ מעשׂוֹ גאַים־הויז. די שנור זינגט, „אויך לוי אַוודאַ טיקוואַסינו“, די טאַכטער — „יעס סער, מאַי בייבי, נאָו סער, לאַמטעדעריידי“, די קינדער זינגען אַנדערע גאַס־לידלעך, און מײן ווייב וויל אַלעמען אַריבער־שרייען, „אויף פינג אַקעאַנען זאַל ווײען און פּלאַמען די פּאַן פון סאַ־וועטישן פּלאַט“.

פאַרשטייט זיך, אז איד גיב איר אַ האַנט און מיר גיבן זיי צוויי צו איינס, אַבער פּאַלג מיר אַ גאַנג און שריי אַריבער אזאַ כאַר, וואָס זעט אויס ווי אַ שטורם־ווינט זאַל אַרונטער פון זינען... וואָס איז דער סאַף, פּרעגט איר? איצט, זעט איר, קען אַזעלכע זאַכן אין אונזער מישפּאַכע ניט פאַסירן. מײן ווייב, אַ לעבן אויף איר, האָט זיי אַלעמאַל געזאַגט: „קינדערלעך, אויב איר ווילט ניט לערנען פון בוד, וועט איר לערנען פון בוד. עס וועט אייד קרימען אין מאַגן, וועט איר זיך דרייען דעם קאַפּ...“

מײן שווער וויל שוין אַנפאַנגען אַרבעטן אויף די עלטערע יאַרן, האָט ער ניט וואו, און זיין „פאַרווערטס“ האָט אים געהאַלטן אין איין פאַרויכערן, אז עס קומען שוין בעסערע צייטן. איצט וויל ער ניט אַ קוק טאַן אויפֿ'ן „פאַרווערטס“.

מײן זון האָט געהאַפּט אויף אַ שטאַטישן דזשאַב, האָט ער גע-קראָגן ראַמען שניי — איז דאָס שוין אויך צעגאַנגען... .

די שנור מיינע, וואָס האָט געהאַלטן אין איין קלייבן שעקאַלים פאַר ערעץ־איסראַעל, האָט זיך שוין אויך אָפּגעשאַקלט פון זיי, זי ווייס שוין, לאַכט זי, אַז אַנשטאַט דער געאולע וועט קומען פון דאַרטן — א פייג אַז באַקסער.

די קוזינע, די אַנאַרכיסטקע, האָט דעם סיאָזן געקראַגן דריי מאַל רעדאַקשאַנס, פיר מאַל סלעק, און איינמאַל אַרויסגעוואַרפן — פאַר גוט.

איצט, זאָגט זי, ווייסט זי שוין, פאַרוואָס מ'רופט די סאַציאַליסטיש־אַנאַרכיסטישע פירער לאַקיעז, גרעפטער, פאַרעטער און רע־קעטירער.

מיין טאַכטער איז געוואָרן אויס נודיסטן, ווען ביי איר האָט גענומען וואַסן אַ בראַדעווקע אויפ'ן אָרעם; און צו טראַכטן האָט זי זיך גענומען ווען איר אידישער באַס האָט איר דערקלערט, אַז ער גלייכט ניט קיין אידישע „הענט“...

אַזוי האָט די גאַנצע מישפּאַכע דערפילט דעם „נייעם דיל“, אַז אפילע די יונגוואָרג ריידן שוין צווישן זיך, פאַרוואָס גייען די רייכע קינדער מיט גאַנצע שיד און זיי — מיט צעריסענע; פאַרוואָס האַבן די רייכע קינדער צו פרעסן, און זיי — ניט גענוג צום עסן.

צו וואָס אייד לאַנג ברייעז, אַז זיי האַבן געעפנט די אויגן, האַבן זיי פאַרמאַכט דאָס מויל... איצט האַבן זיי שוין מיין ווייב גאַרניט וואָס צו זאָגן. און אַז זי בריינגט אַרויף אַ „מאַרגן־פרייהייט“, צי אַ „דיילי וואַרקער“, באַפאַלן זיי איר אַלע, ווי וועוריקעס אַ ניסל... אויף די ווענט היינגען איצט בלוז צוויי בילדער: מאַרקס און לענין, און מיין שווער וויל ניט אַנדערש, אַז סטאַלינס בילד זאָל שטיין ביי אים אויפ'ן דרעסער.

די ביכער איז שראַנס ליגן איצט רואיג, דערפאַר אַבער מיין ווייב'ס ביכער נאַשט מען — ווי סאָוועטישע צוקערקעס... קומט צום זינגען, זאָג איר אייד, זיינען אַלע ווי איין באַר, און איר, אַנשטאַט צו זיין אַז אומפאַרטייאישער טשערמאַן, בין איר גע־וואָרן אַ גאַנצער דיריגענט...

וואָס פרעגט איר? וואָס מ'זינגט? אַז מיין פיאַנערל זאָל אויפ־שטיין אינמיטן דער נאַכט און אַנשטעלן דעם רעקארד אויפ'ן פאַנאַ־גראַף מיט דעם „אינטערנאַציאָנאַל“, איז אין אַ סעקונדע מיין גאַנצע מישפּאַכע אויף די פיס... מיט די הענט אינדערהויך...

איר קענט זיי ?

(א מאַנאַלאָג פון אַ אידענע)

א גוט מאַרגן אייד, (שטעלט אַוועק דאָס פעקל מיט שפּייז), וואָס איר זאַלט ניט זאָגן אויף אונזער פרעזידענט, ער האָט פאַרט אַכיסל אונז פאַרגרינגערט. איר זעט דאָס פעקל ? פריער האָב איר געדאַרפט שלעפּן פאַר אַ דאָלאַר צוויי מאָל אזוי פיל פון גראַסערי. איצט ? עס איז גרינג צו טראָגן . . . פונקט אַ העלפט. . .

דער גראַסערימאַן זאָגט מיר, עס וועט ווערן נאָד טייערער, וואָס איז, „אינפּלוענציע“ (אינפּלאַציע), דער פרעזידענט האָט געמאַכט אַזאַ קונץ, אז פון איין דאָלאַר איז געוואָרן צוויי, איר פאַרשטייט ? איז פון דעם פעקל געוואָרן אַ העלפט. דעם עמעס געזאָגט, זאָל איר אַזוי ניט וויסן פון קיין צאַרעס, ווי איר קען דאָס ניט פאַרשטיין איר האָב דאָס טאַקע אַנומלטן געפּרעגט באַ אַ אידענע אין גראַסערי סטאָר. מיילע, זאָג איר, דער וואָס האָט אַ דאָלאַר און מ'מאַכט צוויי פון דעם איז אים גוט, אַבער וואָס איז מיר דער אונטערשייד, צי עס איז „אינפּליר ענציע“, צי עס איז קאַדאַכעס מיט רעטעכלעד, אַז ס'איז ניטאָ קיין צעבראַכענע פעני אין הויז.

וואָס זאָל איר אייד דערציילן, די אידענע איז שוין נאָר ניט געווען קיין אידענע, דאָס איז אַ מענטש מיט אַ געשליפּן צינגעלע. און זי האָט מיר גענומען דערקלערן, אז די וועלט איז אַ פאַסקודנע, און אין אַ מינוט האָט זי אַ שפּאַן געטאַן און געוויזן וואָס עס טוט זיך אין אַלע עקן וועלט. דאָס ווייס פון שפּאַניע און טערקיי און רוסלאַנד און ווייס וואָס עס טוט זיך באַ די יאַפּאַנטשיקעס, און אַפילע פון דער זון מיט דער לעוואַנע, מיט איין וואָרט, זי האָט מיר דערלאַנגט דעם הימל מיט דער ערד אפ'ן האַנט. . .

פאַר אייד, זאָגענדיג דעם עמעס, האָב איר ניט פאַרשטאַנען די אַלע זאַכן וואָס זי האָט גערעדט, אַבער מ'קען פאַרשטיין, אַז דאָס דאַרף זיין עפעס רעכטס. . .

איז קורצן אייד דערציילן, זי האָט געמאַכט פון פרעזידענט אַ נאָר-

נישט און פון גאט א גארנישט שעבענאָרנישט, מיר אַריינגערוקט אַ ביכעלע אין האַנט און איז אַוועק.

קומענדיג אַהיים, דערצייל איר דאָס מיין כאַים'ען און ניב אים דאָס ביכעלע. נאָ, זאָג איר, אַויף טשיקאָוועסט, לייען דאָס דורך. כאַפט ער אַ קוק און דערלאַנגט זיך אַ קלאַפּ אין האַרצן: „א בראַך איז מיר, דו ביזט אַריינגעפאַלן אין די ריכטיגע הענט, דאָס זיינען דאָר די קאָמוניסטן.“

— „אַזוי,“ זאָג איר, „דאָס זיינען זיי טאַקע?“
זאָגט ער מיר, „יע, נאָר היט זיך פאַר זיי.“

מילע, אין קורצן, אין עטלעכע טעג שפּעטער טרעף איר ווידער די זעלביגע אירענע, און זי דערלאַנגט מיר אַ בלעטל. איר כאַפּ אַ קוק, זי וויל פון מיר איין קלייניקייט, איר זאָל סטאַפּן מילכאַמעס. איר הערט כאַטש, וואָס מ'וויל פון מיר? נאָר דאָס איז נאָר ניט אַלץ. מ'לאַדט מיר איין צו אַ מיטינג וואו איר זאָל זאָגן מיין מינינג און לאָזן הערן מיין פּראָטעסט.

וואָס זאָל איר איר זאָגן, איר האָב זיך גוט צעלאַכט. איר האָב אַנומלטן געזאָגט מיין לענדלאַרד ער זאָל מיר פּיסקן דעם קראַז און פאַרלאַטען דעם סילינג, פון וואָנען עס הערט ניט אַויף צו קאַפּען דאָס וואַסער. האַט ער מיר געענטפּערט:
— אויב איר גלייכט ניט די רומס, קענט איר פאַרן צוריק אין אייער שניפעשאַט.

און אז איר זאָג אַמאָל מיין כאַימען ער זאָל אַויפהערן צו שפּילן פינאַקל און בעסער אַרויסגיין מיט אַ סינד אין גאַס, גיט ער מיר אַ מעסט אַפּ מיט די אויגן און ווערט פאַרשוואַונדן ווי דער סיזאַן היינטיגע צייטן...

נו, וואָס זאָגט איר אַויף דעם, — זאָל איר קומען סטאַפּן מיל־כאַמעס?

פונדעסטוועגן האָב איר גענומען דאָס בלעטל, אַריינגעלייגט אין קעשענע, און ביז מיר אַוועק אַהיים.

אַריינקומענדיג אין הויז, נעם איר אַרויס דאָס בלעטל און ווייז מיין כאַים'ען.

— „זע,“ זאָג איר, „כאַ דיר בין איר אַ אירענע, אַ גאַרנישט, אַבער כאַ לייטן, זעסטו, בעט מען מיר צו קומען סטאַפּן מילכאַמעס, מ'וויל זיך מעיאַשעו זיין מיט מיר, איר זאָל לאָזן הערן מיין פּראָטעסט.“

מיון כאים האט אָנגעקוקט דאָס בלעטל און זיך צעשריען:
 — „געוויס, באַ זיי, באַ די קאָמוניסטן, זיינען אַלע מענטשן, און
 אַלע כאַכאָמים; באַ זיי זיינען שוואַרצע כאַוויידים און ווייבער פּילאָ-
 זאָפּן.“

ער האָט אויף גיך צענויפגעלייגט דאָס בלעטל, אַרײַנגעשטעקט
 אין קעשענע, דערביי מיר געוואָרנט מיט'ן פינגער:
 — „זאַלסט ניט דערוועגן זיך גיין צו זיי, ווייל מיר דאַכט זיך,
 אַז די זשוליקעס ווילן דיר גאָר אינגאַנצן קידנעפּן און מער ווי
 דאָס פּעלט מיר ניט.“ ער האָט דערביי נאָכאמאַל אַ מאַך געטאַן מיט'ן
 פינגער:

— „געדיינסק, זאָג איר דיר, איר וועל זיי ניט געבן אַ פעני אויסליין
 געלט פאַר דיר...“

איר האָב זיך צעלאַכט און אים באַרואיגט, אַז פאַר אַזאַ מעציע
 ווי איר דאַרף ער גאָר קיין מוירע ניט האָבן. אויב מ'וועט מיר היינט
 קידנעפּן, וועט מען מיר מאַרנן בריינגען צוריק... .

וועגן מיטינג האָב איר אַבער באַשלאָסן באַ זיך, אַז איר מוז גיין
 זען. מײַלע, אויב שטאַרבן, איז איינמאַל דער טויט. אַלע טאַג שטאַרבט
 מען ניט. אַבער איר מוז זען, ווי ס'זעען אויס די רויטע, און וואָס פאַר
 אַ פּאַנים האָבן ביי זיי די ווייבער?

אייד זאָגן דעם עמעס, האָט באַ מיר געקלאַפט דאָס האַרץ. איר
 האָב אַנומלטן געלייענט אין אַ פּײַפּער, אַז באַ די רויטע מוז מען זיך
 מיט אַלץ צעטיילן; פון געלט לאָבן זיי, פון גאָט שפּאַטן זיי, און אַ
 רייכער האָט באַ זיי אַ פּאַנעם ווי אַן אַרעמאַן אין מײַנער-וואָנט.
 בעקיצער, איר האָב מיר אויסגעטאַן מיין קערשורײַנגל, מינע
 אוירינגלעך, אַוועקגעלייגט דאָס טײַסטערל מיט די פאַר סענט אין הויז.
 איר האָב אַפּילע זיך ניט צוגעפּוּדערט, אַז איר זאָל אויסזען אַביסל
 שענער, און אזוי בין איר אַוועקגעגאַנגען אין האַל אַרײַן.

איר הערט, וואָס זאָל איר אַיך דערציילן, איר בין אַרײַן אין אַ
 האַל, איז דאָס די גרויס ווי מיין גאַנצע שטעטל מיט'ן קלױסטער צו-
 זאַמען. געטראָפּן האָב איר דאָרטן שוואַרצע און ווייסע, יונג און
 אַלט, מענער און פּרויען, און טאַקע שיינע פּרויען. מ'האַט געזונגען
 און געשריען און גערעדט. אזוינס האָב איר נאָך ניט געהערט.

מיט איינמאַל, אין מיטן זינגען, אַלע ווי זיך צוזאַמענגערעדט,
 גיבן אַ הויב אויף די הענט און פאַרמעסטן זיך ווי גאָר אַט גיען זיי

און קערן איבער די וועלט. פאר אייך זאגענדיג, איד בין געבליבן זיצן
א פארציטערטע און האב אַננעפאָנגען וואָרפן מיינע אויגן אויף אַלע
זייטן זוכן דעם וועג אויף אַרויסגיין.

דאָ, פאַרשטייט זיך, איז מיר קלאָר געוואָרן וואָס די רויטע זיינען
און פאַרוואָס מיין כאַים האָט מיר געוואָרנט. אַבער בעפאַר איד האָב
צייט געהאַט אַ טראַכט צו טאָן פון ווידע, האָט מען פאַרענדיגט זינגען
און מ'האַט זיך ווידער גענומען באַזעצן אויף די פּלעצער, און ווידער
פריילעך. מיטאַמאָל, ווי אַ בליץ גיט מיר אַ פּלי פאַרביי די אויגן, און
איד דערזע פאַר זיך כאַימען.

וואָס זאָל איד אייך זאָגן, קיינמאָל אין מיין לעבן האָב איד גיט
געהאַט אַזאַ פרייד פון דערזען מיין כאַימען, ווי דאָס מאָל...

— כאַים, האָב איד אַ געשריי געטאָן, וואָס טוסטו דאָ?

— איד בין, זאָגט ער, געקומען זען די רויטע. אַבער ווי קומסטו

אהער?

— וואָס טויג דיר, זאָג איד, די פּראַגעס. זאָג מיר בעסער וואו איז

דיין וואַטש און טשיין?

האַט ער זיך צעלאַכט מיט אַ ווילד געלעכטער און מיר אַרייַן

גערוימט אַ סאָד:

— וואָס דיינקסטו, זאָגט ער, בין איד? עפעס אַ גרינער? איד

ווייס דאָר, זאָגט ער, וואו איד גיי, איד האָב דאָר געלייענט אין די
פּיפּערס, אז די רויטע ווילן נאָר מ'זאָל אַלץ צעטיילן. האָב איד אַלץ
מיט אַנאַנדער אָפּגעשטעלט אין הויז. און איצט זאָלן זיי מיר עפעס
טאָן.

כאַם אַרויסגיין, אה! אה! אויב זיי האָבן גיט געהאַט וואָס פון

אונז צו נעמען, ווילן זיי כאַטש נעמען דעם אַדרעס.

פון אַנפאַנג האָט ער זיך געשראַקן און טאַקע גיט געוואָלט געבן

דעם אַדרעס. זאָג איד מייז כאַימען: — נאַראַסאָ, שרעק זיך גיט, ביי
זיך אין הויז ביזטו נאָר באַלעכאַס.

אַקלאָל, מיר האָבן זיי געגעבן די אַדרעסן. זאָגט מען כאַימען ער

זאָל ווערן אַ מעמבער אין „איקאָר“; מיר זאָגט מען איד זאָל ווערן אַ
מעמבער ביי די פּרויעוואַנסולס. טראַכט איד מיר, זאָלן מיר זיך
נאָר אַרויסכאַפן פון דאַנען, וועלן מיר שוין זען וואָס איז דאָס פאַר אַ
נעמען, און ווער נאָר קומט דאָרט צו זיי. און אזוי טראַכטנדיג האָט
מען אונז אין געדראַנג אַרויסגעשטופּט מיט די אַנדערע טויענעטער אין

גאס און באגלייט ווידער מיט זינגען און שרייען, "ווי וואָנט אינ'ן שורענס", ווי וואָנט דאָס, ווי וואָנט יענעמס", מיט איין וואָרט, זיי האָבן דעם אַרעמאַנ'ס ביישעס, אַלץ ווילן זיי...

וואָס ווילט איר וויסן, ווי מיר האָבן אָפגעשניטן? זייער שלעכט. מיר קומען אַהיים, אַז אומגליק, א בראַך האָט אונז געטראָפן. נאנאָוויס האָבן זיך אַריינגעבראַכן אין הויז און מ'האַט צוגענומען די אורדינגלעך, דעם קעדוש-דינגל, כאים'ס זייגער און קייטל, מיין טייסטערל מיט דאָס קליינעלע. מ'האַט אונז אויסגערייניגט דאָס הויז...

— כאים, גיב איר א פארברעך מיט די הענט, איצט זעסטו שוין אויף וואָס מ'האַט באַ דיר געבעטן דעם אַדרעס?

— ניין, זאָגט ער, ער זעט ניט, ס'איז אים פינסטער אין די אויגן. איצט אָבער זעסטו שוין?— זאָגט מיר מיין כאים— א אידענע וואָס פאַלגט ניט דעם מאַז מוז האָבן אַ פינצטערן סאַף.

— מילע, זאָג איר, דאָס שרייען וועט שוין איצטער דיר גאָרניט העלפן. מ'מוז גיין אין די צייטונגען מאַכן אַ טומל, אַ געוואָלד. זאָלן זיי כאַטש האַנדלען ווי זיי זאָגן. אויב צעטיילן— איז צעטיילן. זאָלן זיי כאַטש צוריקגעבן אַ העלפן.

— ניין!— צעקאַכט ער זיך— אינגאַנצן, אינגאַנצן וועלן זיי מוזן צוריקבריינגען די אלע זאַכן, איר בין גאָר ניט קיין קאָמוניסט וואָס איר זאָל זיך מיט זיי טיילן. איר וועלן זיי איבערגעבן צו דער פּאַליציי, אַז דער קלאָג וועט זיי נעמען.

פון אויפּרעגונג האָב איר אים אַ גאַנצע נאַכט געמוזט לייגן קאַמף פרעסן און ער האָט מיר געלייגט כאַליערעס אַלעמאַי איר האָב זיך און אים פאַרפירט צו די קאָמוניסטן.

— וואָס זאָל איר אייך זאָגן? גערופן האָט מען מיר צו סטאַפן מילכאַמעס אויף דער וועלט. דערווייל האָב איר געהאַט די ריכטיגע מילכאַמעס אין הויז...

— איר פרעגט, וואָס האָט זיך אויסגעלאָזט? הערט און שטיינט. אויף מאַרגן אינדערפרי, מ'קלאַפט אין טיר. איר עפן אויף, און ווער מיינט איר קומט אריין? די זעלביגע צוויי כעוורע וואָס האָבן פאַרשריבן אונזערע אַדרעסן.

— כאים— זאָג איר— מיר האָבן די דזשולערי. ניט טויט, ניט לעבעדיג אין כאים אַריינגעלאָפן אין די פאַר-זשאַמעס, אַנגעקוקט די צוויי פאַרשויןגען:

—הערסט—ניט ער א פאכע מיט'ן פינגער—קיין טיילן זיד. איד וויל מיין וואטש און טשיין מיט יעדן רינגעלע.

די צוויי כעוורעלייט האָבן אונז אָנגעקוקט און איבערגעפרעגט נאָכאַמאָל, צי דאָס זיינען מיר טאַקע די וואָס האָבן נעכטן געגעבן די אַדרעסן באַ דעם מיטינג.

ווער איד שוין אין קאָעס און צעשריי זיד: — וואָס מאַכט איד פאַר אַן אַנשטעל? איד ווייסט נעבעד ניט? בעסער לייגט גלייך אוועק די דזשולערי, איידער מיין כאַים קומט אַריין אין קאָעס.

—נו, וואָס זאָל איד איד דערציילן, האָט איינער פון דער כעוורע צעפנט אַ מויל, אז כאַים האָט זיך אוועקגערוקט אין איין ווינקל, איד אין אַ צווייטן. און ער האָט גערעדט:—מיר זיינען די וואָס קעמפן געגן נאַנאַווים, רויבער און שווינדלער. ווי פאַלט איד איין צו באַשולדיגן אונז אין גענייווע?

אין דעם שרייען טוט מען אַ קלאַפּ אין טיר. איד עפן, און עס קיקלט זיך אַריין אַ פּאַליסמאַן.

אַז מיין כאַים האָט דערזען דעם פּאַליסמאַן, ניט ער זיך גלייך אַ לאַז צו די צוויי כעוורע־לייט און הייסט דעם פּאַליסמאַן ער זאָל זיי טאַקע גלייך אַרעסטירן.

דער פּאַליסמאַן האָט דערקלערט, אַז אַרעסטירן די צוויי יונגעלייט דאַרף מען ניט, וואָרום ער איז געקומען מעלדן, אַז מיר זאָלן גיין אָפּ־נעמען די דזשולערי, ווייל די גאַנאַווים זיינען נעכטן ביינאַכט ניט ווילענדיג אַריינגעפאַלן און זיי האָבן זיך מוידע געווען.

— וואָס זאָל איד איד דערציילן, ווען מיין כאַים איז ניטאָ דערביי, וואָלט איד די צוויי כעוורע־לייט אַ קוש געמאַן אין שטערן און געבעטן מעכילע, נאָר סיי ווי, מיין כאַים איז שוין ווייכער געוואָרן, געבעטן זיי צו זיצן, אונז אַלץ דערציילן. און וואָס דאַרף איד לאַנג ריידן, —מיר האָבן זיי צוגעזאָגט צו ווערן מעמבערס. (הויבט אויף דאָס פעקל מיט שפּיז ווי צום גיין).

—אַנטקעגן וואָס איד דערצייל דאָס איד אַלץ? דאָס איז מיר טאַקע פון זינען אַרויס.

— הערט, איד קענט זיי, די קאַמוניסטן? עפעס פיינע מענטשן? וואָס זאָגט איד וועגן זיי? מיר דאַרפן דאָס היינט גיין צו אַ מיטינג. — איד קענט זיי גוט?

מיט א קלאג צו גאט

אזוי גיד, ווי דער סאוועטן-פארבאנד האט גענומען דורכצופירן זיין פלאן, איז א שרעק אנגעפאלן אויף אלע קאנטר-רעוואלוציאנערן. און ניט נאר אויף זיי, נאר אויך אויף די בעהיימעס, כאיעס און שראַ-צים, וואָס האָבן זיך אַרומגעדרײט אין סאוועטן-לאַנד. . .

די סיבע איז געווען גאנץ פאשעט: דאָס האַרץ האָט זיי געזאָגט, אַז קאָמוניסטן רעדן ניט גלאַט אין דער וועלט אַרײַן, נאָר זיי וועלן דאָס טאַקע טאָן.

און די קאמוניסטן האָבן זיך טאַקע גענומען טאָן. דאָס ערשטע האָבן זיי גענומען בויען ריזיגע קאָאָפּעראַטיווע געשעפטן, און דורך דעם קאַליע געמאַכט דאָס פּריוואַטע געשעפט. . . צווייטנס, האָבן זיי גלייך גענומען אײַנפירן אויטאָמאָבילן אַנשטאַט דעם פּערד-און-וואָגן, אָפּגעשאַפט דעם אַקס און די טאַכע און אײַנגעפירט דעם טראַק-טאָר, אויפגעבויט מאָדערנע הייזער מיט אַ געזונטן פונדאַמענט, מיט מאָדערנע אײַנריכטונגען, און מיט דעם אָפּגעשאַפט די מײַדלעכער און די רינשטאַקן.

מ'האַט זיך אויך גענומען בויען לופט-שיפן און פירן מיט זיי מאַסע, און דערמיט באַזײטיגט דעם אײַז. . . מ'האַט אַוועקגענומען די מאַיאָנטקעס פון די פּריצים און אײַנגעפירט „קאַלעקטיוויזאַציע“ צווישן די פּויערס, און פאַטער געוואָרן פון די פּריצים מיט די פּריצישע הינט. . .

מיט אײַן וואָרט: די שוואַרצע און געלע האָבן דערפילט, אַז זיי גײען אונטער. ניטאָ מער פאַר זיי קײן פּלאַץ אין סאוועטן-פארבאנד. האָבן די קאָנטר-רעוואַלוציאַנערן גלייך פאַררופן אַ מאַס-מײטינג פון אַלע כאַיעס, בעהיימעס, און שראַצים און זיך גענומען אַרגאַניזירן צו באַקעמפן דעם סאוועטן-פארבאנד מיט זײַנע פּלענער.

פאַר דעם צוועק איז גלייך אויסגעקליבן געוואָרן אַ גאַלעד, אַ ראָוו, אַ פּאַפּ, אַ פּאַליטישען, אַ פּערד און אַ טכױר. און זיי זײַנען אַוועק מיט אַ קלאַג צו גאָט. . .

האַט גאָט זיי אויסגעהערט און דערקלערט, אַז ער וועט אויפ-

נעמען יעדע „קלאגע“ באזונדער.

די ערשטע האבן די קאנטר-רעוואלוציאנערן גענומען דאס ווארט: — טייערער גאט פון אלע בעהיימעס, כאיעס און שראצים! מיר האבן אלע געגלויבט אין דיר, אכטונג געגעבן אויף דייע געשעפטן און אויפגעפאסט אויף דיין קרעמל... איצט, גאט אין הימל, גיב א קוק וואס די קאמוניסטן מאכן פון אונז.

האט גאט אויסגעהערט זייערע רייד, זיך א גלעט געטאן איבער דער בארד און מיטאמאל א זאג געטאן:

קינדערלעך, שווארצע און געלע, זייט וויסן, אז סאוועטן-לאנד איז א זינדיג לאנד, און לעבן אין א זינדיג לאנד איז ערנער ווי אין געהענעם. דערפאר דערנייט די קאמוניסטן די יארן, און זיי וועלן אויך סאף-קאל-סאף מוזן ארויסשיקן אין גאן עידן אריין...

די קאנטר-רעוואלוציאנערן האבן גאט געדאנקט פאר דער עיצע און זיך גלייך א נעם געטאן צו זייער שווארצער ארבעט... און זיי פירן אויס: די מערסטע פון זיי האבן שוין זייער מאקעס מענוכע אין גאן עידן...

האבן די כאיעס, בעהיימעס און שראצים דערווען גאט'ס מאכט, האבן זיי גענומען לויפן צו גאט און זיך צעשטעלט אין דער ריי: א כאזער, א פערד, אן אקס, אן אייזל, א קאץ, א טבור, א מויז, א הונט און נאך אנדערע באשעפענישן, אפילע א לויז האט זיך אויך געשטעלט אין דער ריי.

דער ערשטער האט א ריטשע געטאן דער כאזער:

— אלגעמיינער גאט פון אלע כאזירים! וואס טוט מען, וואס? אונז כאזירים איז אלעמאל אזוי גוט געווען און רוסלאנד. מיר האבן געלעבט א כאזערשן טאג. וואו מיר זיינען געגאנגען איז געווען פאר אונז א רינשטאק, בלאטע און שמוץ... און היינט? וויי איז אונז. ניטא מער קיין רינשטאק, ניטא מער קיין בלאטעס. זיי, די קאמוניסטן, האבן אויפגעבויט מאדערנע הייזער, און מיר האבן איצט ניט וואו א שנוק אריינצורוקן...

גאט האט א דריי געטאן א פעיע און א געשריי געטאן:

— כאזירים, האט סייכל! ווערט אימפעריאליסטישע פירער, און וואו נאך איר קענט אריינרוקן אייער שנוק, רוקט אריין, און זאלן די קאמוניסטן וויסן... .

— נעקסט, האָט נאָט אַ רוף געטאָן.

דער פּערד האָט זיך צעהירושעט און גענומען דאָס וואָרט:

— נאָט פון אַלע פּערד! ווי דו קוקסט אונז אָן, זיינען מיר אַלע מאָל געשטאַנען אין וואָגן און געפירט די גרעסטע מענטשן... און היינט — וויי איז אונזער פּערדישער וועלט! זינט די קאָמוניסטן האָבן זיך גענומען צו דעם פינף-יאָר פּלאַן, האָבן מיר מער קיין ווערט ניט. קיינער רעכנט זיך ניט מיט אַ פּערד. די רעדער דרייען זיך אַליין און אונז פּערד האָט מען אין דער ערד...

נאָט האָט זיך אַ וויש געטאָן די נאָז מיט זיין בלויער נאָז-טיכל, און אַ פּאַכע געטאָן אַז אַ זייט, זיי אַיינראַמענדיג אין אויער:
— פּערד, ווערט שרייבער אין די געלע און שוואַרצע צייטונגען און ברוקעט אין די קאָמוניסטן ווי פּערד קענען...
די בעהיימעס האָבן זיך איבערגעוואונקען און שטיל צוגעפּאַטשט מיט די פּיס.

דער אָקס האָט געקראָגן דאָס וואָרט:

— ליבער נאָט פון אַלע אָקסן! ווי דו קוקסט מיר אָן, בין איך אַלע מאָל גענאַנגען ווי עס דאַרף גיין אַן אָקס אין דער סאַכע. זיינען געקומען די באַלשעוויקעס מיט זייערע פּלענער און האָבן אוועקגע-שטעלט טראַקטאָרס אויף מיין פּלאַץ. און איך אָקס האָב קיין אָרט ניט מער... ניטאָ מער פאַר מיר קיין אַרבעט.

נאָט האָט אַריינגערוקט דעם גראָבן פינגער אין קאַמוזיל, און האָט ביזן זיך צעשריען:

— אָקסן! ווערט קאַרעספּאַנדענטן פאַר די אַמעריקאַנישע געלע צייטונגען און איר וועט דורך דעם נאָך מער פאַרגרעסערן אייער אָקסן-מישפּאַכע איבער דער גאַנצער וועלט... און די קאָמוניסטן וועלן וויסן, אַז אָקסן מוזן בלייבן אָקסן...

— בראַוואַ! — האָבן אַלע בעהיימעס זיך צערעוועט. דער אייזל האָט אַ שאַקל געטאָן מיט די לאַנגע אויערן, און איז צוגעלאָפּן צו נאָט:
— גוטער נאָט פון אַלע אייזלען! זיי וויסן, אַז איך בין שוין אַן אייזל מעקאַמאָ שאַנים וועשאַנים, אַפּילע מיין טאַטע, מיין זיידע און עלטער זיידע זיינען געווען אייזלען... און היינט דאַרף איך מיט מיינע אויערן זיך פאַרשטעלן די אויגן פון מיין אייזלשן קאַפּ, קעדרי

איד זאל ניט דארפן זען ווי אן עראפלאן זאל פירן מייע פעקלעד.
איד וואלט דאך אים צעריסן, ווען איד קען אים דערגרייכן...
גאט האט דעם אייזל א כאפ געטאן פאר'ן אויער:
— אייזלען! גייט גלייך אריין אין דער סאציאל-דעמאקראַט־
טישער פארטיי און איר וועט האבן אויף זיך גענוג פעקלעד צו טראגן...

די קאץ איז אונטערגעשפרונגען און זיך צעמיאקסט:
— גאט פון אלע קעץ! זע וואס די קאמוניסטן האבן געטאן
צו אונז — אמאל האבן זיך געפונען אין רוסלאנד נארעס, זיינען געווען
מיין. האבן מיר געהאט וואס א כאפ צו טאן... טאמער ניט, האבן
מיר אזוי געהאט שיראים, א ביינדל אפצולעקן. אבער היינט כאטש
שטארב פון הונגער — ניטא וואס א לעק צו טאן...

גאט האט א גלעט געטאן די קאץ און איר געראטן:
— קעץ, ווערט רעדאקטארן אין די קאפיטאליסטישע צייטונגען
און איר וועט האבן גענוג טעלער צו לעקן ביי אייערע באלעבאטיים...
די לויז האט א קריך געגעבן פאראויס און אנגעהויבן צו שעפ־
טשען אויף איר לויזן-שפראך:

— גאט פון אלע לייזאון לויזער! ווי קענסטו צוזעען אונזער
צאר. די קאמוניסטן האבן צעשמעטערט אונזער היים. אמאליגע
צייטן האבן מיר זיך געווארימט אין די פעיעס, אין די בערד, אין די
פארשמאלצענע יארמולקעס, און איצט זיינען מיר היימלאז און
„באָרדלאָז“... לענין זייערער האט זיי געהייסן: „ראַט אויס די
לויז, אז ניט וועט די לויז דיר אויסראַטן“. מאכן זיי טאקע א טעל
אוילאַם פון אונז.

גאט האט זיך א קראץ געטאן און געגעבן א באפעל:
— לייזלעד, גייט און ווערט קלעי קוידעש, און וואו איר קענט
א בים טאן א קאמוניסט, ביסט און זאלן זיי זיך האבן צו קראצן פון
איר...
דער טכויר האט זיך א רוק געטאן פאראויס און זיך גלייך גע-
לאזט הערן...

— גאט פון אלע טכוירן, פארנעם אונזער געבעט. ביז איצט
האבן מיר געקאנט טאן אין רוסלאנד וואס מיר האבן געוואלט,
אומעטום האבן מיר זיך געקענט אריינכאפן, און טאן „אונזערס“...

היינט אָבער היט מען אונז, און מען "דערשמעקט" גלייך וואו מיר
געפינען זיך...

גאָט האָט אים אויסגעהערט און אַ ווייז געטאָן מיט'ן פינגער:

— טכוירן! ווערט רעגענאַטן און גיט די קאָמוניסטן צו
"פילן"... אייער מאַכט...

— הוראָ! האָבן אַלע געטאַנצט פאַר פרייד. און די מויו האָט
גענומען דאָס וואָרט:

— גאָט פון אַלע מייז און ראַטן! ווי דו ווייסט שוין זיינען
מיר יאָרן לאַנג געלעבן אין די מייז-לעכער. איצט זיינען געקומען
די קאָמוניסטן מיט זייער פינף-יאָר פּלאַן און אויפגעבויט הייער מיט
אַ געזונטן פונדאַמענט. .. און פאַר אונז זיינען אַלע לעכער פאַרשטאַפּט
געוואָרן, כאַטש נעם און פלי זיי אַרײַן אין דער פאַסטקע...
— גענוג, — האָט גאָט אויסגערופּן.

— ראַטן, ווערט שפּיאַנען, און איר מייז, האַלט זיך אין די לעכער.

היט די קאָמוניסטן. זייט גוטע דעמעקטיוום און סקעבס...

— גרויסאַרטיג! — האָבן די כאַעס, בעהיימעס און שראַצים
געטרייטלט מיט די מאָרדעס.

אין דעם איז ווילד צוגעלאָפּן דער הונט און האָט זיך שטאַרק
צעבילט:

— הינטישער גאָט! אַו, אַו, אַו. וואָס טוט מען, וואָס? פאַר
יאָרן לאַנג האָבן מיר, הינט, נעשפּילט אַ ראַלע אין רוסלאַנד און זיך
טאַמיר געלאָזט הערן. אין די צאַרסקע צייטן האָבן מיר, הינט, פאַר-
נומען אַן אויבן-אַן. מיר האָבן שטענדיג באַוואַכט אונזערע באַלע-
באַטיס. ביי אַלע פּריצישע הויפּן זיינען מיר געשטאַנען. און היינט
טאַרן מיר הינט אַ מויל ניט עפענען. די הויפּן האָט מען צוגענומען,
די טויערן האָט מען מיט שלעסער באַזאַרגט און מיר הינט זיינען גע-
בליבן אין דרויסן...

גאָט האָט זיך פאַרטראַכט אַ וויילע און געבורטשעט אונטער דער
באַרד:

— אַד, ווי הינטיש בלוט איז דאָס געוואָרן העפקער. ער איז
געוואָרן בייז און האָט אַ קלאַפּ געטאָן מיט'ן פּוס אין הימל.

— הינט, אַרגאַניזירט זיך אין פאַשיסטן, ציוניסטן, און נעמט זיך
צו דער אַרבעט טאַמיד צו בילן אויף די קאָמוניסטן. און אויב איר

וועט ארבעטן געטריי, וועט איר קענען האווקען טאָג און נאַכט. . .
 די כאיעס, בעהיימעס און שראַצים האָבן גלייך אָפּגעזונגען אַ
 לויב־געזאַנג פאַר זיין גרויסן נאַמען.
 איצט, ווען עס ווערט דערמאַנט דער דערפאַלג פון סאַוועטן־לאַנד,
 צעלאַזט זיך די קלעיקוידעש, צעכריוקעט זיך דער כאַזער, צעהושעט
 זיך דאָס פערד, צערעוועט זיך דער אַקס, צעהירושעט זיך דער אייזל,
 צעמיאָקעט זיך די קאַץ, „צעלאַזט“ זיך דער טכויר, צעקוויטשען זיך
 דאָ מייז און עס צעקריכן זיך די לייז. און די הינטישע מישפּאַכע רייסט
 זיך אָפּ פון די קייטן און צעהאַווקעט זיך, כאַטש הימל עפּן זיך:
 — גוואַלט! וואָס טוט מען צו צעשטערן די סאַוועטן מיט זייערע
 פלענער?

„ ק ע י ק „

(א „וויסענשאפטליכע“ מאַסע אָן „וויסן“)

ווי איר זעט מיר לעבן, אז עס איז שוין בעסער צו געבן פעטש, ווי אַרומצופאַרן און געבן לעקציעס. פאַרשטייט זיך, אַז ווען מ'ניט פעטש, דאַרף מען אויך דערוואַרטן צוריקצוקריגן, אָבער דאָך — ווי זאָגט מען — אַ פאַטש פאַרגייט און אַ וואָרט באַשטייט. דערפאַר וואָלט איר ניט געוואונטשן קיין סוינע אַפילע צו זיין אַ גאַסט און געבן וויסענשאפטליכע לעקציעס, און די הויפטזאַך — די ענטפערס אויף די פראַגן.

קאָידעמקאַל דאַרפט איר ענטפערן אויף אַלע געראַטענע און ניט־געראַטענע פראַגן אין שאַיכעס צו דער לעקציע, וואָרום אַז אינטעל־גענטער מענטש דאַרף און מוז אַלץ וויסן, איבערהויפט, אַז מ'קומט פון אַ גרויסער שטאַט.

ערשט נאָך דער לעקציע הויבט זיך אַן אַ סעדרע פראַגן פונדאָסניי, און איבערהויפט — ווען איר זייט נאָך אַ גאַסט אין אַ פרעמדער שטאַט.

איינער פרעגט: צי די ברוקלין בריק היינט נאָך אַלץ אין דער לופטן. אַ צווייטער פרעגט: איז דאָס עמעס, אַז מ'פאַרט שוין אין ניריאַרק מיט אַן עראַפלאַן צו דער אַרבעט, און אַז אויב איינער האָט ניט קיין „פּלי־פּעיר“ כאַפט ער זיך אַרויס מיט זיין דעגן־שירם — און אַ גוטן ?

אַט־אַזוי ווערט איר באַהאַגלט מיט פראַגן אויף פראַגן. אַ צווייטע צאָרע איז, וואָס מיט יעדער פראַגע קומט אויך אַ שאַלעם־אלייכעס. זעט איר, דער שאַלעם־אלייכעס איז שוין באַלד גע־פערליכער ווי די פראַגן. וואָרים שטעלט אייך פאַר, אַז דער לעקטאָר דאַרף האַלטן זיין האַנט שטענדיג גרייט, אַרויף־און־אַראַפּ. איר טראַכט דעמאָלט, אַז ס'וואָלט געווען אַ גוטער איינפאַל, ווען דער גאַסט זאָל האָבן לעבן זיך היינגען אַ הילצערנע האַנט, איינגעאַרדנט מיט אַ שטריקעלע אין קעשענע, און ווען איינער קומט צו מיט אַ שאַלעם־אלייכעס, זאָל ער אַ צייטאַן דאָס שטריקל, און די הילצערנע האַנט זאָל ענטפערן „אלייכעם־שאַלעם“.

אבער נאך געפערליכער פאר די שאַלעם-אלייכעם זיינען די איינלאַדונגען צו די באַנקעטן. דאָס, זעט איר, איז שוין, ווי איינער וואָלט אייך דערלאָנגט אַ שאַלעם-אלייכעם מיט אַ פראַגע צוזאָמען.

שמעלט אייך פאַר : איר קומט צו אַ באַנקעט, און צום באַנקעט האָט מען איינגעלאָדן אַלע מיטגלידער און פריינט פון דער אַרגאַניזאַציע, אַז זיי זאָלן בריינגען קעיק. נו, ווי מיינט איר? עמיצער וועט וואַגן זיך אַפּזאָגן פון בריינגען קעיק צו העלפן מאַכן די אונטערנעמונג דערפאַלגרייך?

בריינגט מען קעיק : ספּאַנדזש-קעיק, טשיז-קעיק, מאָז-קעיק, טשאַקאָלאַד-קעיק, קאַפּע-קעיק, געפילטע-קעיק, רייז-קעיק אַראַנדזש-קעיק, נאַט-קעיק, האַניג-לעקער, שטרודל, אייער-קיכלער רונדע-קיכלער סקווער-קיכלער, לאַנגע-קיכלער, קעיק מיט סטראַבעריס, קעיק מיט עפּל, קעיק מיט קעיק און גלאַט קעיק.

איז קלאַר : אַז מ'באַקט קעיק, איז דאָס צום עסן. מוז טאַקע דער גאַסט פאַרזוכן, וואַרום, וואָס מיינט איר, מהאַט דאָס עפעס גע-באַקט פון אייערטוועגן?

צעשטעלט זיך אַ „ליין“, וואו מ'טראַגט-צו „סאַמפּלס“ : „פאַר-זוכט נאָר דאָס שטיקעלע קעיק, ס'צענייט אין מויל“ — זאָגט איינע. „ניט נאָר אַ ביס דאָס שטיקעלע שטרודל“ — זאָגט אַ צווייטע, — איר וועט פילן אַלע טאַימים“.

אַ דריטע לויפט פאַראויס : „איר ווילט פילן טאָס גאַז-עידן? נעמט אַ קיכעלע פון מיינע, דאָס איז אייגענע געבאַקטע“.

אַ פערטע וואַרט שוין ניט ביז מ'וועט נעמען, נאָר ניט דעם גאַסט אַ רוק אַרײַן אַ שטיק טשאַקאָלאַד-קעיק גלייך איז מויל אַרײַן און מאַכט אים דערביי אַ דעקאַראַציע אויפ'ן פאַנים.

אַ פינפטע נעמט זיך שוין אַז זיין קרוודע און שמופּט יענער אוועק איז אַ זייט, באַמערקנדיג : „איר דאַרפט דאָך ניט פאַקן אייערע קעיק יענעם מיט געוואַלד. און אויב שוין עסן קעיק, און טשאַקאָלאַד-קעיק, וועט שוין אונזער גאַסט פאַרזוכן גראַד מיינע, וואַרים מיינע איז אינגאַנצן פון אייער-טשאַקאָלאַד און קרים“.

אבער דער גאַסט פאַספּיעט נאָך ניט אַנצוקוקן די קעיק, וואָס איז אינגאַנצן פון אייער-טשאַקאָלאַד און קרים, — און עס איז שוין דעקאַרירט די צווייטע זייט פון פאַנים מיט טשאַקאָלאַד.

דער גאסט איז אבער מיט דעם נאך ניט פארטיג. די וואס קאן
 ניט צוקומען גלייך צו אים אין מויל אריין, לייגט אזוי אוועק לעבן
 אים א שטיקעלע קעיק און פארגעסט ניט אים צו דערמאנען:
 — איר זאלט דאס אויפעסן, איר הערט? דאס איז אייגענע-
 געכאפטע.

אזוי-ארום וואקסט אויס אין עטלעכע מינוט א פיראמיד, א
 כינעזישע וואנט פון קעיק — א וואנט, פון וועלכער עס סטארטשען
 ארויס סטראבעריס, עפל, ניס, אייזקריס, פלוימען און טשאקאלאד. מיט
 איין ווארט: א וואנט, וואס רינט מיט כאלעוון און דוואש, און בעט
 זיך: טייערער גאסט, גריזשע די וואנט! ...

ערשט נאך דעם אונט טראגט מען אים צו א שוין פעקעלע: גאט
 איך, טייערער פריינט, וועט איר מיר האבן צו געדיינקען. . . . א שטיק
 קעלע קעיק, אזא געזונט אויף מיר — איר וועט האבן אויפ'ן גאנצן וועג
 צום עסן. . . .

ווי איר זעט, איז אפילע א לעקטאר גארניט זיכער, אז פון אים
 זאל ניט ווערן א שטיק קעיק, ווי פון לויט'ס ווייב א שטיק זאלץ, סייזן
 ער זאל ארויסהיינגען אויף זיך א גרויסן סייז, אז ער ליידעט פון
 צוקערקראנקהייט. . . .

איינער א לעקטאר האט מיר דערציילט, אז ער האט פאר דעם
 צוועק זיך געשאפן א מייסעלע וועגן. "די פראגן, שאלעם-אלייכעמס און
 קעיק", און וואו ער קומט אין א שטאט, איז די ערשטע זאך דערציילט
 ער זיי דאס מייסעלע.

נאר פונדעסטוועגן — זאגט ער — איז ער נאך גארניט זיכער.
 אז ער וועט ניט שטארבן מיט א זיסן טויט. . . ווארים אין דער ערשטער
 שטאט, וואו ער האט אנגעהויבן דאס מייסעלע מיט די "קעיק פראגן און
 שאלעם-אלייכעמס", האבן זיך עטליכע פון די מיטגלידער אזוי שטארק
 צעלאכט, אז איינער האט בא'לד געשמעלט א פראגע: וואו קאן ער
 קריגן דאס מייסעלע? א צווייטער איז צוגעלאפן און אים דערלאנגט
 אז אייזערנעם שאלעם-אלייכעם פון באגייסטערונג, און איינע פון דער
 קאמיטע, וואס איז געווען פארנומען אין קיך מיט צוגרייטן טיי מיט
 קעיק, איז אריינגעלאפן מיט א שפיץ קעיק אין האנט און זיך צעשריען:
 — פאר דער מייסעלע זייט איר ווערט דעם גאנצן שפיצל קעיק, —
 און זי האט דאס אים גלייך אריינגערקט אין מויל אריין.

ווי עס זעט אויס פון די צארעם מיט די פראגו, קאן נאך די פראגע
געלייזט ווערן. די דריקעניש פון די שאַלעם־אַלייכעמס קאן מען ווייַעם־
איז אוועקמאַכן מיט דער האַנט. . . אַבער, זעט איר, די קעיק־פראַגע
— דאָס איז אַ ביטערע מייסע. . .

אויס קריזיס

— א גוטער מארגן אייד, — קלאפט מיר אן מיין לענדלאַרד
אין טיר, — וואָס הערט זיך מיט רענט?
— וואָס זאַל זיך הערן, — זאָג איד, — דאָס זעלבע וואָס לעצטן
מאָנאַט, כ'האַב ניט.

— וואָס הייסט דאָס? — כאַפט מיין לענדלאַרד ארויס אַ
צייטונג פון קעשענע, — ט'איר ניט געזען די „פייפערס“. שוין אויס
קריזיס! איר'ט שוין צאָלן רענט, עט'איר שוין!

— וואָס טויגן מיר די „פייפערס“, — צעלאָד איד זיך, — אַז
מ'קען די פייפערס ניט אויסבייטן. און מאַלע וואָס די „פייפערס“
שרייבן. אויב איין „פייפער שרייבט, אַז ס'איז שוין אויס קריזיס,
האַט זיך ביי אַ צווייטן „פייפער“ דער קריזיס נאָך ניט אָנגעהויבן.

— אַזוי נאָר! — צעקאַכט זיך דער לענדלאַרד, — דאָס, וואָס
אַ פּרעזידענט זאָגט, איז ביי איד גאַרניט? און דאָס, וואָס „פיי-
פערס“ שרייבן, גלויבט איר אויך ניט, עט'איר טאַקע אַזוי גוט זיין
און מיר געבן רענט. ביי מיר, אַז דער פּרעזידענט זאָגט, איז געזאָגט.
איז די רייד מיט דעם לענדלאַרד, קומט אַריין דער קאַסטימער-
פּעדלער.

— אַ גוטן מאָרגן איד. ווי איד זע, זיינט איר טאַקע היינט
פריילעכער. נו, קיין וואונדער ניט, ס'קומען בעסערע צייטן, פאַטער
געוואָרן פון קריזיס, טאַקע אַרונטער אַ יאָר פון קאַפּ. איז פאַר וויפיל
וואָכן צאָלט איר היינט?

— וואָס מיינט איר? — קוק איד אַן דעם אידן, ווי ער רעדט.
— וואָס מיינט איר? — צעקאַכט ער זיך, — איר מיינט עפעס
אַ וועלט שלאַפט? איר מיינט, אַז איד לייען נאָר ניט קיין צייטונגען?
נאָט, זעט, — כאַפט ער ארויס אַ צייטונג פון קעשענע, — איר מיינט
עפעס, אַז אַ פּרעזידענט ווייס ניט וואָס ער רעדט?

— טא גייט צום פּרעזידענט, — שפּאַס איד, — און זאַל ער איד
צאָלן די בילס.

מ'קלאַפט אין טיר. איד עפּן אויף. מיין קאַזין, דער אינשורענס-

אגענט, קומט אריין.

— וואָס טוסטו עפעס אזוי פרי ביי מיר אין הויז, — פרעג איד אים, — האָסט היינט גאַרניט וואָס צו טאָן?
— וואָס הייסט איד האָב ניט? פאַרוואָס דען בין איד דאָ גע-
קומען?

ער כאַפט ארויס פון קעשענע אַ צייטונג.

— זעסט, שוין אויס קריזיס, וויל איד, זאָלסט מיר איינצאָלן עטלעכע דאָלאַר אויף דער פּאָליסי, און דעם פינף-און-צוואַנציגער איז שוין אויך צייט דו זאָלסט מיר אָפּצאָלן.

איד בלייב שטיין אַ וויילע ווי צעטומלט. אבער מ'קלאַפט ווידער אין טיר. איד עפן, און עס קוקלט זיך אַריין דער בוטשער, דער נראָד סערימאָז, דער מאָז פון שורדסטאַר, אַלע מיט צייטונגען אין די הענט.

— אויס קריזיס, — ווייזט מיר איינער.

— „פּראַספעריטי“, — זאָגט אַ צווייטער.

— וואָס הערט זיך מיט די פאַר דאָלאַר? — פרעגט אַ דריטער.

— איצט פאַרשטיי איד שוין, — צעקאָכט זיך מיין ווייבל, —

איבעראַל איז שוין אויס קריזיס, נאָר דו האָלסט אים אָן, ווילסט פאַשעט ניט אַרבעטן.

איד בלייב שטיין געפּלעפט און טראַכט, עפשער?...

איד כאַפ אַ צייטונג, לאָז זיי אַלעמען איבער אין הויז, און לויף אין שאַפּ.

איד האָב געטראָפן די טירן פון שאַפּ פאַרשלאָסן. נאָר ווען איד

האָב באַגענוגט מיין פאַרמאָן און אים אַ פרעג נעמטן:

— ווען פּאָנגט דער שאַפּ אָן צו אַרבעטן?

האַט ער זיך צעלאַכט:

— וואָס, דו ווייסט נאָר ניט, אַז אין אזא קריזיס דאַרף מען זיין

מעשוּגע צו עפענען אַ שאַפּ?

— אָבער עס איז שוין אויס קריזיס, — האָב איד זיך צעשריען

און אַרויסגעכאַפט אַ צייטונג, — נאָ, זע! דער פרעזידענט זאָגט, אַז עס איז שוין מער ניטאָ קיין קריזיס.

— טאָ גיי צום פרעזידענט, — האָט דער פאַרמאָן זיך צעלאַכט, —

און זאָל ער דיר געבן אַרבעט.

איצט שטיי איד און איד טראַכט: וואו זאָל איד גיין — צו

זיך אין הויז, אָדער אין „ווייסן-הויז“?...

א. קולטור דירעקטאָר

— דערציילן אייד, וואָס עס טוט זיך אין אונזער ברענטש פון אַרבעטער רינג? וועט איר האָבן וואָס צו שרייבן, און אייערע לייענער צום לאַכן, — אזוי רעדט צו מיר אַ מיטגליד פון אַרבעטער-רינג.

— פאַרוואָס לאַך איד ניט? — ניט דער מיטגליד אַ שמיכל. — נו, וואָלט דאָס ניט זיין מיין צאָרע, וואָלט איד אויך געלאַכט. איד האָב ערנסט אַנגעשטעלט מיין אויער, און ער האָט מיט ערנסט גענומען דערציילן:

— איד קום מיר אַנומלען צו מיין ברענטש און נעם טיינען: „סטייטש“, זאָג איד, „כעוורע, פאַרוואָס לערנט איר זיך ניט פון לייט? איד בין געווען ביי אַ מיטינג פון די לינקע, דאָס הייסט, ביי אַ ברענטש מיטינג פון דעם אינטערנאַציאָנאַלן אַרבעטער אַרדן, האָב איד אַנגעקוואַלן. ביים טיר זיצט אַ יונגערמאַן מיט ליטעראַטור, מיט צייטונגען אַלערליי, ביכלעך, זשורנאַלן, בילדער. אַ מעכאַניע פאַר'ן אויג, און טאַקע פאַר'ן קאַפּ פון די, וואָס קויפּן זיי. און ביי אונז ווייסן די פירער נאָר פון איין ביכל — אַ באַנק-ביכל“.

די מיטגלידער אין אונזער ברענטש האָט דאָס האַנאַע געמאַן: — טאַקע, — האָבן זיך דערהערט שטימען פון אַלע זייטן, — פאַרוואָס זאָל מען ביי אונזערע מיטינגען ניט קריגן די ליטעראַטור, וואָס אַרבעטער דאַרפן האָבן צום לייענען?

וואָס זאָל איד אייד לאַנג ברייען. האָט די מאַשינקע פון אונזער ברענטש, ד. ה. די עקזעקוטיווע, אַ טראַכט געמאַן און באַשלאָסן אונז צו געבן ליטעראַטור. דערביי אויך באַשטימט איינעם דזשייקעלע גאַלן פאַר'ן קולטור-דירעקטאָר.

דערציילן אייד, ווער ס'איז דער דזשייקעלע, איז אַ מייסע פאַר זיך. נאָר וועגן זיין קולטור-אַרבעט מוז איד אייד דערציילן. ס'הייסט, ווען איד זאָל אייד אַנווייזן וואָס ער טוט ניט, וואָלט פאַרנומען צופיל צייט. וועל איד אייד בעסער דערציילן, וואָס ער טוט יאָ. מאַכט ווער אַ פאַרשלאָג צו אַראַנזשירן אַ לעקציע, שטעלט

זיך אויף דזשייקעלע גאלון און זאגט אזוי :
 — שוין ווידער א לעקציע ? איר דיינקט, אז די וועלט האט מער
 נאך ניט וואס צו טאן ווי נאך הערן לעקציעס ?
 מאכט א צווייטער א פארשלאג צו אראנזשירן א סימפאזיום.
 איז ווידער דזשייקעלע, דער קולטור-דירעקטאר, אויף די פיס מיט
 אז אפן מויל :

— נאך ווינציג, וואס יעדער איינער רעדט פאר זיך, ווילט איר
 נאך אראנזשירן א כאר פון רעדנער ? איר מיינט, אז איר וועט דאס
 געבן א פענסי נאמען „סימפאזיום“, ווייס איר ניט וואס דאס איז ?
 קומט פרייטאג אונט, צעלייגט ער אין א ווינקעלע אויף א
 טישל זיין ליטעראטור : א פאר אלטע נומערן פון „וועקער“, אז
 אלטן נומער „צוקונפט“ פון פאר צוויי יארן, עטלעכע קאנטר-רע-
 וואלוציאנערע בראשורן, א פאר בעדרום ראמאנען, אייבעלעס לעבנס
 טראגעדיע און נאך עטליכע אזוינע זאכן, וואס הערן זיך מיט שימל...
 נאך ניט פריילעך ווערט דזשייקעלע'ן ווען איינער פון די מיט-
 גלידער ניט אים א פרעג אויף א נייער בראשורע, וואס איז לעצטנס
 ארויס פון דרוק.

פארשטייט זיך, אז וועגן נייע רעוואלוציאנערע ארבעטער
 ליטעראטור האט ער א פארטיגן ענטפער :

— מער ווי דאס פעלט ניט. נאך בריינגען אייך נייע ברא-
 שורן, נייע אויסגאבן ? — ער ווייזט דערביי אן : — איר זעט ? א
 ראמאן אז אנטיקל, ליגט דאס ווי א בארג. און דאס זעט איר ? א
 בראשור א צאצקע. מ'האט דאס געדארפט צעכאפן, ליגט דאס שוין
 ביי מיר פון דעם ערשטן אן און קיינער נעמט דאס אין האנט ניט.
 און וואס איז טאקע מיט דעם בוך ? — ווייזט ער אן, — מ'וויל
 אפילע ניט א קוק טאן דערויף.

— אבער דזשייקעלע, — טאינעט א מיטגליד פון ברענטש, —
 די ביכער מעגן ליגן אין סטאק. דו בריינג נאך די ריכטיגע בראשורן,
 און זיי וועלן פארקויפט ווערן ווי זיי ווערן פארקויפט ביי דעם
 אינטערנאציאנאלן ארבעטער ארדן.

ווערט דזשייקעלע עמעס ביז און צעשרייט זיך :
 — וואס מיינט איר בין איר, עפעס א באנקיר, אדער א באנק-

דירעקטאָר, וואָס איד זאָל האַלטן בײַ זיך „פאַרפּראָרענע סטאַקס“?
 דער סאַף איז, אַז דזשיקעלע דער קולטור-דירעקטאָר קויפט
 ניט אײַן קײַן נײַע לײַטעראַטור. און די מיטגלידער קױפּן ניט אױס
 די אַלטע לײַטעראַטור.

דער אַרבעטער-רײַנג מיטגליד האַט מיר אַ קלאַפּ געטאַן אײַן

פּלײַצע:

אױב איד וועט שרײַבן די מײַסע אײַן די צײַטונגען, בעט איד
 אײַך, זײַט אַזױ נױט און פּרעגט אָן: עפּשער זוכט אײַמױצער אַלטוואַרג
 פאַר אַן אַרכױוּ? זאָלן זײ באַזוכן אונזער דזשיקעלע דעם קולטור-
 דירעקטאָר און דאָס אַפּקױפּן. מיר וועלן עפּשער דערנאָך קאַנען
 אַנזעען אַ נײַע בראַשור אױפֿן טיש.

מיר דארפן א פייסעך

מיד ארט ניט וואס איר וועט זאגן, לינקע. איד האלט פון פייסער.
און אויב איר וועט מיר זאגן, אז איד מיין ניט די האגאדע, נאר די
קניידלעך, וועל איד אייד ענטפערן, אז דאס איז ניט ריכטיג, כאטש
איד בין גראדע א קניידל-ליבהאבער.

איד וויל אבער א פייסער — א פייסער מיט אלע פיטשעווקעס.
אויב מיר האבן ניט ביי אונז אין אמעריקע צו ראמען די וואנצן ערעו
פייסער, ווי אין דער אלטער היים; אויב אונז פעלט דא די לאקשן
ברעט אויף שיערן און קאשערן (ווייל מיר קריגן דא פארטיגע לאקשן);
אויב מיר דארפן דא ניט גליען דעם אויוון, ווייל אין „טשאפסוואי
הויו" שטייט שוין פארטיג דער פייסער — מאצע אין באזונדערע
קערבלאר, און ברויט אין אנדערע — פונדעסטוועגן בין איד פאר
פייסער.

און גלויבט מיר, אז ניט דערפאר, קעריי די מאצע-פעקטאריס
זאלן טאן גוטע געשעפטן, און דאס אידישע פאלק זאל האבן א דיס-
קוסיע: וועלכע מאצע אין בעסער — די „קרוכלע מאצע", צי די
„מאצע מיט אלע מיילעס", צי נאר „די מאצע מיט געשמאק". אפילע
אויך ניט צוליב דעם, אז די כרייז-רייבער אינדוסטריע זאל זיך
צעבליען.

יעס, איד האלט פון פייסער. כאטש איד בין א געגנער פון
קעניגן, מעג דאס זיין אפילע בלוז אויף צוויי אוונטן, דאך פיל איד
ווי אויסצושרייען: „ארבעטער, האלט פון פייסער, ווארפט ארויס דעם
כאמעץ אין די הייזער! ... — קאשערט אויס!"

איר וועט מיר זאגן, אז די האגאדע איז א נארישע זאך, אז דער
סיידער איז א קינדער-שפיל, אז דער גאנצער פייסער איז „ביזנעס".
נו, טא איז וואס? זאלן די יונגע שרייבן א נייע האגאדע, זאלן די
ארבעטער פראווען א נייעם סיידער. .. מיר דארפן דאס, מיר מוזן
דאס האבן.

אי דארף מען קאשערן אי דארף מען שיערן, אי דארף מען
ראמען. .. איר הערט, לינקע? פייסער זאל זיין!

ווען מיר האבן פייסער — זעצן מיר אויף דעם העסע-כעט דעם, וואס האט שווער געארבעט צו שאפן די אלע גוטע זאכן אויף פייסער. מיר וואלטן געעפנט די אלע קאפעטעריעס מיט יוניאן אר-בעטער, און געזאגט צו אלע הונגעריגע פאריער, שניידער, מאינער: קאל דיכפין יויסע וועוויכל! קומט, ארבעטער, עסט! מיר פראווען איצט דעם סיידער!...

מיר וואלטן אלע זיד א נעם געמאן אויסצורייניגן די אמעריקאני-זירטע וואנצן פון „פארווערטס“, מיר וואלטן אויסגעקערט דעם שימל פון די געווערקשאפטן, די טרייפעס פון די א. פ. און ל., דעם כאמעץ פון דער ארבעטער גאס, און די קאליררייכע פורדע פון „טאג'ס פאנים. מיר וואלטן זיד א נעם געמאן צו שיערן די ביינקלער אין די יוניאן אפיסעס פון די שטענדיגע באזיצער, וואס פארזויערן דאס לעבן פון די ארבעטער.

מיר וואלטן אויסגעגלייט די באוועגונג פון דעם פארגליווערטן שמוץ, וואס האט זיד ארומגעקליבן.

מיר וואלטן פארברענט דעם כאמעץ פון די סופלעמענטערי אגרימענטס.

מיר וואלטן געקענט ווייזן דעם אונטערשייד פון א כאר-גאדיע ביז א פינג-יאד פלאז!

מיר וואלטן געקענט ליענען די עמעסע האגאדע, ווי די רעכטע האבן פארראטן די ארבעטער, ווי זיי האבן געהאנדלט ווי די פארעם: פריער די ארבעטער ארויסגעטריבן, דערנאך זיי געיאגט צוריקצוקריגן, און טאקע דעם שיינעם סאף, ווי זיי זיינען דערטרונקען געווארן אין דעם גרויסן יאם פון מאסן-פראטעסטן און קאמפן.

מיט איין ווארט: יעווסעקז, מיר דארפן פייסער.

מידארף האָבן סייכל

אז שאַרזאָז, דער קליידער-מאַנופעקטשורער, פלעגט אַריינגיין אין שאַפּ, איז שטיל געוואָרן ווי אויף אַ בעסוויילעם, נאָר די מאַר שינען פלעגן זיך צעפאַרן ווי פון אַ שטורעם געטראָגן. דער פאַרמאַן, דזשייקאַבס, פלעגט אים וואַרפן אַ כעניפע-שמיכל. נאָסי די בוכהאַלטערן, וואָס איז שטענדיג געווען קריינקליך און זויער, פלעגט אויסטשירען אירע ווייסע ציינער, וועלכע האָבן אויסגעזען ווי אַ פאַרקאַז אַרום אַ גרינער לאַנסקע, און אים לאַכן אין פאַנים אַרײַן. ער, שאַרזאָז, פלעגט אַרונטערוואַרפן זיין מאַנטל און הוט, פאַר-שמעסן זיינע גראַבע פינגער אין דער וועסט און זיך אַדורכלאַזן דורכ'ן שאַפּ.

אז ער האָט זיך באַגעגנט מיט די אויגן פון זיין לאַנדסמאַן, וואָס האָט געאַרבעט ביי אים אַלס פּרעסער, איז ער שטיין געבליבן און געכאַפט אַ שמועס מיט אים.

אַזוי, פאַר די אַלע יאָרן, האָט דער לאַנדסמאַן געהערט איין פּראַזע פון זיין באַס :

— עס איז ניט קיין צופאַל, ברודערל, וואָס דו ביזט אַ פּרעסער, און איד אַ רייכער מאַן, אַ באַס — מ'דאַרף האָבן סייכל.

ווען ער, שאַרזאָז, האָט דאָס אַרויסגעזאַגט, פלעגט ער וואַרפן אויגן אַרום און אַרום, צי האָבן דאָס די אַנדערע אַרבעטער אויך גע-הערט, פאַרוואָס זיין פירמע איז אַזאַ דערפאַלג, און אז ער, שאַרזאָז, האָט סייכל.

אז שאַרזאָז האָט דערהערט, ווי די אַרבעטער אין זיין שאַפּ טרעטן אַרײַן אין דער יוניאַז, איז ער אַרומגעגאַנגען פון טיש צום טיש און גערעדט צו די אַרבעטער :

— די יוניאַז וועט פאַר אײך גאַרניט טאָן. אַט האָב אײך זיך אַרויפגעאַרבעט אַ דאַנקן גאַט אַן אַ יוניאַז. דאָס איינציגע, וואָס מ'דאַרף יא האָבן, איז סייכל.

אז שאַרזאָז האָט דערזען אין אַ צייטונג, אז אַ באַנס האָט זיך

פארמאכט, א פירמע האָט באַנקראַטירט, איז ער שוין מיט דער צייטונג
געלאָפֿן פֿון איינעם צום צווייטן און געוויזן :

— איר זעט, אַז מענטשן האָבן ניט קיין סייכל ? מ'האַט דאָך
געקענט זען, אַז די באַנק איז פֿון שטרוי געפֿלאַכטן. מיין געלט וועט
ניט פֿאַרלאָרן גיין אין אַזאַ באַנקל. מ'דאַרף האָבן סייכל.

אַז זיין פֿאַמיליע האָט זיך ווען געווענדעט צו אים, ער זאָל העלפֿן
אימיצן פֿון דיר מישפּאַכע, איז ער פֿאַר יעדן סענט אַרומגעלאָפֿן צו
די לאַנדסלייט און דערציילט :

איד האָב דעם און דעם היינט געגעבן אַזויפֿיל און אַזויפֿיל. אָבער
וועט דאָס דען העלפֿן ? דער מענטש ווייס ניט וואָס צו טאָן מיט דעם
געלט, ער וועט דאָס פֿאַטערן און ווידער בלייבן ליידיג. נאָר — פֿלעגט
ער זיך צוריקכאַפֿן, אַריינשטעקן די צוויי פינגער אין וועסט און אַרויס-
זאָגן מיט אַ פֿולן מויל — מ'דאַרף האָבן סייכל.

נאָר אַז דער קרוינס האָט זיך צעווייגט אין דער גאַנצער ברייט,
האַט שאַרזאַן אַביסל אַרונטערגעלאָזט פֿון זיין כאַכמע, נאָר דאָך פֿון
צייט צו צייט פֿלעגט ער פֿאַר'ן לאַנדסמאַן אַנווייזן אין אַ צייטונג :

— זעסט ? די פירמע איז צוגלייך מיט מיר אַריינגעגאַנגען אין
ביזנעס. אָבער גיב נאָר אַ קוק, שוין פֿאַרטיג, באַנקראַט. — דאָ פֿלעגט
ער שוין צוגרייטן אַ באַדן פֿאַר זיך. — אָבער זיי וויסן, אַז אַפֿילע צו
באַנקראַט דאַרף מען אויך האָבן סייכל.

עס האָט לאַנג ניט גענומען און שאַרזאַן האָט דורכגעמאַכט אַ
באַנקראַט און האָט זייער שלעכט אָפּגעשניטן, אַזוי אַז די אַרבעטער
האַבן פֿאַרלאָרן די אַרבעט, און דער באַם — דעם סייכל.

איין פרימאַרגן, ווען דער לאַנדסמאַן, דער פּרעסער, האָט זיך
אַרויסגעלאָזט אין מאַרקעט טיילן ליפֿלעטס, האָט ער באַגענגט אַ באַ-
קאַנטן פּאַנים, שטייענדיג אָפּגעריסן, פֿאַרזאַרגט. ער האָט אים אַרייַן
געקוקט אין די אויגן און אים דערקאַנט — דאָס איז אַזוי געשטאַנען
זיין געוועזענער באַם, וואָס האָט פֿאַרלאָרן זיין סייכל.

שאַרזאַן, ניט קענענדיג אים אויסמידן, האָט זיך צערעדט מיט
זיין לאַנדסמאַן, און ביסלעכווייז האָט ער אים דערציילט וועגן זיין
טרויעריגער לאַגע, און אַז מ'האַלט אים שוין ביים אַרויסשטעלן פֿון
די רומס.

זיין לאַנדסמאַן, דער פּרעסער, האָט אַריינגעשטעקט זיינע פינגער

איז וועסט און האט זיך שטארק צעלאכט:
— מ'האט מיר שוין ניט איינמאל געוואלט ארויסשמעלן פון
די רומס.
— נו? — האט נייגערין דער געוועזענער באס א פרעג געטאן,
— טא וואס איז געווארן?
— מ'דארף האבן סיכל... — האט דער ארבעטער געענטפערט.

א פאראייניגטער פראָנט

אלע זיינע יארן האָט הערשל געארבעט ביי קלאָוס. נעמאכט אַ לעבן, און פון צייט צו צייט נאָך געשפּאַרט אַ דאָלאַר. זיינע קאָמפּן זיינען באַשטאַנען אין פירן אַ קאַמף מיט די איבעריגע אַרבעטער אַריינצוכאַפּן אַ גרעסערן באַנדל.

האַט זיך אַנגעפּאַנגען אַ באַוועגונג אויסצורייניגן די יוניאָן פון גרעפט און קאַרופּציע, האָט הערשל געשטיצט די פירער־דעקעמירער.

זיין פּרוי, העלען, האָט פון דעם אַלעמען ניט געוואוסט, ווייל זי פלעגט זיצן אין הויז, און קיין זאַרג פון כעיונע איז ניט געווען.

ווען דער קרויז האָט זיך פאַרשאַרפט, האָט מען אויפגעגעסן יעדן אַפּגעשפּאַרטן סענט. האָט העלען גענומען טראַכטן פון גיין זוכן אַרבעט — העלפּן טראַגן דעם יאָר.

ווען העלען איז געקומען אין באַרירונג מיט די אַלע פּראַבלעמען, האָט זי זיך שנעל אַריענטירט און גענומען מאַנען פון הערשלען: וואוַ גיט ער אַוועק זיין פּרייע צייט, און פאַרוואָס שטיצט ער ניט דעם קאַמף פון די לינקע?

אַזוי האָט זיך דער קאַמף ביי הערשלען אויסגעברייטערט... כּוץ קריגן זיך מיט די אַרבעטער פאַר אַ גרעסערן באַנדל, פלעגט ער זיך אויך ארומרייסן מיט העלענ'ען וועגן דער לאַגע אין דער באַר־וועגונג.

פלעגט העלען בריינגען אין הויז אַ „מאַרגן־פּרייהייט“, האָט הערשל געבראַכט אַ „פאַרווערטס“ מיט אַ „טאַג“. האָט העלען גע־זונגען אַ רעוואָלוציאָנערע ליד, פלעגט ער מיט אַלע קויכעס זי אַריבער־שרייען, זינגענדיג אַ נאַריש נאַסן־לידל. און אַז העלען איז ווען גע־נאַנגען צו אַ קאַמוניסטישער דעמאָנסטראַציע, פלעגט ער פאַר קאַעס אַוועקגיין שפּילן אַ פּאָוקער.

דאָר האַבן ביידע זיך ליב געהאַט, און עס פלעגט זיי אַפט פאַר־דריסן, פאַרוואָס זיי קענען ניט גיין צוזאַמען.

הערשל'ס וואונטש איז געוואָרן: — אַריינצונעמען זיין פּרוי אין זיין שאַפּ צו דער אַרבעט. זאָל זי נאָר זיין מיט אים צוזאַמען,

אונטער דעם איינפלוס פון א רעכטער פירערשאפט און א רעכטער אטמאספערע, וועט ער זי שוין באארבעטן, זי זאל זיך אויך אַנשליסן אין "זיין יוניאן".

ער האט זי אריינגענומען אין "זיין" שאפ.

העלען איז געווען צופרידן, וואס זי וועט קענען אריינגיין אין אזא שאפ און אויפקלערן די ארבעטער, געבן זיי צו פארשטיין, וואס עס מיינט דער קאמף פון די קאמוניסטן.

ביידנס כאַלוימעס זיינען אַבער צורונגען געוואָרן. דער שאפ האט זיך גאר גיך פארמאכט.

ווען הערשל האט גענומען קומען אין מארקעט זוכן ארבעט, איז פאַרגעקומען אין אים אַן איבערקערעניש, און ער האט גענומען טראכטן, אַז העלענ'ס רייד זיינען עפעס ריכטיגער ווי זיינע. דאָד איר נאַכגעבן האט ער ניט געוואָלט. וואָס הייסט, — האט ער צו זיך געטראַכט. — זי, א פרוי, זאל זיין די גערעכטע?

מיט דעם אַנקומען פון דעם ערשטן מאַי האט זיך געשמעלט פאַר זיינע אויגן אַ גרויסער פראַגע־צייכן: מיט וועמען זאל ער פאַרראַדירן?

זי, העלען, וועט מיט אים זיכער ניט גיין אונטער דעם באַנער פון די רעקעטירער אין זיין יוניאן. זאל ער גיין מיט איר? מיינט דאָס, ווידער, איר נאַכגעבן. נאַכגיין נאָד אַ פרוי...

אין איין שיינעם אָונט לויפט הערשל אַריין אין הויז זייער אופֿ־געלייגט, און דערלאַנגט העלענ'ען אַ ליפלעט, וואָס ער האט געקראָגן אין גאָס. דער ליפלעט האט גערופן צו אַ פאַראייניגטן פראַנט צום ערשטן מאַי.

העלען האט אים אַנגעקוקט מיט נייגיריגקייט. זי האט געפרעגט: — נו, איז וואָס זאָנסטו?

הערשל האט ווי אַ באַכערל, פאַרשעמט אויסגערופן:

— איד האָב ניט געוואָלט גיין מיט די קאָמוניסטן. דו ווילסט

ניט גיין מיט די סאַציאַליסטן. אויב אזוי לאַמיר ביידע גיין מיט דעם פאַראייניגטן פראַנט!

האָבן טאַקע ביידע פאַראַדירט צום ערשטן מאַי דאָס ערשטע מאָל

צוזאַמען.

דער לענדלאָרד מיסטער האַמען

(א פורים-שטיפעריי)

ביי אייד איז נאָך פורים
ביי מיר איז שוין אויס!
איד גלייך ניט די מייסעס
וואָס מ'טראַכט זיי מיר אויס...

איז דער מעגליכע ווערט דערציילט אַן אויסגעטראַכטע מייסע וועגן
א פורים, אַ האַמען, אַ וואַיאַסע. און די אויסגעטראַכטע האַמען'ס
און וואַיאַסע'ס האָבן ביי מיר אַ פּאַנים ווי אַ מיידל וואָס איז באַ-
פּודערט, באַשמינקט און באַליפּסטיקט. איד וועל פאַר אייד איצט דער-
ציילן אַ מייסע פון אַז עמעסן האַמען און אַ מאַדערנעם וואַיאַסע,
וואָס האָבן זיך פאַרדינט צו האָבן אייביגע רו אין אַ נייער מעגליכע.
וואַיהי — איז געווען אַ לענדלאָרד. ווי ער האָט געהייסן—ווייס
איד ניט, אָבער גערופן האָט מען אים האַמען. פּלעגט ער אַרומגיין
און קלאַפּן אין די טירן:

היינט איז דער ערשטער, מאַרגן איז אויס,

ניט מיר די רענט, אַז ניט — וואַרף איד אַרויס.

האַט מען אים געטראַגן די רענט אַנטקעגן, האָט מען זיך געבוקט
פאַר אים, מ'האַט אים געבעטן זיצן. אַנדערע באַלעבאַסטעס פּלעגן
אים געבן פאַרזוכן דעם זופּ, צי עס פּעלט ניט קיין זאַלץ — אַבי אַנער-
קענען זיין גרויסע מאַכט.

דער האַמען האָט אַליין געוואוינט אויף ריווערסייד דרייוו מיט
זיין ווייב און אַ קליין אינגעלע (דערווייל נאָך ניט קיין וואַיאַסע).
פון צייט צו צייט איז ער אַרונטערגעפאַרן דאָן-טאָן און אַביסל אַ
העכער געטאָן די רענט.

די שכינינים האָבן אים אזוי לאַנג געהעכערט די רענט, ביז זיי
האַבן גענומען גיין אויף צוריק — און אַרונטערגענומען. דאָ האָט
האַמען אַ שאַקל געטאָן מיט דער מאַרדע און אַרויסגעגעבן אַן אוקטאָן
אַז אַלע אידן זאָלן גלייך מופּו, ווייל אים לאַזט ניט זיין אידישע האַרץ

זיי ארויסצושטעלן אויפ'ן גאס... נאָר טאַמער מופּן זיי ניט, וועט ער אַרײַנלאָזן שוואַרצע אין הויז — און עס וועט זיך טאָן כּווישעד... האָבן די שכינים געשיקט איינעם אַ קאַמיטעמאַן (וואָס האָט גראַדע ניט געהייסן מאַרדכע) ער זאָל וואַרנען דעם לענדלאַרד דאָס ניט צו טאָן. קעדיי ער זאָל דאָס יע טאָן, וועלן די ווייסע און שוואַרצע זיין פאַראייניגט אונטער איין ראַד.

טראַכט האַמען אויב יע אַזוי, האָט ער גלייך פאַרדונגען דריי רומס צו אַ שוואַרצער פאַמיליע. און ווייטער געסטראַשעט, אַז ער וועט ניט אַרויסשטעלן קיינעם. נאָר אַלע ליידיגע רומס וועט ער „פאַר-שוואַרצן“. האָבן די שכינים ווידער געשיקט אַ קאַמיטע (דאַכט זיך ניט קיין עסטער, נאָר אַ מעמבער פון פרויען קאַנסול) און געבעטן דעם לענדלאַרד, ער זאָל ניט אויסניסן דעם צאַרן אויפ'ן פאַלק. האָט האַמען אַ דריגע געטאָן מיט די פיס און געזאַגט, אַז ער וועט צוצאָלן די שוואַרצע, אַבי זיי זאָלן אַרײַנמופּן און פאַרטרייבן די ווייסע.

אַז אַלע רומס זיינען שוין געווען באַזעצט, האָט די הויז-קאַמיטע צוזאַמענגערופּן אַ פיינעם מיטינג פון די ווייסע און שוואַרצע, און אַלע האָבן זיך געשוואַרן פון היינט און ווייטער :

מיר בוקן זיך מער ניט פאַר'ן לענדלאַרד,

מיר גיבן קיין שטול ניט צו זיצן,

ניטאָ מער קיין זופּ צו פאַרזוכן,

פאַר רענט זאָל ער קלאַפּן און שוויצן.

האַט גענומען מיסטער האַמען און פאַרזאַגט דעם דזשעניטאַר ניט צו נעמען מער קיין „גאַרבעדזש" און פון זיכערקייט וועגן האָט ער דעם דזשעניטאַר אַוועקגעשיקט. האָבן גענומען די שכינים, די ווייסע און שוואַרצע, צעעפנט די פענסטער, און ווען דער לענדלאַרד איז ארויס פון הויז, האָט ער געקראַגן צו וויסן, וואָס מ'האַט געקאַכט אין יעדן הויז: אויפן קאַפעליוש זיינען געלעגן ביינדלעך פון טשיקען, קעפלעך פון הערינג, דאָס אינווייניגסטע פון אַ פּופיקל, צוגעברענטע פאַרפל פון אַ טעפל. ער האָט געקראַגן...

אַזוי האָבן די שכינים געגן אים געסטרייקט און געסטרייקט ביז ער האָט פאַרלאָרן די הויז אויף ריווערסיד דרייוו און באַשאַסן אַליין אַרײַנצומופּן מיט די ווייסע און שוואַרצע אין זעלבן הויז. אַז זיין ווייב האָט דערהערט פון מופּן דאָן-טאַון, האָט זי אים

געטראשעט מיט א געט. אבער אזוי ווי היינטיגע צייטן איז מען מיט קיין לענדלארד ניט זיכער, האט זי איינגעפאקט די זאכן און געמופט.

אז זי האט זיך שוין אריינגעקליבן אין הויז, האט זי גלייך אָנֶגזאָגט איר אינגעלע: אַלץ אין דער וועלט, נאָר דו זאָלסט זיך ניט שפּילן מיט די שוואַרצע אינגלעך, ווייל דו ביזט אַ זון פון אַ טאָטן, דו הערסט!

דאָס נאָריש אינגעלע איז אַרויס אין יאָרד און דערציילט די אינגלעך, וואָס די מאַמע האָט אים אָנגעזאָגט, האָבן די קינדערלעך זיך צעלאַכט און געשריען: „ווי געפעלט איר דעם האַמענס וואַיאַ-סעלע“? (דאָ ווערט ער שוין אַ וואַיאַסעלע). האָבן די ווייסע אינגעלעך אים אַרומגענומען, געגלעט און געגלעט מיט סאַזשע ביז וואָנען דאָס וואַיאַסעלע איז געוואָרן אויסגעשמירט ווי אַן עמעס נעגערל. דערנאָך האָבן זיי אים געשיקט צו דער מאַמען.

אַז וואַיאַסעלע איז אַרײַן אין הויז האָט די מאַמע אים אַ געם געטאָן פאַר דער הענטעלע און אַרויסגעוואָרפן פון הויז. „אַרויס פון דאַנען“, האָט זי געשריען, „מיין אינגל וועט זיך ניט שפּילן מיט איר נעגער-קינדער. אייער פּוס זאָל צו מיר אין הויז ניט אַרײַן“.

איז וואַיאַסע אַוועק און זיך געזעצט וויינען אונטער די טרעפּ, און איז אזוי אַנטשלאָפן געוואָרן. אין אַוונט איז געוואָרן אַ ליאַרם, מ'האַט איר געקידנעפט דאָס אינגעלע. זיינען אַלע אינגלעך אַרומ-געלאָפן איבער'ן גאַס און געזונגען:

האַמען זוכט וואַיאַסען

דער צאָר איז אים גרויס,

זאָל ער נאָכאַמאָל קיין שוואַרצע

ניט וואָרפן פון הויז.

ער אַלײַן, האַמען, איז געלאָפן פון הויז אין בייסמענט און צוריק, האָט געזען שלאָפן דעם שוואַרצן אינגעלע: שוואַרצע קינדער מעגן שלאָפן אונטער די טרעפּ, אָבער זײַן אינגעלע? — געוואָלד, וואו איז דאָס אינגעלע?

אַז וואַיאַסעלע איז געוואָרן הונגעריג, איז ער אויפגעשטאַנען און איז ווידער אַוועק צום טיר.

—אָוועק! — האָט די מאַמע אַ האַס געטאָן די טיר — שוואַרצע זאָלן מיר אין הויז ניט אַרײַנקומען.

אַז וואַיאַסעלע האָט זיך צעוויינט אויפ'ן קאַל, האָט די מאַמע דערזען, אַז דאָס איז איר וואַיאַסעלע, וואָס איז נעבעך פאַרשוואַרצט געוואָרן, האָט זי אים גענומען בוכען און זעצן:

— איר האָב דיר געזאַגט, שפּיל זיך ניט מיט די שוואַרצע אינ-געלעך, דו וועסט פאַרשוואַרצט ווערן.

אַז האַמען איז אַרײַן אין הויז האָט ער זיך דערפּרײט מיט דעם וואַיאַסעלע, ווי מיט אַ מאַנאַט רענט.

אויף מאַרגן פּרי, אַז מיסטער האַמען, דער לענדלאַרד, האָט זיך אַרונטערגעלאָזט אין גאַס אַרײַן צו גיין קאַלעקטן רענט, האָט זיין ווייב אים נאַכגעשריען: „נעם דעם גאַרבעדזש אין גאַס אַרויס, וואָרום עס שטינקט אין הויז.“ אַבער האַמען האָט זיך ניט צוגעהערט.

וואַיאַסעלע איז אַרויסגעשפּרונגען פון בעטל און צוגעלאָפּן, אַ כאַפּ געטאָן דעם גאַרבעדזש: — מאַמע, איר ווייס שוין וואו מ'טוט אַהיז דאָרטאָן די „גאַרבעדזש“.

ער איז צוגעלאָפּן צום פענסטער אַז עפּן געטאָן און — בוכץ! געטראָפּן פונקט דעם טאַטע האַמענען אין קאַפּ.

אַז דער טאַטע האָט אַרונטערגעכאַפּט דעם קאַפּעלוש און דערזען די צוגעברענטע מער-צימעס, האָט ער זיך אַ פאַטש געטאָן אין די באַקסע און זיך צעשריען:

— מיין ווייב, דו ביזט אַ רעגעלע וואַשטי, אַ בראַך נאָך דיר! זיין ווייב איז געשטאַנען אין פענסטער און זיך געבראַכן די הענט: — ניט איר, דאָס זונגעלע האָט דאָס געטאָן!

— אַזוי? — האָט האַמען זיך געקאַכט — האַסט אויסגעהאַך דעוועט אַ וואַיאַסעלע, וואָס מען געהאַנגען ווערן ווי אין דער מענילע שטייט:

אַזוי איז האַמען געשטאַנען
מיט שאַנד און יעסורים.

און די שכײַנים האָבן געפּראַוועט
אַז עמעסן פּורים.

מאצע מיט וויין

איר ווילט עפעס הערן א כאר-גאדיע? זאג איד איך, אז עס גע-
פעלט מיר דער יאנטעו פייסער. און ער געפעלט מיר אזוי שטארק,
אז איד וואלט אים וועלן האבן ביז מיר וועלן זיך באפרייען פון די
היינטיגע פארעם און פארבעסן.
פארוואס, פרעגט איר?

טאָ הערט. טאָקע די צייטן ווערט צוויי יאָר ווי איד ניי אַרום
אַן אַרבעט. מיין באַס, ביי וועמען איד האָב געאַרבעט אַריבער
צוואַנציג יאָר, איז זייער אַ פרומער-איד, האָט ער זיך מיטאַמאַל גע-
כאַפט, אַז אידן טאר מען ניט עקספּלאַטירן, און דערפאַר האָט ער אונז
איז אַ שיינעם טאַג אַלע אידן אַרויסגעוואַרפן פון שאַפּ.

— פאַר אַ אידן, — האָט ער אַנגעזאָגט, — איז ניט שייין
צו אַרבעטן. און עס איז טאָקע ניט פאַר אידישע קויבעס... האָט
ער אונז מעשאַלעיעד געווען, און אויף אונזער פּלאַץ אַריינגענומען
גויאים, גויעס, שוואַרצע, ווייסע, אָבער ניט קיין אידן.

זיינען מיר אזוי אַרומגעגאַנגען מאַנאַטן-לאַנג און געהונגערט.
האַט דער מאַגן גענומען בורטשען עסן. האָבן מיר אים נאַכגעבור-
טשעט. ביז עס האָבן זיך פאַראייניגט אַלע מאַגנס, מיין ווייב'ס און
פון די קינדער, און גענומען שרייען איין וואָרט: „עסן!“

בין איד מיר אוועק צו מיין באַלעבאַס און אַ פרעג געטאָן:
עפשער וועט שוין זיין אידיש האַרץ פּלאַצן און אַריינגעמען אַ אידן
צו דער אַרבעט.

ט'ער געענטפערט: — ניין אידן דאַרפן ניט אַרבעטן!

איז אוועק מיין ווייב מיט די קינדער און געוויינט פאַר אים:
סטייטש, מיר האָבן קיין כרויט ניט!

זאָגט ער: ס'איז אַ גוטער סימען. ער האָט אַמאַל ניט געהאַט
קיין אַרבעט, איז ער אַריין אין ביוזעס, און איצט, כּוּץ זיין שאַדן,
אויף אַלע אידן געזאָגט געוואָרן. צווייטנס, זאָגט ער צו מיין ווייב,
אַז ער האָט פון זיין זייט גענוג געטאָן, וואָס ער האָט מיך באַפרייט

פון דער ארבעט... אבער נאך באזארגן מיד מיט ברויט — דאס קען ער ניט.

האָבן מיר ווייטער געהונגערט אין קאָמפּאַני, ביז ס'איז אונז טערגעקומען פּעיסער. איצט אָבער, — אַלעוואַי איז אַלע טאָג פּייער, איר הערט?

איר גיב אַקוק, ס'איז אַדווערטייזט אין אַלע צייטונגען, אַז מײן באַס גיט פאַר אירן אויף פּייער מאַצעס און — קאַל דיכּפּיין יויסע וועיויכל?

טראַכט איר מיר: קיין ברויט איז ניטאָ, טאָ לאַמיר עסן מאַצעס.

בין איר מיר אוועק אויף דעם אַנגעגעבענעם אַדרעס און פאַר-לאַנגט מײן כּוילעק מאַצעס פאַר מײן „אירישן“ מאַגן.

אין דער ריי זע איר ווי אַ אידל שפּרינגט אַרום און שושקעט אַרײן אַלעמען עפּעס אין אויער און רוקט אונטער אַ פעקל. עס איז געקומען צו מײן נעקסט, און ער פּרעגט מיר:

— האַט איר אויף קויעסעס?

— נײן! — זאָג איר אים.

— טאָ נאָט איר! — האַט ער מיר אַרײנגערוקט אַ פּלעשל

וויין — און האַט אַ קאַשערן פּייער.

בין איר גלייך מיט מײנע פעקלעך אוועק אין די העדקוואַדערס פון דעם אונעמפּלאַימענט קאָנסול און געטראַפּן מײנע הונגעריגע אַרבעטסלאַזע כאַוויירים.

— כּעוורע, — זאָג איר, — ברויט וויל מען אַ גאַנץ יאָר ניט

געבן, מ'לאַזט אונז שטאַרבן פון הונגער. אָבער איצט גיבן די גאַטס־סטראַפּטשעס, וואָס האָבן אַ גאַנץ יאָר גערויבט אונזער בלוט, מאַצעס אויף פּייער. יע, מאַצעס מיט וויין וויפּיל דאָס האַרץ גלוקסט.

טאַני, דער איטאַליענער, מעקאַרטי, דער איירישמאַן, און דושעקסאַן, דער נעגער, האָבן זיך צעלאַכט און דערביי אויסגעגלאַצט די אויגן, וואָס האַט באַדייט: דיר איז גוט צו ריידן, דו ביזט אַ איד... אָבער ווי קענען מיר קריגן?

איר האָב זיי באַלד באַרוואַיגט און געזאַגט:

— טאַני, דו ווער אַ שטומער איד. גיי דאַרטן און מאַך בלוין

מיט די הענט. דו, מעקארטי, זאג זיי, אז דו ביזט אז אמעריקאנער איד, און דו, דזשעקסאן, זאג, אז דו ביזט א שווארצער איד. ווען איר וועט דארטן קומען, זאגט זיי צוויי ווערטער: „פייסער, נאָ כאַמעץ...“

טאָני האָט באלד גענומען מאַכן מיט די הענט, און מעקארטי און דזשעקסאן האָבן גענומען איינשטודירן די צוויי ווערטער: „פייסער נאָ קאָמעץ“ און גלייך אַוועק צו שפּילן א אידישע ראָל... אין אַונט זיינען אַלע געקומען אין די העדקוואַדערס מיט די פעקלעך אונטערן אַרעם.

אויף גיד איז צוגעגרייט געוואָרן אַ טיש פאַר די איבעריגע אַרבעטסלאָזע, וואָס זיינען אַנגעקומען, און מ'האַט גענומען פּראַווען אַ רויטן סיידער, זינגענדיג, „יו וויל איט באַי ענד באַי.“ צווישן דעם געזאָנג האָט מען געפרעגט קאַשעם. מעקארטי האָט געפרעגט:

— ווי קומט דאָס, וואָס אַ גאַנץ יאָר ניט ניט דער באַס זיינע שקלאַפּן גענוג ברויט, און פייסער ניט ער מאַצעס און וויין?
טאָני האָט געפרעגט: — צי קען מען אויך קריגן פייסערדיגע ספּאַנעטי?
דזשעקסאן האָט געפרעגט: — ווען איז נאָכאַמאַל אזא יאָנטעוּן „פייסאַס נאָ קאָמעץ“?

און איד האָב געפרעגט, און פּרעג איצט ווידער: צו וואָס פאַר אַ שוואַרץ יאָר דאַרפן מיר באַלעבאַטיס, וואָס זאָלן אַ גאַנץ יאָר אונז פאַרהונגערן און איינמאַל אין יאָר אונז וועלן פאַרשטאַפּן דעם מאַגן מיט מאַצעס און פאַררדייען אונז דעם קאַפּ מיט וויין? ? ? .

וואָס גאָט גיט, דאָס האָט מען

פון קינדווייז און האט מען יאָסלען געלערנט, אז אלץ ווערט באשטימט פון גאט און וואָס גאט גיט, דאָס האט מען.
אז יאָסל איז אַריבערגעקומען אין אַמעריקע און געקראָגן דעם ערשטן פאטש פון אַ פאַרמאָן אין שאַפ, האָט יאָסל אַרנטערגערוקט דאָס היטל און שטיל צו זיך געמורמלט: „וואָס גאט גיט, דאָס האָט מען“.

אזוי איז אויך געווען ווען יאָסל האָט אָפגעשפאַרט זיין ערשטן הונדערטער, אַריינגעלייגט אין באַנק און אין אַ פאַר וואָכן אַרום האָט זיך די באַנק פאַרמאַכט. יאָסל, ווי אַלע דעפאַזיטאָרס, זיינען געלאָפן, געשטאַנען אין „ליין“ און ענדליך געקראָגן פּופציג פּראָצענט פון דעם געלט.

ווען ער האָט דאָס דערציילט זיין פרוי, האָט זי זיך צעשריען:
— צו וואָס האָסטו דאָס גענומען? פאַרוואָס האָט איר זיך נישט פאַראייניגט אַנצופירן אַ קאַמף געגן אַזאַ רויבעריי?
יאָסל האָט איר רואיג געענטפערט:
— אלץ איז באשטימט פון גאט. וואָס גאט גיט, דאָס האָט מען.

מיט דעם אַנקומען פון דעם שווערן קריזיס אין לאַנד זיינען אויך געקומען שווערע צייטן פאַר יאָסלען. אָבער יאָסל האָט דאָס אָנגע-נומען ווי אַ גוזר פון הימל: אזוי האָט גאט באשטימט, אזוי דאַרף עס זיין.

ווען יאָסלס לאַגע איז געוואָרן שווערער מיט יעדן טאָג, עס איז שוין אוועק דער דריטער כוידעש ווי ער האָט קיין דירע-געלט נישט באַצאָלט, האָט אים געראָטן זיין פרוי:

— ניי צום לענדלאַרד, ער איז דאָר עפעס אַ איד מיט אַ גוטער האַרץ, אַ פּרעזידענט פון אַ שול, עפשער וועט ער ראַכמאַנעס האָבן און כאַטש לאָזן אונז איבערויצן די יאָנטויוויים.

יאָסל איז אוועק, געבעטן ראַכמיים ביים לענדלאַרד, ער זאָל אים נישט אַרויסשמעלן מיטן ווייב און קינדער אין נאָם ערעוון יאָם-קיפּער.

דער לענדל־ארד האָט אים געגעבן אַ שטול צום זיצן און דערביי גענומען דערקלערן:

— ווען איר זייט ביי מיר בלוין איין טענענט, נו, מיילע, וואָלט איר שוין אַרויסגעוואָרפן אַ פאַר מאַנאַטן רענט, אָבער ווי איר זעט, איז דאָס אַ שטראַף פון גאָט. אין מינע אַלע אַכצן הייזער אַרבעטן ניט די טענענטס און צאָלן מיר ניט די רענט. נו, איז וואָס איז? איר בין עפעס אַ גאָט, וואָס איר זאָל זיי געבן פרייע רענט? זייט אידן, ניט אין שול, בעט ביי גאָט און ער וועט איר געבן.

יאָסל איז אַוועק אַ דערשלאָגענער אַהיים. אויפן וועג האָט ער באַגעגנט זיין געוועזענעם באָס. ער איז אַ וויילע געבליבן פאַרשעמט, אָבער באַלד זיך אָנגענומען מיט מוט, צוגעגאַנגען און אַ פּרעג געטאָן:

— מיסטער ליוויי, קען איר איר עפשער בעטן אַ טויווע? מען האָלט מיר איצט ביים אַרויסשטעלן אין גאָס, טאָקע ערעו יאַנטעוון. קענט איר מיר עפשער באַרגן פינף און צוואַנציג דאָלאַר? ווי גיך איר וועל געמען אַרבעטן וועט איר מיר אַרונטערנעמען פון מינע וויידזשעס.

מיסטער ליוויי האָט אים אָפּגעמאַסטן פון קאַפּ ביז די פיס און אַ שפיי געטאָן איז זיין ריכטונג:

— אַ כּוצפּע אַ ביסל, שטעלט מיר אָפּ אין מיטן גאָס באַרגן געלט! וואָס איז, איר בין עפעס אַ גייענדיגע „לאַאַן סאַסיעיטי“? ס'איז איצט ערעו יאַם־קיפּער — האָט ער ציניש אַ לאַד געטאָן — גיי אין שול און בעט ביי גאָט, וועט ער דיר געבן.

יאָסל האָט פאַרשטימעט זיינע ליפּן און מיט געבויגענע טריט האָט ער זיך ווייטער אַוועקגעלאָזט אין גאָס. גייענדיג און טראַכטנדיג, איז אים גאָר איינגעפאַלן אַריינצוגיין צום ראָוו — ער האָט דאָך אים אזוי פיל דאָלאַרס געשטופּט פון זיינע אַרימע פאַרדינסטן. ער האָט די לעצטע סענטן קישקע־געלט געטראָגן פּידיען צום ראָוו. וועט איצט דער ראָוו זיכער עפעס העלפּן!

מיט זיכערע טריט איז יאָסל אַריין צום ראָוו, דערקלערט דעם צוועק פון זיין קומען.

דער ראָוו האָט אַרויפגעשאַרט די יאַרמולקע צום שפייץ קאַפּ, אויסגעגלאַצט אַ פאַר בייזע אויגן, ווי אַ ווילדע קאַץ, און זיך ביזן צעשריען:

— וואס, איר זייט אַ ראַוו, זייט איר, וואָס מ'זאָל אייד געבן געלט? אַ איד איז אויף צאַרעם, גיט מען צדאקע, פאַסט מען, מ'גיט דעם ראַוו פּיריען, און גאַט וועט העלפן. „דאָס וואָס גאַט גיט, דאָס האָט מען“.

יאָסל איז אַרויס פון ראַווס הויז מיטן געדאַנק, אַז דער ראַוו איז גערעכט: טאַקע, טאַקע, לעצטנס צוליב דער זאַרג פאַר פאַרנאַסע האָט ער אינגאַנצן פאַרגעסן צו גיין אין שול, פון געבן צדאקע איז אָפּגערעדט. און טאַמער פאַסט ער אַמאָל, איז דאָס אויך גיט צוליב גאַט, נאָר פאַשעט דערפאַר, ווייל ס'איז ניטאָ וואָס צו עסן.

ווען ענדליך ער האָט געקראָגן געבאַרגט ביי אַ פּריינט געלט, האָט יאָסל דערקלערט:

— צו אַלעם ערשטן רייס איר אָפּ אַ דאַלאַר און גיי קויפן אַ טיקעט אין שול צו האָבן וואו אויסצובעטן אַ גוט יאָר.

זיין פּריינט האָט אים אָנגעקוקט ווי מעשוּגע:

— געלט זיי געבן? איר וואָלט זיי געבן אַ שפּיי אין פּאַנים.

יאָסל איז געוואָרן אַ ביסל ברויגעזלעך פאַר ריידן אַזוי וועגן הייליגע מענטשן. ער האָט אָבער באַלד פאַרגעסן, אַוועקגעלאָפּן און געקויפט אַ טיקעט אין איינער פון די שולן.

יאָסליפּער נאַכט איז יאָסל מיט אַ צעבראַכן האַרץ אַוועק אין שול. עס איז אים דורכגעלאָפּן אַ געדאַנק, אַז ער וועט בעטן גאַט גיט נאָר פאַר דעם, אַז ער זאָל אים העלפן, נאָר אויך, אַז גאַט זאָל באַ- שטראַפּן די בלוט-זויגערס. זיין לענדלאַרד, זיין באָס און אַנדערע וואָס האָבן זיך אַנטזאָגט אים צו העלפן.

ווען יאָסל האָט זיך דערנענטערט צום שול און דערזען די גרויסע שילד, וואָס האָט זיך געלייענט: „זע האַשאַר לאַדענאַי, צאַדיקים יאָ- וואויו בוי“, האָט זיך אַ פּרייך צעגאַסן אויף זיין פּאַנים.

ער איז אַריין אין שול, און זיין פּאַנים איז באַלד ווי מיט אַ וואָלקן באַצויגן געוואָרן. אויבנאָן, אין מיזרעד וואָנט שטייט זיין לענדלאַרד, וואָס איז דער פּרעזידענט פון שול. ביי דער צווייטער זייט שטייט זיין באָס, וואָס איז דער ווייס-פּרעזידענט. לעבן אַמורד שטייט דער ראַוו. ביי דער בימע דערקענט ער זיצנדיג פּראַצענטניקעס, וואָס רייסן פון אים די הויט.

— דאָס זיינען די צאַדיקים? — האָט ער צו זיך גערעדט.

מיט ווילדער רעציקע איז ער צוגעלאפן צום ראוו און מיט קאעם
א פרעג געטאן :

— רעבע, ווען שפייט א איד אין שול?

דער ראוו האט אים אָנגעקוקט מיט פארדאכט און דאז נעענט-
פערט אויף דער מאדנער פראגע :

— א איד שפייט אין שול ביים ענדע דאוונען, צו אליינו.

— צו ענדע פון דאוונען, — האט יאסל איבערגעזאגט. ניין,

איד שפייט ביים אנפאנג. — ער האט מיט גאל א שפיי געטאן צום
מיזערדוואנט, אין דער ריכטונג פון די שיינע באַלעכאָטיים.

— וואס איז דאָס? — זיינען ביזו צוגעלאפן דער באַס, דער לענד-

לאַרד און די פראצענטניקעס.

— דאָס איז א שפיי אויף אייד, — האט יאסל ניפטיג זיך

צעשריען, — „וואס גאט גיט, דאָס האט מען“ ..

זיי אַ מענטש, וועסטו עסן אין סוקע

אַז נאָט האָט געהאַלטן... רעב אַשערן צו בויען דאָס ערשטע גרויסע אַפּאַרטמענט הויז, האָט ער ביי זיך באַשלאָסן אַרײַנצונעמען פאַר שכינים אַלע זיבעציג לעשוונעם.

— ביי מיר וועט קיין יוניאַז פון טענענטס ניט זיין, — האָט ער געטאינעט צו זיינע ברידער פון דער לענדלאַרד אַסאַסיאָישאַן, — איד טו ווי נאָט האָט געטאַן — אַ דאָר האַפּלאַגע... וועלן זיי זיך רײסן ביי די געזער אײנס דאָס אַנדערע און איד וועל אַלע מאַנאַט קאַלעקטן דירע-געלט.

צווישן די שכינים האָט זיך אויך געפונען אַן עלטערער איד, איטשע. מיט דעם אידן האָט דער לענדלאַרד רעב אַשער אײנגע-טאַינעט:

— איר, רעב איטשע, זיינט דאָך עפעס מעאַכעניו בענעי אים-ראַעל, איז אַז איר וועט עפעס הערן דאַכערן די אַרײליים וועגן יוניאַז סטרייקס, ביליגער רענט, ט'איר אַזוי גוט זיין און מיר דאָס איבערגעבן. איר ווייסט דאָך ווי מ'זאָגט, „אַז מ'איז אַ מענטש, עסט מען אין סוקע“.. איטשע האָט צוגעשאַקלט מיטן קאַפּ אויף יע.

אין קורצן האָבן זיך די שכינים גענומען אַדנאַניזירן און אויך איטשע איז גערופן געוואָרן צו אַ מיטינג. איטשע איז אַבער אַוועק געלאָפן צום לענדלאַרד צו פרעגן וואָס צו טאָן.

דער לענדלאַרד האָט מיט צופרידנקייט אים אויסגעהערט און דריקענדיג אים די האַנט, אַזוי געזאָגט:

— אַט אַזוי דאַרף האַנדלען אַ איר. נאָט וועט אייך דערפאַר באַצאָלן. וואָס דען, סטרייקן? דאָס איז דאָך געגן נאָט און געגן דער טוירע. אַ איד מיט אַ אידן דאַרפן זיך ניט רײסן.

נאַכדעם ווי ער האָט אים אַנגעקלאַפט אַ פלייצע מיט דאַנקבאַר-קייט, האָט ער אים אַרײַנגעשושקעט אין אויער:

— איר, רעב איטשע, גייט צום מיטינג, און וואָס זיי וועלן באַשליסן, גיט מיר דאָס גלייך איבער.

איטשע איז אַוועק צום מיטינג. ווי איבערראַשט איז ער אַבער

געוואָרן, ווען ער האָט ביים מיטינג געטראָפן אַלעמען פאַראייניגט מיט
איינ פּעסטן באַשלוס צו קעמפן געגן עוויקשאַנס, פאַר אַ רעדאַקשאַן
אין רענט און פאַר סאַניטאַרישע באַדינגונגען.

דער אַלטער איטשע האָט געקוועטשט מיט די פּלייצעס רעדנדיג
צו זיך :

— דאָס איז דאָך גאָר ניט שלעכט. זיי זיינען דאָך באַלד גערעכט,
די רויטע.

נאַכדעם ווי ער איז צו זיך געקומען, אויסהערנדיג אַזעלכע רייד
פון די אַנפירער, וואָס דאָס איז אים אויסגעקומען צום ערשטן מאָל
אין לעבן צו הערן, האָט ער זיך אַליין אָנגעכאַפט צו זיין איינער פון
דער קאַמיטע, וואָס זאָלן גיין צום לענדלאַרד מיט די אַלע פּאָדערונגען.
ווען איטשע איז מיט דער קאַמיטע אין אַוונט אַריינגעקומען צום
לענדלאַרד, האָט רעב אַשער אַ וואונק געטאָן צו אים, אַוועקצוגיין אָן
אַ זייט אויסצופאַרשן, וואָס איז געוואָרן באַשלאָסן.

איטשע האָט אַ מאָד געטאָן מיטן האַנט, זאָגענדיג דערביי :

— מיר זיינען דאָ אַלע פאַר איין צוועק, און אַנשטאָט שטילערהייט
אייד איבערגעבן די באַשלוסן, וועלן מיר דאָס טאָן אין דער הויך.

ער האָט איבערגעגעבן דאָס וואָרט צו דעם טשערמאַן פון דער
קאַמיטע, און דער טשערמאַן האָט פון אַ צעטל געלייענט און איבער-
געגעבן צום לענדלאַרד די פּאָדערונגען מיט די אונטערשריפטן פון די
טענענטס.

ווען רעב אַשער האָט דערזען אויך דעם נאָמען פון איטשען, איז
ער שטיין געבליבן געפּלעפט, און דאָן מיט קאָעם אויסגעשריען :
— אַזוי טוב אַ איד אַ אידן ? שעמען מענט איר זיך — ער
האָט דערביי אַ קלאַפּ געטאָן אין טיש. — מאָרגן וועט איר מיר שוין
ליגן אין נאַס.

איטשע האָט זיך אויף אַ וויילע פאַרלאָרן און אויסגערופן :

— רעב אַשער, אום סוקעס וועט איר אַרויסשמעלן אַ אידן אין
נאַס ?

— איר זייט קיין איד ניט ! — האָט דער לענדלאַרד זיך געקאַכט
— איינער וואָס קען מאַכן יאָדאַכעס מיט גוים טאָר זיך אין אַ אידיש
הויז ניט געפינען.

מיט עטליכע טעג שפּעטער האָבן די מאַרשאַלס אונטער דער

אנפירערשאפט פון רעב אָשערן געטראָגן דעם אַלטן איטשעס זאָכן
 צוזאַמען מיט זיין סוקע, וואָס ער האָט איינגעאַרדנט אין יאָרד, אין גאָס
 אַרויס, און די טענענטס האָבן דאָס געטראָגן צוריק אין הויז אַרײַן.
 ווען די ווינטן האָבן צעטראָגן איבערן גאָס די סכאַד פון דעם
 אַלטן איטשעס סוקע, איז דער אַלטער איטשע געשטאַנען אָנגעשפּאַרט
 ביים טיר מיט פייערלעך אין די אויגן און שטיל גערעדט צו די שכנינים:
 — איצט פאַרשטויי איך שוין די עמעסע באַדייטונג, וואָס עס
 מיינט ביי אַ לענדל־אַרד, „אַז דו וועסט זיין אַ מענטש, וועסטו עסן אין
 סוקע“...

א נייע האגאָדע

אַרבעטער, נעמט די שטולן פון אלע קעניגן, הערשער און ביר-
ראַקראַטן און מאַכט פון זיי א העסע־בעט; צעזעצט זיך ברייטלעך,
ווי ביי זיך אינדערהיים, און שפּאַרט זיך אַן לינסס מיט אַ קאַס אין
דער רעכטער האַנט און זאָגט אַ נייע האַגאָדע.

ב ע ד י ק ע ס כ א מ ע ין .

צעעפנט די טירן און פענסטער און זאָגט אלע אין כאָר: אַר-
בעטער פון אלע לענדער, שאַרט צוזאַמען דעם גאַנצן כאַמעץ וואָס
פאַרזויערט דאָס לעבן פון אַרבעטער, ווי די באַסעס, פאַרעטער, ביר-
ראַקראַטן, רענעגאַטן, פּאַליטישענס, פינסטערע קליי־קאָידעשניקעס
און גלאַט פאַסקודניאַקעס; צעלייגט אַ פייער פון רעוואָלוציע אין
יעדן שאַפּ און גאַס און זאָגט בעקאַל ראָם: זאָל דאָס כאַמעץ פאַר-
ברענט ווערן, וועלן מיר האַבן ברויט אין הויז...

ס י י ד ע ר .

זעצט זיך אַוועק מיט דער יונגט און מאַכט אַ סידער
אין אונזער אַרבעט, אַז אלע, יונג און אַלט, שוואַרץ און ווייס, מאַן
און פרוי זאָלן זיין גרייט ווען מ'וועט אַ רוף טאָן: — אַרבעטער, ברען
דעם כאַמעץ! ... זאָל געברענט ווערן, אַז קיין ברעקל שימל זאָל
ניט בלייבן!

מ א ר ע ר .

דערציילט פאַר דער יונגט, פאַרוואָס עס איז אזוי ביטער דעם
אַרבעטער, ווי אזוי די באַסעס עסן כריון מיט פיש און דער אַרבעטער
קריגט מאַרער אַנשטאַט ברויט — אַ גאַנץ יאָר.

ק א ר פ א ס .

נעמט די גרינ'ס פון דער א. פ. און ל., טונקט זיי איין אין זאַלץ
וואַסער און זאָגט די בראַכע, „בוירע פרי אַדאַמע". זאָל דאָס ליגן
אין דר'ערד מיט דעם גאַנצן בינטל, ביז עס וועלן וואַקסן שטיינער
אויפ'ן פלאַץ.

י א כ א י ן

איצט וואשט אפ די הענט און טוט אן א פאר „שווארצע גלאווים“
און נעמט זיך צו די איבעריגע פאראזיטן און פאררעמער. נעמט אוועק
אלץ וואס דער ארבעטער האט געשאפן און צעטיילט דאס דעם אר-
בעטער-קלאס.

מ א ג י ד

זאגט אזוי שטארק, אז אלע זאלן דערהערן: דער וואס ארבעט
ניט, קריגט מאקעס, ניט עסן!

ש ו ל כ ן א ר ע ך

נעמט איבער די פירערשאפט איבער גאר דער וועלט און גרייט
דעם טיש, אז אלע וואס ארבעטן זאל האבן וואס צו עסן!

ה א ל א כ מ א א נ י א

די ברעד-ליינס מוזן אפגעשאפט ווערן און א רויטער דעקרעט
זאל ארויסגעבן ווערן פון דעם ארבעטער קלאס: קאל דיכפין יעסי
וועיוויכל". קומט אלע מיט א גוטן אפעטיט און עסט געזונטערהייט.
נעמט דאס רויטע געווער אין האנט און זאגט, ווי א קאמוניסט
דארף זאגן:

האשאטא אודי, ביז איצט זיינען מיר געווען קנעכט, געליטן
פון ראציאנאליזאציע, ספיד-אפ, סלעק, סעק, און אנדערע שלעק.
אבער — גענוג!

מ א ג י ש ט א נ א — פרענט די פיר קאשעס:

— פארוואס זאל איינער ארבעטן און א צווייטער — הול-
טייעווען?

— פארוואס זאל דער ארבעטער בויען הייזער און אליין ווערן
ארויסגעווארפן אין גאס?

— פארוואס זאלן זיך אין אזא רייכער וועלט געפינען אזוי פיל
קאבצאנים?

און די פערטע קאשע — צו וואס זיך לאזן פירן פון פארע'ס
און פארבעס?

א י צ ת ד י ה א ג א ד ע

אואדים האיינו — מיר זיינען געווען געהארקזאמע קנעכט,

געגלויבט אין ניסים, זיך געלאזט פירן פון סאציאל-פאשיסטן און נאטס-סטראפטשעס. געבוקט זיך צו נאט, איז מען אונז געקראכן אויפ'ן קארק און געקלאפט אין די זייטן.

מייסע — האט אבער פאסירט א מייסע מיט די סאציאל-דע-מאקראטן ווי זיי האבן אפגענארט די ארבעטער און זיך פארבונדן אפן מיט די קלעיקוידעש, מיט די באלעכאטים און רעקעטירער. האט זיך דער ארבעטער אויפגעכאפט און איז פון זיי אנטלאפן. אנגעפאנגען קעמפן און פאדערן. און אנשטאט צו שלעפן שטרוי און ציגל און בויען פיסעס-וועראמזעס פאר די רייכע, האט זיך דער ארבעטער גאר גענומען בויען א סאוועטן-וועלט.

האבן די פארע'ס פון די סאציאל-פאשיסטן זיך א לאז געמאן און געוואלט צוריקהאלטן די שקלאפן זיי זאלן ניט אנטלויפן. איז געווארן א קאמף צווישן די ארבאע באנים — די פיר צייטונגען.

כ א כ ע ס — די „מארגן-פרייהייט“ זאגט:

רויט איז מיין בלוט און רויט איז מיין הארץ,
 איד פיר אן א קאמף מיט געל, בלוי און שווארץ;
 איד קעמף געגן דאלעס, איד קעמף געגן נויט,
 איד טייל ניט קיין מאצעס און רויב ניט דאס ברויט.
 איד שרייב ניט קיין שעקער, קיין זנום און קיין שונד,
 שפאלט ניט קיין קעפ, און הייל דאך א וואונד. ..
 אנערקען ניט קיין געטער, קיין קייסער, קיין האר,
 רוף צו דעם שוואכן — זיי ניט קיין נאר.
 באפריי זיך פון הערשער — שווארץ, בלוי, צי געל,
 מיט פאראייניגטע קויכעס, מאך פון זיי א טעל.
 דאס איז מיין ארבעט, טאג-איינ און טאג-אויס,
 פון סוינע די ציינער רייס איד אויס.

איד בין די „פרייהייט“ וואס שטורעמט די נאס,
 איד קעמף מיט די סאנים פון ארבעטער קלאס.

ר א ש ע — דער „פארווערטס“ זאגט:

איד בין דער „פארווערטס“, דער פייפער פון לאנד,
 וואס שרייבט שיינע מייסעס פון שונד און פון שאנד.
 צען שטאק פארמאג איד, און פיר אלץ אליין,
 פיל אויס די זייטן — פאשעט און פליין.

איד לערן די לעזער שטענדיג אין פעיפער,
ווי די נאָז זיך צו ווישן מיט אַ טרוקענעם דאָיפער.
איד גיב זיי „סטאַריס“ פון בעד־רום און קיך,
מיטלען צום מאַגן און האָר פאַר אַ פֿליך.
איד בריינג אָפּט צוזאַמען אַ וואַנט מיט אַ וואַנט,
און זע אַז דאָס אַלעס זאָל ווערן באַקאַהאַנ'ט...
איד קעמף געגן לינקע, מאַך פון אַלעס אַ טעל,
כ'דערלאַנג אַ מעסירע — און פאַרפאַק זיי אין דושייל.
זיי רופן מיר ראַשע, דאָך מיר אַרט ניט אַ האָר,
אזוי לאַנג ווי איד בין באַס פון צען גרויסע פלאַך.

ט א ם — דער „טאַג“ זאָגט

איד בין דער „טאַג“, לויף אַהער־און־אַהין,
אַ קאַץ און אַן אינדיק — ביי מיר איז איין מין.
איד שרייב פאַר די געלע, שרייב אויך פאַר רויט,
אַז כ'ווייל — עס איד מאַצעס, אַז כ'ווייל — עס איד ברויט.
איד בין אומפאַרטייאיש, אזוי און אזוי,
אַמאָל שריי איד וועי, אַמאָל שריי איד אוי.
אַמאָל עס איד כאַזער, און אַמאָל עס איד צימעס,
איד קוליע אזוי זיך, און טו דאָס בענימעס.
כ'שרייב וואָס עס לאַזט זיך, פאַר דער פען איז אַלץ גלייך,
שרייב איד פאַר אַרעס, שרייב איד פאַר רייך.
רוף מיר אַז טאָם, אַבי נאָר באַצאָל,
כ'קען גיין שאַבעס אין שול און אין טעמעני־האַל
איד בין דער „טאַג“, וואָס בריינגט שטענדיג ליכט,
ווי גרויס איז די פידי — אזוי דער באַריכט...

ש ע י נ י י ע י ד ע י אַ ל י ש ע ל . — דער „מאַרגן־
זשורנאַל“ זאָגט:

איד קום צום לעזער אויפן ניכטערן מאַגן,
מיט אידישע טרערן און אידישע קלאַגן,
בריינג צו דעם לעזער וויכטיגע נייעס,
פון אַ כאַזן, אַ מאַניד, אַ שול און לעוואַיעס.
איד ווייס ניט און וויל ניט פון גאָר קיין זאך וויסן,
כיין פון טעלער און טאַלער צו קענען געניסן.

שרייב מיר טשיקאווע, וואס דארף זיך ניט קלעפן,
 שמעל צו די באַסעס סקעכס אויף צו סקעבן.
 איד לאַך פון פרינציפן, ס'האַט ניט קיין צורע,
 די הויפט זאך איז קענען פאַרקויפן די שורע.
 איר מענט זיך דיינקען, אַז איר ווייס פון גאַרנישט,
 דאָד מאַד איר אַ לעבן פון אַלץ וואָס מ'טאַר נישט.
 ז י י כ ע ר .

איצט גיסט זיך אַן נאָד אַ קאַס, צעברעכט אַ לעבל ברויט פאַר
 אַ וויכער פון די רעכטע ברעכער, און זאָגט מיט אַפּעטיט :
 בימסעיִ-מיאַט — מיט אַ הייפעלע קאַמוניסטן האָבן מיר אָנגע-
 פאַנגען אונזער באַוועגונג. איצט איז פּול די וועלט מיט זיי.
 וואַייראָ אייסאַנו האַמיצרים — האָבן די שוואַרץ-מעיעניקעס
 זיך אַ נעם געטאַן און גערופן אַ קאַנפּערענץ פון אַלע געלע.
 האַוואַ ניסכאַקמאַ — מיר מוזן ברוין און בלוי מאַכן די רויטע...
 וואַניצאַק — האָבן די לינקע זיך צעשריען : „דאַווער-אַכער,
 וואו שטופסטו זיך בעיאָד באַזאַקע? ...“
 האָבן די שוואַרץ-מעיעניקעס גלייך געענטפּערט מיט צען
 מאַקעס :

דאַם — פּאַליציי, מיר פייפן אויף זיי.
 צפּאַרדעיאַ — אַ שמוץ-בונד. זיי וועלן קראַקען אין בלאַטע.
 קינים — די פרעסע — מיר האָבן איר אין באַד.
 אַרעוו — צעמישן די מויכעס. מיר'ן זיי אויפקלערן.
 דאַווער — ביוראַקראַטיע. מיר'ן עס דיזענפּעקטירן.
 שכיין — פּאַשיזם, מיר'ן זיי אויסטריקענען.
 באַראַד — אינדושאַנקשאַנס. מיר וועלן באַקעמפּן.
 אַרבאַ — בלויע פּויגלען. זיי וועלן ווייט ניט פליען.
 כווישעך — רעליגיע. מיר וועלן עפּענען די אויגן.
 מאַקעס בעכעירעס — פאַרשפּאַרן אין טורמע אונזערע פירער.
 מיר'ן זיי באַפרייען.

איצט נעמט אַ רויטע גלאַז וויין און זאָגט מיט מוט :
 שפּאַך כאַמאַסכאַ — אַ קלאַנג אויף אַלע פאַרעמער, נאַציאָנאַל-
 ליסטן, שאַוועניסטן, רענענאַטן, ביוראַקראַטן, ברוזשויען און סטאַם
 קלעיקוידעש שווינדלער. ווי אין פּאַסעק שטייט :

ווען די פירער וואלטן ניט פארשווענדעט אונזער בלוט, נאָר
בלויז גענומען גרעפט — דאיעינו.

ווען די פירער וואלטן ניט גענומען קיין גרעפט, נאָר בלויז פאָר-
דאָטן — דאיעינו.

ווען די פירער וואלטן ניט פאָראַטן, נאָר בלויז פאָרפירט —
דאיעינו.

אַל אַכעס קאַמע וועקאַמע—אַז די פירער האָבן פון אַלץ פאָרוואַרט,
מוז'ן מיר דאָר געוויס זאָגן — דאיעינו.

איצט נעמט אַלע די פויסטן אין די הענט און זינגט אין כאָר :

כאַד גאַדיאַ, כאַד גאַדיאַ,

בורזשוי וויל דעם קאַמף פון אַרבעטער דערשימקן.

זאָגט מען אַז יעדן מאַג — עס קומט נייע גליקן —

כאַד גאַדיאַ, כאַד גאַדיאַ,

מ'טרויסט מיט באַלאַשעס, עס קומען נייע צייטן,

אַבער אַלע פאַרשטייען, וואָס דאָס קען באַדייטן —

כאַד גאַדיאַ, כאַד גאַדיאַ.

די פרעמע קלאַפּט אַ פריילעכס, עס בלאָזן נייע ווינטן,

מ'צעשניידט זיך דעם פאַרנט און מ'לאַמטעט דעם הינטן —

כאַד גאַדיאַ, כאַד גאַדיאַ.

אין שולן, אין קלויסטערס, מ'האַלט אין שרייען און קלינגען,

צו הערן דעם באַס, ווי זיס ער טוט זינגען —

כאַד גאַדיאַ, כאַד גאַדיאַ.

איצט ווייסע און שוואַרצע, מענער און פרויען,

אַ וועלט פון סאַוועטן אין צייט נעמען בויען,

און זאָלן די באַסעס בילן און וואַיען —

כאַד גאַדיאַ, כאַד גאַדיאַ.

מ.דארף וויסן דעם וועג...

מיט א פריילעך פאנים איז געשטאנען כאווערטע ראזענבערג און פארקנאטן א טארט. ניט געזשאלעוועט קיין אייער, צוקער, ניס און קרים. האט זי גענומען דעם טארט אויספוצן, האט זי ניט גע- זשאלעוועט קיין צייט און קיין מי. אויסגעמאלן ארום און ארום די ווערטער: „קינדער שולע ביים אינטערנאציאנאלן ארבעטער אַרדן“. אינמיטן פון דעם טארט — א קיילעכדיגן סערפ און א זאפטיגן האמער. דאס האט כאווערטע ראזענבערג צוגעגרייט צו דעם ערשטן יאָג טעוו פון דער קינדער-שולע, וואו איר האימעלע גייט לערנען.

זי האט זיך שוין א סאך אנגעהערט וועגן דער שולע פון די שכינים און טאקע פון איר האימעלע, ווי אזוי מ'לערנט שרייבן, ליענען, דעקלאמירן, שפילן און זינגען.

האימעלע ווייזט איר אָן: ווי אזוי די מיידעלע פון צווייטן פלאך האט אין דריי וואכן צייט זיך אויסגעלערנט צו שרייבן א בריוועלע צום זיידן אין סאוועטנלאַנד און טאקע ווי עס פאסט פאר אן ארבעטערס א קינד. יאסעלע, זיין כאווער, ליענט שוין גוט אידיש און ליענט פאר אלע טאג פאר זיין מאמען די וויכטיגסטע ארבעטער נייעס.

כאווערטע ראזענבערג האט געקוואלן, וואָס איר האימעלע האט ליב די שולע, האט ליב ווי דער לערער לערנט און שפילט זיך אזוי פֿיין מיט די קינדער.

פֿאַרענדיג זיך ארום אויוון, האט כאווערטע ראזענבערג גע- האלטן אין איין פרעגן האימעלען, צי דער לערער וועט אויך זיין. זי וויל אים קענען, טאקע אליין מיט אירע אייגענע הענט אים דערלאנגען א טייל פון דעם טארט, דעם סערפ, דעם האמער, אדער גאר דעם טייל וואו עס איז אנגעשריבן „קינדער שולע“?

איין אָוונט פון דער אונטערנעמונג איז כאווערטע ראזענבערג מיט האימעלען ביי דער האנט און דעם טארט אין א גרויסער פאפיר רענער שאכטל אוועק אין זאל אריין.

ביים טיר האט זי געטראפן שמייענדיג קאמיטעס אהין און צוריק.

זי האט זיי דערלאנגט דעם טארט, געקויפט אַ בילעט און זיך געלאָזט אויף די טרעפּ צו אַרײַנגיין אינווייניג.

די קאָמיטע האָט איבערגענומען דעם טארט, האָט באַטראַכט דאָס שאַכטל פֿון אַלע זײַטן, אַראָפּגענומען דאָס דעקל מיט פּראַנע-צײַכנס אין די אויגן און געקוקט אויף דעם סערפּ און האַמער.

כאַווערטע ראָזענבערג האָט מיט האַימעלען געשפּאַנט אויף די טרעפּ און אַלע ווײַלע אים אָנגעזאָגט :

שרעק זיך ניט, קינד מײַנס, ווען דו וועסט הײַנט צום ערשטן מאָל אַרויסטרעטן צו דעקלאַמירן, האַלט זיך גוט.

האַימעלע האָט איר פּאַרזיכערט :

— דאָס איז שוין ניט דאָס ערשטע מאָל, מאַמע. אין שולע לערנען מיר דאָס אַלע טאָג.

אַרײַנגייענדיג אין זאַל, איז כאַווערטע ראָזענבערג געווען נײַגעריג צו באַקאַנען זיך גיכער מיט די פּאַרוואַלטער און מיט דעם לערער. האָט זי זיך אַרומגעדרײַט איבערן זאַל און געוואָרפן אירע אויגן אין אַלע ווײַנקעלעך.

האַימעלע האָט זי פּלוצלונג אַ כאַפּ געטאָן פאַר דער האַנט :

— מאַ, מיר זײַנען ניט אין ריכטיגן פּלאַץ. ס׳איז ניט אונזער פּאָז.

די כאַווערטע ראָזענבערג איז געבליבן שטיין און ניט געוואוסט וואָס צו ענטפערן.

האַימעלע האָט שוין מער ניט גערעדט, נאָר זיך אַוועקגעלאָזט הינטער דער בינע צו זען וואָס דאָרט טוט זיך.

דאָרט איז געשטאַנען אַ לערער מיט עטלעכע קינדער און אײַנ-געשטודירט אַ שפּיל, וואָס איז געווען פּול מיט אירישע פענדעלעך, מיט טוירעלעך און קינדערלעך מיט פעיעלעך.

הײַמעלע האָט אַרױפּגעלייגט די האַנט אויפן מויל, ער זאַל ניט אַרויסשײַסן אַ געלעכטער. ער איז גלייך צוגעלאָפּן צו דער מאַמען, איר פּאַרטרויט :

— מאַמע, מיר האָבן פּאַרבלאַנדזשעט. דאָ זײַנען נאָר צײַ-ניסמעלעך.

כאַווערטע ראָזענבערג האָט זיך אַ כאַפּ געטאָן פאַרן קאַפּ :

— וויי איז צו מײַן טארט ! אַזאַ געראַטענער סערפּ און האַמער !

זי האָט אַ נעם געטאָן האַימעלען פאַר דער האַנט און זיך אַ לאַזן
געטאָן צום באַקס אָפּים צו פאַרלאַנגען צוריק דאָס נעלט און דעם טאָרט.
— איר בין ניט געגאַנגען צו איר — האָט זי גענומען דערקלערן
דער קאַמיטע, — נאָר צו דער שולע ביים אינטערנאַציאָנאַלן אַרבעטער
אַרדן.

די קאַמיטע האָט זיך איבערגעקוקט און געענטפערט:
— דעם קוואַדער פאַרן טיקעט קריגט איר צוריק, אָבער דעם
טאָרט, דאָס ניט. די קאַמיטע האָט אים שוין צורעכט געמאַכט. אַזעלכע
טאָרטן קען מען לאַנג ניט לאַזן ליגן...
שפּאַנענדיג נאָך צוויי פּלאַך העכער, צו דעם ריכטיגן פּלאַץ, האָט
די פּרוי שטיל גערעדט, ווי צו זיך:
— איצט זע איר, אַז מ'דאַרף טאַקע וויסן ווי אזוי צו פירן אַ
קינד אויפן ריכטיגן וועג...

א אידיש הארץ ...

— איר זייט עפעס א גוטער בארבער? זייט אזוי גוט און שערט מיר אפ מ'ן בארד.

— איר וואונדערט זיך, ווי קומט איצט, ערעוו די שרעקלעכע טעג, ווען מענטשן פארלאזן זיך נאָר בערד צו מאַכן עטלעכע טאלער, קום איר, א איר מיט אזא בעזים אונטער דער מאָרדע, און הייס זיך נאָר אַפּשערן? ס'איז אויך ביזנעס, יו נאָו...

— הערט אַ מאַיסע. ווי איר קוקט מיר אָן, האַדעווע איר שוין מיין באַרד פון קינדווייזאָן.

איז די יונגע יאָרן האָב איר צוליב דער באַרד פאַרלאָרן אַ שידער. מ'האַט מיר גערעדט אַ מיידל אַ שיינע, אַ פיינע. נאָר אַז איר האָב זיך געטראָפן מיט איר, זאָגט זי, אַז זי וויל אַ באַכער מיט אַ פּאַנים, אָבער ניט אַ נאָז מיט אַ באַרד. טראַכט איר ביי זיך: אויב עס איז באַ שערט פון גאָט, וועט איר גאַרניט העלפן און זי וועט מיט מיר מוזן כאַסענע האָבן. צייגט זיך אָבער אַרויס, אַז גאָט האָט איר באַזאָרגט מיט עמיצן אַנדערש, און איר האָב געמוזט וואַרטן אויף דער, וואָס גאָט האָט פאַר מיר באַשטימט.

— האָב איר כאַסענע געהאַט מיט מיין באַשערטער, געהאַט קינדער און געלויבט און געגלויבט גאָט. די קינדער זיינען זיך גע- וואַקסן, די באַרד איז געוואַקסן, און צוזאַמען אויך דער דאַלעס אין שטוב.

— איר אַליין, ווי איר קוקט מיר אָן, בין אַ פרעסער ביים טרייד, קען אַריינשיסן אַ גוטן טאַג אַרבעט. אָבער ס'איז ניטאָ ביי וואָס צו שיסן.

— מ'זאָגט, אַז אין אַמעריקע איז אַ קרויזס. דאָס קומט פון איבער-פּראָדוקציע. ווייס איר אָבער, אַז ביי מיר איז דער קרויזס פון באַרד — וואָס מער איר גלויב גאָט, לייגט מיר גאָט מערער אין דר'ערד.

— איר בעט אייד, האַלט מיר ניט פאַר קיין נאַר. איר מיינט, אַז איר רעדט דאָ מיט אַ פאַנאַטישן אידן, מאַכט איר אַ טאַעס, איר

זאלט מיר מויכל זיין. געווען אמאל פרום, פאנאטיש, האב איד גע-
רימט גאט, געווארפן אין די פושקעס, געגעבן די „גומע-אידן“, און
אלליין מיט ווייב און קינדער געפעכענט פאר הונגער.

— היינט איז אנדערש. איר ווייסט וועגן וואס איד בין גע-
קומען צו איד?

— הערט טאקע די מאיסע. איד האב א טעכטערל, א קינד מיט
גאלד צוגלייד. רופ איד זיך אן איינמאל צו מיין באם, וואו איד האב
געארבעט: עפשער וואלט איר אריינגענומען מיין טעכטערל צו דער
ארבעט? ס'וואלט איד ניט געשאדט און איר וואלט געמאן א טויווע
א אידן. זאגט מיר דער באם: ער האט טאקע זיער ליב אידן, ווייל
ער אלליין איז א איד צו גאט און צו לייט. נאר צו דער ארבעט וויל
ער בעסער שיקסעם, ווייל — זאגט ער — דער פארמאן אין שאפ איז
א רעגעלער בלוטזויגער, וויל ער בעסער האבן אין שאפ שיקסעם, אבי
ניט צו פארגיסן אידיש בלוט. . .

— פארשטייט איר דאך שוין, אז איד מיט מינע קינדער האבן
ניט געארבעט. א נויאישער באם האט ניט געוואלט אריינגעמען, ווייל
ער דיינקט, אז אלע אידן זיינען שלעכטע. און א אידישער באם האט
ניט געוואלט געבן קיין ארבעט, ווייל ער דיינקט, אז אלע אידן זיינען
גומע, און ס'איז א שאד, אז א איד זאל ארבעטן. . .

זאגט מיר מיין לאנדסמאן: מיסטער כאים, (אזוי הייס איד,
כאים), עס וועט גארניט העלפן. לאמיר זיך ארויסלאזן זוכן ארבעט.
— מיין לאנדסמאן איז אפילע א פריידינקער, ראזירט זיך אלע
יארן די בארד, אבער א קלוגער מענטש. האב איד ליב געהאט מיט
אים צו גיין און ריידן.

— אזוי זיינען מיר זיך געגאנגען פון שאפ צו שאפ, בין מיר
האבן געטראפן א פלאץ, וואו מ'דארף צוויי פרעסערס. שטייען מיר
אזוי צופרידענע, קוקן זיך איבער, ביז עס קומט ארויס דער באם פון
אפיים, מעסט אונז אפ פון קאפ ביז די פיס.
דער סאף איז געווען, אז מיין לאנדסמאן, וואס איז מיט דריי יאר
עלטער פון מיר, האט זיך געשטעלט צו דער ארבעט, און מיר האט דער
באם דערקלערט:

— איד האב ניט קיין הארץ נעמען א אידן מיט אזא גרויסער
שיינער בארד און מאכן פאר א פרעסער. איר פארשטייט, איד בין א איד

מיט אַ אידיש האַרץ און קען זיך ניט דערלויבן צו לאָזן אַלטע אידן
זיך מאַטערן ביי מיר. זעט איר, יענעם האַב איד אַוועקגעשטעלט צו
דער אַרבעט. ער זעט נאָר אויס אַ געזונטער גוי, זאָל ער אַרבעטן...

— איז אַ צווייטן שאַפּ זאָגט מיר אַ באַס מיט אַ אידיש האַרץ:
ער וואָלט מיר געבן מאַכן אַ וואָך אַרבעט, נאָר וואָס דען, ער דאַרף
האַבן די אַרבעט פאַרטיג אויף יאַנטעוו, מוז מען אַרבעטן ביי אים
שאַבעס... פאַרשטייט ער פון מיין באַרד, אַז איד וועל שאַבעס ניט
אַרבעטן.

— דער סאַף איז, אַז אַנשטאַט אַרבעטן, גיי איד אַרום און גלעט
מיר מיין באַרד.

— איר הערט אַ מאַיסע? זאָגט מיר, איד בעט איד, איר זייט
עפעס אַ גוטער באַרבער? שערט מיר אָפּ די באַרד!
— אויב אידן קענען צוליב ביזנעס זיך פאַרלאָזן אַ באַרד, מעג
א איד צוליב מאַכן אַ לעבן זיך אָפּשערן די באַרד...

ק ר י ז י ס

רופט דאס אן קרויזיס, „דעפרעשאן“, אדער אפילע מיט דעם אלטן פאשעטן נאמען סלעק, וועט איר מיט דעם אלץ ניט קענען פאר-פאסטן קיין טאנעם.

מיון זיידע פלעגט זאגן, אז ווען א מענטש איז קראנק, איז א טאנעם א גוטע רעפוע, דאס הייסט, פאסטן זאלן געזונטע — וועט דער קראנקער געהאלפן ווערן.

איצט, זאגט מען, איז דער קאפיטאלזום אביסעלע מעכולע צו ליבן קרויזיס, דעפרעשאן אדער סלעק. הייסט מען דעם געזונטן פאלק פאסטן. אבער דער קראנקער ווערט עפעס ניט געהאלפן.

נאר ניט דאס בין איר אויסן. איר וויל אייד נאר דערציילן, ווי אזוי איר זוד א דושאב און וואס עס קומט דערפון ארויס.

אנומלען ליינען איר אין א צייטונג, אז ערגעץ אין א גאס דארף מען „הענט“. קום איר און טרעף אנדערע און עס קומען נאך אנדערע, און מיר שפרייטן אויס אונזערע הענט גרייט זיי צו פארדינגען פאר יעדן פרייז.

א מענטש (אזוי האָט ער אויסגעזען) באַקוקט אונז, באַטאַפּט אונז און דערקלערט — וואָס ער האָט דערקלערט אנדערע, ווייס איר ניט, — נאָר מיר האָט ער געזאָגט: — מיסטער לעבן, איר זע נאָך אייער סוט, אז אייער לאַגע איז נאָך ניט אזוי שלעכט. און איר בין אַ מענטש מיט אַ מענטשליך האַרץ. איר נעם צו דער אַרבעט נאָר אזוינע, וואָס מוזן טאַקע האָבן אַ דושאַב, און באַלד.

ער האָט אויסגעקליבן דעם, וואָס איז גרייט געווען צו אַרבעטן פאַר דער „מענטשליכער האַרץ“ נאָר-נאָר האַלב אומזיסט. אַזוי מאַרגן טו איר שוין אַז מיינע ערנסטע צעריסענע קליידער. איר קום אַרײַן אין אַ שאַפּ. דער באַס קוקט מיר אַז און ווייזט מיר די טיר.

— מיר, — זאָגט ער — דאַרפן מענטשן מיט לעבעדיגע פענימער, נעט-געקליידעט. מיר ווילן, אז ווען אַ ביייער קומט אַרײַן אין אונזער שאַפּ, זאַל ער זען אַרבעטער ציכטיגע, ריינע.

אויפן דריטן טאג בין איד אַוועק אויף אַ נייעם אַדרעס. אַ מיידל
קוקט אַרויס פון אַפּיס־פענסטער און פרעגט מיר: — אַ איד?
איד בין געבליבן אין אַ פאַרלעגענהייט. אַדעראַבע, וואָס זאַל איד
זאָגן? אַבער איד האָב זיך געפאַסט מוט און געענטפערט: — יע,
אַ איד.

דאָס מיידל האָט מיר געענטפערט קורץ און שאַרף: — ניין, מיר
נעמען ניט קיין אידן. מיר ווילן ניט קיין סטרייקס. אַלע אידן זיינען
באַלשעוויקעס.

— מיינט איר מיר צו זאָגן, — גיב איד אַ פרעג דעם מיידל, —
אז דער באַס פון דעם שאַפּ, מיסטער מייער־אָוויט, איז אַ באַלשעוויק?
— נעווערמיינד, — ענטפערט זי כּוּצפּעדיג, — די אידישע באַסעס
זיינען אַלרײַט, אַבער די אידישע אַרבעטער זיינען אַלע „נאָר־גוד“.
בין איד מיר אַרײַן אין אַנאָנדער שאַפּ, און ווידער די זעלבע
פּראָגע.

דאָס מאַל טראַכט איד שוין ניט און ענטפער גלייך: — אַ נוי!
— אַ נוי, — האָט דער באַס זיך אַ קראַץ געטאָן אונטער דער
פאַכווע, — ניין, אין דער איצטיגער שלעכטער צײַט, — גיט ער אַ
בורטשע צום פאַרמאָן, — נעם אַרײַן נאָר אידן. איד האָב דאָך פאַרט
אַ אידיש האַרץ. זאַל אַ איד געניסן, האָבן אויף שאַבעס.

מיילע, טראַכט איר מיר, זאַל אַ איד האָבן אויף שאַבעס, אַבער
איד דאַרף דאָך אויף זונטאָג אויך.

— וואָס פרעגט איר? וואָס וועט זיין דער סאַף? סלעק, דע-
פּרעשאָן, קריזיס, — רופט דאָס ווי איר ווילט. דערווייל זוד איד אַ
דזשאַב.

איר האָט עפּשער אַ סיגאַרעטל? וואָס זאָגט איר, איר רויכערט
ניט? נו, נאָר געראַטן איז די אַמעריקאַנער פאַבריקן: זיי רויכערן
אויך ניט...

„אַרויסגעשטעלט“ אַ נאָז

זי, גיטעלע, איז געווען באקאנט ביי די פיאנערן פאר דער גרעסערער בעריע פון אלע קינדער צו פארשפרייטן בלעטלעך. וואו א סטרייק, א דעמאנסטראציע, א מיטינג, פלעגט זי, גיטעלע, זיין פון די ערשטע צו גיין און קלעפן אויף די ווענט. עס זיינען פול געווען אלע ווענט מיט די בלעטלעך. זי פלעגט זיי אויך דערלאנגען אין האנט אריין און אפט אריינשטופן אין די קעשענעס, אַנזאגן, אז אלע זאלן וויסן: וואס, וואו און ווען.

ווען איז דער גרויסער אפארטמענטהויז פון דעם לענדלאַרד, מיסטער קרעפל, איז דערקלערט געווארן א רענטסטרייק און מ'האט אלע שכינים ארום געדארפט אַנזאגן און רופן זיי צו קומען העלפן פיקעטן, ניט צו דערלויבן דעם לענדלאַרד מאכן אז „עוויקשאַז“, האָט מען זיך געווענדעט צו דער קליינער גיטעלע, די אַנפירערן פון דער פיאנערן-גרופע.

גיטל האָט גענומען אויף זיך די אַרבעט. אַריינגעלאָפן אין דרוקשאַפ, אויף דערזעלבער גאַס, אַפצונעמען אַ פאַרטיגן ליפלעט, וואָס איז שוין געווען צוגעגרייט פון דעם טענענטקאָמיטעט.

אַריינקומענדיג אין דרוקשאַפ, האָט גיטעלע דערזען אויך אַ צווייטן ליפלעט ליגענדיג פאַרטיג וועגן דעם רענטסטרייק אין דער זעלבער הויז. עס האָט זיך אזוי געלייענט:

„טייערע טענענטס, לאַזט זיך ניט פאַרפירן פון די קאַמוניסטן אין אַ רענטסטרייק. זייט וויסן, אַז מיסטער קרעפל, אַיער לענדלאַרד, איז אַ איד מיט אַ אידישער האַרץ, און אויב עס פעלט אַיך עפעס, לאַזט מיר וויסן. איד בין דער פרעזידענט פון ביקער-כילימ, דער טרעזשורער פון לעכעם אַניאָים און דער סעקרעטאַר פון מאַלבוש אַרומים. פאַרלאַזט זיך אויף מיר, אַז קיין אידן וועל איד ניט אַרויס-שטעלן אין גאַס. די זעקס, וואָס האָבן געקראָגן די „דיספּאָזעסעס“, זיינען גאַר קיין אידן ניט. זיי זיינען קאַמוניסטן. אַ סימען האָט איר, זיי צאָלן ניט דעם מיַלכמאַז, צאָלן ניט אין גראַסערי, און איצט ווילן

זיי קיין רענט שוין אויך ניט צאלן. העלפט מיר און דערפאר וועט אייך גאט העלפן".

אזוי גיך ווי גיטעלע האט דאס דורכגעלייענט, האט זי גלייך אוועקגערופן איר ברודער דזשעק און זייט און דאס אים דערציילט, זאגנדיג דערביי :

— הער, דזשעק, דער לענדלאַרד, מיסטער קרעפל, וויל ארויס-שטעלן אונזערע כאווירים, די אַרימע אַרבעטער־טענענטס. מוזן מיר אים מאַכן אַ קונץ און אַרויסשטעלן אַ נאַז. . .
זי האט איינגערעט איר קעפל אין דזשעקס אויער און פאַר-טרויט :

גיי צו אין דרוק־שאַפּ און פרעג צי איז שוין פאַרטיג דער ליפלעט פאַר מיסטער קרעפל. ווען דו וועסט קריגן דעם פעקל מיט זיך, בריינג אים אַרײַן צום לענדלאַרד און זאָג אים, אַז דאָס האָט געשיקט דער דרוקער, דערביי פרעג אים, צי דאַרף ער קינדער, וואָס זאַלן דעם ליפלעט פאַרשפּרייטן אין גאַס. פאַרשטייט זיך, אַז יע.

— דאָן, — האָט גיטעלע אַ שמיכל געטאָן.

— דאָן, — האָט דזשעק זיך צעלאַכט, — דאַרפסט מיר שוין מער גאַרנישט זאָגן. . .

ווי אַ וויכער איז דזשעק אוועקגעלאָפּן אין דרוק־שאַפּ, אָפּגענומען די ליפלעטס און אוועקגעטראָגן צום לענדלאַרד מיסטער קרעפל.

מיסטער קרעפל, דערהערענדיג אַז ער קען קריגן צוגעשטעלט קינדער, וואָס זאַלן דעם ליפלעט פאַרשפּרייטן, איז געווען זייער צופרידן און געהייסן זיי טאַקע באַלד קומען.

אין פינף מינוט שפּעטער איז שוין די גאַנצע פּיאַנער־גרופּע געשטאַנען ביי דער טיר פון מיסטער קרעפל, וואו ער האָט זיי אָנגע-זאָגט :

— איר הערט, קינדערלעך, מאַכט נאָר אַ גוטן דזשאַב, איר גיב אייך אַלעמען צו פינף און צוואַנציג סענט, נעמט צו פעקלעך ליפלעטס און גייט אַרום און אַרום די גאַנצע גאַס און גיט איבער צו אַלע שמינינים אַ ליפלעט. טוט דאָס זעלבע מיט די פאַרבייגייער אין גאַס.

די קינדערלעך האָבן צוגענומען די פעקלעך ליפלעטס מיט די פינף און צוואַנציג סענטיגע, און מיט אַ שמיכל אויף די ליפּן פון זיגער זיינען זיי אַרונטער די טרעפּ און זיך אוועקגעלאָזט אין גאַס אַרײַן.

ניטעלע האָט ווידער געהאַט אַ מיטינג מיט דער פּיאַנער־גרופּע
און זיי אַזוי געזאַגט :

— איצט, כאַוויירם, נעמט דעם ליפלעט פון טענענט־קאַמיטעט
און ליינט אַרײַן אינווייניג, מאַכט אַ „סענדוויטש“ אין דעם לענדל־אַרדס
ליפלעט און לאָזט זיך אַרויס צו די אַרבעטער אין די גאַסן זיי פאַר־
שפּרייטן.

ניטעלע האָט דערביי אַ וואונק געמאַן מיט איר שטיפּעריש אויגל,
— באַגענט איר אַ פּאַליסמאַן, גיט אים אַ „קרעקער“ פון „סענדוויטש“,
באַגענט איר אַן אַרבעטער, אַ טענענט, גיט די „אייז־קרים“ פון „סענר־
וויטש“...

אַזוי איז געווען! ווען מיסטער קרעפל איז דורכגעגאַנגען די גאַס
האַט זיין האַרץ געוואָלן, ווי אַקטיוו עס זיינען דאָס די קינדערלעך,
אין אַלע טירן, אין אַלע בריווקעסטלעך. אויף די פליגלען פון ווינט
האַבן זיך געזען און געטראָגן ליפלעטס.

ווען אַ פּאַליסמאַן האָט אַ כאַפּ געמאַן אַ פּיאַנערל מיט אַ פּעקל
ליפלעטס און דורכגעלייענט די באַדיטונג, האָט ער אַ ליבלעכן גלעט
געמאַן דעם פּיאַנערל איבערן קעפל און איז זיך אַוועק ווייטער, וויגנדיג
דעם פּאַליס־שטעקן.

* * *

אין אַוונט איז דער מיטינג גערופן פון דעם טענענט־קאַמיטעט
געווען איבערגעפּאַקט מיט אַרבעטער פון דעם געגנט.

ווען ניטעלע האָט געקראָגן דאָס וואָרט צו ריידן אין נאַמען
פון די פּיאַנערן, אַז זיי, די קינדער וועלן העלפּן די טאַטעס און מאַמעס
אין דעם קאַמף געגן דעם לענדל־אַרד, מיסטער קרעפל, איז אויפגע־
שפרונגען אַ צווייטע פּיאַנערקע און האָט איבערגעגעבן דעם טענענט־
קאַמיטעט אין נאַמען פון דער גרופּע צוויי מיט אַ האַלבן דאַלאַר, וואָס
זיי האָבן „פּאַרדינט“ פון דעם לענדל־אַרד מיסטער קרעפל פאַר „אויס־
טײַלן זיינע ליפלעטס“...

די לעבענדיגע און די טויטע

(א קלאג פון א רעכטן)

איר מעגט אייד זאגן וואס איר ווילט, אויב עס וואלטן ניט געווען
קיין לינקע, וואלטן מיר זיי באדארפט אויסטראכטן.
אט נעמט א פאקט, מיין ברענמש פון ארבעטער רינג, און אויב
איר זאל וועלן זאגן ריכטיג, דארף איר זאגן מיין ברענמש אלעוור-הא-
שאַלעם.

אין מיין ברענמש איז אלע מאל געווען לעבעדיג אזוי לאנג, ווי
עס האבן זיך געפונען די לינקע. די מיטינגען זיינען געווען גוט בא-
זוכט. די לינקע פלעגן קומען אויפן אַרדער פון מאַסקווע מיט פלענער,
מיט ליטעראַטור, מיט לעקציעס, מיט געזאַנג. און די רעכטע ווידער
פלעגן קומען צעשטערן די אַרדערס. די רעכטע פירער פלעגן טאַקע
מוזן קומען. זיי האבן איבערגעלאזט זייערע געשעפטן, אויפגעגעבן
גימס, פלעגן אפילע אַרומפאַרן מיט זייערע מאַשינען און צוזאַמען-
בריינגען די מיטגלידער.

היינט, אז די לינקע זיינען אוועק, קומט ניט אַנדערש אויס ווי
זיי האבן צוגענומען אויך די רעכטע: ניטאָ! איינגעזונקען!
טאַקע וועגן דעם וויל איר אייד דערציילן. לעצטע וואך זיצן מיר
אזוי און באַטראַכטן די לאַגע: וואס טוט מען, וואָס? מיר האבן
שוין געשריבן בריוו און איינגעלאָרן די מיטגלידער צו באַנקעטן, צו
פרייע קאַנצערטן, צו פאַרדעם. וואס האבן מיר שוין ניט געמאַן,
און עס העלפט ניט, כאַטש נעם און בריינג זיי צוריק די לינקע...
איז געפאַלן אַ פאַרשלאַג פון אונזער טשערמאַן. ווי איר ווייסט,
איז ער פון די עלטערע און קליגערע מיטגלידער און טאַקע איינער פון
די גרינדער.

— שיקט ארויס — זאגט ער — א „ספעשעל דעליווערי“ בריוו,
און שרייבט זיי, אז איר, דער טשערמאַן, בין געשטאַרבן, עפשער וועט
דאָס זיי צוזאַמענבריינגען צו אַ מיטינג, וואו מיר וועלן קענען באַשליסן
וואָס ווייטער צו טאָן.

ווי איר ווייסט, איז אונזער טשערמאַן געווען זייער באַליבט ביי
די מיטגלידער. האבן מיר געטראַכט, אז דאָס איז אַן איינפאַל, אז

מיט זיין "טויט" וועט ער עפשער קענען אויפלעבן דעם ברענטש פון "ארבעטער רינג".

גערעדט און געטאן. ארויסגעשיקט א בריוו און געמאלדן זיי פון דעם גרויסן "בראד", וואס עס האט געטראפן דעם "ארבעטער רינג", אז אזא וויכטיגער צווייג איז אפגעבראכן געווארן...

מיילע, וואס זאל איד אייד זאגן: דער בריוו האט אנגעריסן! פרייטאג א גאנצן טאג האט מען געהאלטן אין רופן און פרעגן ווען וועט זיין די לעוואיע, און מיר האבן געהאט איין ענטפער, אז היינט פרייטאג צום מיטינג וועט באשלאסן ווערן.

דעם מאָל, פריער ווי ווען עס איז בעפאר, האבן די מיטגלידער זיך גענומען קלייבן צום מיטינג. דער טשערמאן איז געשטאנען אויף דער פלאטפארמע צוגעגרייט מיט א רעדע צו איבערצייגן די רעכטע, פארוואס זיי דארפן באזוכן די מיטינגען.

אבער ווי נאָר א מיטגליד האט אן עפן געטאן די טיר פון דעם מיטינג לאַקאל און דערזען דעם טשערמאן שטיין אויף דער פלאט פארמע, איז ער מיט א געשריי "שמא איסראעל" ארויסגעלאפן פון לאַקאל און אנטלאפן, וואו די אויגן האבן אים געטראָגן.

דער זייגער איז געוואָרן ניין, צען, עלף, און אויסער די באַארד און דירעקטארן, וואָס האָבן געוואוסט פון דעם פלאַן, האָט זיך קיינער ניט געיאָוועט צום מיטינג.

צוועלף אזייגער האָט דער טשערמאן ביי אַ קלאַפּ געטאן מיטן האַמער:

— אויב די פאַסקודניאַקעס ווילן שוין ניט קומען אַפּילע מיד צו באַגראָבן, טאָ זאָלן זיי שוין באַגראָבן ווערן מיטן ברענטש, און איצט איז דער ברענטש באַגראָבן און באַשאַטן און מיר זיינען געד בליבן אינגאַנצן אַן קאַרקע...

איד זאָג אייד, אַז מיר ביינקט זיך נאָר די לינקע. זיי האָבן געד שאַפן לעבן און אונזערע האָבן דעם ברענטש געמאַכט טויט!

ציינער

(א לעקציע)

ציינער, מיינע פריינט, איז איינע פון די טייערסטע זאכן ביי דעם מענטשן, און ביי דעם דענטיסט, פארשטייט זיך. טראץ דעם וואס יעדער קאבצוניק קען זיך דערלויבן צו שרייען אויף די ציין... קלוגע מענטשן שארפן דעם מויער, ביזע מענטשן שארפן די ציין. פונדעסטוועגן קען ניט דער גרעסטער כאַכעם מיט אַ שאַרפן מויער איינבייסן אַ סטייך ווי דאָס טוען שאַרפע ציינער...

ציינער דאַרף מען וויסן ווי צו היטן, און די וואָס לייגן די ציין אויף דער פּאַליצע... זיינען נאָך אויך ניט זיכער, אַז זיי וועלן ניט דאַרפן לייגן די ציין ביי דעם דענטיסט אין שאַרפּענסטער...

פאַר די אַבער וואָס האָבן שוין פּאַלשע ציינער וויל איד זאָגן: — זייט וויסן, אַז אויף פּאַלשע ציינער, ווי אויף פּאַלשע פירער, קענט איר זיך קיינמאָל ניט פאַרלאָזן.

אַ פּאַלשער צאָן איז ווי אַ פּאַלשער בעאַמטער אין אַ יוניאָן. ווי עס קומט צו אַ האַרטן ביסן מוז מען אָדער אַרונטערשלינגען זאַכן וואָס מ'קען ניט פאַרדייען... אָדער אויסשפּיען...

דערפאַר ווען איר קומט צו אייער דענטיסט האָט אַלעמאַל אין זינען צו צאָלן אים אַ צאָן פאַר אַ צאָן... וואָרום אַסאך פון די דענטיסטן גלויבן, אַז ציינער זיינען באַשאַפן געוואָרן צו עסן, צו ביסן, צו שרייען אויף זיי, און זיי, די דענטיסטן, זאָלן קאַנען ציען כעיונע פון ציען די ציינער...

דער פאַקט באַווויזט, וואָס די ציינער נעמען זיי מיט געז און דאָס געלט מיט ביידע הענט...

פּראָפּעסאָר דרילע האָט אַמאַל געזאָגט, אַז דער פּאַפּולערסטער פּאַלקס-ווערטל איז „אי, מיינע ציין!“

דערפאַר, מיינע פריינט, זאָג איד, ברעכט אייד מער דעם קאַפּ וועט איר ניט דאַרפן ברעכן די ציינער... וואָרום די מערסטע ציינער ווערן אויסגעבראַכן פון קנאַקן „אינדיען-נאַטס“ פון באַזוכן רעכטע

מיטינגען... און פון "פארווערטס" איורע.

פארזאן אסאך מענטשן, וואס זוכן נאר אימיצן צו קריגן אויף די ציין און זיי זיינען גרייט צו בייסען און לאזן די ציינער אין אים, דערמאנט איר זיי אבער פאלשע ציין, קלאפט זיי א צאן און א צאן... דא, זעט איר, פריינט, איז שוין א גליק פאר מענטשן מיט פרעמדע ציין. זיי דארפן שוין ניט קלאפן א צאן און א צאן. זיי קענען אלעמאל איין האלבו סעט ארויסנעמען פון מויל... אבער דאך דארף איר איך ניט לייגן א פינגער אין מויל... .

דערפאר מיינע צוהערער, זאג איר איך נאכאמאל: היט אייערע ציין! וואָרום מיט פרעמדע ציין איז גוט די ערד צו קייען... . ווי איר זעט, מיינע פריינט, האָב איר פיל וואָס צו רידן וועגן די ציין. עס איז אַבער שווער אַ מענטשן צו רידן אַן ציין, און מיט גאַלדענע ציין קען מען נאָר אַלץ ניט האָבן קיין גאַלדענעם מויל... . ווי איר קוקט מיד אַן, ביז איר נאָר אַ יונגער מענטש. דאָס איז שוין אַבער פּופּצן יאָר ווי איר שטודיר און פּראַקטיציר די מענטש-לעכע לידן פון אַ צאַרווייטאַג, און היינט קאָן איר זאָגן מיט שטאַלץ: — אַי, מיינע ציין! ...

א קאמפראמיס

טאג און נאכט פלעגט דער כאווער הערשל זיך ארומקריגן מיט זיין כאווערטע איבער דער זייער וויכטיגער פראגע: אידיש צי ענגליש?

הערשל האט ליב געהאט אידיש, ווייל אידיש איז זיין מוטער-שפראך; אידיש דארף ער ניט לערנען, דאס קען ער שוין. ער דארף נאר לערנען אנדערע געגענשאפטן.

זיין כאווערטע גאסי האט דורכאויס געוואלט ענגליש, ווי שווער עס זאל ניט אַנקומען דאס אויסצולערנען.

פלעגט יעדן טאג איבערגעכאזערט ווערן די זעלבע אַרגומענטן און ביידע האָבן זיך געהאַלטן, אַז זיי זיינען גערעכט.

אַנפאַנגען פלעגט זיך די דיסקוסיע ביי יעדער געלעגענהייט. עס איז געווען גענוג אז גאָסי זאַל אַ געשריי טאָן — „ליסן, הערי...“

הערשל פלעגט גלייך ווערן אַז אַנגעצונדענער און ניד ביי צעשרייען:

— הערשל קען הערן, אָבער הערי איז טויב ווי די וואַנט. ניטאָ דאָ קיין העריס, גיטל, דו הערסט? — פלעגט ער שוין איר אַ שטאַד טאָן מיט דעם, וואָס ער האָט איר אַנגערופן מיט'ן אידישן נאָמען.

פלעגן זיי אַמאָל אַרײַן איז אַ רעסטאָראַן עסן, האָט הערשל מיט זיין ליבע צו אידיש אַרויסגערעדט מיט'ן פּוֹלן מויל אויף אידיש דעם „אַרדער“ צום „ווייטער“:

— גיט מיר אַ טעצל סמעטענע מיט בולקעס, ברויט און פוטער און אַ גלאַז קאווע.

גאָסי פלעגט דאָס זעלבע „אַרדערן“ נאָר אין ענגליש, און אויב דער „ווייטער“ האָט ניט געקענט אויפכאַפן וואָס הערשל האָט „גע-אַרדערט“ אין אידיש, און גאָסי האָט דאָס גענומען קאַרעגירן אין ענגליש, פלעגט הערשל שטאַרק ביי זיין ווערן, און גאַנץ אָפט פאַרלאָזן דעם רעסטאָראַן.

— אַ פּלאַץ צום עסן! דאָס פאַרשטייט דאָך ניט אַ וואַרט

וואס מ'רעדט צו אים. אלץ רופט זיך סארווער אין אמעריקע, קאָ-
לומבוסעס מעדינע — פלעגט הערשן קייען צווישן די ציין.

האַט אימיצער באַגענגט גאַס'ן און באַגריסט איר מיט אַ אַידישן
„גוט-מאַרגן“, איז גאַסי ביזן געוואָרן, און שפאַטיש געענטפערט:

— גוד איוונינג, גוד איוונינג!

אַט אזוי האָבן ביידע געקעמפט פאַר די שפראַכן...

ווען דער ווינטער איז אַנגעקומען, האָט הערשן גענומען איינ-
טיינען מיט זיין גאַס'ן:

— פּאַלג מיר, נעם אויף אַ קורס אין דעם אַידישן אַרבעטער

אוניווערזיטעט, מ'לערנט דאָרטן אַידיש, אַ מעכאַניק, און יעדער קלאַס
ניט דאָך אזוי פיל וויסן. פּאַלג מיר, דו וועסט קיין כאַראַטע ניט
האַבן.

גאַסי, ווידער, האָט גענומען באַווייזן איר „הערי'ן“, אַז ער

דאַרף זיך פאַרשרייבן אין דער „וואַרקערס סקול“ און לערנען ענגליש.

— אַ קאַמוניסט, — האָט זי געטיינעט, — מוז קענען די

שפראַך פון לאַנד, און דערצו פאַרגעס ניט, אַז יעדער קורס לערנט
דיך, עס מאַכט דיך פאַר אַ קעמפער און פאַר אַ קלאַס-באַוואוסטזיניגן

אַרבעטער. פּאַלג מיר בעסער און דו וועסט קיין כאַראַטע ניט האָבן...

דעם אַוונט, ווען ביידע האָבן באַשלאָסן צו גיין פאַרשרייבן

זיך, איז ווידער אַרויפגעקומען די פראַגע, און אזוי פאַרענדיג צו

דאָן-טאָן, האָט מען איינע די אַנדערע געזוכט צו איבערצייגן ביז

מ'איז אַנגעקומען אויף יוניאָן סקווער.

אַרויסשטייגענדיג פון דער סאַבוויי, זיינען ביידע געבליבן שטיין

אַ ווילע אין אַ פערלעגענהייט, ניט וועלענדיג זיך שוידן אין צוויי

באַזונדערע ווינקלען.

— ווייסטו גאָר וואָס? — האָט הערשן זיך אַ כאַפּ געטאָן,

ווי ער וואַלט באַהערשט געוואָרן פון אַ וואונדערבאַרן איינפאַל, —

וואָס זאַגסטו, גאַסי, אויף דעם, עפשער לאַמיר מאַכן אַ קאַמפראַמיס?
(מיט'ן אַקצענט אויפ'ן לעצטן זילב).

— אַ קאַמפראַמיס איז אַפילע ניט קאַמוניסטיש — האָט גאַסי

זיך צעלאַכט — נאָר פונדעסטוועגן ביזן איר גרייט צו הערן.

— לאַמיר ביידע גיין צוזאַמען — האָט הערשן מיט ליכטיגע

אויגן אויסגעקוקט, ווי אַ זיכערער, אַז זי וועט אַנגעמען דעם פאַר-

שלאַג — און טאַקע ביידע נעמען דריי קורסן אַ וואָך אין אַידישן

אַרבעטער אוניווערזיטעט און דריי קורסן אין ענגליש, אין דער
וואַרקערס סקול.

נאָסי האָט אַ וויילע אַ טראַכט געטאַן, און אַ כאַפּ געטאַן איר
„הערי'ן“ אונטער'ן אַרעם:

— דאָס מאַל מאַד איר אַ קאַמפּראַמיס! ...

אויגן

(א לעקציע)

די אויגן, מינע פריינט, האבן א גרויסן פארנעם אין דעם מענדי
משנס פאנים, טראץ דעם וואס זיי פארנעמען א גאנץ קליינעם פלאץ
און גאנץ אפט שעמען זיך מענטשן צו ווייזן זייערע אויגן...

א מענטש און אויגן וואלט געהאט אזא פאנים ווי א יוניאן און
מיטגלידער, אדער ווי א פירער און דעם צוטרויען פון די ארבעטער.
איצט, און איר ווייסט שוין די וויכטיקייט פון די אויגן, וועל איר
אייד דערקלערן דעם אונטערשייד פון אויגן ביז הינער-אויגן.

אויגן, מינע פריינט, געפינען זיך אין קאפ און הינער-אויגן אין
די פיס. דער אונטערשייד פון ביידע סעטס אויגן איז וואס מיט די
הינער-אויגן קענט איר אמאל ווייטער זען.
אט, צום ביישפיל:

ווען איר כאפט א קלאפ אין קאפ ווערט איר פינסטער אין די
אויגן, אבער ווען איר כאפט א טראגט אויפן פוס, דערועט איר דעם
זיבעטן הימל...

ווען די אויגן טוען אייד וויי מוזט איר גיין צו א אויגן-ספעדי
ציאליסט, אבער ווען די הינער-אויגן בייסן אייד דארפט איר גיין
אין — באד אריין.

ווי איר ווייסט, זיינען די אויגן ביי דעם מענטשן טייער ווי די
אויגן אין קאפ... דאך גלייכן מענטשן צו ווארפן אויגן וואו מ'דארף
ניט... און דערפאר גייען ארום מענטשן מיט בלויע אויגן...
אויגן זיינען דא פארשידענע: שווארצע, ברוינע, בלויע און —
פארשטאכענע...

פאראן אויך מענטשן וואס עסן מיט די אויגן... דערפאר היטן
זיך שיינע מיידלעך פאר א גוט אויגן...

א פאלשער מענטש ווינקט מיט דער אויגן, א פאליטישען —
מאכט צו אן אויגן... א גאטס טראפמשע גלאצט די אויגן צום הימל...
מיין לאנגיאריגע פראקטיק האט באוויזן, און ריידן אונטער די

אויגן איז פיל גרינגער ווי שלאגן... און מיט די בעסטע אויגן-גלעזער
 קען מען ניט זען פון א ניקל א קוואדער...
 איד וועל אייד זאגן א סאך, מיון פריינט, אונטער פינה אויגן,
 (ווייל איד האב א הינער-אויג), אז ווען דער מענטש זאל אכטונג געבן
 אויף זיינע אויגן, וואלט איר מיר איצט ניט אָנגעקוקט... נאָר ווייל
 איר זעט ניט די וועלט פאר זיך זייט איר מיר געקומען זען...
 ווי איד זע, מיינע פריינט, מיינט איר, אז איר ראט איד צו
 שלאפן ביי מיינע לעקציעס? מאכט איר א טאעס. האלט אן אויג
 אויף אייער געליבטער, ווארום זי ווארפט אויגן...
 אויגן זיינען ווי גאנאוים: באהאלטן זיך אונטער די לאַדנס און
 כאפן א דרעמל, פארשטייט זיך, אז פארשלאפענע מענטשן האבן ניט
 קיין ווייטן קוק... אבער א סאך מענטשן האבן זיך צו ליב, און הייסן
 די אויגן צו האלטן אן אויג אויף זיך... און דערפאר טאקע קענען
 אסאך מענטשן אן אויג ניט צומאכן...
 צום שלום וויל איד אייד זאגן „אויג אויף אויג“, אז מיט
 שלעכטע אויגן, ווי מיט שלעכטע הינער-אויגן, קען מען ווייט ניט
 גיין!...
 דעריבער גיב איד אייד א וואונק: האלט אפן די אויגן, וועט
 איר זען די וועלט...

איך פאָר מיין ווייב געגן

וואָס, איר ווייסט נאָר ניט? דאַרפט איר וויסן, אַז מיין לענד־לאַרד, מיסטער גרינבערג, איז אויך מיין באַלעבאָס אין שאַפּ. אויף זיין פּלאַץ, וואָלט איר אויך ניט געווען בעסער. פאַרקערט, ס'איז מיר נאָר אַ וואונדער, פאַרוואָס ער פּלאַצט ניט, פאַרוואָס ער גייט ניט אַרונטער פון זינען, און פאַרוואָס ער באַגייט ניט קיין זעלבסטמאָרד.

אַזוי ווי איר קוקט אַז דאָס מענטשל, אַרבעט איר שוין ביי אים פאַר די לעצטע זעכצן יאָר. מיט יעדן יאָר איז ער געוואָרן רייכער. און איר? דאַרף איר איר נאָך דערציילן?

אין די זעכצן יאָר, וואָס איר שקלאָף ביי אים, האָב איר זיך אויף איין זאך אַרויפגעאַרבעט. ווען מיין באָס האָט געקויפט אַ הויז, רופט ער מיר אַריין אין אַפּים און זאָגט צו מיר: הערסט, איר גיי שוין מאַכן נאָך אַ רעדאַקשאַן אין די ווידעוועס (אַ נייעם לוי־שניט, הייסט עס), נאָר אזוי ווי דו ביזט אַן אַלטע האַנט, וויל איר אַז דו זאָלסט מאַכן אַ זייטיגן טאַלער. דערפאַר האָב איר באַשלאָסן דיך צו מאַכן פאַר אַ דזשעניטאַר אין איין הויז.

אַזוי איז מיין באָס געוואָרן לענדלאַרד און איר — דזשעניטאַר. זייט דאָן האָט ער שוין צוגעלייגט, לאַמיר זען... יע, דאָס איז שוין דער פינפטער „רעדאַקשאַן“, דאָס הייסט פינף הייזער, וויל ביי יעדער הויז האָט ער אויפּגעהויבן געשניטן די סכירעס.

אַבער מיין באַלעבאָס איז ניט בלויז צו מיר אַליין אזוי גוט געווען... ער האָט אויך אַז די אַנדערע אַרבעטער אין זיין שאַפּ ניט פאַרנעסן. די עלטערע האָט ער געמאַכט פאַר דזשעניטאַרס, די אינ־גערע האָט ער אַריינגענומען פאַר טענענטס.

און אזוי פּלעגט ער אונז געבן אַדער אַ שניט אין די סכירעס, אַדער אַ העכערונג אויף די רענט, און אַמאָל ביידע צוזאַמען. לעצטנס אַבער האָט פאַסירט עפעס, מיט וואָס מ'קען מיין לענד־לאַרד און באַלעבאָס נאָר ניט מעקאַנע זיין. אַנגעהויבן האָט זיך דאָס,

ווען ער איז איין פרימאָרגן אַרײַנגעקומען אין שאַפּ מיט אַ שפּאַגל-
נייעם פּאַרלאַנג. ער װיל פּון אונז אַ נייעם רעדאַקשאַן און אַזױ װי די
צײַט איז אַ ביטערע, און אַזױ װי, יע —

נייען מיר אַװעק צו דער אינדוסטריעלעך יוניאָן, שמועסן זיך
דורך, און באַשליסן אַ סטרייק.

צוריקגייענדיג פּון שאַפּ־מיטינג, טראָגן שױן די אַרבעטער
פּלאַקאַטן און לאַזן װיסן די פּאַרבייגייער, אַז דאָ איז שאַפּ איז אַ
סטרייק געגן אַ לױז־שניט.

ווערט מײן באַם ברויגעז און צעקאַכט זיך אױף אונז, פּאַרוואָס
מיר האָבן ניט קײן אַיינזעעניש אױף אים. מיר דאַרפן, זאָגט ער,
זיך רעכענען מיט דער איצטיגער שווערער צײַט, מיט דעם קריזיס,
הײַסט עס.

דױפן מיר צוזאַמען אַ מיטינג פּון אַלע טענענטס פּון הױז,
ס'הײסט פּון די אַרבעטער, מיט זײערע װײבער און קינדער, און מיר
רײדן זיך דורך װעגן דער לאַגע.

שטעלט זיך אױף אַ טענענט און זאָגט, אַז דער לענדלאָרד איז
גערעכט. מאַכט ער דעריבער אַזאַ פּאַרשלאַג: אַזױ װי מיר דאַרפן
זיך רעכענען מיט דער איצטיגער שווערער צײַט, ספּעציעל בעשאַם
מיר סטרייקן, מאַד איד אַ פּאַרשלאַג אַז קײנער פּון אונז זאָל ניט
צאָלן קײן רענט ביז דער סטרייק אין שאַפּ װעט ניט געסעטלט װערן.
נאַר אַזױ װי דער באַם װיל אַ רעדאַקשאַן, זאָלן מיר אַלע שטימען
פאַר אַ רעדאַקשאַן, אַבער ניט בײַ גרינבערג'ן דעם באַם, נאַר בײַ
גרינבערג דעם לענדלאָרד.

און אַט אַזױ װי איר זעט, האָבן מיר שױן אַ דאַפּלטן סטרייק,
אי געגן אַ רעדאַקשאַן, אי פאַר אַ רעדאַקשאַן.

— װי זעט עס אױס? — אזא יאָר אױף מיר. מײן װײב טראָגט
אַ סײַז און פּיקעט דאָס הױז פאַר אַ רעדאַקשאַן, און איד טראָגט אַ
סײַז און פּיקעט דעם שאַפּ געגן אַ רעדאַקשאַן. ...

קו - קע - קי - קו

(אז אינטערוויו מיט א רויטן האָז)

איד האָב אים געטראָפֿן שטייענדיג אויף אַ צאָם, קרויענדיג צום זון־אויפגאַנג.

איד: — העי, באַכער, האָסט אַ פיינע שטימע.
האָז: — אַ גליק האָט מיר געטראָפֿן, היינטיגע צייטן קוילעט מען פֿאַר לאַזן הערן די שטימע. . . .

איד: — (מאָד זיך ניט וויסנדיג) — וואָס הייסט מ'קוילעט?
האָז: — אָט דאָס, וואָס דו הערסט. ווען איד ראַטעווע זיך ניט אין צייט, וואַלט איד שוין איצט געלעגן מיט געבונדענע פיס צו דער טיר.

איד: — מיסטאַמע איז דאָך פֿאַראַן און אורזאָך, גלאַט קוילעט מען דאָך ניט. איד ווייס, אז מ'זינדיגט שטראַפֿט מען.
האָז: — אָט דאָ איז טאַקע דער אומגליק מיט דעם וועלטל, אז גראַדע די וואָס זינדיגן שטראַפֿט מען ניט, נאָר מ'נעפינט שוין פֿאַר זיי אַ קאַפֿאַרע. עס איז, ווי מען זאָגט: „מ'שעכט און מ'בלייבט גערעכט. . .“

איד: — כ'שטעל מיר פֿאַר, אז דו מוזט דיין באָס ניט לאַזן רוהיג שלאָפֿן. דו האַלסט אין איין וועקן . . . נו, איז מען אין קאַעס אויף דיר.

האָז: — גראַדע דאָס מאַל האָבן זיי שוין מיר געוועקט. . .
איד: — וואָס מיינסטו?

האָז: — אָט הער זיך צו. פֿאַרטאַג הער איד ווי מיין באָס הייסט זיין טאַכטער כאַפֿן איינעם פֿון מיינע כרידער, און זאָגט צו איר אַזוי: זעסט יענעם האָז, נעם אים, ער וועט זיין אַ שיינע קאַפֿאַרע פֿאַר מיינע זינד. נו, פרעג איד דיד: ווער האָט געזינדיגט, איד צי ער? איד מעסט אויס וואו נאָר אז עק ביז איד פֿיק אויס אַ ביסל שפייז, אַ דאָך איבער'ן קאַפֿ. ער, ווידער, רויבט, גאַזלט, באַשווינדלט ארבעטער, פרעסט און זויפט אַ נאַנץ יאָר און איצט וויל ער מיר מאַכן פֿאַר זיין קאַפֿאַרע, וואָס זאָנסטו דערצו?

איד: (אין שפאס) — פאָרנעס ניט די מיצווע וואָס דו האָסט.
האַז: — (אויפנערענט) — מויכל, זאָלן זיי האָבן די „מיצוועס“
און ווערן די קאפּאַרע.

איד: — פאָרנעס אָבער ניט, אָז די טוירע זאָגט, אָז גאָט האָט דיר
באַשאַפּן פאַר דעם צוועק צו זיין די קאפּאַרע.

האַז: — איד אָבער גלויב ניט אין קיין טוירעס און האַלט ניט
פון קיין גאָט. וואָס איד גראַבל ניט אַרויס מיט מיינע נעגל און פּיק ניט
אויס מיט מיון שנאָבל, האָב איד ניט.

איד: — אָבער פאַרוואָס קרייעסטו אויס אַ לויב געזאָגט צום
אַלמעכטיגסטן אַלע פרימאָרגן?

האַז (מיט שטאַלץ) — ניין, איר מענטשן קענט מיר ניט. דאָס
קריי איד ניט צו קיין געטער, נאָר צום ליכטיגן זון־אויפגאַנג. (פאַטשט
מיט די פליגל און לאָזט מיר מער ניט ריידן.)

— איד, דער „רויטער האַז“, האָב פיינט די נאַכט, ווי אָז אַר-
בעטער אַ פאַררעטער. איד שטיי אויף פרי און וועק אויך אויף די
וועלט.

אויף דער וועלט זיינען פאַראַן פּוילענצער, וואָס פאַרשלאָפּן
דאָס לעבן. אָבער איד לאָז זיי ניט שלאָפּן. ווען איד גיב אַ פאַטש
מיט מיינע רויטע פליגל און קריי אויס קוק־דע־קו — מיינט דאָס:
מענטש, שטיי אויף, וועסט זען אַ ליכטיגן טאָג...

פעפּערס, פאַרשלאָפענע, זיינען שטענדיג אויף מיר אין קאָעס.
גראַב־בייכיגע זיינען מיר גרייט אויפצופרעסן אַ לעבעדיגן. זינדיגע
וויילן מיר אַלעמאַל מאַכן פאַר דאָס קאפּאַרע־הינדל...
איד אָבער מיט מיון קריי פייף אויף זיי.

מענטשן קוקן אויף מיר מאַדנע, וואָס איד געפין זיך שטענדיג
אויף אַ בערגל מיט שמוץ און פּיק מיט מיון שאַרפּן שנאָבל. אָבער
דאָס איז נאָר דערפאַר, ווייל עס ליגן אזוי פיל בערג מיט שמוץ. פּיק
איד אין די ווערים, וואָס פאַרפעסטן די וועלט. און ווערים זיינען פאַראַן
אַ סאָד.

אַט, צום ביישפּיל, דיינקט איר, מענטשן, אָז דער רויטער האַז
קען לאָזן זיך פלאַדזשען אַזעלכע ווערים ווי רוזוועלט, פאַרד, ראַקע-
פעלער און אויך אַזעלכע קלייניקע ווערימלעך ווי דובינסקי, זימערמאַן,
הילמאַן, אייב קאַהאַז, טאַמאַס, מעטיו וואָל — ווער קען זיי אויסרע-

כענען, די אלע סארטן ווערים, וואס פרוכפערן זיך אין דעם געמייזעכץ פון א בארג וואס איז אנגעפיקעוועט מיט שמוץ...
 צעשאר איד מיט מיינע שארפע פוס-נעגל דעם בארג שמוץ. אפט שמעקט דאס ניט די פיינשמעקער. זיי ווילן עס זאל זיין פארגלעט, פארדעקט. איד צעפן דאס, שלעפ ארויס די ווערים פאר די קעפלעך ווי עקלדיג מיר זאל דאס ניט זיין; ווייל איד, דער רויטער האז, גלויב, אז אונטער א וועלט מיט א ליכטיגער זון טארן ניט זיין קיין בערג מיט שמוץ.

איד: — אבער...

כענען, די אלע סארטן ווערים, וואס פרוכפערן זיך אין דעם געמייזעכץ מיטן רויטן קאס, א פאטש געמאן מיט די פליגל, פארריסן דעם קאפ און אויסגערופן):

ווי שווער עס זאל פאר מיר ניט זיין
 דער כאלעף און דער שמעקן —
 דערווייל בין איד דער איינציגער,
 וואס האלט די וועלט אין וועקן.
 און ווען אויפשמיין וועט די וועלט —
 ניט זיין וועט מער קיין צארעם,
 אנשטאט איד — עס וועלן זיין
 די ווערים די קאפארעם...

צופיל פלייש

— איז וואָס וועלן מיר היינט עסן ? — האָט דזשאַנעט געפרעגט
דזשעק און געשפּאַנט פון איין קלאַזעט צום צווייטן.
דזשעק האָט געפּיפּקעט זיין ליולקע, וואָס האָט געהאַלטן אין איין
פּאַרלעשן זיד, און האָט צווישן די ציונער געענטפּערט :
— קאָד אָפּ, וואָס עס איז פּאַראַן אין הויז, און אויף אַ ברויט
האָב איר צען סענט, וועלן מיר עסן.

דזשאַנעט האָט זיד צעלאַכט :

— ווייסטו וואָס ס'איז פּאַראַן ? איר האָב אַ האַלב פונט מאַגער
פּלייש, וואָס די מאַמע האָט פּאַר מיר צוגעשיקט, און מער איז אין
הויז קיין שפּייז ניטאָ פּאַר קיין פּלייג. . .

— זיי ניט קיין נאַר, — האָט דזשעק זי באַרואיגט, — אַ האַלב
פונט פּלייש איז גענוג : וועסט אַנגיסן אַ טעפּל מיט וואַסער, וועט זיין
אַ זוף. דערצו אַ ברויט, וועט שוין זיין גענוג פּאַר צוויי מענטשן.

דזשאַנעט האָט זיד גענומען פּאַרען אַרום טעפּל, און ווי צו זיד
גערעדט :

— אַ ברירע האָבן מיר ? ס'וועט שוין מוזן זיין גענוג פּאַר
צווייען.

דזשעק האָט זיד אַנגעשפּאַרט ביים פענסטער מיט דער ליולקע
און האַנט. דזשאַנעט האָט מיט צערטליכקייט געוואַשן דאָס שטיקל
פּלייש אונטערן וואַסער, ווי זי וואַלט געבאָדן אַן אייגן קינד.

אַ קלאַפּ אין טיר האָט איבערגעריסן די שטיקלייט. דזשעקס
כאַווער איז אַריינגעקומען. גלייך ביים האַנטדרוק האָט ער געוואַרפן
זיינע אויגן צו דעם טעפּל, וואָס איז געשטאַנען אויפן גאַז אויוון.

— ביזט הונגעריג ? — האָט דזשאַנעט אַ פּרעג געמאַן.

— און אַז יע, — האָט דזשעקס כאַווער אַרויסגעזאָגט מיט אַ
האַלב מויל, — וואָס קענסטו טאָן דערצו ?

— ס'אַרט דיך, — האָט דזשעק אים אַ קלאַפּ געמאַן אין פּלייצע
און געגעבן אַ וואונק צו דזשאַנעטן.

דזשאנעט האָט צוגעגאָסן אַ גלאַז וואַסער אין זופּ. . . און מיט
א שמיכל געענטפערט דזשעקס כאַווער :

— ניט געזאָרנט, אַז עס איז פאַראַן עסן פאַר צוויי מענטשן, וועט
אויך זיין פאַר אַ דריטן. . .

דזשעק האָט אויף גיך אַרויפגעכאַפּט זיין ראַק, איז אַרונטער אין
סטאַר קויפּן דאָס ברויטל.

אויפן וועג האָט דזשעק באַגעגנט זייער הויזפריינט, אַסיפּ. יענער
איז געגאַנגען פאַרשמאַכט. ער האָט אַ גאַנצן טאַג אַרומגעזוכט
אַרבעט. דזשעק האָט אים איינגעלאָרן צו זיך.

אַז אַסיפּ האָט דערזען אַ ברויטל ביי דזשעקן אונטערן אַרעם,
האָט ער זיך ניט געלאָזט בעטן און איז מיט אים גלייך ארויף אין הויז
אַרײַן. אַז דזשאַנעט האָט דערזען דעם נייעם גאַסט, איז זי גלייך
צוגעלאָפּן צום סינק, אַנגעפילט אַ גלאַז מיט וואַסער און ווידער צו-
געגאַסן צום טעפּל מיט זופּ. . . טראַכטענדיג דערביי :

— אַז עס וועט זיין פאַר דרייען, וועט שוין קלעקן פאַר פירן. . .
וואַרטנדיג אויפן סאַפּער איז מען געזעסן און גערעדט פּאַליטיק.
דערווייל האָט זיך שטיף אַרײַנגעשאַרט ליזע, וואָס אַרבעט שוין ניט
פאַר די לעצטע פּערצן מאָנאַטן און איז שולדיג רענט פאַר דער גאַנצער
צײַט, וואָס זי וואוינט מיט די כאַוויירים דזשאַנעט און דזשעק.
דזשאַנעט האָט זיך אויפגעהויבן פון איר קעסטל, אויף וועלכן זי
איז געזעסן און צוגעגאַבן אַ גלאַז וואַסער צו דער זופּ. . .

דזשעק האָט זיך אויך אַ הויב געטאָן פון שטול און גענומען
גרייטן דעם טיש, פאַרשפּרייט דעם טישטוד, צעשניטן דאָס ברויט, צע-
שטעלט די טעלער מיט לעפּל, אַרײַנוואַרפּענדיג דערביי אַ וואַרט אין
דעם געשפּרעך, וואָס די כאַוויירים האָבן אַנגעפירט.

די כאַוויירים האָבן געשטיפּט, געלאַכט און געשלאָנגען מיט די
אויגן דאָס צעשניטענע ברויט און די הייסע פאַרע, וואָס האָט זיך
געטראָגן פון טעפּל אין דער לופטן און גערייצט די נאַזלעכער.

אַז דזשאַנעט האָט אַ זאַג געטאָן :

— כּעורע, צום טיש !

איז מען געלאָפּן ווי צום טאַנץ.

דזשאַנעט האָט אַנגעפילט די טעלער מיט דער זופּ, און אויפן
מיטן טיש אַוועקגעלייגט אויף אַ גרויסן טעלער דאָס שטיקל פלייש,

וואס האט ארויסגעשטראלט ווי א לעוואַנע אין א שיינער נאכט...
 מ'איז באַפאַלן דאָס ברויטל ווי די היישעריקן, און ביי יעדן לעפל
 הייסע זופ אין מויל אַרײַן האָבן זיך אַלע צוזאַמענגעטראָפן מיט די
 בליקן אויף דעם שטיקל פלייש.

דזשאַנעט האָט, קײַענדיג איר ברויט און זופ, סאַרקאַסטיש באַ-
 מערקט:

— עסט, כעוורע, זשאַלעוועט ניט, .. נעמט אייערע פאַרציעס
 פלייש...!

דאָס שטיקל פלייש איז אָבער געבליבן אויפן טיש ניט באַרירט.
 דזשעק האָט זיך איבערגעקוקט מיט דזשאַנעטן און האָט זיך
 ביטער צעלאַכט:

— ניט אומזיסט שרייבן די צייטונגען, אז אַמעריקע לײַדט פון
 צופיל שפּײַז, צופיל בעהיימעס און כאַזײַרים איבערן לאַנד! ..

ר א כ מ א נ ע ט

שטעלט אייד פאר, א באכער פון אכט און דרייסיג יאר אלט, מיט א האלב קאפ האר, צוויי פארשלאפענע אויגן, מיט א שטענדיג ברויגעזדיגן קוק אויף דער וועלט, — דאס איז דער העלד, וועמען איד ניי אייד איצט פארשטעלן און דערצילן, וואס מיט אים האט פאסירט. זיין נאמען איז כאים און ווען ער הייסט אפילע איוואן, וואלט קיין אנדער זאך מיט אים ניט געקאנט פאסירן.

דער כאים וואוינט אליין אין א צימער אויף א פינפטן פלאך, דערווייטערט פון מענטשן. זינט זיינע א געליבטע האט אים אויסגע-לאכט, וויל ער מער ניט באגעגענען קיין מיידלס פאנים. טוט ער אפ זיין טאג ארבעט, נעמט מיט אויפן וועג גייענדיג צוריק פון שאפ, עסן. קאכט אליין אפ, און שטופט אזוי זיינע טעג.

וואס וועט זיין? — האט אים זינער א שאכן אין שאפ איינמאל געפרעגט — מען איז דאך ניט מער ווי א מענטש, מען ווערט אמאל קראנק, מ'דארף אימיצנס הילף, ווי קען דאס א מענטש לעבן אליין פאר זיך און ניט באלאנגען צו אן ארגאניזאציע? פאלג מיר און ווער א מיטגליד אין דעם אינטערנאציאנאלן ארבעטער אדרן.

— עך, זיי ניט קיין נאר, — האט כאים אים געענטפערט מיט זיין שטענדיגן ברויגעזן קוק. מ'יין מאמע פלעגט זאגן: „אליין — איז די נעשאמע ריין, און אויב איד וועל אמאל קראנק ווערן, זיינען דא מענטשן וואס האבן ראכמאנעם. ס'איז ניט געפערליך.

* * *

שטעלט אייד איצט פאר, אז דער כאים האט געקראגן די „פלו" און האט זיך אוועקעעליינט ווי א טאטנס א פאטש. און איז אזוי גע-לעגן צוויי טעג עסטיידער, ניט האבנדיג קיין ביסל וואסער אין מויל. ווען איז שאפ האבן זיך די ארבעטער דערוואוסט, אז כאים איז קראנק, האט יעדערער שטיל פאר זיך א קרעכץ געטאן — א ראכמאנעס, א מענטש, אליין אין א צימער, מ'דארף לאזן וויסן אין א צאאר-באלעך כאים ארגאניזאציע. זאלן זיי זען בריינגען א דאקטאר. אויף דעם דריטן טאג האבן זיך די שכינים דערוואוסט, אז כאים, דער עלענדער,

וואס וואוינט אויפן פינפטן שטאק אליין אין א צימער, ליגט קראנק, האבן זיי אויך א קרעכץ געטאן.

— א ראכמאנעס, א מענטש אליין אין א צימער, מען דארף אים זען העלפן, רופן א דאקטאר, בריינגען מעדיצין.

האבן דריי ראכמאנעס ארגאניזאציעס געשיקט זייערע דאקטוירים און יעדער דאקטאר האט פארשריבן צו צוויי און דריי מעדיצינען. די שכינים, פארשטייט זיך, זיינען אויך געווען מענטשן מיט הערצער און האבן אויך געהאט פאמיליע-דאקטוירים. האט יעדער שאָבן גע-וויון זיין גוט הארץ און געבראכט זיין דאקטאר, ווייל זיינער איז דער בעסטער און פאר אן עלטן מענטשן מוז מען בריינגען דאס בעסטע. .. האבן די דאקטוירים ווידער געשריבן מעדיצינען און די שכינים זיינען זיי געלאפן „מאכן“.

ווען די מעדיצין איז פארטיג געווארן, איז ווידער געווארן א געלאף די מעדיצין איינצוגעבן דעם קראנקן, ווייל יעדע שכינע האט געוואלט, אז דער קראנקער זאל נאר „גענעזן“ ווערן פון איר דאקטאר... — נעמט! און ס'וועט אייד זיין צו רעפוע, — האט א שכינע מיט ציטערנדיגע הענט זיך אָנגעשטריינגט אים אריינצוגיסן א לעפל מעדיצין אין האַלדן אריין.

דאס וועט דען העלפן? — איז באַלד א צווייטע אריינגעקומען, — נעמט נאר איין פראשאק פון מיין דאקטאר און איר וועט ווערן געראטעוועט.

מיט פראשאקס מיינען זיי וועט דער מענטש לעבן, — האט א דריטע פרוי זיך צעשריען, — וואס פאקט איר אים מיט מעדיצין. דער מאן דארף האבן א „קליסטיר“. ער ליידעט, נעבעד, פון מאַגן. עס איז אַ ביטערער ראכמאנעס צו קוקן אויף אים, ווי ער זעט אויס, — האט די פרוי זיך ביטער צעוויינט.

— אוי, — האט דער קראנקער היים ארויסגעזיפצט, — האט ראַכ-מאנעס און הערט אויף ראכמאנעס צו האָבן אויף מיר. ..

— איר זעט דאָ, אז דער מאן האט פיבער — איז די פרוי באַשטאנען אויף איר דאקטאָריע-וויסנשאַפט — איר זעט דאָ, אז ער ליידעט פון מאַגן, א סימען האט איר, אז ער רעדט פון היץ. ..

ביי דעם „קאנסאליום“ זיינען אריינגעקומען צוויי קאמיטע-לייט פון דער צאר-באַלעכאיים אָרגאניזאציע, א קוק געטאן אויף אים, און

אינער האָט אַ מורמל געטאָן צום צווייטן :

— ער איז נעבעד הונגערִיג, — האָט יענער זיך אַ כאַפּ געטאָן צו דער קעשענע, — נאָדיר אַ קוואַדער און בריינג אים אַרויף אַ „סאַ-לאַמי“ סענדוויטש. זאָל ער כאַטש האָבן קויער צו קרינקען.

— וואָס רעדט איר ? — האָט אַ פרוי אים אַ כאַפּ געטאָן ביי דער האַנט — דער מענטש איז דאָך קראַנק. ווי קומט ער צו סענדוויטשעס ? זאָרנט אייך ניט, איר וועל אים באַלד אַרונטערבריינגען וואָס צו עסן, איר האָב אָפּגעקאַכט קרויט מיט פּאַטיטאַס, מעג דאָס עסן דער פּרע-זידענט...

אין די רייד זיינען אַריינגעלאָפּן צוויי שכינים און האָבן זיך אַ כאַפּ געטאָן צו צוויי פּלעשלעך.

— וויי איז מיר ניט, — האָט איינע שטאַרק באַדויערט — נאָר פון זינען אַרויס, שוין אַריבער אַ שטונדע ווי איר האָב אים ניט געגעבן די מעדיצין.

— וואָס ? — האָט די צווייטע זיך צעשריען — דו גיסט אים שוין ווידער די באַדרוואַסער פון דיין הינקענדיגן דאָקטאָר אין האַלדז אַריין דאָס וועט ניט גיין. דאָס מאַל וועט ער שוין נעמען די מעדיצין פון מיין דאָקטאָר.

כאים איז געלעגן מיט אויסגעגלאַצטע אויגן, פאַרבּרענטע ליפּן, קוסנדיג, וואָס דער סאַף וועט דאָ זיין.

דער סאַף איז געווען, אַז ביידע פרויען האָבן אויסגעפירט. ער האָט נעבעד געמוזט אַרונטערשלינגען ביידנס מעדיציען.

* * *

— ווי פילט ער איצט — פּרעגט איר ?

— זאָלן אַזוי פילן מיינע סאַנים. דער באַכער וואַלט שוין זיכער געווען טויט, נאָר די מאַיסע האָט אים געמאַכט אומשטערבליך.

אן א. ג. מיניען

אזוי גיך ווי די לינקע זיינען אוועק פון דעם „ארבעטער־רינג“ ברענטש, איז געווארן שאַשטיג — א בעסוילעם שטיבל. די מאכערס פון די פארבליבענע זיינען געווען צופרידן. ענדלעך, האבן זיי געזאגט, וועט איצט זיין שטיל, מ'וועט ניט דארפן לויפן און זיין אין צייט צום מיטינג. און אין אלגעמיין וועט מען איצט ניט דארפן אַרומפאַרן און בריינגען „הענט“ צו שטימען. וועט מען קענען קומען צו א מיטינג, איז גוט, טאמער ניט — איז אויך ניט געפערלעך.

ביסלעכווייז האבן די מיטגלידער זיך אויסגעלערנט צו זיצן אין דער היים. רעגלמעסיג זיינען בלויז געקומען: דער טשערמאן, וואס האט אלע מאָל געקעמפט פאר דעם לעבן פונ'ם ברענטש, קעדיי ער זאל ניט שטארבן פריער פון אים; דער סעקרעטאר, וואס פלעגט קריגן דריי דאלאר פאר א מיטינג; איינער פון די מיט־גלידער, וואס האט שטענדיג געקריינקט און פלעגט קומען זיך קריגן, פארוואס מ'גייט אים ניט דעם בענעפיט אין צייט, און נאך א פאָר פון די מאכערס, וואס פלעגן אינזינען האבן א „געימקע“.

דער ברענטש האט גענומען איינפאלן. דער טשערמאן פלעגט זיך פון דעם עסן א לעבעדיגער. דערפאר טאקע פלעגט דער סעק־רעטאר אלע מאָל פאָרשלאַגן עפעס נייעס, וואס זאל בריינגען דעם ברענטש צום לעבן און עטלעכע מעמבערס צום מיטינג.

אבער עס האט ניט געהאלפן. ווען מ'האט געפרופט אראַן־זשירן א טאַנץ, זיינען געקומען בלויז די פאָר אינגערע מיטגלידער; ווען מ'האט געמאַכט א באַנקעט, זיינען געקומען די וואס האבן געזונטע מאַנגס. ווען ס'איז געווען א מעמאַריעל־מיטינג, זיינען געקומען בלויז די מישפאכעס פון דעם טויטן. ווען עס איז אַראַנזשירט געוואָרן א קאַרטז־פאַרטי, זיינען געקומען בלויז די, וואס האָבן געהאַט וואָס איינצושטעלן.

אזוי פלעגן זיצן: דער טשערמאן, דער סעקרעטאר און דער קראַנקער מיטגליד און באַטראַכטן פלענער.

איינמאל האט שוין דער טשערמאן אליין פארגעשלאגן, אז סע וואלט געווען א פלאז, דער ארבעטער-רינג ברענטש זאל פייערן זיין זילבערנע כאסענע.

דער פלאז איז אלעמען געפעלן געווארן און עס איז צוגעגרייט געווארן א רייכע כאסענע מיט אלע קליפערלעך. זיינען געקומען א גרויסע צאל מיטגלידער: מ'האט געגעסן, געטרונקען, געהאפקט, נאר אזוי גיך ווי דער באלסימכע — דער טשערמאן, — האט גענומען דערקלערן ווי וויכטיג עס איז, אז אלע זאלן קומען צו די מיטינגען, ווייל נאר דאן וועלן זיי אויך האבן דעם קאוועד און דערלעבן צו פייערן זייערע גאלדענע כאסענעס — האבן זיך אלע צוביסלעך ארויסגערוקט צו נעמען זייערע זאכן. צום סוף פון זיין רעדע איז פארבליבן ווידער דער טשערמאן, דער סעקרעטאר און דער קראנקער מיטגליד...

אזוי האט זיך געמאטערט דער ברענטש, ביז איינמאל איז דער טשערמאן געקומען מיט א פרייד צו דעם מיטינג:

— פריידע, איד האב א פלאז, — האט ער מיט באגייסטערונג גערעדט. עס גייט איצט צו יאמים-נאראאיים, לאמיר מאכן א מיניען אין אונזער ברענטש — טאקע מיט א גוטן כאזן — און איד בין זיכער, אז אלע מעמבערס וועלן קומען. און ניט נאר די מעמבערס, נאר אפילע די לאנדסלייט וועלן אויך קומען, ווייל זייער כאזן איז א גארניט, ער האט א שטימע פון א פאפירענעם רעקארד...

דער פלאז איז גלייך איינשטימיג אנגענומען געווארן, מיט דעם באדינג, אז אלע זאלן העלפן פארשפרייטן די בילעטן.

צו סליכעס זיינען געקומען א צאל מיטגלידער. דער טשערמאן האט דאס מאל „געזאגט" מיט מער אפעטיט ווי אלע מאל. אין דער שטיף האבן דער טשערמאן און סעקרעטאר זיך דורכ-געשמועסט:

— א וואוילער פלאז, א וואוילער פלאז, — האבן זיי מיט באגייסטערונג זיך געקלאפט איינע די אנדערע אין די פלייצעס. צום נעקסטן מיטינג האט דער סעקרעטאר געמאכט א פאר-שלאג, און דער קראנקער מיטגליד האט אונטערשטיצט, אז דער ארבעטער-רינג ברענטש זאל האבן א שטענדיגן מיניען.

געוואָלד, די רענט סטרייקס

(א מאַנאלאָג)

איר האָב זיך ביי איר געבעטן ווי ביי אַ גאַלען: פארקויף די
לאַטס. וואָס טויג דיר די ערד, אז די בעסטע ביזנעס ליגן אין דער ערד?
האַט זי מיר איינגערעדט, אז ביזנעס קענען טאַקע ליגן אין דער ערד,
אַבער „לאַטס“ קענען נאָך שטייגן ביזן הימל...
איז וואָס זאָל איר אייך דערציילן, איר בין געבליבן מיט די לאַטס
און ליגן אין דער ערד...

נאָר מיט לאַטס איז נאָך אַ האַלבע צאַרע. אַ סאך ערגער איז מיט
די „פראַפעטקעס“. אויב גאַט וויל איינעם שטראָפן, זאָל ער אים אריינ-
רוקן מיינע הייזער און געבן אים אַ צולאַג מיינע טענענטס.
ערשטנס, מעג עס זיין ניט דער ערשטער, נאָר דער צוועלפטער, אז
איר גיי דורך אין גאַס, טייטלען קליין און גרויס מיט די פינגער: „אהא,
דער „רענטלאַרד“ גייט שוין“, ס'הייסט קיין רענט גיט מען ניט, אַבער אַ
„רענטלאַרד“ בין איר זיי. שוין ניט קיין לענדלאַרד, נאָר אַ „רענט-
לאַרד“.

אַט בין איר דעם ערשטן פון לעצטן מאַנאַט ארויס קאַלעקטן
אַ ביסל רענט, איז וואו איר האָב אַנגעקלאַפט אין אַ טיר, האָב איר גע-
קראָגן איין ענטפער: „מיינ מאַז איז אוועק אין הונגער-מאַרש!“
און אַלע, אַזוי ווי זיך צוזאַמענגערעדט: דאָ איז נישטאָ קיין
מאַז דאַרט איז נישטאָ קיין פרוי, נישטאָ קיין רענט, — הונגער-מאַרש.
וואָס-זשע מיינט איר איז די קונץ מיט דעם הונגער-מאַרש? נאָר
פאַשעט, אז מען מאַרטשט זיך גוט אָן, ווערט מען הונגעריג. איר ווייס
דאָס טאַקע פון זיך אליין. אז איר מאַרטש ארום אַ דריי שאַ קאַלעקטן
רענט טרעפ ארויף און טרעפ אראָפּ, עס איר דערנאָך מיט אַפּעיט.
אַט אזוי ווי איר הערט, מאַכן דאָס די קאָמוניסטלעך אַ מאַרש
און מ'ווערט הונגעריק, און דערנאָך שרייען זיי, אז דאָס פאַלס הונגערט,
און דערווייל צאַלט מען ניט קיין רענט! און מיינט איר, אַז מ'פאַלגט זיי
... ניט?

אָט קלאַפּ איד לעצטע וואָד אָז ביי איינער פון מיינע טענענטס אין טיר און בעט רענט. נו, וואָס דאַרף איד איד לאַנג דערצילן, האָט די פרוי אויף מיר געעפנט א מויל, ווי איד וואָלט געקומען ביי איר בעטן אַנעדאָווע. סטייטש, זאָגט זי, קיין סטים ניטאָ, די רומס זיינען שוין דריי יאָר ניט געפאַרבט, קיין הייסע וואַסער איז נישטאָ, אלץ האָט איר פאַר-געסן נאָר רענט געדיינקט איר.

זאָג איד צו איר — וואָס טויג מיר, אָז איד געדיינקט, אָז עס איז שוין דער דריטער מאַנאַט, ווי איר צאָלט ניט קיין רענט?
וואָס מיינט איר, איז געווען איר ענטפער. אויב איר וועט ריידן א סאָד, טוה איר אינגאנצן ארויס פון איד. אָז רענט, זאָגט זי, קען איד וואוינען אין שענערע רומס און אז מ'וואַרפט ארויס איז אַלץ איינס, צי פון דאַנען, צי פון דאַרטן. אָז אנדער פאַרשווינטע האַלט גאָר פאַר מיר אַ גאַנצע לעקציע. ווען זי האָט צו זאָגן, וואָלט זי אינגאנצן אַרונטערגע-וואָרפן מיינע הייזער. וואָס איז? דאָס זיינען פיער-פאַסטקעס, ניט סאַניטאַריש, אָן אימפּראַוומענטס. זי גיט מיר אַנצוהערן, אז אויף פינפטער עוועניו און ריווערסייד דרייוו שטייען א סאָד בעסערע הייזער און פּוסטעווען. צום סאָף איז זי זיך מעיאשעוון און זאָגט זיך אזוי אָפּ: איד זע ניט איין, צו וואָס פאַר א שוואַרץ יאָר מיר דאַרפן אינגאנצן האָ-בען די רענטלאַרדס? און זי טוט דערביי צומאַל ניט קיין פינטל מיט אז אויג.

פאַרשטייט זיך, אז איד האָב ניט געשווייגן און אַנגעהויבן עפעס טאָן דערצו, ערשט איד קוק זיך ארום, מיינע טענענטס האָבן זיך שוין צוזאַמענגערעדט און מען סטרייקט שוין ביי מיר פאַר ביליגער רענט!
איר הערט! זאָל איד נאָט ניט שטראַפן אז איר זאָלט ווערן א „רענטלאַרד“. אז „לאַטס“ קענען אויך היינטיגע צייטן טרייבן א מענ-טשן איבער די הייזער... נאָר הייזער קענען טרייבן גלייך אין דר'ערד אריין...

שאַט, כ'האַב זיך אזוי פאַררעדט און דערווייל דוכט זיך, אָז די טע-נענטס פון מיין צווייטן הויז קלייבן זיך שוין אויך צונױף, יאָ אלעוואי איד זאָל ליגן זאָגן, כ'האַב שוין האַפּאַנים נאָד א רענט-סטרייק.

דאָס האַרץ

(א לעקציע)

דאָס האַרץ, מיינע פריינט, שפילט איינע פון די וויכטיגסטע
ראָלן אין דעם מענטשליכן קערפער. און עס איז פעסטגעשטעלט
אַ מענטש וואָלט נישט געקענט עקזיסטירן אָן אַ האַרץ, ווי אַ רעכטער
פירער אָן גענעטערס...

דאָס האַרץ, ווי איר ווייסט, געפינט זיך אַלעמאַל אויף דער
לינקער זייט. און דערפאַר מוז זי קלאָפן... הערט אויף דאָס האַרץ
צו קלאָפן, דאַרפט איר וויסן, אַז זי האָט זיך איבערגעקוליעט...
מיט אַ האַרץ, מיינע פריינט, טאָר מען זיך נישט שפילן (כונן
פאַרליבטע; זיי איז דערלויבט), ווייל הערצער האָבן אַ שוואַכקייט צו
כאַלעשן...

הערצער זיינען פאַראַן אידישע, גויאישע און אינטערנאַציאָנאַלע.
דאָס אידישע האַרץ איז צו קלאָפן זיך אַלעמען; די גויאישע — צו
טראַגן אַ צעילעם, און די אינטערנאַציאָנאַלע — צוזאַמענצורירן זיך
האַרץ-צו-האַרץ...

הערצער זיינען אויך פאַראַן געבראַכענע, געלעכערטע און שטיי-
נערנע.

געבראַכענע הערצער, מיינע פריינט, קענט איר טרעפן נאָר ביי
מיידלעך פון אַכצן יאָר ביז צוויי-און-זיבעציג. געלעכערטע ביי יעדן
קאַכצן, און שטיינערנע — ביי יעדן לענדלאַרד.

ווען איינער איז גוט, איז אַ באַווייז, אַז ער האָט אַ גוט האַרץ;
איינער איז שלעכט — האָט ער אַ האַרץ פון אַ לענדלאַרד...

הערצער זיינען פאַראַן ברייטע און שמאַלע. אַט, לעמאַשל, ווען
איינער האָט עטליכע געליבטע, און דאָס האַרץ ווערט אים נישט צו-
פלאַצט פון דעם, וואָס זי, איינע פון זיינע געליבטע, גייט אויס מיט אַן
אַנדערן, ווען ער גייט אויס מיט אַן אַנדערער... איז אַ בעווייז, אַז ער
האָט אַ ברייט האַרץ... שמאַלע הערצער קען מען טרעפן נאָר ביי די,
וואָס טראַגן זייער געלט-בימל אויפן האַרצן...

ביי פרויען זיינען די הערצער מער געהויבן, ווי ביי די מענער.
אט, צום ביישפיל, ווען א מאן ברעכט א פוס, קען ער אמאל קריגן א
פאר טויזנטער; ברעכט ער אבער א הארץ, קריגט ער פריזאן און
ברעכט דעם קאפ... .

אויף הערצער, ווי אויף טייגלעזער, מוז מען אכטונג געבן,
ווארום פון צופיל היץ... פלאצן זיי.

דערפאר דארפן קלוגע מענטשן זיך היטן פון צווארטיגע הערצען'
ווארום זיי וועלן זיך אפבריען... .

דאס הארץ, ווי איר ווייסט, האט די שווערסטע ארבעט פארן
מענטשן — אויסצושטיין זיינע אלע צארעס. עסט מען א שווערן
עסן, שטייט אונטערן הארצן, א שלעכט עסן — ברענט אונטערן הארצן.
ווייסט מען א סאך — שטיקט מען אים אין הארצן... .

איז עמיצן שלעכט, רעדט ער זיך אראפ פון הארצן; האט איינער
א פאסקודנעם באס אדער פארמאן, פלאצט אים דאס הארץ.

אלזא, מיינע פריינט, ווי איר זעט, האב איך פיל וואס צו ריידן
וועגן הארצן, נאר איר האב קיין הארץ ניט... .

ווען וועט דאָס שוין זיין?

(א מאַנאַלאָג פון א נעקראכטן)

וואָס איד גיי ארום אזוי פארזאָרגט, פרעגט איר?
ווי קען איד זיין פריילעך? אייד איז גוט צו ריידן, איר האָט
גארניט געהאט און גארניט פארלאָרן. די ווידזשעס, מ'שטיינט געזאָגט,
וואָס איר האָט דארט פארדינט?

אַבער גאַנץ אַנדערש איז מיט מיר. מיט מיין גראַסערי סטאָר
בין איד שוין פארטיג. פארטיג זאָל אזוי הואווער ווערן מיט זיין גאַנץ
צער מישפּאַכע פון וואָל סטריט בין וואשינגטאָן...

זעצט זיך אַביסל. מעג דאָך איד שוין אַנשטיין צו רעדן מיט
מיר. איד בין שוין פונקט אזא יאכסן ווי איר. אויף ארומגיין איר
בעטלאָז און פעכנען פאר א פעני בין איד שוין אויך אזא ארבעטער ווי
איר.

יא, פאר די לעצטע דריי יאָר האָב איד זיך שוין אזוי געמוטשעט
מיט מיין סטאָרקע. די האַלסיילערס האָבן מיר געגעבן אויף באַרג, האָב
איד די קאסטעמער מיינע אויך געגעבן.

מאָלט אייד, אַז קיין לעבן האָב איד שוין ניט געמאַכט פאַר די
לעצטע פאַר יאָר. נאָר, האָב איד זיך געטראכט, אויב עס איז פאראן
פאַר די קאסטאַמער, טאָ לאַמיר אויך זיין אַ קאסטאַמער... האָבן מיר
אראפגעגעסן פון די פאַליצעס בין דער ברונעם האָט זיך אויסגעשעפּט.
ווי זאָגט מען אַבער: א מענטש טאָר ניט אויפגעבן די האַפּענונג.
זיינען מיר געזעסן און געהאַפּט. אוועק א יאָר, האָב איד פאַרצויגן
דעם פאַסעק אויף די הויזן אויף נאָך א לעכל. איצט, ווי איר זעט, איז
שוין ניטאָ אין פאַסעק מער קיין לעכלעך און אַנשטאַט גרוישען פון די
פאַליצעס דאַרף איד גרוישען די ווענט.

וואָס זאָגט איר, עס גייט צום ערגערן? א דאַנק איד פאַר א
טרייסט-וואָרט. איכ'ל אייד זאָגן דעם עמעס, אַז מיר אַרט ניט,
ווייל מיר קען שוין ערגער ניט זיין.

איר זייט אמאָל געווען אין מיין הויז מיט דעם ווייסן גאַניק? יע,
ס'איז שוין אויך ניט מיינע. געפאַלן נאָך אין ערשטן קראַך. צונענער

מען. האט זיך געלוינט? ניט געגעסן, ניט געשלאפן, געליען, געבארנט געקויפט און געווארט אויף א „בוים“...

מיינט איר, אז מיר ארט דאס כאלילע? פארקערט, איר האב שוין געווארט אויף דער מינוט, אז איר זאל פאטער ווערן פון דעם. מיט דעם וואס זיי האבן מיר צוגענומען די הויז האט מען מיר ארונטערגענומען א יאך פון קאפ.

אז ניט געשטראפט זאלט איר ווערן מיט דעם, איר הערט? ווען עס איז נאך געקומען אן אנשיסעניש אין שטאט האט מען אים צוגעדשיקט צו דעם הויז מיטן ווייסן גאניק. און ווער עס האט נאך אנגעקלאפט אין טיר האט אויסגעשטרעקט די האנט. א ראון, א שאמעס, א מאשניער, א צארבאלעכאיעמניק און פון אלע שווארצע יארן. און פרוביר גיב זיי ניט, רייסט מען זיך גלייך אריין מיט א שיינעדוואשע און קאפוט מיט א קאסטאמער. האט מען טאקע געמוזט געבן.

איצט איז מיר שוין וואויל—ניט איר האב, ניט איר גיב... גלויבט מיר: קויפן די הויז איז מיר אנגעקומען שווער, אבער פאטער ווערן—טויזנט מאל שווערער. וואס מיינט איר, ס'איז אזוי גרינג היינטיגע צייטן פאטער צו ווערן פון א הויז?

איז א שיינע קאפארע מיט דעם הויז.

איצט פאנגען זיך אן די עמעסע צארעס מיט אלץ וואס כ'האב אין הויז. איר דארף אויסצאלן די ראדיא, א סינגער-משין, אפילע אויפן פארדל האב איר נאך אויך צו צאלן. נאך דעם עמעס געזאגט, ארט מיר דאס אויך ניט. איר האב דען אויף געזאלין, מיט וואס צו פארן? איכ'ס אייך אויסזאגן א סאד, אז מיט מיר אליין בין איר שוין אויך ניט זיכער. איר ווייסט דאך אין דער ביזנעס-וועלט — א פאפירל... א נאוטל... א טשעקל... איר ווארט יעדע מינוט מען זאל מיר אויך א נעם טאן...

יע, אייך איז נוט, אייך פעלט בלויז א דושאב, פארנאסע, אבער מיר — א הויז, א סטאר, א מאשין און אליין ווייס איר שוין אויך ניט אויף וואס פאר א וועלט איר געפין זיך...

גלויבט מיר, איר הויב אייך אן מעקאנע צו זיין. עס איז דאך שוין באלד ווי איר פלעגט זאגן, אז מיר האבן אלץ צו פארלירן און איר האט אלץ צו געווינען...

איז זאגט מיר, איר בעט אייך, ווי לאנג וועט דאס נאך נעמען, ווען וועט דאס שוין זיין?....

שטיק - אַרבעט

גלייך פרימאָרגן, ווען דזשיק פלעגט אריינקומען אין שאפ, האט ער געוואָרפן זיינע אויגן צום קאטערטיש, צי איז פאראן אַנגעשניטענע אַרבעט און ווי גרויס זיינען די באַנדלעך.

באַנדלעך — דאָס איז אויך געווען די וויכטיגסטע טעמע ביי די מאַשינען, צווישן אלע אַפערייטאָרס. אָבער ביי דזשעק'ן איז דאָס געווען דאָס וויכטיגסטע אין לעבן. ביי די מאַשינען פלעגט מען הערן:

— אַ קריינק וועסטו היינט קריגן נאָר אַרבעט. דו האַסט שוין גענוג אריינגעשאָסן.

— אַט יענעם באַנדל קריג איד, — פלעגט אַ צווייטער אַרויס־שרייען.

— אַ גוטע מאַקע, — האַט שוין אַ בורטשע געטאָן אַ דריטער. פלעגט דזשעק אַ וואָרף טאָן זיינע אויגן אויף דעם באַנדל. און ווי מיט באַנייטע קויכעס זיך צעלאָזן מיט זיינע צוויי לאַנגע הענט, וואָס האָבן זיך געוואָרפן ווי צוויי וויאַסלעס אַרום אַ שיפּל אין אַ טייד. אָבער ניט דאָס באַנדל איז געווען דער איקער ביי דזשעק'ן: אין דער עמעסן האַט ער ליב געהאַט די „טיקעטס“. וואָרום אויב דער קאָטער האַט אים געגעבן אַ באַנדל אָן טיקעטס, איז דאָס גאַנץ אַפּט צוריקגעפּלויגן דעם קאָטער אין קאַפּ אַרײַן.

די „טיקעטס“ האַט דזשעק ליב געהאַט ווי אַ קינד שפּילצײַג. שניידן די טיקעטס איז געווען זײַן גרעסטער פּאַרגעניגן.

מאַנטיק פּרי, אין אַנפּאַנג פּון וואָך, ווען דזשעק האַט נאָך ניט געהאַט קײַן טיקעט, האַט דאָס יעדער אײַנער געקענט לײענען אויף זײַן פּאַנים. ווי ער וואָלט זאָגן: „וואָס טױג מיר די אַרבעט, אַז אײַך האָב ניט קײַן טיקעט אין מײַן קעשענע“. אָבער אַז דער טאַג איז פּאַרביי, פלעגט ער שוין גײַן אַ פּרױלעכערער פּון שאַפּ און צײַלן די טיקעטס, ווי אַ כײדער־אַינגל די קנעפלעך, וואָס עבּ האַט געוואונען אין אַ שפּיל...
...

„טיקעטס“ — דאָס איז געווען זיין בוד, זיינע קאַרטן. אין יעדער פּרייער מינוט פלעגט ער זיי איבערציילן און ווידער סאַרטירן. און ווען די אַפּערייטאַרס פלעגן נעמען זיך רייסן איבער די באַנדלעך, איז געווען דזשעק'ס בעסטע כאַכמע אַרויסצוכאַפּן זיין פעקל „טיקעטס“ און א געשריי טאָן איבערן גאַנצן שאַפּ: ווער וויל א באַנדל?

איז דזשעק אריין עסן אין רעסטאראַן, האָט ער געמוזט א פרעג טאָן דעם ווייטער, צי וועט ער נעמען א טיקעט פאַר א טיפּ. און ווען דער ווייטער האָט אים אָנגעקוקט ווי מעשוּגע, פלעגט דזשעק זיך צעילאַכן.

— ער וויל נאָר ניט? דו ווייסט, אז דאָס איז ניינציג סענט, קעש געלט, בעסער ווי קעש. דאָס איז דאָך א — טיקעט...
ווען דזשעק פלעגט באַרגן א דאַלער, האָט ער איידער וואַס-ווען געוויזן:

— נאָ, זע, מיינסט איד האָב קיין געלט ניט? דאָס איז גוטע געלט, נאָר איד דאַרף דאָס אויסבייטן.

דאָס ערנסטע איז אָבער געווען פאַר דזשעק'ן, ווען ער פלעגט דאַרפן פרייטיק נאכט איבערגעבן די „טיקעטס“ צוריק צום באַס אויף אויסצומאַכן „פּיידע“. עס איז געווען אַ ראַכמאַנעס צו קוקן אויף אים, ווי ער האָט זיך געזעגנט מיטן „באַנדל“, אַריינגעטראָד גען דאָס אין אַפּים און נאַכגעוואַרפן זיינע כליקן, ווי דאָס ליבסטע וואָלט פון אים אוועקגענומען געוואָרן.

ווען איז דעם שאַפּ איז דערקלערט געוואָרן א סטרייק איינצופירן וואַד-אַרבעט אַנשטאַט שטיק אַרבעט, איז דזשעק אַרומגעגאַנגען שטאַרק באַזאָרגט, ווי ער וואָלט געהאַט עפעס א פאַרלוסט אין דער פאַמיליע.

— מיילע די באַנדלעך, — האָט ער געטיינעט צו די איבעריגע אפּערייטאַרס — וועלן זיין באַנדלעך, אָבער ווי וועלן מיר זיי קענען מאַכן אַז „טיקעטס“?

נאָר דער סטרייק איז געסעטלט געוואָרן אויף וואַד-אַרבעט, און דזשעק איז געוואָרן א יוניאָן-מאַן. איצט איז זיין בעסטער פאַרגעניגן ביי יעדן באַנדל אַרבעט אַרויסצוכאַפּן דעם יוניאָן-בוך און אויסשרייען הויך פאַרן שאַפּ:

— איר זעט, אַט דאָס איז דער בעסטער „טיקעט“. איד דאַרף אים פרייטאָג ניט אוועקגעבן דעם באַס.

אין האַנט

(א מאַנאַלאָג)

— פאַרוואָס שטייען מיר אין גאַס, פּרעגט איר ? ניט פאַר פאַר-
געניגן. נאָר אז מען וויל זאָגן, איז דאָס נאָרניט אזוי שלעכט. איד
פּרעג איד, ווען, דיינקט איר, וואָלט אזא אידענע, ווי איד, געהערט
אזוי פיל רעדעס און אזוי פיל געהערט וועגן סטרייקס און לענדלאַרדס,
ווי איד ווייס דאָס איצט ?

— אַט האב איד אַלעמאַל געגלויבט, אז די הייזער, וואָס די לענד-
לאַרדס פאַרמאָגן, האָט זיי טאַקע גאָט געשינקט. אָבער איצט ? —
— איצט גלויב איד ניט, וויל גאָט וועט אזא לענדלאַרד-
כאַזער ניט געבן קיין הייזער.

— אָבער פאַרוואָס איז ער אַ כאַזער, פּרעגט איר ? אויב אזוי
ווייסט איר נאָר ניט, וואָס אַ לענדלאַרד איז.

— זייט מויכל קוקט נאָר אַרײַן צו מיר אין די צימערן.
— איר זעט די לעכער ? דאָס האָט געקאָסט אַכט-און-צוואַנציג
דאָלאַר אַ כוידעש. וואָס פּרעגט איר, אימפּרוואוּמענטס ? עלעקטריק
האָב איד אינם „לעמפֿ-פּאַסט“; סטיים-הייט — אין לאַונדרי; פענסטער
— איז מיינע גלעזער, און לופט — אויפן רוף.

דערפאַר, זעט איר, פלעגט ער אָבער קומען אַלע מאַנטאָג און
דאַנערשטאָג מאַנען רענט. סטייטש, — פלעג איד זיך צעשרייען, —
איד האב דאָד איד געגעבן רענט דעם פּופּצנטן ?! נו, — פלעגט ער
ארויסכאַפּן אַ קאַלענדאַר פון קעשענע און ווייזן: — אָבער איר זעט
דאָד, אז היינט איז שוין ווידער דער פּופּצנטער ! — און ווי איז
טאַקע געווען אין דער עמעסן ? ער האָט געטראָגן מיט זיך אַ קאַלענדאַר
פון פאַר זיבן יאָר, וואָס האָט געוויזן, אז דער מאַנטאָג אָדער דאָ-
נערשטאָג איז טאַקע דאַמאָלסט געווען דער פּופּצנטער.

— אַנטקעגן וואָס איד דערצייל איד דאָס אַלץ ? אַט קעדיי
מענטשן זאָלן ווייסן, וואָס לענדלאַרדס זיינען.
— אַט הערט עפעס :

— מיר קומען א קאמיטע צום לענדלאַרד און פארלאַנגען, אז פאר ווינטער זאל ער געבן אביסל מער הייסע וואסער. רענט צאלט מען ווי אין די אלטע צייטן. טאָ פאָרוואָס ניט קיין קאָנדישאַנס? ווייסט איר, וואָס ער האָט געטאָן? — איר וועל איר געבן, — זאָגט ער, — אַט וואָס, — און האָט אונז געגעבן אַ גרויסן פייג.

— איצט פרעגט איר שוין, וואָס אין געוואָרן? טאָ הערט. ווי ניד אימיצער האָט זיך ארויסגעקליבן פון הויז, האָט ער פאָרדונגען די צימערן אָדער צו אַן איטאַליענער, אָדער צו שוואַרצע.

— מיינט איר דאָך געוויס, אַז איר האָב פיינט גוואים, זאָג איר איר: אַ קאַפּאַרע צען לענדלאַרדס פאַר איין שוואַרצן. אמאָל האָב איר עפּשער געדיינקט אַנדערש. אַבער, ווי איר האָב איר געזאָגט, אַז מ'שטייט אין גאַס, דערווייט מען זיך זאַכן, אַז מ'ווערט גאָר קליינער. זאָג איר איר טאַקע וועגן די איטאַליענער און די שוואַרצע, אַז דאָס, וואָס זיי האָבן זיך אַריינגעקליבן אין די צימערן, איז ניט קיין פאַרברעכן, אַבער אַ שפּאַס אַ שיינער.

— דער לענדלאַרד האָט געמיינט, אַז וויבאַלד ער האָט אונז פריער געקענט געבן אַ פייג, וועט ער איצט, האָבנדיג פאַרשידענע נאַציאָנאַליטעטן, אונז קענען געוויס געבן גאָר אַ גרויסן פייג, און עפּשער עטלעכע פייגן מיטאַמאָל.

— איצט הערט דעם שפּאַס. איר זעט, מיר האָבן גענומען דעם פינגער פונ'ם אירן, דעם פינגער פון דעם איטאַליענער און דעם פינגער פון דעם שוואַרצן און מיר האָבן זיי פאַראייניגט. איצט גיבן מיר אַלע צוזאַמען דעם לענדלאַרד איין גרויסן פייג — און ניט קיין רענט. מיר סטרייקן! ... נאָך מער, מיר האָבן שוין דעם לענדלאַרד געגעבן צו פאַרשטיין, אַז פון פאַראייניגטע פינגער קען מען מאַכן ניט נאָר אַ פייג, נאָר אויך אַ פויסט.

— וואָס זאָגט איר, ס'איז ריכטיג, טאָ זייט מויכל, לייגט צו אַ פינגער. און אויב איר קענט — טאַקע די נאַנצע האַנט ...

א באַר - מיצווה

פעני איז א פרום ווייבל. טאג און נאכט וואשט זי די הענט
און זאגט בראכעס.

אז איר מאן הערי לאכט פון איר, שרייט זי, אז צוליב זיינע
זינד וועט גאט זי נאך שטראפן.

ווען איר אינגעלע זעליג איז קראַנץ געווארן, האבן שכינים גע-
הייסן בריינגען א דאקטאר, געבן דעם קינד אן אפפיר-מיטל. אָבער
פעני האָט געזאָגט, אז דאקטוירים און גאט קענען גארנישט טאָן, און
דער בעסטער מיטל איז — אוועקלייגן דעם קינד צוקאפנס אַ סידער,
און גיין אויף קיווער-אוועס בעטן דעם „אויבערשטן“.

ווען פעני איז אוועק צום ראָוו בעטן ער זאָל מיט איר מיטגיין
אויפן בייס-אוילאם, האָט הערי געבראַכט אַ דאקטאר, וועלכער האָט
געגעבן דעם קינד מעדיצין, און דאָס קינד האָט געעפנט די אויגן.

ווען זי איז צוריקגעקומען און דערזען דאָס קינד אַ דערפרישט,
האָט זי זיך צעשריען:

— נו, זעסט שוין, הערי, ווער עס איז גערעכט? אז מ'בעט
גאט, העלפט ער...

ווען הערי האָט איר גענומען באווייזן דעם גאַנצן שווינדל פון
רעליגיע און פארוואָס די קליינקוידעש זוכן דאָס אַנצוהאַלטן, האָט
פעני זיך צענוואָלדעוועט:

— דערצייל מיר ניט דיינע מאַיסעס, איר ווייס און ווען ניט
גאט וואָלט מיין טאטע געווען היינט און אַרעמאָן.

זי האָט אים גענומען דערציילן:

— הער אַ געשיכטע. מיין טאטע איז געגאַנגען אין גאס און
געטראָגן מיט זיך אַ טיננטיגער, זיינען אים באַפאַלן כעווער און גע-
הייסן אָפגעבן דאָס געלט. האָט מען ביי אים געזוכט אין אַלע קע-
שענעס און ניט געפונען. ווייסטו פארוואָס? ווייל מיין טאטע האָט
געהאַלטן דאָס געלט איינגענייט אין ציצע-קאַנפעס. נו, שטעל זיך
פאַר, וואָס פאַר אַן אומגליק עס וואָלט דאָ געווען, ווען מיין טאטע

איז ווי דו — און גייט אָן ציצעם. איצט זעסטו שוין ווי אזוי נאָט דינט אָפּ דעם מענטשן, וואָס האָט גלויבן אין אים ?

אָן איר זעליגל איז אַלט געוואָרן דרייצן יאָר האָט פעני גענומען טראַכטן וועגן אַ באַר־מיצווע. — ס'הייסט, — האָט זי געטאָינעט, — ווי דען־זשע ?

— הערי, — האָט זי איין פרימאַרגן אַ זאַג געטאָן, — זע, גיב אונזעק דאָס אינגל אין כעידער און זאָל אַ רעבע אים אויסלערנען אַ דראַשע; ס'וועט דאָד זיין אַ שאַנדע פאַר מענטשן, דאָס קינד זאָל ניט קענען אַ איריש וואָרט.

— ער וועט שוין קענען ! — האָט הערי איר פאַרויכערט.
אַלע טאָג פלעגט פעני מאַטערן איר זעליגן : — זאָג מיר, דו קענסט שוין עפעס ?

— איד קען ! — האָט זעליגל קורץ געענטפערט.
— אַנו, מאַד נאָר אַ פראַכע, — האָט פעני זיך געבעטן ביים אינגל.

— מ'טאָר ניט, — האָט זעליגל איר שטיפּעריש געענטפערט — דער רעבע זאָגט, אַז ביז דער באַר־מיצווע טאָר מען ניט אויסזאָגן די דראַשע. . .

פעני איז געווען גליקליך און געהאַלטן אין איין גרייטן זיך צו דער באַר־מיצווע פאַרטי.

— הערי, — האָט זי אים איינמאַל געזאָגט, — דו ווייסט, עס איז שוין בלויז צוויי וואַכן צום באַר־מיצווע. פאַרגעס ניט און לאָזן וויסן דייע פריינט און איד וועל לאָזן וויסן מיינע, און אזוי וועלן מיר האָבן אַ שיינעם יאָנטעוו ביי אונזער קינד.

זי האָט אים דערביי גענומען אויסרעכענען די אַלע מאַיכאַלים וואָס זי גרייט צו פאַר דער פאַרטי.

הערין האָט גערונען די סלונע פון מויל :
— איד וועל שוין האָבן מיינ גאַנצע מישפּאַכע, — האָט ער איר פאַרויכערט.

זונטאָג פרי, אינם טאָג פון דער פאַרטי, איז הערי אויפגעשטאַנען גאַנץ פרי. פעני איז געווען איבערגליקליך וואָס ער נעמט אזוי פיל אַנטייל אין אַ רעליגיעזער צערעמאָניע, און זי האָט אים אָנגעוויזן ווי אויסצושטעלן די טישן, וואו עס זאָל זיצן דער ראַוו און וואו דער מעלאַמער און די אַנדערע קלעיקוידעשניקעס.

הערי האָט אַלץ צעשטעלט און דאָן געזאָגט פעניו, אַז ער גייט מיט זעליגלען איינלאָדן נאָך אַ פּאַר פּריינט.

הערי איז אַוועק צום קאַנסול פון די אַרבעטסלאָזע. זעליגל — צו דער גרופּע פּיאַנערן, און מ'האַט ביידע אָרגאַניזאַציעס איינגעלאָדן. איז אַ שאַ שפּעטער האָבן גענומען שטראַמען „געסט“ צו דער באַר-מיצווע פּאַרטי.

איז אַנפּאַנג איז פעני געשטאַנען אין קיך און געקוואַלן, ווייזנדיג צו די פּרויען: — קיין איעזר־האַרע ניט, וואָס פּאַראַ גרויסע מישפּאַכע מייז מאַן פּאַרמאַנט דאַס.

נאָר גיך האָט זי זיך אַבער דערשראַקן פון דעם גרויסן באַזוך: — הערי, — האָט זי געשטאַמלט, — מירן דאָר ניט האָבן גענוג פּאַר אַלעמען וואָס צו עסן.

הערי האָט איר געקלאַפט אין פּלייצע:

— דערלאַנג אַלץ וואָס דו האָסט צוגעגרייט. זאָרג זיך ניט. עס וועט זיין גענוג, גאָט וועט געבן. . .

— איז שוין פּאַראַן דער ראַוו און מעלאַמעד? — האָט פעני מיט פּרייך אַ פּרעג געטאָן.

— אַלע פּאַראַן — האָט הערי געשמייכלט, אַנווייזנדיג צו דעם אָרגאַניזירער פונם קאַנסול, וואָס איז געזעסן אויבן־אָן.

פעני האָט געגרייט צום טיש. די אַנדערע פּרויען האָבן געהאַלפּן און די אַרבעטסלאָזע האָבן גיך אָפּגעליידיגט די טעלער. . .

אַז אַלץ איז שוין געווען אויפגעגעסן, איז הערי אַרויף אויף אַ שטול. אויף זיין פּאַנים איז געווען אויסגענאַסן פּרייך. ער האָט געבעטן עס זאָל זיין אָרדנונג.

— איצט, — האָט ער געהאַלטן אַנגעשפּאַרט זיין האַנט אויף זעליגס קעפּל, — וועל איר אייד פּאַרשטעלן דעם באַר-מיצווע אינגל, ער וועט פּאַר אַיך האַלטן אַ באַר-מיצווע דראַשע.

פעני און די אַנדערע פּרויען האָבן פּאַר פּרייך זיך געווישט די טרערן און געקוקט זעליגלען אין מויל.

זעליג האָט אויפגעהויבן זיין האַנט אין דער הויך, אַ וואונט געטאָן צו זיין גרופּע פּיאַנערן און אַלע האָבן צוזאַמען געזונגען דעם „אינטערנאַציאָנאַל“.

נאָכן זינגען האָט זעליגל גענומען ריידן, וואָס איז די מעמעע

באדייטונג פון באר-מיצווע, פונוואנען עס נעמט זיך רעליגיע, פאר-
וואס גלויבט דער טאטע אין קלאסן-קאמף און די מאמע אין גאט.

פעני איז געשטאנען צעטומלט, זיך איבערגעקוקט מיט די אַנ-
דערע פרויען אין קיך און ניט געוואוסט וואָס דאָ צו טאָן. אָבער
וואָס העכער און הייסער זעליג האָט זיך צערערט, אַלץ שטאַלצער האָט זי
זיך דערפילט אויף זיינע רינד.

ווען ער איז אַרונטער פון שטול איז פעני צוגעלאָפן, אים אַ קוש
געטאָן, פאַרגעסנדיג אינגאַנצן וואָס דאָ טוט זיך.

— וואו האָסטו זיך דאָס אויסגעלערנט אַזאָ דראַשע ? — האָט
פעני אים געפרעגט.

— ביי מיין רעבן, — האָט זעליגל זיך צעלאַכט און אַנגעוויזן אויף
אַ קנעפל אין זיין לאַץ מיט לענינם בילד.

שפעטער צו, אַז עס האָבן זיך גענומען צוזאַמענקלייבן די קלעי-
קוידעשניקעס מיט די שטרוימלעד, וואָס פעני האָט איינגעלאָדן, האָט
זיי אַ פּיאַנערל אַנגעזאַגט ביים טיר :

— צו שפעט, ס'איז שוין נאָך דער באַר-מיצווע פאַרטי...

זאל מיר גאט ניט שטרעפן

(א מאנאלאג פון א אידן, וואס האט זיך גענומען צום טראכטן)

— זאל מיר גאט ניט שטרעפן פאר די רייד, מיר דאכט זיך, אז די מיסע מיט גאט אין אן אויסגעטראכטע.

— אפיקורסישע ווערטער, זאגסטו? אבער זאג מיר, איר בעט דיך, ווי קומט עס טאקע, וואס אזא פרומע אידענע ווי דו, וואס דאוונט אלע טאג, ציגרט ליכט, צעטיילט מיינע לעצטע פאר סענטן פאר דעם ראון און א שאמעס, פאסט אלע מאנטאג און דאנערשטאג, האט לאמיר בערגא, רומאטיום מיט א שטאד און א בראך אין ביידע זייטן און זיצט אינדערהיים, און מיינ באסעס אידענע איז געזונט ווי א פערד — מיט זיבן גוידערס אונטער דער מארדע, מיט אן אפעטיט פון אן עלפאנט. זי פארט זיך אין קאנטרי און געניסט פון גאטס וועלט.

— גלויב מיר, אז עס טראכט זיך אליין. ווארום אז איר זע מיין לאנדסמאן, רעב אשערן מיט דער רויטער נאז און פוכקע באקן, דאכט זיך מיר נאר, אז דאס האט זיך ארויסגעקויקלט א פעסל שנאפס פון א סאלון. ער איז א באלימעקיע, ער בלאזט שויפער. ער איז מיינ גוטער-בעטער... נו, מיילע, דאס וואס ער גיסט אריין א קויסע און א גרויסע, בין איר אים מויכל, — אבער דאס וואס ער הייסט מיר זיך קלאפן אליכעט און אים געבן מיינע ארימע פאר גראשן, זעסטו דערפאר קומט אים שוין א מאקע פארן וועלן. ווארום, הערסט, זאל מיר גאט ניט שטרעפן פאר די רייד, זיין בלאזן שויפער דערמאנט מיר אז פאסטורד אינדערהיים, וואס פלעגט פייפן פאר די בעהיימעס...

ס'איז א זינד אזוי צו ריידן, מ'וועט שמייסן? זאלן זיך זארגן די, וואס האבן גראבע הינטנס. מיינע דארע ביינער שרעקן זיך שוין מער ניט פאר שמיץ. ווארום דער רעבע אין כעידער האט געשמיסן, דער טאטע האט געגעבן פעטש — און טאמער האב איר דא אין אמעריטשקע געסטרייקט און געוואלט א טאלער א וואך מער, האט מיר דעם באסעס זונדל, אן קויער זאל ער בלייבן, מיר אויסגעהאקט א צאן, און נאך מיר געלאזט ארעסטירן. דער פאליסמאן האט נאך צוגעלייגט

עטליכע זעצן מיטן קלאָב און אַ בריקע אין זייט. איז ווי דו זעסט, מיר קען מען שוין מיט שמייסן ניט שרעקן...

— הערסט, זאל גאָט מיר ניט פאַררעכענען פאַר קיין זינד, נאָר עס טראַכט זיך — אויב מיין באַס קען זיין אַ פּרעזידענט אין אַ שול, קען אַ הונט בלאָזן שויער און אַ כאַזער קען זיין אַ באַל־קריע...

— צו וואָס רייך איד אַזעלכע רייך? עס רעדט זיך. און פאַרוואָס טאַקע שווייגן? וואָרום אויב עס וואַלט געווען אַ גאָט, וואַלט מיר דאָר אים אויך געדארפט אַראַפּוואַרפן פון זיין הויך.

— גיב נאָר אַ טראַכט, אידענע: אַ גאַנץ יאָר שקלאָפן מיר, לייגן אַן מיטן קאַפּ, און מאַכן פּראָפיטן פאַרן באַס. קומט ראַשעך שאַנע, יאָס־קיפּער, קויפט מיין באַס אַ סיט אין שול אין דער ערשטער ריי, נאָענט צו גאָט. דערצו זינגט און בעט פאַר אים דער ראָוו, דער שאַמעס, דער כאַזן — אַלע, אַלע בעטן פאַר אים. און איד, קאבצעניוק, זייץ אין אַ ווינקעלע און האָב קיין קויער ניט אַ געשריי צו טאָן, אַז מ'זאל מיר אויך דערהערן... קומט צום קלאָפן זיך אין האַרצן אַלץ כעט, דאַרף איד קלאָפן גלייך מיט אים, מיטן באַס — און מיין שוואַכע האַרץ אויף אים געזאָגט.

— נ'וואָס איז טאַקע אין דיין ווייבערשער שול? קומען ווייבער אויסגעפּוצטע, און ווייבער אָפּגעריסענע. דעם לענדלאָרדס ווייב קומט אין אַ זיידן קלייד, מיט דימענטן און ברייאַנטן, מיט אַ מאַכזער באַגאַסן מיט פאַרפּוים, זעצט זיך אַוועק אויבן אַן, ווידער לעבן גאָט, זאל ער מיר ניט שטראַפן פאַר די רייך, ווייזט אויס, אַז ער האָט ליב פעטע ווייבער. איר, ווידער, די אָפּגעריסענע, די דאַרע, די קוואַרע, מיט די מאַכזיידים וואָס זיינען באַגאַסן מיט טרערן, זיצט ביים טיר און וויינט, און וויינט און וויינט. בעהיימע, וואָס וויינסטו?

— וואָס זאָגסטו? איד בין געוואָרן אַן אַפּיקוירעס? רוף מיר אַן ווי דו ווילסט, אָבער רוף מיר ניט נאָר. אָט גייט צו ראַשעשאַנע, און איד מיט מיין באַס וועלן קומען צום טאַשליך. אַ גאַנץ יאָר טרייסלט ער מיר ארויס מיין נעשאַמע; קומט ער צום טייד — טרייסלט ער אָפּ אַ פאַלע, און ער מעג מיר שוין ווייטער טרייסלען. און איד, וואָס האָב איד צו טרייסלען ביים טייד, מיינע ליידיגע קעך שענעס? און עפשער גאָר וואַרפן אין טייד דעם געז־ביל, עלעקטריי ביל, דעם דיספּאָזעס, דעם גראַסעריי־ביכל?

— הערסט? זאל מיר גאט ניט שטראפן פאר די רייד. די שוואכסטע יוניאן קאן מער אויפטאן ווי דער שטארקסטער גאט... דערפאר טאקע ראטן אונז די באסעס צו גיין בעסער אין די שולן ווי אין דער יוניאן. אבער איד? ... זיי ניט קיין נאָרישע אידענע. מ'רעדט מיר איין: אויב דו וועסט זיין פרום און גוט, וועסטו האָבן יענע וועלט. זאג איד זיי: מויכל, האָט איד יענע וועלט געזונטער־הייט. נאָר אויף דער וועלט וויל איד מיר קריגן מיין כילעק שויר־האבאר. איד האָב שוין מער קיין קויעד ניט צו וואַרטן... .

— זיי ניט קיין נאָר, אידענע. אויב אויף יענער וועלט וואָלט געווען אזוי גוט, וואָלט די רייכע ניט געהייסן זיך אָנגרייטן מיט יענער וועלט. זיי וואָלטן אונז אַרויסגעשטעלט פון גאַנצער אָן אַ דיספּאָזעס, און אַרונטערגעקויקלט פון אַלע זיבן הימלען... .

— גלויב מיר, אַז עס טראַכט זיך מיר ניט ווילנדיג, זאל מיר גאָט ניט צורעכענען פאַר קיין זינד... מיר ליגט אויפן שפיץ צונג צו זאָגן: אַז ניט גאָט האָט געמאַכט די מענטשן, נאָר די מענטשן האָבן געמאַכט גאָט... נ'אויב אַזוי, וועל איד דיר זאָגן אַ סאָד, זאל מיר גאָט ניט שטראַפן פאַר די רייד. אויב עס זיינען דאָ מענטשן אויף דער וועלט, וואָס גיבן זיך אָפּ מיט מאַכן געטער, דאַרף מען זיך געמען איבערמאַכן די מענטשן... .

— וואָס זאָגסטו, ס'וועט ניט געלינגען? פאַרלאָז זיך אויף די רויטע, זיי מאַכן איבער ניט נאָר מענטשן, זיי מאַכן איבער אַפּילע די וועלט.

אן אָפֿן - פֿאַרום

ווען דער לעקטאָר האָט פֿאַרענדיגט זיין איינלייטונג איבער דער פֿראַגע: „ווי האַלט עס מיט דעם קאָפיטאַליזם?“ האָט דער משַעֲר־מאַן זיך געווענדעט צו די אַרומיגע, וואָס זיינען געזעסן — וויל ווער פֿון אײַך אַ וואָרט?

— אײַך — האָט זיך אויפֿגעשטעלט אַ דאַר מענטש, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ זעקל מיט ביינער — ווי אײַך קוקט מיר אָן ביז אײַך אַ שוסטער. אָבער מיינע הענט זיינען ווייס, ווי בײַ אַ בעקער, ווײַל בײַ מיר איז קאָפיטאַליזם אַרונטער פֿון קאַפּול. און די היינטיגע אַרדענונג זעט אויס, אײַך זאָלט מיר מױכל זײַן, ווי אַן אַלטע פֿאַך שײַך: מ'לײַנט אַרויף אַ פֿאַך נײַע זױלן, צערייסט זיך דער אויבן, פֿאַר-לאַטעט מען דעם אויבן, רײַסט זיך ווידער אָפֿ דער אונטן, דעם סאַף, ברידערלעך, זעט מען, אַז מיט פֿאַרלאַטעטע שײַך קען מען ווײַט נײַט גײַן...

— אײַך ווײַל אײַך אַ וואָרט, — רופֿט זיך אָן אײַנער פֿונ'ם צווייטן ווינקל — אַמאָליגע צײַטן, ברידערלעך, האָב אײַך גערעדט פֿון בעהיימעס, פֿלײַש, בײַנער — געווען אַ קאַצעו און געמאַכט אַ לעבן. אײַצט, רופֿט מיר די ווייב בעהיימע, דער לענדלאַךד שינדט מיר די הויט און די באַלכויוועס גריזשען מיר אָפֿ די בײַנער. נו, דאַרף אײַך אײַך נאָך זאָגן, ווי האַלט עס מיט קאָפיטאַליזם? עס איז פֿראַסט פֿאַשעט: קאָפיטאַליזם איז אײַצט אַ יאַלעווע בעהיימע, קײַן מײַלך נײַט דאָס נײַט, קײַן קעלבלעך האָט זײַ נײַט, איז דאָס נײַט נאָר פֿאַר פֿלײַש און פֿעל... אָבער אַזױ איז שױן, ברידערלעך, קאָפיטאַליזם איז ווי יענע בעהיימע: לעבן האָט דאָס נײַט צו וואָס, ווײַל מען דאַס אָבער שעכטן, דריגעט דאָס נאָך מיט די פֿיס...

— אויב אַזױ, ווײַל אײַך אײַך וואָס זאָגן — שפּרינגט אויף אײַנער ווי פֿון שלאָף — אײַך זעט? — שלעפּט ער אַרויס אַ נאָרל פֿון דעם לאַץ — אײַך ביז אַ שניידער, אָבער מײַן נאָרל איז שױן באַלד פֿאַר-זשאַווערט. נײַט וואָס אַ שטאָך צו טאָן, אײַך הערט? מײַנע פֿרײַנט, קאָפיטאַליזם איז ווי אַן אַלטער בעגער, יעדן פֿלעק, וואָס מ'נעמט

ארויס, מאכט נאך א גרעסערן פלעק ... און יעדע לאַטע, וואָס מ'לייגט אוועק, מאַכט נאך גרעסער די לאַך ... און וואָס מער מ'פרעסט דאָס, אַלץ מער גלאַנצט ארויס די אָפגעקראַכנקייט ... איך זאָג אייד, אַז ווען איד בין ניט אין דער „לייז“ פון לייגן לאַטעס, וואָלט איד געזאָגט: ברידערלעך, מאַכט אַ נייע קאָפּאַטע און טראַגט דאָס געזונט ...

— טשערמאַן און ברידער — איז צוגעלאָפּן אַ יונגער פּראַנטל מיט אַ שוואַרצן שניפּס צום פּלאַטפּאַרמע, — איר ווילט וויסן ווי האַלט עס מיט קאָפיטאַליזם? פּרעגט מיר! אַמאָליגע צייטן האָב איר סערי ווירט עסן פאַר אַנדערע און אויך עפעס געהאַט פאַר זיך. איצט האָבן אַנדערע אַ מאַקע און איד אַ קריינק. אַמאָל האָב איר צוגעטראָגן צום קאָסטאַמער אַ גלאַז וואַסער, האָט ער מיר געלאָזן אַ ניקל אַ טיפּ, האָב איר אים געגעבן נאָך אַ שטיקל פּוטער, איז דאָס שוין געווען אַ דיים, אבער היינטיגע צייטן, קומט מען אַריין אין רעסטאָראַן נאָך אַ שוועבעלע, אַ נעפּקיו, טרינקען אַ גלאַז וואַסער, פּאַנאַנדער בייטן אַ דיים אויף צוויי ניקלס, אַ קוק טאַן דעם זייגער און גיין אַהיים עסן און עפּל מיט ברויט. דאַרף איר אייד דערציילן, ווי עס האַלט? .. נאָר זאָגן וועל איר אייד, אַז קאָפיטאַליזם איז ווי אַ נעכטיגע זופּ — מ'האַלט דאָס אין איין אַנוואַרעמען נאַכאַמאַל און נאַכאַמאַל, דער סאַף איז, אַז מ'מוז עס אַרויסגיבן ...

— איצט האָט איר דאָס וואָרט — האָט דער טשערמאַן אַ וואונק געטאַן צו אַ מאַן מיט אַ פאַר ברייטע פּלייצעס.

— אויב איר האָב שוין דאָס וואָרט — האָט דער ברויט פּלייצגער גענומען ריידן — זאָג איר אייד, אַז בין וואָגען מיר וועלן ניט מאַכן אַ טרונע פאַרן קאָפיטאַליזם, וועלן מיר לייגן אין דר'ערד, ווייל קאָפיטאַליזם, פּריינט, איז אַריינגעקראַכן ווי אַ טשוואַק אין אַ סיינק און פאַר אונז איז פאַראַן איין בריירע, אָדער אים אַרויסציען ביים קעפל, אָדער אָפּברעכן אין מיטן ... ווייל גיין קען ער שוין ניט ...

— וואָס זאָגט איר עפעס וועגן קאָפיטאַליזם? — האָט דער טשערמאַן אַ פּרעג געטאַן אַז עלטערן מענטשן, וואָס איז געזעסן אין דער ערשטער ריי זייער אַנגעשטריינגט צו הערן וואָס יעדער זאָגט. דער עלטערער מענטש האָט זיך אויפגעהויבן, צוגעלייגט זיין

האנט צום טויבן אויער און איבערגעזאגט — וואס זאגן איד, פרעגט
איד? איד זאגן דאָ ניט ווייט אלע טאָג טילים אין שול...
ווען דער געלעכטער איבערן זאל האָט זיך איינגעשטילט, האָבן
אלע צוגעגעבן: יע, דער אלטינקער זאגט נאָר טילים, אָבער מיר
קענען שוין נאָר דעם קאָפיטאָליום זאָגן קאָריש...

קום איך ניט היינט, קום איך מאָרגן

דער ארבעטער קלוב איז גרויס און שוין. אראנזשירט נוטע פראגראמען פאר די אַוונטן. נאר איין כעסאַרן: אלץ ווערט געטאָן צו שפעט. אָט, צום ביישפּיל, אַז מ'דאַרף האָבן אויף היינט אַ מיטינג, ווערט מאָרגן אַרויסגעשיקט די בריוו. אַזוי איז שוין אויך געווען מיט באַזוכער. אַנשטאַט קומען אַכט אַזייגער, פֿלעגט מען אַרײַנפֿאַלן צען אַזייגער. די מאַטאָ איז געווען: „קום איד ניט היינט, קום איד מאָרגן.“ אַז די עקזעקוטיווע האָט גענומען באַטראַכטן פֿלענער קעגן די „שפּעט־קומער“, האָט זי, ווי שטענדיג, זיך אַביסל פֿאַרשפּעטיגט. אַבער מ'האַט זיך ענדלעך דערטראַכט. און עס איז פֿאַרגעשלאָגן געוואָרן דער פֿאַלגנדיגער פּלאַן :

„די, וואָס וועלן קומען צו אַ לעקציע פֿאַר אַכט אַזייגער, זאָלן צאָלן האַלבע פּרייזן פֿאַר בילעטן.“

האַט אַבער די קאָמיטע, וואָס האָט געדאַרפט זיין מיט די בילעטן איז צייט צו עפּענען דעם זאַל, זיך פֿאַרשפּעטיגט אויף אַ גאַנצער שאַ... שפּעטער אַביסל האָט מען אויפֿגעהאַנגען אַ גרויסן פּלאַקט מיט פֿאַלגענדן אינהאַלט: „כאוויירים, וואָס וועלן קומען צו אונזער קאַנצערט פֿאַר אַכט אַזייגער, וועלן קריגן מאַטאָנעס — אַ בוך פֿון אַ באַרימטן שרייבער.“

פֿאַר דעם צוועק זיינען אויסגעקליבן געוואָרן צוויי קאָמיטעס: איינע פֿאַר מאַכן און אויסהיינגען דעם פּלאַקאַט, און די צווייטע — צו באַזאָרגן די ביכער און זיי פֿאַרטיילן.

ביי דעם קאַנצערט איז שפּעט איז אַוונט אַרײַנגעפֿאַלן איינע פֿון די קאָמיטעס שטאַרק באַזאָרגט.

— וואָס איז ? — האָט אַ כאַווער ביים טיר אַ פּרעג געטאָן.

— מיר האָבן זיך פֿאַרשפּעטיגט מיט די ביכער, — האָט איינער פֿון זיי געענטפּערט. — מ'דאַרף דאָך טיילן די פּרייזן פֿאַר קומען אין צייט.

— זאָרגט זיך ניט, — האָט דער כאַווער ביים טיר זיי באַרואינט, — די קאָמיטע, וואָס האָט געדאַרפט אויסהיינגען דעם פּלאַקאַט, האָט זיך אויך פֿאַרשפּעטיגט. . . . און עס איז ניטאָ וועמען צו טיילן.

איז אױנט פון דער לעקציע איז דער לעקטאָר געקומען פינקטלעך אין צייט, זיך אַרומגעדרייט ביים טיר, אַריינגעגאַנגען אין זאַל. דער זייגער האָט זיך גערוקט אַ שאַ נאָך אַ שאַ, און קיינער איז ניט געקומען. אַרום צען אַזייגער האָט זיך באַוויזן איינער פון דער הויז-קאַמיטע. דער לעקטאָר איז אַן אויפגערגנטער צוגעלאָפן און אַ פּרעג געמאַן:

— זעט, כאַווער, האָט היינט ניט געזאַלט פאַרקומען אַ לעקציע ביי אייך אין קלוב ?

— ניין, ניט היינט, — האָט דער כאַווער געענטפערט.
— אָבער, — האָט דער לעקטאָר געטייטלט אויף אַ ליפלעט, וואָס ער האָט געהאַלטן אין האַנט, — ס'טייטש, ס'איז דאָך קלאָר אין ליפלעט, אז היינט.

— אויפן ליפלעט איז טאקע ריכטיג, — האָט דער כאַווער קלאָר געמאַכט, — אָבער דער סעקרעטאַר האָט פאַרשפּעטיגט אַרויסצושיקן די בריוו... .

ענדלעך האָט די פירערשאַפט באַשלאָסן אַנצופאַנגען אַן עמעסע קאַמפּאַניע פאַר קומען אין צייט, דאַס הייסט באַקעמפן די „שפּעט“ קומערס“... .

איז דעם פּלאַן פאַר דער קאַמפּאַניע איז פאַרגעשלאָגן געוואָרן אַ פונקט, אַז דער וואָס קומט שפּעט צו אַ מיטינג, לעקציע אָדער אונטער-נעמונג, זאַל זיין נאָמען אַרויפגעשטעלט ווערן אויף אַ שוואַרצער ליסט אין געגנוואַרט פון אַלע באַזוכער, און זיי, די באַזוכער, זאַלן אים דערביי אויספייפן.

צו דעם נעקסטן מיטינג, ווען דער לעקטאָר איז געקומען אַנצו-פאַנגען זיין וועכנטליכן קלאַס, וואָס ער האָט אָנגעפירט אין דער אַר-גאַניזאַציע, האָט זיך אין זאַל אָנגעפאַנגען אַ פייפּעריי. יעדער פאַר-שפּעטיגטער, וואָס איז אַריינגעקומען, איז באַגריסט געוואָרן מיט אַזאַ פייפּעריי און געפילדער, אַז די גאַס איז פאַרקלונגען געוואָרן. אַט אַזוי איז דער גאַנצער אױנט אַוועק אין אַנפייפן איינע די אַנדערע פאַר קומען שפּעט... .

דער לעקטאָר איז אַוועק אַ צופרידענער, כאַטש מ'האַט אים „אַנ-געפייפט“ אַן אױנט און ער האָט ניט געקאַנט ריידן. דערפאַר האָט מען ביי דער לעקציע אויף דער צווייטער וואַך בלוזן איין פייף געמאַן ווען דער לעקטאָר איז אַרויפגעקומען שפּעט, בעים אַלע זיינען שוין געזעסן און געוואַרט אויף אים.

דינגען מיר

גוטער, ליבער כאָווער

אויף דער פיקעטליין האָב איד דיד געטראָפן
 דיין לאָזונג האָט אין הארץ מיר טיף אַריינגעדֶרונגען,
 ווען דו האָסט דיין שטאַרקע שטימע אויפגעהויבן,
 בין איד נאַכגענאַנגען דיר און שטיל געזונגען.
 איד האָב דיר לײב, קעמפער שיינער בראַווער,
 איד האָב דיר לײב, לאַמיר ווערן כאָווער.

ווען פאַליציי האָט דיד געשלאָגן און געבלוטטיגט
 אין אונזער קאַמף פאַר פֿרייהייט, ברויט,
 האָב איד מיט מיין טיכל דייע וואונדן פאַרוויקלט,
 איצט איז דאָס טיכל — מיין פאַן וואָס פלאַטערט רויט.
 איד האָב דיר לײב, קעמפער שיינער בראַווער,
 איד האָב דיר לײב, לאַמיר ווערן כאָווער.

א סאַציגעוועט איז אונזער אַרבעט מיר וועלן מאַכן
 אין דעם קאַמף די וועלט איבערצובויען,
 דער פאַרלירער וועט מיט קושן דאַרפן צאַלן
 אין דער צייט פון אונזערע פֿרייע שאַען.
 איד האָב דיר לײב, קעמפער שיינער בראַווער,
 איד האָב דיר לײב, מיין גוטער, ליבער כאָווער.

אָנקל טעמי איז קראַנק

אָנקל שמיליק ליגט אַ קראַנקער,
ליפּן בלויע, שטאַרק פאַרשמאַכט;
שטייען פּריינט מיט הענט פאַרבראַכן —
וואַס-זשע טוט מען? — יעדער טראַכט.

באשליסט פאַמיליע גלייך צו בריינגען
פּראָפעסאָרן רייך אין מאַרד;
קומען אָן דאָקטוירים — פעלשער,
יעדער קראַצט זיך אין זיין פאַרד.

איינער טאנעט: ס'איז פאַרקילונג,
בלויז אַ צייטווייליגע קרענק;
זאָגט אַ צווייטער — עס איז בראַניש,
דער מיקראַב שטאַמט פון די „בענק“ ...

אַ דריטער זאָגט: עס איז „נאַ-מאַני“,
זאָגט אַ פּערטער: ס'איז אַ געשוויר ...
אַ פינפטער גיט אַ טאַפּ דעם פיפעק,
ס'איז פאַרשטאַפּונג: אַ קלעסטר!

אַלע טאַפּן, ניבן אייצעם —
יעדער איינער שרייבט און טראַכט;
נאָר פעטער שמיליק ליגט און גויסעסט,
באַרד צעשוויבערט, הענט אָן טאַכט ...

שרייבט איינער צו אַ „קאָרד“-רעצעפּטל
און אַ צווייטער — אינפּלאַציע;
הייסט אַ דריטער זיך צו ווענדן
צו דר. היטלער פאַר קור-נאַצי ...

א פערטער זאגט: דערלאנגט א „בלענקעט“,
דעקט דעם כוילע מיט דעם איין,
שרייבט א פינפטער — מילכאמע-טראָפּנס,
א גרויסע לעפל גיסט אַריין ...

אזוי א זעקסטער און זא ווייטער.
קראנקער דרייט זיך הער און היז;
ער זעט דעם טויט שוין פאר די אויגן,
פרובירט ער יעדנס מעדיצין ...

הו פי

איר מענט דאס וויסן, פרוי און מאן —
 אז א ווערטל איז פאראן
 וואס איז בארימט ווי אייבי קאהאן
 " הו פי "

אין דער צייטונג אויפן "פידוש"
 אין טריאטער אויפן "סטיוודש"
 עם שרייט א פאפונגאי אין "קידוש"
 " הו פי "

עם שרייט דאס סאניע,
 עם שרייט דאס מינע,
 איר הערט פון געלע
 און פון גרינע
 ביי א מעס
 און ביי א כופע

" הו פי "

שפאצירט איר וואו בייטאג, ביינאכט,
 איר טרעפט א פריינט, איז ניט געטראכט
 אנשטאט אים פרעגן וואס ער מאכט
 " הו פי "

איר ניט אריין אין רעסטאראן,
 איר טרעפט א מענשן וואס איז באקאנט
 אנשטאט געבן אים די האנט
 " הו פי "

אזוי א מידל,
 אזוי א "באי";
 אזוי א איד,
 אזוי א גוי,
 ווער א גלעט
 און ווער א צופ

" ה ו פ י "

ביי א קאנצערט און א באַל,
 ביי א מיטינג אין א האַל
 אין באַד אפילע אויפן "פּאַל"

" ה ו פ י "

טאנצן מידלעך אָן א טאם
 מיט ליפן רויטע, פייער פלאַם
 פלאַשקען מיט די פיסקלעך נאָם

" ה ו פ י "

זאָגט דאָס פעני
 זאָגט דאָס פריידל,
 איינע גראַב, —
 אַ צווייטע איידל,
 סיי א מיסע
 סיי א פופע

" ה ו פ י "

אויב איר זיינט אַ באַי אַ בלאַטער
 און דער מאַגן איז אַ זאַטער
 גייט גלייך הערן אין טריאַטער

" ה ו פ י "

מ'וועט דאָרט שפּילן און אויך זינגען
 גלעסקלעך וועלן פאר אייד קלינגען
 מ'וועט דאָרט געבן, איר וועט שלינגען

" ה ו פ י "

די סוברעטן
און דער כאָר,
אַלע, אַלע,
איין שוואַרץ יאָר,
ווי דער סטאַר
אַזוי די טרופע

" הוּ פּי "

זיצט אַ באַבע אויף אַ שטיין
ווי די ס. פ. פּויל, אַז ציין,
מורמלט שטיל צו זיך אַליין

" הוּ פּי "

איר גייט פאַרבוי אַ קאבארעי
אויף אַ שפּאַציר אין איסט בראַדוויי
פון "פאַרווערטס" הערט איר: "אי-שור-סעי"

" הוּ פּי "

קלאַפט דאָס דזשיקוי
קלאַפט דאָס גאַסי,
קלאַפט דאָס מענדל
דער נענאַסע,
קלאַפן אַלע
ווי אין און סטופע

" הוּ פּי "

שפּילן קאַרטן רעכט-פירער,
שפּילן אויך די צייטונגס-שמירער
לאַכן זיי פון דעם פאַרלירער

" הוּ פּי "

ווייל רוזוועלט מאַכן אַ סוקסעס,
אויפּשטיין זאָל זיין "נירא"-מעס,
גיט ער גלייך אַ קלאַפּ אין פרעס

" הוּ פּי "

הופי, הופי,
דאס באווייזט
פון דעם "יענקי"
דא דעם גייסט;
אנשטאט פאנים
ווייזט מען דא ...

"הופי"

וואָס לערנט אַ אינגעלע

אַ נייע וועלט האַלט זיך אין שאַפּן,
 נייע וועגן, נייע ווערטער;
 שטייען לערער צוויי באַזונדער
 און מ'לערנט אין צוויי ערטער.

מיטלט „וואַל-סטריט“ זיינע שקלאַפּן;
 שנייד די סכירעס, אַרבעט שווערער;
 לערנט נאָר דער קאַמינטערן;
 שנייד די שטונדן, סכירעס — מערער!

זע: סאַוועטן-לאַנד — עס בויט זיך!
 נייע מענטשן, נייע מויכעס;
 ווילט זיך „וואַל-סטריט“ דאָס פאַרשרייען —
 האָט זי אַסמע, פעלן קויכעס...

באַרכלען רייד אַצינד אין „וואַל-סטריט“;
 ווערטער מאַדנע, שווער-באַגרייפלעך;
 שרופט מען זיי אין מאַסן-מויעד,
 נאָר עס גייט ניט: קאַליע שרייפלעך —

מאַרטאָריום, אינפלאַציע,
 באַנק-אַנטווייוויים, „דעם“-אַקראַטיע
 סטענער-סיסטעם און „עוויקשאַנס“,
 יעזום קריסטום, טעכנאָקראַטיע.

ווייזט דער לערער: דאָרט, אין מיזרעך,
 דניעפּראַסטראַי, עלעקטריק, טראַקטאָרס,
 שלאַנלער האַרעווען, סירענען פּיפּן,
 באַן, פּאַבריקן — אַלץ נעפּאַקטע.

לערנען, לערער, אויף צוויי וועגן,
ביידע זוכן וועגן ווייזן;
איינער לערנט מאַרקס'עם לערע,
און דער צווייטער — בלוט און אייזן ...

קאַמינטערן עפנט מויכעם,
"וואַל־סטריט" עפנט אויף דעם שאַרבן;
ווייזט דער ערשטער וועג צום לעבן,
ווייזט דער צווייטער וועג צום שטאַרבן.

... ב י ר

וואו מ'נייט און וואו מ'שטייט
ווערט דער קאפ אייד איצט פארדרייט
מיט דער טעמע וואס עס „נייט“ —
ב י ר .

אין דער צייטונג א גרויסע „קאפ“,
קאלומס נאנצע ביז אראפ!
מ'קוועטשט אויף איין זאך איצט דעם טראפ —
ב י ר .

עס קוועלט דער נאנעוורדעקעטירער,
עס טאנצט דער ארבעטער-פארפירער:
האך סאלון, הורא פאר שיינק,
כאטש וואס עסן ס'פאראן א קריינק,
אבי נאך פריי איז איצט די טיר ...
ב י ר .

פארט זיך רווועלט אויפן פערד,
ארבעטלאזער ליגט אין דר'ערד;
ווער קען שאצן דעם גרויסן ווערט —
ב י ר .

בירנער, שטאלץ פאררייסט דעם נאז,
ניט דעם שוים א שטארקן בלאז,
האקט ארין א גרויסע גלאז —
ב י ר .

צעזעצט זיך ברייט ביי רונדע טישן
מיט דעם הולטאי — פאליטישן;
ווער באנקראט? וואס מיר בענס?

איצטער איין זאך נאָר געדענק:
 נאָר דעם "פרעסן" ניב אַ "טשיר": —
 ב י ר .

וואָס מיר קאַמף? ווער מיר קלאַסן?
 מאַכן דעמאָנאָנן שפּאַסן;
 טרינקט זיך רואיג און געלאַסן —
 ב י ר .

שרייען קעמפער דורך די גראַטעס,
 לייגט זיך רוזוועלט זיינע לאַטעס,
 פאַרשטאַפט דעם צאַרן מיט "נאַסע" שמאַטעס
 ב י ר .

פאַרגעס פון שאַפּ, פון רויך אין קוימען,
 פאַרגעס פון ברויט, וואָס פעלט אין היימען,
 פאַרגעס "עוויקשאַן", קראַך און באַנק;
 האָב נאָר איין זאך אין געדאַנק:
 וואַל־סטריט בריינגט אַ "גליק" פאַר דיר —
 ב י ר .

ברענט א פייער

(דעם 10טן מאי, 1934, האבן די פאשיסטן פארברענט אלע רעוואַ-
לוציאנערע ביכער און קולטור־אויצרעט.)

האַט אַ פייער זיך צעצונדן
פון פאַשיזם־נארעריי,
אויסצוראַטן דעם מאַרקסיזם,
צו געבן מאַכט דער טיראַניי.

ברענט דער פייער, פלאמען שפאָרן,
רויכערט האַקנקרייך אין מויעד;
כויער, שאַפער ווערט גערוידעפט,
שוואַרצע־האַנט פאַרכאַפט האַט קויעד.

פריער רייכסטאָאָן אָנגעצונדן,
ט'זיך צעפלאַקערט שטאַרק די טאַיווע,
אין וואַלקנס רויך זיין ציל פאַרשפּרייטן:
דייטשלאַנד'ס אַלטע יונקער־נאַווע...

ווייען פלאמען אין דער לופטן;
אַלץ, וואָס נרוים, אין היטלער'ס סוינע.
ברענט מען ווערק פון וועלטס געאוינים,
איינשטיין, מאַרקס און היינריך היינע.

זעען אויגן איצט שוין קלאַרער:
ווער עס האַדעוועט די באַנדע;
צ'וואַס בויט היטלער שייטער־הויפּנס,
ברענט קאַרבאַנעם, פירט קאַמאַנדע.

ברויזט דער פייער מאַסן־צאַרן,
שטורעמט ראַט־פּראַנט רויטן שאַל:
פאַשיסטן ברענען מאַרקס'עם ביכער,
און מיר צעפלאמען זיין אירעאל!...

גיב איר געלט

קוועלט דאָס וועלטל פון מיר און,
מיט ערע מיד מעכאַבעד,
נאַר מיין ווייבל איז אויף מיר
לעהאַרעג וועלעאַבעד.

„וואָס טויג דיר דיינע קאַמפּן,
ווער דאַרף דאָס די פּאַרטייען?
ווען כּויוועס האַסטו גרויסע
און מאַקעס וואָס צו קייען...“

„וואָס טויג דיר מאַרקס און לענין
וואָס טויג דיר אַלע ביכלעך?
אַז איד האָב ניט קיין קליידל,
דאָס קינד האָט ניט קיין שיכלעך.“

„און אויב אַ ביכל האָבן,
פאַרוואָס זאַלסטו ניט קלערן
אַ באַנק־ביכל צו האָבן,
אַ ביכל מיט נומערן? ...“

הער איך אויס איר טאַנע,
גיב איר צו באַגרייפן,
אַז די אַלע ביכער
דעם מענטשנס מויער שליפן.

עס מאַכט זיי בעסער קעמפּן,
די מענטשהייט צו באַפרייען,
דאָן וועט זיין אויף קליידונג!
דאָן וועט זיין צום קייען!

סטאָפּ

לאַגאַרדיאַ צי מעק'סי,
 סאַלאַמאַ צי אַ'בריעז, —
 פיר רעדער פון איין וואַגן
 מיט נעמען פון פאַרטייען ...

עס דרייען זיך די רעדער,
 לאַזן זיך נוט שמירן ...
 צו קענען פאַר „וואַל־סטריט“
 דעם וואַגן גלאַט פירן ...

יעדער ראָד שטייט באַזונדער
 און דרייט זיינע וואַלן ...
 דאָך אַלע צוזאַמען
 היטן דעם וואַגן פון פאַלן ...

דער „פירער“, ער האַלט זיי
 אין גאַלדענע צאַמען ...
 און פירט די פיר רעדער
 אין געשפאַז זיך צוזאַמען ...

שטייט רויטער קעמפער
 און קוקט אויף דעם וואַגן,
 ווי „וואַל־סטריט“, דער פירער ...
 האַלט די רעדער אין יאָגן.

שטיי! — רופט ער אויסעם
 און וואַרפט רויטע שטראַלן —
 די ליכט ווייזט אויף רויטן,
 דעם „ברעיק“ אויף די וואַלן! ...

עס וועט גארניט העלפן
 דיון פייפן און קלאפן,
 דער טרעפיק גייט לינקס איצט! ...
 און דא מוזטו סטאפן! ...

מען זוכט

איינער זוכט רייכטום,
 א צווייטער זוכט גליק,
 א דריטער זוכט לעבן,
 א פערטער — א שמריק.
 א שוסטער זוכט פיס,
 א באַס זוכט נאָר „הענט“,
 און איר האַלט אין זוכן
 וואו באַרגט מען אַ סענט? ...

א קינדער - ליד

אינדרויסן טרייבט א שמורעם,
 יאנט אין הויז א ווינט,
 קלאפט עם מיר א צאן אין צאן,
 ווייל יונג בין איד — א קינד.

ליינט מיר ניד די מאמע
 אין בעטעלע אריין,
 דעקט איין מיט א קאלדרע,
 אז ווארים זאל מיר זיין.

ליג איד מיר אין בעטל
 באשיצט פון ווינט און קעלט,
 איד ווייס אבער — די קאלדרע
 דער מאמען איצטער פעלט...

דער פּיאָנער

אַ קעפל — אַ פייערדיגס,
מיט אויגן קלוג און ריין,
א צינגעלע — א מעסער-שאַרף,
ווי שפּיזן-שמעכן ציין.

אַ שטימעלע — אַ שטורעמדיגס,
דאָך זינגט דאָס זיס און שייַן;
פיסעלעך ווי שמעקעלעך,
נאָר ווילן שטענדיג גיין.

אַ הערצעלע — אַ צאָפלדיגס,
דאָס ווייס ניט פון קיין ניין,
ער כאַפט די וועלט מיט אויג אַרום,
כאַטש יונג איז ער און קליין.

און הויכט ער נאָר זיין הענטל אויף,
האַט דאָס טויזנט ביין;
„אַר יו רעדי?" — רופט ער אויס,
און ער שטייט שוין ניט אַליין.

דער גרינער דיכטער

פּרילינג שיינער, פּרילינג ליכער, —
זיצט זיך דיכטער אויף וועראַנדע,
וואַרפט ער ברעקלעך צו די טויבן
און גלאַצט די אויגן אַלאַ-גאַנדי.

פּרילינג שיינער, בעט דער דיכטער:
„באַפּוץ די בוימער מיט גרינע קנעפּלעך
און דעם פעלד מיט גראַזן הויכע,
אויסצופלעכטן גרינע צעפּלעך“.

קוק איד אַן דעם „גרינעם“ דיכטער
מיט זיין „גרינער“ אינספּיראַציע;
רויטלט וועלט זיך — זונען-פּיער —
מאַכט ער גרעזלעך אַן אַוואַציע...

פאליטישענט

ס'לויפן אום די פאליטישענס
 אין יעטוועדער הויז,
 יאגן נאך דעם בירגער
 ווי א קאץ א מויז.

פאקט ער וואו דעם בירגער,
 מיט גוטן צי מיט קריג,
 וועבט ער אויס א נעץ גלייד,
 ווי א שפין ארום א פליג.

זאגט אים צו פון אלעם —
 א דזשאב אפילע אויד;
 פאררויכערט גלייד ציגארן,
 ס'הויז ווערט פול מיט רויך...

קאמפלימענטן מאכט ער: —
 „די ווייב האט שיינע האר“;
 צום סאף איז גאך דאס ווייבל
 א שכינע פון נעקסטדאר...

קושט אויס אלע קינדער
 (אמאל דער מיסעס אויד);
 עם קייקלען זיינע רייד זיך
 ווי עם קייקלט זיך דער בויך...

ער איז א פאליטישן,
 אויף רעדן גאך ניט פויל,
 ווארפט ער ווערטער — סטיינגעס
 און ליגן פליט פון מויל.

אזוי שווינדלט פאליטישן —
 פון נאליסטריט דער געצייג;
 ניט די האנט פאר עלעקשאן,
 אויף מארגן — א גרויסן פיין!

אייפריל - פול

ס'לויפט פראספעריטי — א וויכער;
אלע באנקן — ווידער זיכער;
שעפער רופן: קומט שוין זיכער —
„אייפריל פול!“

ס'קומט שוין ווידער א גוט-מארגן;
דארפסט שוין מער ניט בעטן, באַרגן;
אלץ איז דא, נאָר ניט קיין זאָרגן —
„אייפריל פול!“

אומפארטייאיש שרייבט מאַרנאָשעס;
הילכט פראַטעסט און ניט קיין דעראַשעס;
הילף דעם אַרבעטער אָן בעקאַשעס —
„אייפריל פול!“

מעטיו וואָל און באַס צעריסן,
ווייל עס פלאַגט אים זיין געוויסן,
ווייל ער זיך אין קאַמף אַנשליסן —
„אייפריל פול!“

קלאַפט דער „פאַרווערטס“ זיך אין מועד;
כ'בין דאָך טאַקע אַ רעציעד,
כ'מאָר דאָך מענטשן נאַריש, דול —
„אייפריל פול!“

נייען אַרבעטער מאַרשירן;
נעגן הונגער פראַטעסטירן;
מוט אין שלאַכטן דעמאָנסטרירן
זאָגן זיי:

ניט „אייפריל פול“;
זיט נאַריש, דול;

ניט פאליטישנ'ס
טריק און פול,
נאר א הארץ
מיט פייער פול
וועט אונז מאכן
אונזער לעבן
פול מיט ליכט,
פול מיט זין,
פול מיט אימפעס,
פול,
פול,
פול,
פול!

איינאקטערט

ב ר י ד ע ר

(איינאקטער אין דריי סצענעס)

פערזאנען:

- מוטער — ארום זעכציג יאר אלט.
- דזשיק — עלטערער זון אין די פערציגער, רייכער מאן.
- סאל — צווייטער זון אין די דרייסיגער. אן ארבעטער.
- מינע — טאכטער. 28 יאר אלט. איינפאכע הויז-פרוי.
- בעסי — טאכטער. 20 יאר אלט. וואולגארער באנעמען זיד.
האלט אין איין קייען גאס.
- וועכטער פון פרייזן — טראגט זיך מיט שליסלען אויפן האנט.
באזוכער אין פרייזאן.

ערשטע סצענע אין דער מאמע'ס הויז אין קיך. די מאמע פארעט זיך ביים אויוון ארום די טעפלעך. בעסי פוצט דעם קלאזעט, דעם טיש, ראמט אין די ווינקעלעך, זיך גרייטנדיג פאר דעם גאסט דזשיק, וואס קומט פאר א באזוך צו דער מאמען. בעסי טוט איר ארבעט ווילד שפרינגענדיג און זינגענדיג פאפולערע גאסן-לידלעך.

מאמע : — עפשער וואלסטו מער געטאן און ווייניגער געזונגען.
בעסי : — אַקעי (זינגט) יעס סער יו'ר מיי בייבי, יעס סער (א. א. וו.).

מאמע (נעמט שאַבן בולבעס) : — בעסי, גיב אַ וועק אויף סאַל'ן זאַג אים, אז עס איז שוין צייט אויפצושטיין. דזשיק קען נאָר אַריינ-קומען יעדע מינוט און אים טרעפן אין בעט.
בעסי — שורך מייס. איד זאל אים וועקן וועל איד האָבן אַ שורך אין קאַפּ. דיין רויטן קאַמוניסט אויפצוועקן דאַרף מען נאָר שיקן אַ פאַליסמאן מיט אַ גוטן קלאָב. (גיט צום בעד-רום טיר, עפנט שטיל אויף, און גיט אַ געשריי) געטראַפּ, רעד, סאיז אַ דעמאָנסטראַציע.
(עס פליט אַרויס אַ שורך ביז אינדערמיט פון קיך. די מאמע דער-שרעקט זיך. גיט זיך אַ כאַפּ, און די בולבעס צעשיטן זיך פון איר פאַרטורד).

מאמע : — שוין, ס'האַט זיך שוין אַנגעפאַנגען. (קלייבט צו-זאַמען די בולבעס און זעצט זיך ווידער אַוועק).
בעסי : — איד האָב דאָך דיר געזאַגט, אז פאַר אים דאַרף מען נאָר אַ פאַליסמאן.

סאַל (שטעקט אַרויס דעם קאַפּ מיט זיינע נאַקעטע אַרעמס דורך דער טיר) : — טשואינג-גאַם קאַלכ, דו האָסט שוין געעפנט דיין פּיסק.
בעסי (כאַפט אַ טעלער) : — האו דעיר יו! יו סעי עגעין!
מאמע : נו, אז ער וועט דיר זאָגן נאַכאַמאַל וועט דיר שוין זיין געשמאַקער? מאַד שוין אַ סאַף און צעשמעל די פאַך גלעזער. אַ בראַד וועט זיין צום מאַן, וואָס קען דיר קריגן פאַר אַ ווייב.
בעסי : — אַ בראַד וועט אַבער זיין צו דער ווייב, וואָס וועט קריגן אַזאַ מאַן, ווי דיין זון, דער רויטער.

סאל (שטעקט ווידער ארויס דעם קאפ): — טשואינגנאם קאלב, דערלאנג מיר דעם שוך, אז ניט, קריגסטו באַלד דעם צווייטן.
בעסי (נעמט דעם שוך און ניט אים א וואַרף אַרײַן): — נאָ, „רעד“, ווערנ זיך. (קרימט אים איבער און זינגט פלאַפּעריש): „זי וויל אײַט באַי ענאָ באַי, אַ גוטע מאַקע, אַבער ניט דיין פּאײ.“
מאַמע: — ווי דו אַרבעטסט, דאַכט זיך מיר, אַז דו וועסט אויך האָבן אַ מאַקע, ניט קיין פּאײ.
בעסי: — ז'דאַט-סאַ? **מאַמע**: — דו וועסט קיין ז'דאַט-אַל אויך ניט האָבן. גיב זיך בעסער אַ ריר. לויף אַרויף און רוף אַרונטער מינע'ן, זאַג איר, און דושיק וועט באַלד זיין, זאַל זי אַרונטערקומען.
בעסי: — ער איז אויך ניט קראַנק צו גיין. דאַס איז דאָך זיין טייערע שוועסטער, זי האַלט דאָך מיט די „רעדס“ (זי שטעקט אַרײַן דעם קאַפּ צו סאַל'ן איז צימער), סײַ, יו, גיי רוף דיין טייערע שוועסטער. (עס פליט אַרויס אַ קליין קישעלע איר אין קאַפּ אַרײַן. זי לויפט צו דער מאַמען, וויל כאַפּן אַ בולבע צו וואַרפן, צעשיטן זיך אַלע בולבעס אויפ'ן פּלאַך).
מאַמע: — ווילדע מויד, מעשוּגענע, נאָר דאַס זוכט זיך. (די מאַמע האַלט דעם פּאַרטור אין האַנט און לויפט איר נאָך). גיי שוין רופן מינען, דו הערסט, מעשומעדעס. (קלייבט צונױף די בולבעס).
בעסי (שטעלט זיך אוועק פון אַ צווייטער זייט טיש): — אײך דאַרף איר נױטיג האָבן. אַזוי גלייכט זי ניט דושיק'ן. ער איז אַ רייבער כאַזער, זאַגט זי, אַבער אַז מ'קען בײַ אים אַרויסקריגן אויף אַ פּאַר שיד, איז ער איר שוין ברודער.
מאַמע: — נו, און פאַרוואָס האַסטו אים ליב? ניט פאַר מאַטאַ-נעס? גיי שוין, זאַג אײך דיר.
בעסי גייט אַרויס און שרייט אַרויף: „מינע, קום, די מאַמע וויל דיר זען.“ קומט באַלד אַרײַן צוריק).
מאַמע: — נו?
בעסי: — וועסט שוין באַלד האָבן דעם גאַנצן „סעט“. נאָר זאַג דיין זונעלע, ער זאַל אים ניט באַליידיגן.
מאַמע: — זיי שאַנעווען זיך ניט אײנע די אַנדערע.
בעסי: — דו וועסט זען. דושיק וועט נאָך ווערן אין קאַעס און

וועט מער ניט קומען אינגאנצן צו דיר. אויב דו וועסט לאָזן אַלעמען רופן אים רייכער כאַזער. רעמעמבער, ער וועט דיר ניט געבן מער אַ פעני און דו וועסט ניט האָבן וואָס צו עסן.

מאַמע : — נו, דאַן וועט זיין פאַר מיר איין ברירע.

בעסי : — וואָס ?

מאַמע : — וועל איר אַניד זאָגן, אַז ער איז אַ רייכער כאַזער.
(בעסי קריכט אונטער'ן טיש אַ וויש טאַן דעם פּלאַר. סאַל קומט אַרויס פון בעדרום מיט'ן האַנד־טוד אויפ'ן האַנט. ניט בעסין' אַ שמיץ מיט'ן האַנדטוד איבער'ן הינטן).

בעסי (כאַפט זיך שנעל אַרויס) : — „גאָ טו העל“.

(סאַל קייט מיט'ן מויל, קרימט איר איבער ווי זי קייט די גאַם).

בעסי (קוקנדיג צו סאַלן): מאַ, גאָ טו העל. (לויפט אַן וויל אים אַ בריקע טאַן).

(סאַל שפּרינגט אָפּ און דרייט מיטן קערפּער, נאַכקרימענדיג בעסין מיט געזאַנג, „יע סער, יו'ר מיי בייבי גאָ סער“). ווייזט ווי זי ניט אַ צי די גאַם פון מויל.)

סאַל (צו דער מאַמען) : — פאַראַן הייסע וואַסער ?

מאַמע : — איר האָב מוירע, אַז פון די וואַסער איז שוין גע-
וואַרן פייער.

(מ'קלאַפט אין טיר. סאַל כאַפט זיך אַרײַן אין באַד־רום. בעסי לויפט עפענען די טיר. עס קומט אַרײַן מינע.)

מינע : — ווי איר זע, איז היינט ביי דיר דער עמעסעך זונטאַג. וואָס גרייטסטו זיך עפעס היינט אַזוי ?

בעסי (שפּרינגט אַרײַן) : — מײַן דאַרלינג בראַדער קומט היינט, ווייסטו ?

מאַמע : — יעס, דזשייק קומט היינט אונז זען.

מינע (גיט זיך אַ קרים) : — וואו איז סאַל ?

בעסי : — דיין דאַרלינג בראַדער איז דאַרטן. (ווייזט מיטן פינגער צום באַד־רום). ער איז ניט פאַרלאָרן גענאַנגען.

(סאַל קומט אַרויס, ווישט זיך מיט'ן האַנטוד. דערזעט מינען).

סאַל : — וואָס מאַכסטו ? ביזט געקומען זיך זען מיט'ן רייכן
כאַזער ?

מאמע (פארעט זיך ארום אווון. רעדט ווי צו זיך, קוקענדיג צו סאלן): — ניו, דו וועסט איר העלפן? ניי שוין, ניי. טו זיך שוין און.
בעסי: — זאל ער בעסער שלאפן, וועט זיין שטילער אין הויז.
 (סאל קרימט איבער בעסי'ן ווי זי ציט דעם "נאם" פון מויל.
 נייט אריין צו זיך אין צימער).
מינע: — וואס קאכסטו דארט? (נייט צו, וויל העלפן דער מאמען).
מאמע: — זעץ זיך בעסער אוועק. איר בין שוין באַלד פארטיג;
 איר בין היינט אויפגעשטאנען פינף פארטאג.
 (עס דערהערט זיך א פייה פון א מאשין, וואס האָט געסטאָפּט.
 בעסי לויפט צו דער טיר. די מאמע און מינע ווערן ביזי אַפּראַמען פון
 וועג די שטולן, אויסלייגן דעם טישטוד אויפ'ן טיש. דזשייק קומט
 אריין. צעקושט זיך מיט אלעמען).
דזשייק: — וואס מאכט איר אלע?
מאמע: — מ'לעבט.
מינע: — מ'מוטשעט זיך.
בעסי: — אַ קני. (ניט א צי דעם נאָם פון מויל אַרויס).
 (דזשייק טוט אויס זיין ראַק און דערביי, ניט צו בעסין. פאַר-
 רויכערט אַ ציגאַר).
מאמע: — נו, איז וואס מאכסטו? פארוואס האסטו שוין ניט
 מיטגעבראַכט דזשענין מיטן קינד? וואס מאכן זיי?
 (מינע ניט אים א שטול. אלע זעצן זיך ביים טיש).
דזשייק: — וואס טוט עפעס דער "רויטער"? ער מאכט נאָד
 אַלץ רעוואָלוציעס? (צעלאַכט זיך).
סאל (דורכן טיר): — ניו, דערווייל מאַד איר נאָד אַלץ געלמ
 פאַר די רייכע פאַראַזיטן. אָבער — — —
דזשייק (מיט געמאַכטן געלעכטער): — אָבער קיין לעבן פאַר
 זיך ניט. קום אַרויס, לאַמיר דיר אַנקוקן. האַסטו שוין אַ צעבראַכענע
 נאָז? ביי די קאַמוניסטן, אַ צעבראַכענע נאָז איז ווי אַ יכעס-בריוו פון
 אַ זידן אַ ראָון. (צעלאַכט זיך שטאַרק).
סאל (לויפט אַריין): — און ביי דיר — אַ גראַבער באַנק-בוך איז
 ווי ביי אַ כאַזער אַ נוזשניק.
בעסי: — נא טו העל.

(סאל ווייזט איר, ווי זי ציט די גאם פון מויל): — קאלב, דו שווייג שטיל. ער וועט דיר סיי ווי ניט געבן מער ווי א קוואדער אויף א דרעם.

מינע: — עפשער וואלט מען גערעדט וועגן אנדערע זאכן.
מאמע: — אט אזוי אלעמאל; ווי די צוויי ברידערלעך קומען זיך צוזאמען איז ווי פייער מיט וואסער.

סאל: — ניט קיין פייער מיט וואסער, נאר אן ארבעטער מיט אן עקספלאטאטאָר. אן ארבעטער מיט א בלוט־זויגער, אן ארבעטער מיט א דאווער אָכער. איינער וואס קעמפט געגן די מיליאָנען הונגעריגע; דער צווייטער, וואס רויבט פאר זיך פולע קעשענעם מיט גאלד. (ווייזט מיט די הענט אין די קעשענעם).

דזשייק (ווערט אין קאָעם. נעמט זיך אויפהויבן פון טיש): — אויב דו וועסט האַלטן דעם טרעמפ אין הויז, וועט דאָ מער מיין פום ניט אַריינשמעקן.

מאמע (צעשראָקן. נעמט אים צוריק אוועקעצן): — קינדער, הערט אויף, איר ווילט זיך קריגן, גייט צו די מיטינגען. (גיט א רוף מיט דער האַנט מינען). מינע, קום, זיי אזוי גוט און העלף מיר דער־לאַנגען טיי צום טיש. (מינע גייט).

בעסי: — אי וויש, אָז די מאַמע זאָל אַרויסטרייבן דעם טרעמפ, דעם „רעד“. (גלעט דזשייק'ן איבער'ן פלייצע).

סאל (ווייזט אָן אויף בעסי'ן): — עפשער וואַלסטו גענומען צו זיך אין דזשאַנק־שאַפ אַט דאָס שטיקל דזשאַנק. דו וואַלסט געקענט מאַכן געלט פון דעם. דאָס האָט אַ בלעכענעם קאַפּ. (קלאַפט בעסי'ן אין קאַפּ.)

בעסי (ווייזט אים אַ נאָז): — און דו האַסט אַן אייזערנעם קאַפּ. אַלע פּאַליסלייט קלאַפן דאָס און קענען ניט צעברעכן. (לאַכט צו דזשייק'ן).

דזשייק (אויפגערעגט): — אָז איר וויל מער ניט ריידן מיט אזא אויסוואורף. ווען איר קען נאָר, וואַלט איר געביטן מיין נאָמען. עס איז מיר אַ שאַנדע צו טראָגן דעם זעלבן נאָמען. (שטעלט זיך אויף און שפּאַנט אַרום איבער'ן הויז). מענטשן שטעכן מיר די אויגן. (לויפט צו צו דער מאַמען ביים אויוון). ווי דו זעסט מיר לעבן, ווען ניט צוליב דעם טשעקיבּוד, וואַלט איר ביטן מיין נאָמען.

(די מאמע און מינע טראגן גלעזער טיי צום טיש. דזשייק שפאנט זיי נאך, דרייט די גאלדענע קייטל אויפ'ן פינגער. ווארפט מיט קאעס דעם ציגאר אין מויל פון איין זייט צו דער צווייטער).

סאל (זוכנדיג אין אייזבאקס עסן): — ער וועט נאך בייטן ניט נאך דעם נאמען, נאך דעם אדרעס אויך. ער מיינט, אז די שווארצע ארבעטער וועלן אלעמאל פאר אים שקלאפן פאר א הונגער לויז. דזשייק (ווייזט צו סאלז): — אט-דאס-א וויל איבערמאכן אמעריקע?

סאל (ווייזט אן מיט'ן האנט): — און דאס א איז דער פאר-טיידיגער פון אמעריקע. א קלאג צו קאלומבוס'ן. **מאמע**: — שוין ווידער. הערט אויף, שכינים שטייען דאך שוין ארום די פענסטער. זעץ זיך צום טיש, טרינק א גלאז טיי. (פירט דזשייקן צום טיש, זעצט אים אָוועק).

בעסי (רוקט אים צו צוקער): — מאך זיס!

מינע (דערלאנגט קיבלעך): — נעם מיט קעיס.

(די מאמע נעמט זיך א גלאז טיי, זעצט זיך טרינקען לעבן אויוון. מינע נעמט א גלאז טיי פאר זיך און זעצט זיך ביים טיש. סאל הויבט זיך אויף פון לעבן אייזבאקס מיט א שטיק ברויט אין האנט, כאפט אקוק אויפ'ן טיש, צי עס ניטא פאר אים קיין טיי. ער שטעלט ארויס דעם בויד, ווי אז אפגעפרעסענער ברוזשוי, און שפאנט ארום איבער'ן הויז מיט'ן שטיק ברויט אין האנט).

בעסי (שיסט ארויס א געלעכטער און באשפריצט אלעמען מיט טיי): — ער לערנט זיך ווי צו זיין א קאפיטאליסט.

דזשייק (טרינקט די טיי מיט גאל): — צו זיין א קאפיטאליסט דאָרף מען האבן סייכל.

סאל (ווי צו זיך): — קיינער לאָדעט מיך ניט צו טיי, נו וועל איך אליין נעמען. (גיט צו צום אויוון, גיסט זיך אן א גלאז טיי).

מאמע (ווייזט אים א שטול לעבן אויוון): — זעץ זיך דא.

סאל (ווייזט צום טיש): — איך וויל זיצן מיט די מיליאָנערן ביי איין טיש.

מאמע: — יע, זאל דאס מיר צוקומען, וואָס דזשייק'ן פעלעט צו זיין א מיליאָנער.

סאל : — איד זאג דאך אלעמאל, אז ער איז א גרעסערער דאווער אבער, ווי א קאפיטאליסט.

בעסי : — איד וועל ריד באלד אפבריען, דו הערסט !
מינע (צו בעסי'ן) : — דו זיג רואיג. זיי קענען זייער שמעמל אליין באשטיין. פרעמדע קושן זיך און ברידער שלאגן זיך — איז נאך ניט גלייך.

דזשייק : — אזעלכע ברידער וויל איד וואס ווייניגער.

בעסי (שפרינגט אויף) : — איד אויך.

מאמע : — קינדער, האט איר גארניט וועגן קיין אנדערע זאכן וואס צו רידע, ווי זיך נאך שמעכן איינע די אנדערע ?

דזשייק : — גיי, רייד וועגן אנדערע זאכן, אז אזעלכע טרעמפס, רייטע לאבוסעס, ווילן דאס איבערמאכן די וועלט. די גרעסטע מענטשן האבן געמאכט א סיסטעם, איז דאס געווען גוט פאר'ן זיידן און עלטער-זיידן, נאך אַטידעם-א געפעלט דאס ניט.

מינע : — הער, דזשייק, איד וויל זיך ניט מישן, אבער איד מוז דיר זאגן, אז אונזער זיידע איז ניט געפארן מיט קיין אוטאמאביל און אונזער זיידע האט ניט געוואוינט אין ראקאוועי — — —
בעסי : — דו שווייג, וואָרום דו וועסט זיך נאך אַרויסרעדן א גאַרישקייט.

מינע : — די גאַרישקייטן וועסטו שוין אַרויסריידן פאַר אַלעמען, אבער איד זאג, אז אויב מ'וויל האָבן אַ לייטישע וועלט, מוז מען זי איבערמאָכן. ניט אַלע מענטשן מוזן האָבן דזשאַנק אין קאַפּ.

דזשייק (אויפגערענט) : — וואָס מיינסטו ?

בעסי : — פּשש... פּש... פּש... מ'וועט שמעלן נאָך אים (ווייזט אַן אויף סאַל'ן) אַ גאַלדענע מאַציווע. קעץ וועלן מיאוסען אויף זיין קיווער. וואָס איז, — ער איז געשטאַרבן אַן אידעאָליסט. אַ מענטש דאַרף האָבן סייכל פאַר זיך.

סאל : — אבער ניט קיין קעלבערנעם סייכל.

מינע : — יעדער מענטש דאַרף האַנדלען ווי ער פאַרשטייט.

דזשייק : — אַט דאָס רופסטו האַנדלען. אַלעוואַי זאַל איד ליגן זאַגן, ער וועט מיט זיין טויט ניט שטאַרבן. אין בעסטן פאַל, וועט ער ערגעץ פּוילן אין פּריזאָן.

סאל : — געוויס, אַ קאַמוניסט וועט בעסער זיצן אין פּריזאָן מיט

פרייע געדאנקען, ווי זיין אויף דער פריי מיט פארשקלאפטע געדאנקען.
דזשייק: — אַט הער רייד, אַז דאָס פּלאַפּלט און ווייס ניט וואָס

דאָס רעדט.

מינע: — און אַז ער הערט ווי דו רעדסט וועגן ביזנעס און געלט
 און באַנק־ביכלער, דיינקט ער, אַז דו ביזט מעשוּגע, און דו ווייסט ניט,
 וואָס דו רעדסט.

מאַמע: — זאַל איר אזוי ניט וויסן קיין ביזו ווי איר ווייס ניט
 וועגן וואָס איר אַלע רעדט און קריגט זיך. אַז קיין יערושע האָב איר
 ניט, טאָ צו וואָס דאָס רייסן זיך? קינדערלעך, זאָגט מיר בעסער, איר
 ווילט אַביסל דזשעלי צום טיש?

בעסי: — טאַקע, דזשייק, נעם די טיי מיט דזשעלי (לויפט צום
 קלאַזעט, גיסט אַן אין אַ טעצל איינגעמאַכטס, שטעלט אַוועק ניט ווייט
 פון זיך, כאַפט אַלע וויילע אַ לעק פון דעם).

סאַל: — איר זאָג דיר, מאַמע, ס'איז אַ גליק, וואָס דו האַסט ניט
 קיין געלט, ווייל אַ רייכער כאַזער וועט פאַר געלט פאַרקויפן זיין מאַמען..

דזשייק (שפּרינגט אויף): — הערסט ווען ס'איז ניט ביי דער
 מאַמען אין הויז, וואָלט איר דיך צעפאַטשט, דו טרעמפּ. אָבער וואַרט,
 דו ביסט נאָך ניט פאַרטיג. (רעדט צו אַלעמען.) דיינקט ניט פאַר אַ
 מינוט, אַז ווען ער וועט אַריינפאַלן אין פּריזאָן, וועל איר אים „בעילן“,
 ניט ביי מיר. ער מעג זיך זיין מיינער אַ ברודער, אָבער איר מיט אַ קאָ-
 מניסט האָב איר גאַרניט וואָס צו טאָן.

מאַמע (באַרואיגט אים): — דו וועסט ניט זיין אזוי שלעכט.
 (וויזט אויף סאַל.) דו מיינסט, אַז ער מיינט דאָס וואָס ער רעדט?

סאַל: — קאַמוניסטן מיינען וואָס זיי ריידן. און איר זאָג דיר
 טאַקע, אַז עס וועט מיר זיין אַ שאַנדע צו זאָגן, אַז דו ביזט מיין ברודער.
 ווען קאַמוניסטן ווערן אַרעסטירט, האָבן זיי אַ גאַנצן קלאַס פאַר-
 טידיגער. אָבער איר וואָלט שוין בעסער געוואַלט. פּוילן אין פּריזאָן
 איידער דו זאַלסט מיר בעילן אַדער פאַרטידיגן.

דזשייק (וויזט אויף מינע'ן): — זינט ווען ביזטו דאָס געוואָרן
 אַ פאַרטידיגערן פון די רויטע?

מינע: — זינט ווען איר דיינקט אַז ער איז גערעכט. קיין געלט
 האַט ער ניט, אָבער סיכל — אַלעוואי האָב איר שוין דאָס.

בעסי: — ביי איר איז ער אַלעמאַל גערעכט.

דזשייק (מיט קאעס) : — אָבער מיט די געזיכטס און אויף רענט
קומט מען צו מיר, אויף דעם האַסטו סייכל.

מאַמע : — קינדער, הערט אויף : מענטשן שטייען שוין אונטער
די פענסטער.

מינע : — מער קען ניט זיין, וועט מען מיר פאַרמאַכן די געז, אָבער
ניט דאָס מויל.

סאַל : — פאַר זיינע כאַזערישע פאַר דאָלאַר וויל ער, אַז אַלע
זאַלן אים נאַכלויפן.

דזשייק : — אויב אַזוי וויל איד טאַקע ניט, אַז דו זאַלסט עסן
מיין פּראָצע. אַרויס פון דער מאַמע'ס הויז, אָדער מיין פּוס וועט דאָ
מער ניט זיין. דיין פּלאַץ איז הינטער אייזערנע גראַטעס. (שטעלט זיך
אויף, גייט נעמען דעם ראַק. אַלע זיצן צעשראַקן).

סאַל : — איד ווייס ניט, ווער פון אונז קען נאָך פריער זיין דאָרט.
ווייסט דאָר, „סאַף גאַנעווען לעטליע...“

מאַמע (לויפט אים נאָך) : — זונעלע זיי ניט אַזוי אויפגערגעגט,
נו, מאַלע וואָס ער רעדט. ער מיינט ניט קיין שלעכטס.

דזשייק (כאַפט דעם ראַק און וואַרפט זיך) : — הערטט איד
וועל דיר נעבן געלט — און ביי דיר אין הויז זאַל מען מיר באַליידיגן.
אַ גאַנעווען בין איד, אַה? — גוד-באי!

מינע (ווייזט צו סאַל'ן) : — איין עמעסער וואָרט זיינער איז
מיר טייערער ווי דיין גאַנצע געלט.

(דזשייק לויפט צום טיר. די מאַמע לויפט אים נאָך. אַלע שטעלן
זיך אויף).

בעסי (שרייט אויס צו סאַל'ן) : — גאָטו העל, רעד!

(סאַל לויפט צו, דריקט איר אַרונטער דעם קאַפּ צו די דזשעלי. זי
שמירט אויס דעם פּאַנים, שרייט צעטומלט).

(פאַרהאַנג פאַלט פאַר עטלעכע מינוט)

צווייטע סצענע

(אין דעם זעלבניגן צימער פאַרטאַג. עס זעט זיך די גרויקייט
דורך די פענסטער. אין הויז איז שטיל. סאַל קומט אריין מיט אַ
צייטונג אין האַנט, שפּאַנט דורך צוויי מאַל דורכ'ן צימער).

סאל : — מאמע ! מאמע !

מאמע (קומט אריין פון א צווייטן צימער אין אירע נאכט-קלייד-דער) : — וואס איז געשען ? וואס איז ?
סאל : — זע, ווייזט איר די צייטונג).

מאמע (צעשראקן) : — וואס איז, ליען מיר איבער.
סאל (נעמט ליענען) : — דזשאנקדילער ארעסטירט פאר גע-נייווע. (רעדט צו דער מאמען). הערסט, איר גיי ארונטער, נעם די צייטונג א קוק צו טאן פאר א דזשאב. נאדיר !

מאמע (אומגעדולדיג) : — ליען שוין, פינסטער איז מיר.
סאל : — א ברודער, וויי איז מיר (ליענט). דזשיקאב איזמאן, 41 יאר אלט, פון ראקאוועי, ארעסטירט פאר קויפן געגאנוועטע טרעקס פון אן אייזנבאן, וויסנדיג, אז דאס טאָר ניט געקויפט ווערן. עם דער-ווארטעט אים פון דריי ביז זיבן יאר אין פריזאן. ער איז א פארמעג-ליכער מענטש, און האט זיך שוין באזארגט מיט צוויי גוטע לאיערס.
מאמע (ברעכט מיט די הענט) : — פינצטער איז מיר מיין וועלט. (צו סאל'ן) וויפיל ? פון דריי ביז זיבן ? א בראָד איז דער מאמען !
סאל (שפאנט ארום) : — א בראָד איז מיר, אזא שאנדע : א ברודער א שווינדלער. וועט דארפן פוילן אין פריזאן. מענטשן וועלן ליענען דעם נאמען און וועלן נאָד דיינקען, אז איר בין דאָס דער שווינדלער.

מאמע (ווישט זיך די אויגן) : — וואס טוט מען ?
סאל (לויפט צו צום בעד-רום טיר, וואו בעסי שלאפט) : — בעסי, בעסי, דו ווייסט, איר וועל איצט דארפן בייטן דעם נאמען.
בעסי (לויפט ארויס אין די נאכט-קליידער, צעטומלט) : — וואס איז געשען ? (לויפט צו דער מאמען) וואס איז ? וואס קומט דאָ פאר ?

סאל (טראַגט איר אונטער די צייטונג) : — אָט האַסטו, א ברודער א נאנעוו, א שווינדלער.

בעסי (ליענט און כאפט זיך פאר'ן קאפ) : — מאי גאָד !
מאמע (צו סאל'ן) : — כ'בעט דיך, ניי גלייך, געפינ אויס צי די לאיערס אַטענרן שוין. זע, עפשער קענסטו עפעס העלפן ?
סאל : — איר שעם זיך צו פארטייטיגן א שווינדלער, א נאנעוו. מיט אזא ברודער האָב איר גארניט וואָס צו טאָן.

(די מאמע, בעסי האלטן זיך פאר די קעפ, שפאנען היין און צוריק)
 בעסי: — מאי נאד!
 סאל (ווי צו זיך אליין): — איך וועל מוזן בייטן דעם נאמען.
 (פארהאנג פאלט פאר עטלעכע מינוט)

דריטע סצענע

(א פריזאן וואנט. עס זענן זיך עטליכע פענסטערלעך מיט גראטעס. ביי איינער פון זיי שטייט דזשייק, אראפגעלאזט דעם קאפ, דערשלאגן. וועכטער קומען אריין און ארויס).
 דזשייק (שטייט פארקרימט צווישן די גראטעס): — נא, אט האסטו דיר!
 (אין א צווייטן קעמערל, וואו עס זיצט סאל, דערהערט זיך זיין זינגען א רעוואלוציאנערע ליד: "פארמושעט אין פינצטערער טפיסע".
 ווען ער פארענדיגט דאס ליד, באווייזט ער זיך ביי די גראטעס).
 סאל: — איך האב ניט געוואלט, אז דעם בורזשוי זאל דא זיין אומעמיג, בין איך געקומען צו אים אין פריזאן.
 דזשייק (צעשראקן): — איך וואלט געשווארן, אז דא זיצט ערגעץ מיין ברודער, דער רויטער. ס'איז זיין זינגען. העי, אפיסער!
 (רופט דעם וועכטער. דער וועכטער גייט צו). זאג מיר, איך בעט דיר, ווי רופט מען דעם א, וואס האט ננט לאנג געזונגען?
 וועכטער: — בען סקלאר.
 דזשייק: — בען סקלאר? איז דא פאראן איינער אין דעם צעל מיט דעם נאמען סאל אייזמאן?
 וועכטער: — ניט וואס איך ווייס. נאר גיי און ווייס ביי ארעס-טירטע דעם ריכטיגן נאמען.
 דזשייק: — זיי אזוי גוט און בעט די צייטונג ביי איינעם פון די פריזאנערס.
 וועכטער (קוקט אריין אין די פענסטערלעך, גייט צו צו סאלן):
 — קען מען קריגן דיין צייטונג פאר א צווייטן פריזאנער?
 סאל: — געוויס. (דערלאנגט דעם „דיילי ווארקער")
 (דער וועכטער טראגט צו די צייטונג צו דזשייק'ן. דזשייק כאפט א קוק, ניט דאס א ווארף מיט קאעם).

דזשייק : — דאָס איז ער. (צום וועכטער איבערראַשט.) דאָס
 איז ער. דאָס איז מיין ברודער.
 וועכטער (נייט צו צו סאַל'ן) : — האַסטו אַ ברודער דזשייק
 איז פּריזאָן ?
 סאַל : — ניין, ניין, איז מיין מישפּאַכע טאָר ניט זיין קיין
 שווינדלער, גאַנאוויס און פאַראַזיטן.
 וועכטער (קוקט זיי אָן) : — נאָר ניט געראַטן. (וועכטער אָפּ.)
 סאַל (ווינקט) : — עפּשער זאָל איד דיר בעילן? פינער מענטש!
 אַיא, די קאַמונע געפּעלט דיר ניט ?
 דזשייק : — האָב נאָר ניט אַזאַ גרויס מויל. דאָס איז ניט ביי
 דער מאַמען איז הויז. דערווייל זיך איד דאָ ניט פאַר קיין רעוואַלוציעס
 מאַכן...
 סאַל : — געוויס ניט. נאָר פאַר אויפקויפּן געגאַנוועמע סכּוירע.
 דזשייק : — אַפּילע זיצענדיג איז פּריזאָן האָב איד נאָר מער
 קרעדיט ווי דו, נאָר וואָס טויג מיר דאָס ריידן, דו ביזט ניט געווען
 קיין מענטש און דו וועסט ניט זיין קיין מענטש.
 סאַל : — אויב דו רעכנסט זיך צווישן מענטשן, דאָן איז אַ
 בראָד צו דער מענטשהייט.
 (עס גלינגט דער בעל. וועכטער רופּט אויס, „וויזיט“. עס
 קומען אַריין אַ צאָל באַזוכער, גייען פאַרביי די פענסטערלעך. אָפּ.
 עס קומט אַריין די מאַמע, מינע און בעסי. בלייבן שטיין אַ ווילע.
 ווייסן ניט וואו צו גיין.)
 בעסי (וויזט מיטן פינגער אויף דזשייקס קעמערל) : — דאָרטן,
 דאָרטן איז ער, דזשייק. אַלע ווילן צוגיין.)
 סאַל (רוקט צו דעם קאַפּ נאָענט צום פענסטער) : — העלאָן,
 מינע, מאַמע. (אַלע דרייען אויס דעם קאַפּ, בלייבן שטיין צעשראַקן.)
 מאַמע : — אַ קלאַג איז מיר ! דו ביזט שוין אויך דאָ ?
 סאַל (צעלאַכט זיך) : — יע, (זאָגט מיט שטאַלץ), אַבער ניט
 פאַר קיין שווינדל. איד גיב אַכטונג אויף מינע טרעקס...
 (בעסי גייט צו צו דזשייק'ן, מינע — צו סאַל'ן. די מאַמע
 בלייבט שטיין, און ווייס ניט, וואו פריער צו גיין. צום סאַף באַ-
 שליסט זי און גייט צו צו סאַל'ן.)

מאמע: — זאג מיר שוין, וואס האסטו אָפּגעמאַן? עס האָט דיר פאַרדראָסן, אַז דו ביזט אויף דער פּריי, אַה?

מינע: — ווען ביזטו אַרעסטירט געוואָרן, און פאַרוואָס?

סאל: — ניט געזאָרגט. מיין ברודער, (כאַפט זיך צוריק), איד מיין, מיסטער דזשייקאָב אייזמאַן וועט מיר ניט דאַרפן בעלן.

דזשייק: — אים פאַסט דאָך גאָר ניט מיט מיר צו רידן. ערשט היינט האָב איד אויסגעפונען, אַז ער איז דאָ.

מאמע: — ווי לאַנג וועסטו דאָ דאַרפן זיין?

סאל: — איד ווייס ווען איד גיי אַרײַן, אָבער איד קען קיינ-מאַל ניט וויסן, ווען איד גיי אַרויס. אַרײַן בין איד היינט פּריי. איד בין געווען אויף דער פּיקעט-ליין אין אַ קאַמף געגן אַן אינדושאַנסשאַן, וואָס אַזאַ פאַראַזיט ווי מיין ברודער, (כאַפט זיך צוריק), איד מיין, ווי מיסטער דזשייקאָב אייזמאַן האָט אַרויסגענומען געגן זיינע אַר-בעמער. נו, איז געווען אַ געשלאַגן און איד האָב געקראַגן דריי מאַנאַטן.

בעסי (דרייט אויס דעם קאַפּ צו דער מאַמען). וויפיל האָט ער געקראַגן?

מאמע: — דריי מאַנאַטן.

בעסי: — דאַטס-אַל?

סאל (ווייזט דורכ'ן פענסטער, ווי זי ציט די נאַם פון מויל): — קעבל, וויפיל וואָלסטו מיר געגעבן?

בעסי: — אויף שטענדיג. רויטע דאַרפן דאָ שטענדיג זיצן. ווען איד בין אַ דושאַדזש, וואָלט איד דזשייק'ן געגעבן דריי מאַנאַטן און דיר (ווייזט צו סאַל) די צוויי יאָר, ניט דזשייק, ער זאַל דאָ דאַרפן פינסטערן.

(מאמע גייט צו צו דזשייקן בעסי רוקט זיך צו נעענטער צו סאַל'ס קאַמער.)

בעסי (ווי גערייצט זיך): — נו, אַרײַנגעכאַפט.

סאל: — איד האָב „אַרײַנגעכאַפט" דריי מאַנאַטן. אָבער דעם סטרייק וועלן מיר געווינען, און דער געווינס איז. אויך מינער. (צע-זינגט זיך.)

מינע (צעוויינט זיד) : — איד האָב צוויי ברידער, דאָרף איד זיי ביידן טרעפן הינטער אייזערנע גראַטעס.

סאל: — און פאַרוואָס? (שפּאַסט). איינער פאַר זיין אַ שווינדלעך און דער צווייטער — פאַר קעמפן געגן די פאַראַזיטן, שווינדלעך און גאַנאוויים.

מאַמע (צעוויינט זיד לעבן דזשייק'ן) : — איד האָב צוויי זין, איז פון ביידן ניטאָ קיין נאַכעס. דאָרף זיד שעמען צו ווייזן די אויגן אין גאַס.

סאל (שטיפט) : — איינער וויל איינשלינגען די וועלט, און דער צווייטער וויל איבערמאַכן די וועלט. מאַכן אַ וועלט פאַר אַלע מען. (קוקט צו בעסי'ן) איז מיט וועלכן ברודער שעמסטו זיך מער אין פּריוואַט?

מאַמע (צו דזשייק'ן) כ'וועל דיר זאָגן דעם עמעס. איד האָב שוין געטראַכט צו זיד : אַלעוואַי וואַלסטו שוין בעסער געווען, ווי ער (ווייזט צו סאל'ן). נעכטן איז ביי מיר געווען די נעקסטדאַריגע, זאָגט זי צו מיר, „איר האָט ניט קיין נאַכעס פון עלטערן זון, דערפאַר מעגט איר כאַטש קלייבן פאַרגעניגן פון דעם אינגערן זון. איד האָב אים געהערט ריידן אויף אַ קאַרנער — זיינען אים פערל געפלויגן פון מויל“

דזשייק (אויפגערעגט) : — נו, אויב עס שטייט דיר ניט אָן, וועסטו נעקסטן מאַל קומען ווייזטן דיין פערלדיגן זון.

מאַמע (וויינט) : — צי עס שטייט מיר יע אָן, צי עס שטייט מיר ניט אָן, אַ קלאַג צו אַ מאַמע'ס יאָרן, וואָס דאָרף דאָס דערלעבן. **בעסי** : — צ'אַלרייט, דזשייק וועט ארויסגיין פון פּריוואַט, וועט ער נאָך מאַכן מער געלט, ווי פריער. און ער (ווייזט אויף סאל'ן) איז געווען אַ טרעמפ און וועט זיין אַ טרעמפ.

סאל (ציט די גאַס פון מויל און קרימט איר נאָך) : — הערסט, מאַמע, (מאַמע גייט צו) מעגסט אַלעמען זאָגן, אַז איד בין אין פּריוואַט, נאָך פאַרגעס ניט, זאָג זיי פאַרוואָס: פאַר קעמפן! ניט פאַר זיין אַ שווינדלעך, אַ פאַראַזיט. (צו מינען) אויב אימיצער וויל מיר קומען באַזוכן, זאל מען פרעגן פאַר בען סקלאַר. איד האָב דאָ מיין גאַמען געביטן.

אַלע דריי (מיט איבערראַשונג): — פאַרוואָס?

סאל: — ווייל ס'איז מיר א שאַנדע, יע, א שאַנדע צו האבן א פאַראַזיט, א שווינדלער, א בלוט־זויגער פאַר א ברודער.
 מינע: — ס'איז א שאַנדע און א ווייטאָג.
 מאַמע: — צוויי ברידער, וויי איז מיר.
 סאל: — ניט קיין צוויי ברידער, נאָר צוויי סאַנים פון צוויי קלאַסן. מינע ברידער זיינען די וואָס קעמפן מיט מיר צוזאַמען נעגן אַזעלכע שווינדלער, פאַראַזיטן און עקספּלואַטאַטאָרס.
 וועב־מער (פון אונטערן מיר): — „טיים“!
 (מאַמע, מינע זיין בעסי ווישן זיך די טרערן פון די אויגן גייענדיג צום מיר. דזשייק דעקט זיך צו דעם פאַנים מיט די הענט. סאל צע־זינגט זיך הויך מיט א רעוואַלוציאָנערער ליד).

(פאַרהאַנג)

לאַנדסלייט

(איינאקטער)

מאַריסאַן — (אין די פּערציגער יאָרן)

זיין פּרוי — (אין זעלבן עלטער)

לעווינסקי — (פאַרטרעטער פון אינטערנאַציאָנאַלן אַרבי. אַרדן)

מיסמער ניסלמאַן — (פאַרטרעטער פון אַרבעטער־רינג, גראַב־

בייכג מיט שמאַלצענע אויגן)

(די סצענע קומט פאר ביי די מאָריסאָנס אין קיך. די פרוי זיצט און מישט אין אַ סעלער, גרייס צו צו באַקן אַ סאַרס. זי מישט און זינגט אַ באַקאָנטע רעוואָלוציאָנערע ליד.)

מאָריסאָן (קומט אריין פון בעדרום אין זיין שלאָף ראַק): — אַ נעזונט אין דיינע הענט, דו האָסט אַזוי געשמאַק געקלאָפּט, אַז איד האָב שוין נעמוזט אויפשטיין. וואָס מישטו דאָס אַזוי?
פּרוי (הערט אויף צו מישו): — דו האָסט פאַרנעסן, אַז מיר האָבן היינט אַ פאַרטי אין שול. נו, ווי מאַכט מען ניט עפעס אַ קייס. אַוורעמלע וואָלט מיר דאָד אויפגעגעסן, ווען איד מאַד ניט קיין קייס פאַר זיין שול.

מאָריסאָן: — טאַקע גערעכט. אַבער אַזוי פּרוי?
פּרוי: — ביי דיר איז פּרוי, און ביי מיר איז שוין פאַרטיג ברעקפּעסט.

מאָריסאָן (כאַפט זיך): — אַזוי? ניי איד טאַקע נעמען אַ שיינו און איד נעם זיך צום ברעקפּעסט. עס ווילט זיך שוין טאַקע עסן. אַ גאַנצע נאַכט ניט פאַרזוכט עפעס אין מויל. (ביידע לאַכן. ער גייט אריין אין באַדרום).

פּרוי (פאַרזוכט פּוּנים לעפל): — נאָד אַביסעלע צוקער וועט ניט שאַדן (דערשיט נאָך אַ ביסל צוקער פון אַ קעסטל).
 (עס דעהערט זיך אַ קלאַפּ אין טיר. די פּרוי עפּנט. עס קומט אַריין מיסטער ניסלמאַן.)

מיסטער ניסלמאַן: — מיר דאַכט זיך, איד האָב געטראָפּן.
פּרוי: — די פּראַגע איז, וועמען איד באַדאַרפט.
מיסטער ניסלמאַן (ווישט דעם שווייט פון פּאַניס): — טאַקע דאָ וואוינט מיין לאַנדסמאַן, מיסטער מאָריסאָן?
פּרוי: — יע, וואָס האָט איר אים ב'דאַרפט? עפּשער קען איד ענטפּערן פאַר אים?

מיסטער ניסלמאַן (פילט זיך היימיש, זעצט זיך): — ווי געוויינט לעד, דאַרף איד דעם מאַן, נאָר אז איד טרעה אָן אויף אַ קלונער פּרוי, איז דאָס נאָד בעסער פון מאַן (צעלאַכט זיך. נעמט אַרויס פון קעשענע

א ברשור) איר זעט, דאס איז אייער „פריינט“. מיר דארפן האָבן נייע מעמבערס אין דעם „אַרבעטער־רינג“. איר האָט דאָך געהערט פון אַרבעטער־רינג? זיינען שוין די נאָר אַלטע געשטאַרבן, די מיר טעלע האַלטן אויך ביים שטאַרבן, ווילן מיר האָבן נייע בלוט. איר הערט (כאַפט איר אַן פאַרן פאַרטוד) יעדער מענש מוז באַלאַנגען צו א סאַסייעטי, ווייל אַ מענש איז געגליבן צו אַ שניי, היינט גייט ער, און אַט צענייט ער. נו, איז צו וועמען זאָל איר גיין, אויב ניט צו די לאַנדסלייט?

(מאַריטאַן גיט אַן עפן די טיר פון באַד־רום האַלטנדיג אַ האַנטוד אין האַנט, לייגט צו אַן אויער צו הערן ווער ס׳איז אין הויז.)
פּרוי (מישט דעם טאַרט): — איז וואָס ווילט איר, אונזער בלוט? מיסטער ניסלמאַן (רוקט זיך צו גענטער צו איר): — איר הערט, אַ מענש מוז באַלאַנגען צו אַ סאַסייעטי. מ'מוז זיין אינשורט. וואָס טוט איר טאַקע ווען אייער מאַן, דאָס הייסט מיין לאַנדסמאַן, גיט פּלוצלונג אַ שטאַרב? איז אויס מאַן, אויס ברויט. אַז איר קריגט אָבער אינשורענס, קריגט איר אויך אַ שידעד, איז ווידער פאַראַן ברויט און איר האָט דעם מאַן אין דר'ערד... כע־כע־כע (צעלאַכט זיך אַזש דער גויזער וואָרפט זיך אים).

(מאַריטאַן גיט ווידער אַן עפן די טיר און לאַכט צו זיך.)
פּרוי: — אָבער ווער טראַכט איצט פון אינשורענס נאָכן טויט, ווען מ'דאַרף גאָר קעמפן פאַרן לעבן.
מיסטער ניסלמאַן: — איר מיינט דאָך מיר גיט צו זאָגן, אַז איר וועט לעבן אייביג. אַ מענש מוז דאָך שטאַרבן. נו, קען מען ליגן אין גאָס?

פּרוי: — ווער טראַכט פון אַ קיווער? מיר טראַכטן וואו נעמט מען רומס, ווייל מיר מוזן מופן פון דאַנען.
מיסטער ניסלמאַן (כאַפט זיך אויף): — אַזוי? איר דאַרפט רומס איז דאָך געוויס גוט. איר האָב אַ גאַנצן בלאַק מיט הייווער וואָס שטייען ליידן, טאַקע ביליגע רומס, דריי גרויסע רומס מיט אַ סינק פאַר דרייסיג דאָלער.

פּרוי (צעלאַכט זיך): — ווען איר האָב צו באַצאלן צוואַנציג דאָלער זיין איר דאָך אין די רומס.
מיסטער ניסלמאַן (זעצט זיך צוריק אַוועק): — אויב איר האָט

קיין רענט ניט, איז טאקע שלעכט. מופט בעסער אין אן אנדער געגנט. פאר לאנדסלייט אין אלע מאל בעסער, אז מ'האט ניט קיין טראבל איינע פון די אנדערע.

(מירלאפט אין טיר. פרוי גייט עפענטל. עס קומט אריין לער ווינסקי.)

לעווינסקי: — א גוט מארגן אייד, וואס מאכט מען עפעס?
 פרוי: — אט, איר זעט דאך, א קיין פאר מיין טאכטערל צום שול יאנטעוו.

לעווינסקי: — איז מאריסאן שוין אוועק? מיר דארפן דאך היינט ארויסגיין ענוועסן פאר קינדער אין דער שולע.

פרוי: — ניין, ער וואשט זיך נאך. ניט לאנג אויפגעשטאנען. מיסמער ניסלמאן (זוכט א וועג ווי צו פארפירן א געשפרעך מיט לעווינסקי. גיט פולצווג א פרעג ביי אים): — פון וואנען קומט א לאנדסמאן?

לעווינסקי: — א רוסישער, טאקע זייערער א לאנדסמאן (ווייזט צו דער פרוי).

מיסמער ניסלמאן (גיט אים די האנט): — אזוי, זיינען מיר דאך לאנדסלייט. פון וואס פאר א שמאט?
 לעווינסקי: — אז אדעסער.

מיסמער ניסלמאן: — אזוי, טאקע פון אדעס גופע? איז פארוואס טאקע ניט זיין צוזאמען אין איין סאסיעטי?
 לעווינסקי: — איד זע טאקע ניט איין פארוואס ניט?

מיסמער ניסלמאן (ווייזט אויף דער פרוי): — דאס איז דאך אויך א לאנדסליידי, טאקע פון אדעס גופע, זעט נאך, איר ווייסט, אז עס איז פאראן אזא סאסיעטי פון אלע אדעסער, וואו אלע לאנדסלייט באלאנגען צוזאמען?

לעווינסקי: — א פראגע. זיי טרעפן זיך, פארבריינגען צוזאמען.

פרוי (אָרדנט איין דעם אויוו): — און פארבריינגען נאך נאנץ פיין אויך. אויב עס איז פאראן א גוטע ביסל מאשקע מיט א גוט שטיקל קעיק.

מיסמער ניסלמאן (רוקט די האנט אין קעשענע נאך א הארטל):
 — זייט איר שוין כאטש א מעמבער? מ'קען איצט אריין זייער גרינג.

דערצו קריגט דער פאַרשלעגער א פרעזענט, א מענוירעלע, א כאנוקע לעמפל, א סעט נאַפל, מעסער און לעפל, און דער נייער מעמבער קען שוין אויך פארשלאגן נאך אנדערע און אויך קריגן.

לעווינסקי: — איד ווייס גראדע, אז ביי מינע לאַנדסלייט גיט מען א מאַטאָנע צו דעם וואָס שלאָגט פאַר 5 מיטגלידער אַ פּאָונטן פּען, אַ סעט ביכער, א סטאַטוע, און נאָך אנדערע גוטע זאַכן.

מיסמער ניסלמאַן: — נו, אַ דאַינע וואָס מ'גיט, די הויפט זאָר, די בענעפיטן. ביי די אַרעסער קעגט איר קרייניקען צען וואַכן „סטערי“ און איר קריגט בענעפיט.

לעווינסקי: — מיילע, דאָס קרייניקען בין איר אייך מויכל, זאָגט מיר בעסער, זייט איר שוין אַ מיטגליד אין דעם אַרעסער ברענטש? אויב ניט, נאָט אייך שוין אַ קאַרטל און פילט דאָס אויס.

מיסמער ניסלמאַן (כאַפט אַרויס זיין קאַרטל): — הערט, איר מיין אייך דאָ מאַכן פאַר אַ מעמבער, ווילט איר נאָר מיר מאַכן. זאָגט מיר, איר בעט אייך, אויב איר זיינט אַ מעמבער, פאַרוואָס זעט מען אייך ניט צו אַ מיטינג?

לעווינסקי: — איר קום גראדע אלע וואָר צום מיטינג.

מיסמער ניסלמאַן (איבערראַשט): — וואו?

לעווינסקי (נעמט אַרויס די קאַרטל און ווייזט): — אַט-אַדאַ, ביי דעם אַרעסער ברענטש פון אינטערנאַציאָנאַלן אַרבעטער אַרדן.

מיסמער ניסלמאַן (צעשראַקן, קוקט אַרײַן): — אזוי? האָב איר מיט אייך ניט וואָס צו ריידן. אויך מיר אַ לאַנדסמאַן, באלאַנגט נאָר צום אַרדן.

(מאַריטאַן קומט אַרויס פון באַד-צײַמער מיטן האַנטוד אויפן אַקסל. מיסטער ניסלמאַן לײַפט אים אַנטקעגן, שטעקט אים אַרײַן די האַנט.)

מאַריסאַן: — וואָס שרייט מען דאָ אזוי?

מיסמער ניסלמאַן: — אַט אזוי זיך אַביסל צערערט.

פּרוי: — דריי לאַנדסלייט, גיט מען זיך אַפּ קאוועד.

(לעווינסקי גייט צו צו דער פּרוי, רעדט מיט איר שטיל לעבן

אויפן.)

מיסמער ניסלמאַן (כניפעדיג): — אזוי ווי מיר זיינען טאַקע

לאַנדסלייט, בין איר נעקומען צו אייך בעטן אַ טיווע: מיר פירן

איצט א קאמפיון פאר נייע מעמבערס אין ארבעטער־רינג, און מ'ניט
פייע פרעזענטן, א כאנוקע־לעמפל — —

מאריסאן: — אָבער ווער דאַרף כאנוקע־לאָמפן?

מיסטער ניסלמאַן: וואָס ווייסט איר, מיין ווייב קאלעשט דאָס

צו האַבן, און איר וועט דאָס אויך קענען האַבן.

מאריסאן: — אָבער אַז איר דאַרף דאָס ניט.

מיסטער ניסלמאַן: — אָבער לאַנדסלייט זיינען מיר, וואָס

אַרט אייד, אַז מיר וועלן זיין צוזאַמען. איר ווייסט דאָר, צוזאַמען
געבוירן געוואָרן, ווילט זיך נאָכן טויט אויך ליגן צוזאַמען.

מאריסאן: — מיר אַרט ניט, אַז איר וועט ליגן אַליין.

מיסטער ניסלמאַן: — און פאַרגעסט ניט דעם בענעפיט, וואָס

מ'קריגט ביי אונז. מ'קען קרענקען ווי לאַנג מ'וויל מיט צען דאָלער אַ
וואָך בענעפיט, און קריגט מען קאָנסאַמפּשאַן, גיבן מיר אַכטונג ביז
דער פּאַציענט שטאַרבט; שטאַרבט ער — קריגט ער ביי אונז די
בעסטע קאַרקע, איר זאָג אייד א שטיקעלע ערד ווי פון זעמל־מעל.

מאריסאן: — אָבער וואָס מיר ערד? (ווישט זיך די הענט.)

מיסטער ניסלמאַן: — און אונזערע לעוואַיעס — ס'איז דאָך

אַ פּלעזשור. אַז מ'וויל ספּענדרן אַ פאַר סענט, מאַכט מען א מאַלע,
אזש עס צעגייט אין אלע אייווירים. און אַ אַרן? אויף אַלע אידישע
קינדער געזאָגט געוואָרן.

לעווינסקי (דרייט אויס דעם האַפּ און שפּאַסט): — נוי, און

קאַדיש זאָגט מען? ...

מיסטער ניסלמאַן: — שויער צי מ'זאָגט. פאַר געלט קאָנט

איר קריגן אַ גאַנצן מיניען.

פּרוי (לאַכט): — און אַ פּערמיט פאַרן גאַנידן גיט איר אויך?

מיסטער ניסלמאַן: — נוי, נוי, לאַנדסלייט מעגן אַ ביסל שפּאַסן

(נעמט אַרויס אַ קאַדסל פון קעשענע) אָבער פּונדעסטוועגן פילט דאָס
אויס, איר וועט מיר ניט אַנטזאָגן.

מאריסאן: — אָבער איר וועל דאָך ניט קאָנען נאָכן טויט זיך

צערייסן אויף צוויי סעמעטעריס. (ווייזט אויפן וואַנט אין פּראַנס רום
אַרין) איר זעט אַט דעם סערטיפיקאַט, אַט דאָרט ביזן איר אַ מעמבער.

מיסטער ניסלמאַן (הויבט זיך אויף און כאַפּט אַ הוק אַרין):

— איר זייט אויך אַ מעמבער ביי זיי? זאָג איר אייד ס'איז אַ שאַנדע.

און עפשער ווייסט איר אליין ניט ווי אזוי איך זיינט אהין אריינגעקראָכן.
לעווינסקי : — ניט אריינגעקראָכן, נאָר טאָקע אַריינגעגאַנגען,
דורך מיר, ווייל כאַווער מאַריסאַן איז אַן אַרבעטער, און אַן אַרבעטער
דאַרף געהערן אין דעם אַרבעטער אַרדן.

פּרוי : — אויב אזוי, טאָ וואָס הערט זיך מיט מיר ?
מאַריסאַן : — וועסטו טאָקע אויך דאַרפן אַרײַן.

מיסמער ניסלמאַן : — פּע, ניט שײן פון מיינע לאַנדסלייט צו
באַלאַנגען מיט די שטערער און ברעכער. איר ווייסט (לויפּט צו צו דער
פּרוי, כאַפּט איר אָן פאַרן פאַרטוּך) ביי זיי פּריער פאַר אַלץ דאַרפּט
איר זײן שטאַרק און געזונט און פּלינק און קלונג און אַלץ אין דער
וועלט. וואַרום אַלץ איז זייערע ביזנעס : יוניאָן, סטרייק, כינע,
קובאַ, סקאַטסבאַראַ, טאַם מוני, לאַקרייז, בוידעם, ציבעלע, אַ קאַמף
גענו היטלערן, אַ קאַמף גענו פּילסודסקין, לענדלאַרדס, באַסעס, ציעניזם,
ביליגע ברויט און אַפּילע באַסער קאַשער. אַלץ איז ביי זיי אַן איניעז.
וואָס דאַרפּט איר מער : די ערד איז זיי שוין צו ענג, קריכן זיי אין
הימל אַרײַן. אינמיטן דערינען אַ קאַמף גענו ריבוינע שעל אוילעם ...
געהערט אַזאַ מייסע ?

(לעווינסקי און מאַריסאַן לאַכו, ווינקענדיג צו דער פּרוי.)

מאַריסאַן : — נו, אויב דו ווילסט, גיב אַ שאַן אַ לאַנדסמאַן.
וועסט האַבן אַ מענוירעלע, אַן אַרן אָן טשוועקעס מיט אַ מאַלע, אַזש
דיר וועט צעגנין אין אַלע גלידער ...

לעווינסקי (שפּאַסט) : — און טאָקע ליגן מיטן לאַנדסמאַן אויף
איין סעמעטערי.

מיסמער ניסלמאַן (לויפּט צו צו מאַריסאַנע) : — איר לאַכט,
איר פרעג אייד טאָקע, איז דאָס פאַר אייערע קויכעס ? איר קומט צו אַ
מיטינג אין לעקציעס, פּראַקציעס, דיסקוסיעס, אַשמעזיסן טעזיסן,
רעזאָלוציעס, עקזעקוציעס, נישט געדאַכט זאַלן זיי ווערן. נאָ דיר אַ
לעקציע וועגן קאַפיטאַל. איר בעסער ווייזט מיר דעם קאַפיטאַל, „קעש
אַן דהי ספּאַט“, אַ לעקציע וועגן מילכאַמע. נאָ דיר נאָר מילכאַמע.
איר האָב קיין איען האַרע מיינע אייגענע מילכאַמעס : אַ ווייב, דריי
זין, פיר טעכטער ... וואַל-קאַמפּאַניע, פּאַשיזם ! — אַלצדינג איז אַ
סכּוירע. ראַק זײַן און שלאָף אויף די האַרטע בענק. ניין, ברודער,
ס'איז געפערלעך ! ניט פאַר מיינע קויכעס. איר וועל שוין בעסער

זיצן און שפילן א פינאקל. (לאכט ביז דער גוידער וואָרפט זיך).
לעווינסקי (מאכט אן ערנסט פאָנים) : — טאָקע, נו, אז מאַכן
 אַ קערטל ביי אונזערן אַ מיטינג איז אַ פאַרברעכן, הערן אַ ראָוו איז אַ
 כּוויזיק, גיין צו פאַראַדן און פּיקעט-ליינס איז מיטן דער נאכט...
 טאָקע, נו? (לויפט צו צו דער פרוי, קלאַפט איר איר פלייצט) נו, איז
 וואָס הערט זיך מיט אַ כאַנוקע-לעמפל?

מיסמער ניסלמאַן : — איר מעגט זיך לאַכן, אָבער שענערע
 מענשן, רייכערע מענשן און באַלעבאטישערע מענשן פון אייך זיינען
 מעמבערס אין אַרבעטער-רינג.

פּרוי (קלאַפט מיטן לעפל אין האַנט, ווי אפּלאַדירט) : — אונזער
 לאַנדסמאַן איז גערעכט. (אַלע לאַכן).

מאָריסאַן (גיט אַ פּאָך מיטן האַנטוד) : — איר הערט, לאַנדס-
 מאַן, צו מיין נעקסטן מיטינג ביי דעם אינטערנאַציאָנאַלן אַרבעטער
 אָרדן, מאַד איר אַ פאַרשלאַג, אז מ'זאַל איר צאָלן ווידושעס פון אן
 אָרנאַניזער, ווייל קיין בעסערן אַגיטאַטאָר פאַרן אַרבעטער אָרדן
 דאַרפן מיר ניט האָבן.

מיסמער ניסלמאַן (פאַרזאָרט) : — נו, מיילע, איר זע דאָך,
 אז מיט אייך איז ניטאָ וואָס צו רעדן, איר הייבט ניט אָן צו פאַרשטיין,
 וועל איר שוין מוזן קויפן מיין ווייב אַ מענוירעלע מיט אַ כאַנוקע-
 לעמפל פאַר קעש. גוד-באָי. (לאָזט זיך צום סיר. אַלע אין הויז שיטן
 אַרויס מיט אַ געלעכטער).

(פאַרהאַנג)

רויט אָדער טויט

(איינאקטער)

רעב איד: אלטער מאן, אין די זעכציגער יארן, מיט א לאנגע בארד און פייעס.
בארבער: א יונגער באכער אין א ווייסן אַנצוג, א פריינט פון סאָוועטןלאַנד.

(די סצענע קומט פאר אין א בארבער שאפ. "עטלעכע שטולן ארום די ווענט, א גרויסער שפיגל אויפן וואנט, אויף א טישל ליגט אַנגעוואָרפן האַנטוכער. דער באַרבער זיצט אויף זיין הויכן באַרבער שטול, האַלט אַ צייטונג אין האַנט.)

בארבער: — יע, "פראַספּעריטי אַז די קאַרנער", האָט שוין דער גראַסערימאַן פון קאַרנער פאַרמאַכט דאָס געשעפּטל (גיט אַ וואָרף די צייטונג) ער איז שוין געהאַלפן. (נעמט שאַרפן דעם ראַזיר מעסער אויף אַ שטיין) אַנטלויפן דאַרף מען פון דאַנען. אַנטלויפן וואו די אויגן טראָגן (גיט אַ שפיי אויפן שטיין) ניט געהאַט קיין סייכל פאַראַיאַרן נאָך געהאַט אַ פאַר הונדערט דאָלאַר, געדאַרפּט איינפאַקן זיך און פאַרן קיין ביראַבירדזשאַן בויען אַ ניי לעבן. איצט? טפו! (גיט אַ שפיי אויפן שטיין, וואָרפּט דעם מעסער הין און צוריק) אַ לעבן? טפו! (שפייט אויפן שטיין.)

רעב איד (קומט אַרײַן): — אַ גוטער מאַרגן. שאַ שטיק, גלייך אַ נעקסט, אַ פאַרגעניגן.

בארבער: — עס ווענדט זיך פאַר וועמען ס'איז דער פאַרגעניגן.
רעב איד (טוט אויס דעם מאַנטל): — איצט איז דער פאַרגעניגן פאַר מיר, אַז איד דאַרף ניט וואַרטן, און האָב שוין מיין נעקסט.
בארבער (ווייזט אים דעם שטול): — איז וואָס געבן איד, אַ טריב, אַ שיינון?

רעב איד : — אלץ אין דער וועלט נאר ניט קיין שיוון. פאר יעדער האר, זונעלע, וואס א איד גאלט אפ פון דער מארדע, וועט מען אים אויף יענער וועלט אריינשמעכן א נאדל אויפן פלאץ.

בארבער : — איד קען שיוון א בארד אפילע פון טשוועקעס ניט נאר פון נאדלען.

א רעב איד זעצט זיך אוועק. דער בארבער דעקט אים איין מיט א ווייסן ליינעך.)

רעב איד : — אזוי ווי איר האט צייט, ניט מיר אזוי א לייטישן העירקאט, וואס זאל זיין גוט פאר א האלבי יאר, ביז איד וועל קומען אהיים אין דעם הייליגן לאנד.

בארבער : — א שוין לעבן קען איד מאכן פון געבן העירקאטס פאר א האלבי יאר.

רעב איד : — ניט געפערלעך. וואס איז, מ'שיקט ארויס אייער ארבעט אין דער קאנטרי? אדער מ'אימפארטירט העירקאטס פון דייטשלאנד, צי פון יאפאן? פאר אייך בארבערס אין ניטא קיין קרויזים. די האר, א דאנס גאט, וואקסן.

בארבער (ויפצט): — יע, די האר וואקסן און דער דאלעס וואקסט, נאר איד ווינש אלע מיינע פריינט, אז פון דריי זאכן זאל זיי גאט היטן: פון א פליד, פון רייכקייט און פון ווערן א בארבער. און ווייט איר פארוואס איד זאגן דאס זיי? ווייל זיי זיינען מיר אויך מעקאנע. איד זאגן אייך, זאל דאס פארן מאכן אויף ברעק פערט און ראקעפעלער אויף סאפער, וואס איד מאד פון בארבעריי.

רעב איד : — הע, ניט געזינדיגט, איצט, אז די ווייבער האבן געקראגן סייכל און שערן זיך די האר, דארפן בארבערס שווייגן.

בארבער (שערט די האר צוביסלעך): — איר האט געזען דאס ווייכל, וואס איז איצט ארויס? אט דאס איז מיין אומגליק. זינט די פרויען האבן גענומען טראגן קורצע האר, האבן איר קורצע יאר. קומט אריין אז אלטע באבע און מאכט זיך א „באב“, וויל זי איד זאל איר מאכן אויסזען ווי א יונגע מיידל. רייב איד דעם פאנים אויף אלע זייטן, שמיר מיט אלע קאלירן, אבער ווי זאגט מען, א קנייטש אויפן פאנים קען מען ניט אויספרעסן... נו, איז שולדיג דער בארבער, זאגט זי. ביי אנדערע בארבערס האט זי אז אנדער פאנים. נאר מילע, מיט די אלטע ווייבער קום איד שוין דורך ווי עס

איז. די ריכטיגע צארעם האָב איד מיט די יונגע ווייבעלעך, אָט די מיט די געפארבטע ליפעלעך. זעצן זיי זיך אויפן „טשער“ זיצן זיי ניט, נאָר טאנצן, וואַרפן זיך אויף אַלע זייטן, וואַרפן די „גאָס“ איז מויל אויף ביידע באַסן, וואַרפן מיט די אויגן, און איד שטיי און עס וואַרפט מיך אין קאָדאַכעס.

רעב איד: — נו, איז אייך נאָר שלעכט? (דרייט אויס דעם קאָפּ.)

באַרבער: — אויב דאָס איז שוין גוט, זאָלן מיינע סאַנים זיין באַרבערס. איד גיב איר שוין, דאַכט זיך, דעם „באַב“ פאַנגט זיך דאָן אָן אַ געשעפט מיט מעסטן: די פּויע איז צו לאַנג, די איז צו קורץ, דאָ היינגט נאָך אַ האַר און דאָ איז ניט גוט פאַרקאָמט. גלייך איד שוין אויס, קאָם שוין אויס, און מאַך אַלץ גלאַט, ערשט אין אָונט, איז סאַמע ברעזן, ווען איד האָב שוין אַ פאַר רואינע „קאַסטומער“, — די ווייבל איז דאָ!

רעב איד: — איז דאָך ווידער גוט... (דרייט אויס דעם קאָפּ און לאַכט.)

באַרבער: — אָבער וואָס איז? דער מאַן איז געקומען און ער גלייכט ניט דעם סטויל „באַב“. נעם איד זיך שוין ווידער צום שערל און קעמל און גיב איר שוין אַ „באַב“ פאַרן מאַן. אויף מאַרגן גייט די ווייבל אַריין צו איר שאַכן איבערן טיר און מ'פּיפט שוין ווידער אויף מיין אַרבעט — דער „באַב“ איז שוין ניט מער אין „סטויל“.

אָט אזוי ווי איר זעט, כאַטש נעם און גיי נאָך אַ נאַנצן טאַג דאָס ווייבל מיט אַ שער און אַ קאָם און האַלט איר אין איין „פּיסקן“.

איד זאָג אייך, איר דאַרפט מיך ניט מעקאַנע זיין!

רעב איד: — ווען איד בין איז דיינע יאָרן, וואַלט איד דיך שוין נאָר מעקאַנע געווען.

באַרבער (גיס אים אַ קלאַפּ אין פּלייצע): — אי, ווען איד וואַלט געהאַט פאַראיאָרן היינטיגן סייכל, וואַלט איר געמעגט גיין מיט אַ צאַפּ. איד וואַלט שוין דאָ ניט געווען קיין באַרבער, נאָר וואַלט געהאַלפן מיינע אידעלעך אַקערן, זייען און בויען אַ ניי־לעבן. געהאַט אַ גוטע געלעגנהייט.

רעב איד (רוקט מיט באגייסטערונג) — וואס? אין פאלע-
 סמינע? איר דיינקט אויך פארן אין הייליגן לאנד?
 בארבער: — ניין, איר האלט נאך ניט פון שטארבן. איר רעד
 פון בויען א נירלעכע, דאס איז אין בירא-בידזשאן, דארט וואו די
 אידן ווערן באזעצט און ניט כאליינט...
 רעב איד (גיט זיך א גלעט די בארד): — אזוי, קיין אנדערע
 קאפ ווייטאג פעלט דיר ניט, ווי פארן צו די באַלשעוויקעס?
 בארבער: — אזא קאפ-ווייטאג אויף אלע אידן.
 רעב איד: (דרייט אויס דעם פאניס): — דו רעדסט עפעס וועגן
 בירא בידזשאן ווי דו וואַלסט דארט געווען. דו פרעג מיך.
 בארבער (גלייכט אים אויס דעם קאפ): — איר זיינט דען
 געווען דארט?
 רעב איד: — איר דארף דארט זיין צו וויסן, אז עס טויג ניט?
 וואס מיינסטו, א וועלט שלאפט? איר לייגע אלע טאג דעם „מאָרנ-
 זשורנאל“, פרעג שוין ניט, וואָס דארטן טוט זיך.
 בארבער (בלייבט שטיין מיט אן אָפענעם שערל): — וואָס
 אזוינס טוט זיך? אינטערעסאנט צו הערן. (מאַכט זיך ערנסט).
 רעב איד (הויבט זיך פון שטול און בלייבט זיצן): — וואָס
 ווייסטו? ערשטנס, איז דארט אַ ווילדעניש, די מאַסקיטאָס, זאָגט מען,
 זיינען דארט ווי אַקסן. איצט שמעל דיר פאַר, ווי גרויס זיינען די
 פייגל און די בערן און די זשאַבעס און די וועלף, און ווער ווייס, וואָס
 נאָר איז דארט פאַראַן?
 בארבער: — איז דאָך גוט. אויב מ'וויל אַקערן ערד, שפּאַנט
 מען איין צוויי מאַסקיטעס און מ'אַקערט... (צעלאַכט זיך) כאַ-כאַ-כאַ.
 רעב איד: — הע, כאַכמע זיך ניט, ווייל עפעס שמעקט אין דעם.
 אויב דאָס איז ניט קיין אַנטיסעמיטיזם, איז דאָס אַז אנדערע געזייערע.
 מ'וויל פּאַשיט אויפּעסן דאָס אידישע פּאַלק, ניט מען זיי איבער צו די
 מאַסקיטעס.
 בארבער (שפּאַסט): — ווי איז אַבער דער דין, אַז די אידן עסן
 אויף די מאַסקיטעס?
 רעב איד (גלאַצט אויס די אויגן, הויבט זיך פון שטול): —
 וואָס? אידן עסן מאַסקיטעס?

באַרבער (האַלט אים איין): — איר דאַרפט זיך ניט ערנערן.
 מ'מאַכט דאָס קאַשער.
 רעב איד (שפּרינגט פון שטול): — דו יונגאַטש! וואָס מיין-
 סטו קאַשערע מאַסקיטעס, מאַכסט כּוויזעק פון מיר?
 באַרבער (לאַכט): — איד מיין גאָר פאַשעט, מ'ווויקט זיי אויס
 און מ'זאַלצט זיי איין, און מ'ברענט זיי אויס פון די זומפן. זעט איר
 אין פאַלעסטינע וועלן קיין מאַסקיטעס ניט זיין. (רעב איד קוקט
 צופרידן) ווייל די מאַסקיטעס קענען ניט קיין העברעאיש.
 רעב איד: — שפּאַס, שפּאַס, אַבער פאַר דעם אידן איז ניטאָ
 נאָך זאָז לאַנד פון באַקסער און פייגן אויף גאָר דער וועלט.
 באַרבער (צעלאַכט זיך שטאַרק): — באַקסער ווי באַקסער,
 אבער פייגן קריגט דאָרט דער איד איבער גענוג...
 רעב איד (טראַכט וואָס צו זאָגן): — אין אייער ביראָ בידזשאַן
 איז דאָד אַפּילע קיין מיניען ניטאָ.
 באַרבער (שטיפּעריש): — ווייל אַלע קאַדיש-זאָגער זיינען
 אונזע קיין פאַלעסטינע...
 רעב איד: — טאַקע דערפאַר דאַרפן אירן גיין קיין פאַלעסטינע.
 באַרבער (שערט און לאַכט): — צו שטאַרבן איז דאָרט אַ
 פּלעזשור, אַ פאַרגעניגן. (לאַכט).
 רעב איד: — טאַקע, נו, וואָס לאַכסטו? דיר איז עפעס אַ
 קלייניגקייט ליגן צוגעדעקט מיט ערעץ איסראָעל ערד?
 באַרבער: — מויכל. איד וויל בעסער ליגן צוגעדעקט מיט
 אַ קאָלדרע אויף די ביראָ בידזשאַנער לאַנקעס.
 רעב איד (דרייט דעם קאַפּ): — אַי, וואָס ווייסט איר כּעוורע
 וועגן דער שיינקייט פון ציען?
 באַרבער (בלייבט שטיין מיטן שערל אין האַנט. רעדט ערנסט):
 — מיר ווייסן, מיר ווייסן. ציען איז אַ גוטער מיטל אויסצוציען דעם
 אידן אויף די קני פאַר די אַרטאָדאָקסן, ליבעראַלן, רעפּאָרמער און
 סטאַם פאַראַזיטן, וואָס וואַרטן אויף אַ אידישן אומגליק ווי אַ קרעמער
 אויף אַ קונד. די ציעניסטן האַבן האַנאַע פון קריכן אויף פרעמדע
 ערד, קעדיי צו קענען שרייען, אַז מ'טרעט אויף זיי...
 רעב איד (מיט קאַפּ): — נו, און וואָס איז אין אייער רוסלאַנד?
 באַרבער: — אין סאַוועטנלאַנד האַט דער איד אויסגעגליכן

זיין רוקן, און דערפאר טאקע קען איצט קיינער אים ניט קריכן אויפן קאפ.

רעב איד: — אט האָב איד געלייענט אין די פייפערס, אַז אין רוסנלאַנד דריקט מען די אידן. מ'דריקט זיי אַזוי פיל, אַז — אַז — באַרבער (כאַפט אונטער): — אַז עס הויכן אָן צו פאַלן דאַלאַרן פון די קולאַקעס, שווינדלעך און פאַראַזיטן.

רעב איד: — אַוואַדע, מ'מאַכט דעם אידן פאַר א גאַנעו קעדריי מ'זאָל אים קענען דריקן און אַרעסטירן.

באַרבער (ווייזט אים אויף די פייעס): — די פייעס אַ טרים טאן א ביסל ?

רעב איד: — טאקע אַ ברעקעלע, ווייל א איד אָן פייעס וועט שוין קיין טכיעס אַמייסיים ניט אויפשטיין.

באַרבער: — איר הערט: איד האָב געהאַט אַ קלונגן זיידן. פלעגט ער צוזאַמענרופן די אייניקלעך און אַזוי זאָגן: איר הערט, קינדערלעך, ווען מעשיעך וועט קומען, זאָגט מען, וועלן די גויאים גיין אויף אַז אייזערנער בריק און זי וועט זיך איינברעכן און אַלע וועלן אַריינפאַלן אין וואַסער. די אידן ווידער, וועלן גיין אויף אַ פאַר פירענער בריק און וועלן אַריבער בעשאַלעם. נאָר אַזוי ווי איד האָב איד ליב, קינדערלעך, זאָג איד איד אָן, פון זיכערקייט וועגן: גייט בעסער אויף אַן אייזערנער בריק...

רעב איד (שפּרינגט אַרונטער פון שטול און פאַכעט מיט די הענט אונטערן ליילעך): — אַט אַזוי רעדט נאָר אַ מעשומער. קיין איד וועט אַזוי ניט רעדן.

באַרבער (זעצט אים אוועק): — יאָ, אַ מעשומער, ניט אַ מעשומער, נאָר פונדעסטוועגן גייט אויף אַן אייזערנער בריק. פאַרן לאָזט זיך ניט אויף דעם, וואָס איר לייענט אין די באַלעבאַטישע צייטונגען. איד זאָג איד, ווען איד האָב געלמט, פאַק איד איין דאָס קעמל מיט דעם שערל און פאַר אין בירא בידושאן. אין בירא בידושאן איז די ערד צום אַקערן, אין פאַלעסטינע איז די ערד צום ליגן אין דר'ערד.

רעב איד: — און איד פאַר אויף דער הייליגער ערד ליגן לעבן דער מוטער ראַכל און ניט דאַרפן זיך קייקלען אונטער דר'ערד, ווען מעשיעך וועט קומען.

באַרבער (שפּאַסט): — איך ניט, אפילע ווען זי, ראַכעלע, וואָלט זיין אַ לעבעדיגע.

רעב איד: — אי, ביזטו אַ יונגאַמש.

באַרבער (לאַכט): — הערט וואָס איך זאָג אייד: נאָכן טויט וועלן מיר אַלע האָבן אַ פּאַנים פון אַ מעס. אָבער לעבעדיגע מענשן דאַרפן לעבן און געניסן פון לעבן. אָבער פאַרן אין פּאַלעסטינע און אַראַפּטרייבן די אַראַבער און פאַרכאַפן זייער לאַנד, דאַס איז ניט ריכטיג.

רעב איד (שפּרינגט פון שטול, פּאַכעט מיט די הענט אונטערן לייטען שרייענדיג): — אזוי קען נאָר רעדן אַ גוי, ניט קיין איד, לאָזן מיר שוין אַרונטער פון שטול.

באַרבער (שטייט מיט אַ צעטעפונט שערל אין האַנט און קוקט מיט שפּאַסט): — וואָס מיינט איד? איד האָב נאָך ניט געענדיגט אייד שערן. (נעחט אים באַרואַיגן) זיצט רואיג.

רעב איד (באַרואַיגט זיך): — אזוי זאָל רעדן אַ איד. הערסט, מ'טאר שוין ניט אַרונטערטרייבן די אַראַבער פון אונזער לאַנד. דאַס איז דאָך אונזער לאַנד פון אַוועס אוועסינו.

באַרבער: — וואָס, לעמאַשל, וואָלט איר געזאָגט, ווען די אינדיאַנער קומען דאָ אין אַמעריקע און טרייבן אייד אַרונטער פון זייער לאַנד?

רעב איד (דרייט דעם האַפּ): — נאדיר, נו, איך זאָל טראַכטן וואָס אינדיאַנער קען איינפאַלן?

באַרבער (נעחט ווידער שערן): — דעם עמעס געזאָגט, וויל איר אייד ניט צורעדן, וויל אין בירא בידזשאן וויל מען סיי ווי ניט האָבן קיין אַלטע לייט. דאָרט דאַרף מען יונג בלוט צו קענען בויען, אַקערן, קולטיווירן און מאַכן אַ לאַנד ווי עס ב'דאַרף צו זיין: אַרומטרימען די ווילדע גראַז, געבן אַ העירקאַט די וועלדער, אַ שאַמפּו די זומפּן, אַ מאַסאַדוש די מאַסקיטעס און פאַרקעמען אזוי דאַס לאַנד מיט אַ שטענעלע, אז עס זאָל גלאַנצן...

רעב איד (דרייט אַויס דעם האַפּ): — הייסט דאַס, אז קיין אידן וויל מען דאַרט ניט, נאָר די יונגאַמשעס.

באַרבער: — ס'הייסט, מ'וויל דאַרט אידן, נאָר אידן אויף צו

לעבן, ניט צום שטארבן. אידן וואס ווילן בויען רויט — איז כירא
 בידושאז, אידן וואס ווילן דעם טויט — איז פאלעסטינע.
 רעב איד (גיט א שפרונג אויף פון שטול. דער בארבער שפרינגט
 אַוועק).

בארבער (לויפט נאך מיטן שערל אין האנט): — וואו לויפט
 איר? לאַזט זיך אַפּשערן די איבעריגע האָר. איד האָב אייך בלוין
 איין זייט קאפּ אַפּגעשאָרן. זעצט זיך (וויל אים אומקערן) לאַזט פאר-
 ענדיגן.

(רעב איד רייסט זיך אַרויס פון אים, גיט אַ וואָרף דעם ליילעך
 צו דריערד, כאַפט זיין ראַק און העט, און גלעט זיך צו די האַלב
 פאַרבליבענע קאָפּ האָר.)

רעב איד (פאַכעט מיט די הענט): — ניי פאַרטרוי דאָס אַזאַ
 כעוורעמאַן דעם קאָפּ, און וואָס טו איד טאַקע, אַז ער שערט מיר
 אַפּ די באַרד? ניב אַ שאַן אַ אידן, איז דאָס נאָר אַ קאַפּער בעאיסקער.
 אויב אַזוי, וועל איד מיר שוין לאַזן שערן אין פאַלעסטינע (האַקט
 צו די טיר.)

בארבער (לאַכט האַרציג): — מ'וועט אים שוין דאַרט אַפּ-
 טרימען, אַז ער וועט קיין טכיעס האַמיסים ניט אויפּשטיין. (גייט
 צו, נעמט ווידער שאַרפּ דעם ראַזיר־מעסער אויפּן שטיין) דאָס
 איז דער עלעמענט וואָס בוים דאָס אידישע היימלאַנד, פאַלעסטינע,
 טפּו! (גיט אַ שפּיי אויפּן שטיין).

(פאַרהאַנג פאַלט)

לאד-שראָפּנעלן

רויטע פנפערלעך

מענטשן וואס גלויבן אין קויעד פון נאט און טייוול, ווייסן ניט
פון זייער אייגענעם קויעד.

* * *

די מערסטע מענטשן זיינען פרום, ווייל זיי דיינקען ניט, נאָר
געדיינקען, וואָס די מאַמע האָט זיי געזאָגט.

* * *

פוילענצער רעדן פון גרויסע זאכן, קעדיי זיי זאלן נאָר ניט
דאַרפן טאן.

* * *

צו זען אַ מענטשן קליין, מוז מען קוקן פון ווייטן ; צו זען אַ
מענטשן קליינלעך ... מוז מען זיין זייער נאָענט צו אים.

* * *

א סאך מענטשן גייען אַרום מיט פוסטע קעפּ, ווייל זייער מאַרד
ליגט ערגעץ אין אַ קאסע־קאסטן.

* * *

צו זאָגן קלונגע ווערטער דאַרף מען ניט קיין גרויסן מויל.

* * *

פאראן מענטשן, וואס זאָגן אויף טאָג נאכט און זיי בלייבן צום
סאך די גערעכטע, ווייל זיי רעדן אזוי לאַנג ביז עס ווערט טאַקע נאכט.

* * *

ביזנעס איז גוט צו פירן דורכן טעלעפאָן, ווייל מ'דאַרף ניט
קוקן אין פּאַנים אַרײַן.

* * *

די אַרבעטער וואָס זוכן אַ סאך שטונדן צו אַרבעטן, קירצן זיך
די יאָרן צום לעבן.

ראכאנים און גאלאכים טראגן לאנגע קאפאטעס.

די אורזאך — זיי זאלן קענען האבן לאנגע קעשענעס...

* * *

די מערסטע פירער אין דער א. פ. און ל. אַנשטאַט צו פירן די מאַסע — ווערן אַ מאַסע אויף דער מאַסע.

* * *

רעדן הויד מיינט נאָך ניט עפעס געזאָגט...

* * *

איז זאמד קען מען ניט מאלן קיין קונסט־בילדער.

* * *

שנאַפּס טרינקען מיט אַ מאַס האַלט מענטשן אויף די פּיס; פּרינקען שנאַפּס אָן אַ מאַס מאַכט אַסאך מענטשן פאַלן פּון די פּיס.

* * *

אַ וואַרעמער קאַפּ שאַפט ווייטאַגן; אַ וואַרעם האַרץ — פאַר געניגן.

* * *

פאַרריסענע קעפּ ווערן שטענדיג איבערגעפאַרן.

* * *

דער וואָס פאַלט אויף אַ גליטשיגן וועג, צעשלאַגט זיך קערפער־לעך; דער וואָס „פאַלט“ איז שלעכטן וועג... צעשלאַגט זיך גייסטיג.

* * *

טייערע פּוירניטשור קען נאָך ניט רייך מאַכן אַ היים.

* * *

די וואָס כאַפּן אַ צוג... פאַרן אַפּט אויף יענער וועלט.

א בארג מיט א בארג קענען זיך ניט צוזאמענקומען, אבער פאר
א גאלעד מיט א שיקסע קען מען ניט גארזאמירן.

* * *

א בלינדער און א נאר קענען זיך ניט זען אין שפיגל.

* * *

ריידן איז זילבער; שוויגן איז גאלד. אבער פאר ארבעטער צו
שוויגן מיינט שקלאפעריי.

* * *

ניט אלע פויגל, וואס פליען הויר, קענען אויך זינגען.

* * *

דער רייכער לייגט אין די ביינק; דער ארעמאז — אין „פאזן“
שאפ.

* * *

מענטשן מיט פארריסענע קעפ קענען ניט זען דעם גלייכן וועג.

* * *

פילע מענטשן טראגן ברילן ניט אזוי צוליב דעם, וואס זיי ווילן
בעסער זען, נאר קעדיי ביי אנדערע זיך אָנזעען.

* * *

פארגעס ניט דעם נעכטן, נעדרייגק דעם היינט, אבער האב אין
זינען דעם מאָרגן.

* * *

דער ארבעטער פארקויפט זיינע הענט, די פראַסטיטומטקע — איר
קערפער, דער פאררעטער — זיין נעשאַמע.

* * *

וואס פאר אַן עמעסן וואָרט קען מען נאָך היינטיגע צייטן הערן?
אַז אַלץ איז בלאָף און שווינדל.

* * *

וואס איז דער ענד־ציל ביי די אמעריקאנער לייבאַר פויקערס?
ענדע־וואָד פירע.

קעמפן אליין מיינט זעלבסטמאָרד, קעמפן צוזאַמען מיינט זיגן.

* * *

ווען די קעשענעס ווערן פול מיט געלט, ווערט פוסט די נעשאַמע.

* * *

מענטשן, וואָס שטייען אויף אין דער פרי, האָבן אַ גרויסן טאָג...

* * *

דער בלינדער פרענט, און דער נאַר בלאַנדזשעט.

* * *

בעסער אַ האַרציגן ביס, ווי אַ פאַלשן קוש.

* * *

קאַלטע הערצער קען ניט העלפן קיין פייער טאַפּ...

* * *

אַ פאַלשן דימענט קענט איר טראַגן אויפן האַנט, אָבער ניט אין

פאַזן שאַפּ.

* * *

אַ קלוגער רעדנער איז דער וואָס ווייס ווען מ'דאַרף ניט רעדן.

* * *

מענטשן וואָס זוכן קאוועד, דאַרפן קריגן — איבער די הענט.

* * *

אַ יוניאַז אַז קאמף, איז ווי אַ שיף געמאַכט פון שטיין.

* * *

אַ באַרג האַלט זיך דערהויבן, ווייל ער האַט אַ טאַל לעבן זיך.

* * *

אַ סעקונדע טראַכטן שפאַרט אמאָל אַ שטונדע אַרבעטן.

* * *

די מערסטע געפאַרבטע ליפן זאָגן אַרויס בלאַסע געדאַנקען.

מענטשן וואס קענען זיך אליין ניט אויפהויבן הויד, זוכן אנדערע
צו דערנידעריגן.

* * *

א לאנד, וואס האלט זיך אויפן ביקס, איז ווי רעלסן געבויט אויפן
וואסער.

* * *

יעדער איריאטישער באלעכאס קען זיין א כאכעם, ווען דער
ארבעטער נוצט ניט זיין סייכל.

* * *

די רייכע זאגן, זיי האבן א סאר אין הימל, זאגן די ארבעטער
זיי האבן דעם סאר אין דר'ערד ...

* * *

פילע אידן גייען הערן שויער בלאזן, קעדיי א גאנץ יאר קענען
אנמיפן אנדערע ...

* * *

די קאהאלשע קליאמקעס ווארפן זייערע זינד אין וואסער, ווייל זיי
ווייסן, אז פיש זיינען שמוס.

* * *

ווען די זינדיגע וואלטן בעעמעס געקענט אריינווארפן זייערע זינד
אין וואסער, וואלטן אפילע די טשערעפאכעס שנעל ארויסגעקראכן
פון אזא בלאטע.

* * *

דער בעסטער קוויטל פאר דעם ארבעטער, איז דאס יוניאן-ביכל !

ווען א באַס ווינשט אן ארבעטער א „נוט יאָר“, מיינט דאָס,
אז דער ארבעטער זאָל ארבעטן „סטעדי“, א גאנץ יאָר, ווי א פּערה,
קעדיי דער באַס זאָל קענען לעבן ווי א קעניג.

* * *

אַנשמאַט פאלן „קוירים“, וואָלט דער אַרבעטער בעסער נעמאָן,
ווען ער וואָלט מאַכן פאלן די, וואָס הערשן איבער אים.

* * *

פארוואָס שאַקלען די אָפּגעפּאַשעטע בייכלעך צו טאשלעך בלוין
זייערע פּאַלעס און פארגעסן אינגאַנצן אָן זייערע קעשענעם?

* * *

דער ארבעטער קען אפילע די פּאַלעס אויך ניט שאַקלען צו
טאשלעך — די באלביוועס רייסן זיי אים אָפּ ...

* * *

ראַשאַשאַנע שאַקלט מען די פּאַלעס; סוקעס — דעם לולעוו,
און א גאנץ יאָר — דעם ארבעטער!

* * *

ווען די אַרעמע וואָלטן זיך אָנגעפּרעסן ווי די רייכע פארן דאוונען,
וואָלטן זיי אויך קויער געהאַט צו שרייען אזוי הויד, אז נאָט זאָל זיי
דערהערן ...

* * *

ביי דעם אַרעמאָן איז יעדער טאָג ראַשאַשאַנע, ווייל יעדער טאָג
איז ביי אים אַ יאָר.

* * *

די מערסטע פרעוידענטן פון די אמעריקאנער טעמפלען פארקויפן
יאַנטעוו „אליעס“ און א גאנץ יאָר — זייערע נעשאַמעס.

* * *

ניט איין שוואַרצער נעפעש טוט זיך אָן אַ ווייסן קיטל ...

„שטייט אויף איר אלע ווער ווי שקלאפן“, איז דער רוף פון
דער סאוועטן מאכט צום ארבעטער-קלאס.

די אמעריקאנער גענאסן קלינגט פרעמד דער רוף, ניט זיי זיינען
מער קיין שקלאפן, ניט זיי האבן קויער אויפצושטיין ...

* * *

זינט די אדלער קעפ זיינען געפאלן אין רוסלאנד, האָט דער אַר-
בעטער אויפגעהויבן זיין קאָפּ! ...

* * *

צאר ניקאלאי האָט איצט געדארפט לעבן צו זען ווי טויט ער איז.

* * *

אין צען טעג האָבן די קאמוניסטן איבערגעקערט די וועלט מיט
גאָט אינאיינעם.

* * *

די פרומע זאָגן, אַז די הימלען זיינען פאר גאָט און די ערד
פאר דעם מענטשן.

די קאמוניסטן האָבן דאָס דורכגעפירט אין לעבן.

* * *

די בעזנראַמאַטע פויערים אין רוסלאנד האָבן אין צען יאָר צייט
אַנגעשריבן אַ וועלט־געשיכטע וואָס עס וועט נעמען די געבילדעטע
פראַפעסאָרן צענדליגער יאָרן צו לערנען, שטודירן און פאַרשן.

* * *

קאָפיטאַל באַקלאַנט רוסלאַנד, אַז די קאמוניסטן האָבן איבער-
געקערט אַ וואויל לאַנד.

זאָגן די ארבעטער טאַקע „איבערגעקערט“ און דערפאַר זיינען
איצט די ארבעטער פון אויבן, ווייל פריער זיינען זיי געלעגן אין
ד׳ערד.

מיט יארן צוריק איז דער איד אין רוסלאנד געלעגן אין דר'ערד,
היינט באארבעט ער די ערד.

* * *

די „ארעמע“ רוסלאנד איז היינט פאר דער וועלט די רייכסטע
טעמע.

* * *

די איצטיגע רוסלאנד האט באנויזן צו מאכן פון פויער א בויער,
און פון מענאכעם מענדלען — א באלשעוויס...

* * *

געזאנג, ווי קוואל-וואסער, איז א דערפרישונג.

* * *

פויגל זינגען און נאטן, אבער פויגל קענען אויך זינגען און
א דיריגענט...

* * *

מאסן-געזאנג, ווי מאסן-אקציע, — לאזט זיך הערן.

* * *

ווען מענטשן וואלטן אזוי געזונגען די נאסן-לידער, ווי זיי
לייענען די נאסן-צייטונגען, וואלטן זייערע העלזער געווען אזוי טעמפ
ווי זייערע מויכעם.

* * *

דער זינגער מוז היטן דעם דיריגענט'ס האנט, ווי דער קאפיטאן
פון א שיף — דעם קאמפאס. אויב ניט, קען מען אין ביידע פאלן
אריינפארן אין א בלאטע...

* * *

פאר אסאך פרימארטאנעס שפילט א גרעסערע ראָלע די רעקלאַמע-
צונג ווי דער אייגענער האלז. דער אַרבעטער-זינגער מוז טאַקע קענען
זינגען.

די מיסע גאט — ליגן; די פרעדיגער פון גאטהיים — ליגנער.

* * *

גאטסטרעפטישעס, ווי ווערים, קלייבן זיך נאָר וואו ס'איז דאָ
שימל ...

* * *

דער איינפאל, אז רעליגיעזע אידן זאָלן טראָגן בערד און פייעס
איז א מיטל, מ'זאָל זיך בעסער קראַצן ווי טראַכטן ...

* * *

היט זיך פאַר הענט, וואָס קלאַפן זיך אַלעמען ...

* * *

מיט דער מיסע „גאט“, איז ווי מ'זאָגט דאָס ווערטל: „א נאר
ווארפט אריין א שטיין אין ברונעם, קענען אים קיין צען קלונע ניט
אַרויסנעמען“ ...

* * *

דער קאמף גענו א נאַרניט איז א סך שווערער ווי דער קאמף
גענו אן עפעס ...

* * *

מ'האט ארונטערגעוואָרפן קעניגע פון די טראַנען, אָבער מ'קען
ניט ארויסוואָרפן די פּוסטקייט פון א זאק סידן אים פאנאנדערעפענען.

* * *

עס מוז געשאפן נוערן א שטארקער פייער אויסצוטריקענען די
וואַסערדיגע שערס פון דער פירמע „גאט און סאָן, אינק“.

* * *

גאַטלאַזיגקייט עפנט די אויגן; גאַטלאַזיגקייט פארמאכט די
אויגן.

* * *

טוירע איז די בעסטע סכּוירע. דאָס איז דער איינציגער עמעס,
וואָס די קליי קוידעש רעקעמירער האָבן אונז באוויזן ...

צדאקע-פושקע און אינקאם-טעקס — א נעשעפט פאר די קאהא-
לישע קליאמקעס.

* * *

די נאט-מאנופעקטשורערס האבן די געטער געזעצט אויפן הימל,
קעדיי ווען די פאנאטיקער וועלן קוקן צו די הימלען, זאל מען זיי
קענען אויסליידיגן די קעשענעס.

* * *

פארוואס שרייען די אַנטיסעמיטן, אז די אידן זיינען שלעכט?
דערפאר, ווייל ס'איז פאראן אזא זאך ווי „נוטע אידן“...

* * *

רעליגיע איז ווי אן איינגערעדטע קרייניק — קיין קרייניק איז ניטא,
אבער מאַרעשכװירעדיג מאַכט זי.

* * *

דער באַס זאָגט, אז ער האָט א סאר אין הימל, נאָר צו שפּאַלטן
די קעפּ פון סטרייקער דינגט ער פּאַליציי.

* * *

היט זיך פון די, וואָס זאָגן: „באהיט מיד נאַט“.

* * *

„נאַט היט די נאַראַנים“, זאָגן אידן א פּאַסוק. דער עמעס איז
אַבער, אז די נאַראַנים היטן נאַט... .

* * *

נאַרישע אידן זאָגן ערעו יאַמ־קיפּער קאַל נידרע, זיי זאָלן ניט
זיין פאַראַנטוואָרטלעך פאַר זייער וואָרט און קלוגע פּאַליטישנס זאָגן
דאַס אויף מאַרגן נאָר עלעקשאַן.

* * *

די גאַט'ס סטראַפּטשעס, ווי די „האַלד־אַפּניקעס“, מאַכן אַ לעבן
פון „הענדס־אַפּ“ (סעאו יעדיוכעם)...

פרומע אידן גייען יאָם־קיפער אָן שיד. היינטיגע צייטן בעטן זיך
א סאך פון זיי אויס, אָז זיי זאָלן אומגיין באַרוועס אַ נאנץ קיילעכדיג
יאַר.

* * *

רעליגיע לערנט דעם אַרבעטער צו האַפן אויף „יענער וועלט“.
קאָמוניזם לערנט: גיב דעם גאָט'ס סטראָפּטשע יענע וועלט,
אַון אַליין נעם די וועלט.

* * *

פרומע אידן קלייבן ווייסע אויפּעס אויף שלאָגן קאפּאַרעס.
מענטשן, נעמט דאָס אין אַכט — ווערט רוים.

* * *

„רעליגיע איז אַפּיום פאַרן פּאַלק“ און אַ שמאַלץ־גרויב פאַר די
קליי־קוידעם.

* * *

פרומע אידן פּאַלן קוירים צו גאָט יאָם־קיפער און פאַר די הערשער
א נאנץ יאַר.

* * *

די קאַנדידאַטן פון די קאפיטאַליסטישע פּאַרטייען, וועלכע גע-
ווינען אין די וואלן פאַרלירן דעם זיקאַרן.

* * *

קלאַסנבאוואוסטיניגע ארבעטער לאָזן זיך די ציין ניט פאַרריידן,
נאָר גיבן אין די ציינער וואו עס שטעקן די פאַלשע צינגער.

* * *

ס'איז עמעס, אַז מיר זיינען אַטעאיסטן, אָבער אין טאָג פון
וואלן דאַרף יעדער קלאַס־באוואוסטער ארבעטער מאַכן אַ ציילעמל
לעבן סערפ און האַמער.

ווען איר קוקט זיך צו צו די עמבלעמס פון די פארטייען, זעט
איר אן אדלער, וואס פליט ניט, א שטערן, וואס לויכט ניט, א פאקל,
וואס ברענט ניט.

דערפאר איז א שטימע פאר סערפ און האמער א שניט און א
קלאפ פאר א נייער וועלט.

* * *

יעדער ארבעטער קען אין טאג פון די וואלן ווערן א פראלעמא-
רישער שרייבער, ווען ער שרייבט אריין זיין נאָמען פאר דעם פראָלע-
טאָריאַט.

* * *

פראלעטארישער געזאנג, ווי פראלעטארישער קלאסן-באוואוסט-
זיין, עפנט די אויגן, שטעלט אויף די פיס און פאראייניגט די רייען.

* * *

רעדן אין אַ כאַר איז טומל; זינגען אין אַ כאַר — אַ פאַרגעניגן.

* * *

זינגען האָט אין זיך אלע מאַלעס — דאָס קאָן פאַרוויגן און דאָס
קאָן אויפוועקן ...

* * *

עס איז פיל גרינגער, אפילע היינטיגע צייטן, צו כאַפן אַן האַלואַע,
ווי צו כאַפן דעם ריכטיגן טאָן ...

* * *

צו געזאנג און עסן מוז מען האָבן אַ געזונטן האַלן. דער אונ-
טערשייד איז נאָר, וואָס שלעכטע עסנס מוז מען אַליין פאַרדייען און א
שלעכטן זינגען מוזן אַפט אנדערע פאַרדייען ...

* * *

איינער, וואָס האָט א גרויס מויל, מיינט נאָך ניט, אז ער איז א
גרויסער זינגער ...

זינגען און מוזיק, איז ווי פארן מיט א באן און רעלסן ...

* * *

שרייען הייסט ניט זינגען, ווי לויפן הייסט ניט שפאצירן ...

* * *

האָבן אַ גוטע שטימע און זינגען שלעכטע לידער, איז ווי זייען קראפיווע אין אַ בלומען-טאָפּ ...

* * *

א גוטע שטימע גייט ניט פארלאָרן אפילע אין דער לעצטער ריי, אָבער דאָס מיינט ניט, אז שלעכטע שטימען דארפן געשטויסן ווערן פאָרויס.

נייער ווערטער - בוך

- קרייז — אן אינטערנאציאנאלער פראדוקט, פראדוצירט נראדע פון די באלעבאטימ, ניט פון די ארבעטער.
- מאראטאריום — קום איד ניט היינט, קום איד מארגן.
- טעכנאקראטיע — א טויטן באנקעס.
- עוויקשאַן — די מארשאַלס טראַגן ארויס, און די אַרבעטלאָזע-קאונסילס טראַגן אַרײַן.
- טשאַריטי — מ'נעמט אַלץ פון דעם אַרבעטער מיט רעציקע און און מ'ניט עפעס צוריק מיט ראַכמאַנעס.
- אַרבעט — א זעלטנהייט היינטיגע צייטן.
- באַנקראַט — אַ לאַיף־סייווער גענו כויוועס.
- אימפּעריאַליזם — מיינס איז מיינס און דינס איז מיינס.
- אַן אַוואַנס — אַ זאד וואַס מ'קריגט ניט היינטיגע צייטן, אפילע ניט דערנאָך.
- אוסאַפּיע — קריגן א פולע וואך וויידזשעס אין א שאפ.
- אַידעאַל — א פארמעקט ווארט אין גענאסנשאפטלעכן ווערטער-בוך.
- בוי־אַרבעט — א סאָוועטישע מאַכערייקע.
- סאַטאַס — שניי, ווען ס'פאלט און וואסער — ווען ס'פאלט ניט.
- כאַמעץ — אַ באַס, ווען ער דאַרף סעטלען א סטרייק.
- סיידער — אַזא שפּיל, וואו יעדער פארד קען ווערן קעניג.
- קאַשער — אַ ביזנעס, וואַס באַצאַלט זיך.
- מאַרער — רייכע עסן דאַס מיט פיש, אַרעמע לייט מיט ברויט.
- אַפּיקוימאַ — א נאַרישע גענייווע.
- האַגאַדע — אַזאַ פאַרשלאַגן פאַר קניידלעך.
- קויסעס — געזעלשאַפטלעכער בוטלעג.
- רעכטער — אַ מענטש, וואַס אַלץ איז ביי אים רעכט.
- לינקער — אַ מענטש, וואַס לאַזט ניט די „רעכטע“ פּאַרן קיין „לינקע ביזנעס“.
- צענטריסט — אַ מענטש, וואַס ווייסט ניט אויף וואַס פאַר אַ וועלט ער געפינט זיך.

„פארווערטס“ — א וויסער פאפיר, שווארצע ווערטער און געלער אינהאלט.

„סאג“ — א שטינקנדיג ליכטל, וואס באלייכט די אונטערוועלט.

„מארגן זשורנאל“ — א צייטונג פאר „הענט“ און קעפ.

„מארגן פרייהייט“ — זאגט א סאר (פארן ארבעטער) אויף ווייניג זייטן.

„וועקער“ — א רעצעפט פאר איבערגעפרעסענע צו — שלאפן.

„האמער“ — א שמידער פון קאמוניזם.

„צוקונפט“ — א מיעסקייט מיט א פארגאנגנהייט.

„ארטעף“ — א קורצער נאמען מיט א גרויס פארנעם.

„ס.פ.“ — א שאנד-ווארט פאר די ארבעטער.

„י.ל. פערעץ פאראיין“ — א פעגירע מיט א מענטשלעכן נאמען.

„ארבעטער-ריג“ — א קווארע-געשעפט, וואס באגראבט זיך אליין.

„קולטור-געזעלשאפט“ — און זאך, וואס דארף זיך שעמען צו ווייזן צווישן געזעלשאפט.

העטיב-בעס — א קעניגלעכער שטול אין א סעקאנד עוועניו טעאטער.

מצע — ליטעראטור אין דער קאפיטאליסטישער פרעסע — פלאך, און זאלץ, און שמאלץ, און לעכערלעך.

מאָרער — א פארשפייז פארן כאס צום סידער, פארן ארבעטער — קעסידער.

קאל דיכפין יעיסעי וועאייכל (ווער ס'איז הונגעריג זאל קומען עסן) — און אדווערטיזמענט אין א רעסטאראן.

קויסעס — א „דעמאקראטישע“ קאמפיון-אישו.

פייסעך — אן אַנטי-וואנצן יאָנטעו פאר די פרומע ווייבער.

איירעו טאוושילין — אן אייבוס-קארפוס צו מעגן קאכן, בראָטן און פרעסן — פאר די, וואס האבן וואָס.

קעהא לאכמא אַנע — עסן א מאַלצייט אין ברויט לין.

אפּרוימען — א „דעפאזיט“, וואָס איינער לייגט אוועק און א צווייטער נעמט דאָס צו.

קאַרבוֹפּייסעך — איינער וואָס עסט זיך און מיט מאצעס, סנידלעך און ראַסל-פלייש און נעמט ניט גלייך קיין אַפּפּיר-מיטל.

קאַדגאַדיע — א קאפיטאליסטישע מייסע וועגן בעסערע צייטן.

פון קעמפ - לעבן

זי באקלאַנגט זיך

זי איז אַ וואוילע כאווערטע, נאָר זי האַלט זיך אין איין באַ-
קלאַנג.

באַלד ווי זי פאַרט צו צום קעמפּ, באַקלאַנגט זי זיך אויף דער
רייזע: דער „באַס“ האַט זיך געוואַרפן און געסקריפעט. דער וועטער
איז ניט געווען פּויגלדיג. דער שאַכן וואָס איז געזעסן לעבן איר
האַט געכראַפּעט.

אויף מאַרנז באַקלאַנגט זי זיך אויפ'ן אַפעטיט; ס'הייסט, זי עסט,
נאָר איר געפעלט בעסער, ווי דער וואָס זיצט לעבן איר, עסט. ביי
יעדן ביסן טוט זי אַ זיפּץ: אַי, ווען איר האָב זיין אַפעטיט, וואָס
וואַלט מיר געפעלט?

ביי אַן אַנדער געלעגענהייט באַקלאַנגט זי זיך אויפ'ן טענט. ביי
נאַכט, זאָגט זי, איז איר דאַרט צו קאַלט און בייטאַג איז דאַרט צו
הייסן. זי קען אין אים בייטאַג ניט שלאָפן.

נייט פאַרבײ דער פאַרוואַלטער, באַקלאַנגט זי זיך אויף די
ווייטערס; קומט צו דער ווייטער, באַקלאַנגט זי זיך אויף דער פאַר-
וואַלטונג. און אז זי גייט ארויס אויפ'ן „פאַרטש“ באַקלאַנגט זי זיך
פאַר די כאַוויירים: ווי שלעכט איז, אַז עס איז ניטאַ אַפילע פאַר
וועמען זיך צו באַקלאַנגן.

גייט זי זיך באַדן, באַקלאַנגט זי דעם טייך פאַרוואָס זי קען זיך
ניט באַדן: ביי דעם ברעג איז דאַס וואַסער צו פלאַד, און ווייטער—
איז צו טיף. שטייט זי ביים וואַסער ביז עס ווערט איר נימעס דאַס
שטיין, לייגט זי זיך אוועק אַ האַלב-נאַקעטע אויפ'ן בריקל ביז זי
ווערט אָפּגעבאַקן פון דער זון. קלאַנגט זי זיך שוין אויפ'ן וואַסער
און אויפ'ן פייער...

אין אַלגעמיין באַקלאַנגט זי זיך אויף די דירעקטאָרן. דער
ספּאַרט-דירעקטאָר לאַזט איר ניט שלאָפן, וועקט איר אויף זיבן
אזוינער צו מאַכן גימנאַסטישע איבונגען, און ווען זי פאַלגט אים
ניט און קערט זיך איבער אויף דער צווייטער זייט, פאַרשלאָפּט זי

שוין דערווייל פרישטיק. דער כאַרדירינגענט דערהאַרנעט איר דעם מיטאָג, ווייל ער האָט אָנגעזאָגט, אַז זינגען מיט אַ פּוֹלן בויך איז ניט גוט, קומט איר אויס אָדער ניט זינגען אָדער ניט עסן. דער קולטור־דירעקטאָר ווידער דערהאַרנעט איר דעם „סאַפּער“, וואָרום אזוי גיך ווי ער אַנאַנסירט דעם פּראָגראַם פאַר'ן אַוונט, מוז זי גלייך לויפן אין טעאַטער, ווייל זי וויל ניט זיין פון די לעצטע... .

קומט דער טאַג ווען זי פאַרט צוריק אין שטאַט אַרײַן, דאַן הויבט זי זיך ערשט אָן צו באַקלאַגן. איצט, קלאַגט זי, נאָך דעם ווי איר האָב זיך שוין צו אַלעס צוגעוואוינט, כ'האַב שוין געקענט האָבן אַביסל פאַרנעניגן, דאַרף איר פאַרן צוריק אין שטאַט אַרײַן.

ס'איז אים אומעטיק

ער איז שוין די צווייטע וואָך אין קעמפּ, און נאָך האָט ער ניט אויסגעטאָן זיינע לאַנגע הויזן און שניפּס, ווייל ער איז נאָך ניט זיכער, צי ער וועט בלייבן דאָ, אָדער ניט — עס איז אים אומעטיג.

צו פרישטיג פאַרשפּעטיגט ער אַלע טאַג, און ווען ער טרעפּט שוין קאַלטע קאַווע אויפ'ן טיש ווערט אים אומעטיג. ער זיצט אַליין צווישן די ליידיגע טישן און בורטשעט צו זיך: אויך מיר אַז עסן, און זעט נאָך וואָס פאַר אַן אומעט דאָ איז!

וועקט מען אים אינדערפרי צו גימנאַסטישע איבונגען, ניט ער זיך אַ וואָרף מיט קאַעס: וואָס איז דאָ, וואָס? מ'לאָזט ניט שלאָפן. וואָס פּויקט ער, וואָס? אַזן ער קערט זיך איבער אויף דער צווייטער זייט, רוקט ארויף דעם בלענקעט איבער'ן קאַפּ און שלאָפּט ווידער — עס איז אים אומעטיג אויפצושטיין.

רופט אים דער כאַרדירינגענט צו באַטייליגן זיך אין קעמפּ־כאַר, נלאַצט ער אויס אויף אים אַ פאַר אויגן

— כ'וועל באַלד אָנגרויטן פאַר איר אַ שטימע. כ'האַב מער ניט וואָס צו טאָן, ווי ווערן אַ קאַרוואַ. עפשער ווילט איר נאָך, איר זאָל שפּילן פּידל אויך?

ער דרייט זיך אַוועק, און עס איז אים אומעטיג.

ווען דער פארוויילונגס־דירעקטאר בעט אים אַנטייל צו נעמען
 אין אַ שפּיל, ווערט ער ווי אַנגעצונדן:
 — איר האָט שוין אימיצן אַנדערש ניט געטראָפּן? וואָס מיינט
 איר, איר וועט דאָ מאַכן פון מיר אַן „ארטעה“?
 אַוואָדע נעמט ער ניט קיין אַנטייל אין דער שפּיל. אַבער ער
 ווייזט זיך אויך ניט צו דער אויפפירונג, און ס'איז אים אומעטיג.
 בעט אים אַ כאַווערטע נעמען אַ שפּיל. קוקט ער זי אָן מיט
 שפּאַט: קיין אַנדער זאָך האָט איר ניט וואָס צו טאָן? פאַרן אין ניר
 יאַרק אין דער סאַבווי צוויי מאַל אַ טאָג איז אויך ניט גענוג? קומט
 איר זיך דאָ גאַר שפּילען? — און עס איז אים אזוי אומעטיג.
 — איר גייט פאַר אַ שפּאַציר? — רופן אים כאַוויירים.
 — אַ דאַנק, פאַר מיר איז גענוג, אַז איר שפּאַציר אויף סעקאַנד
 עוועניו, אין שטאָט.
 — קומט שפּילן בעיס־באַל, — רופט אים דער ספּאָרט־דירעקטאר.
 — אַ, ניט גוט איז מיר! — צעלאַכט ער זיך. — מער ווי דאָס
 פעלט מיר ניט, ווערן אַ בייב רוט...
 ער רירט זיך ניט פון אַרט. זיין פוס כאַטרעט ניט דאָס ספּאָרט־
 פעלד. ער זיצט מיט זיך אַלײן, און — עס איז אים אומעטיג.
 פונדעסטוועגן הערט איר אַט דעם קעמפער אַלע מאַל זיך באַ־
 קלאַנג:
 פע, ס'איז פאַסקודנע און נודנע. כ'דריי זיך אַרום גאַנצע מעג,
 און עס איז ניטאָ וואָס צו טאָן! ס'איז אומעטיג...

אַ מיטל געגן מאַסקימעס

די מאַסקימעס היינט צו טאָג, זיינען אַ פּיל גרעסערע נעפאר פאר
 דער מענטשהייט, ווי דער קאפיטאליזם, ווייל דער קאפיטאליזם, וואָס ער
 ווערט עלטער, ווערן אים אַלץ שוואַכער די ציין. מיט די מאַסקימעס,
 ווייזט אויס, איז פארקערט: וואָס אַ טאָג ווייטער, בייסן זיי שטאַרקער.
 נאָר אַ זאָך: גענו די קאפיטאליסטן איז פאראן אַ מיטל — רע־
 וואַלוציע. אַבער מיט די קליינע סאַב־קאָנטראַקטערלעך — די מאַס־
 קימעס, איז אַ ביטערער קאמף.
 אַבער קעריי צו ראַטעווען דער מענטשהייט, שלאָנגן מיר פאַר
 דאָס פאַלגענדע:

- 1) כאווערט זיך ניט מיט קיין מאסקימעס, מאכט ניט מיט זיי קיין שפאס, וועלן זיי אויך ניט קריכן אויפן קאפ.
- 2) מיר מוזן זיי געבן א מאסקימע-קאלאניע מיט א זומפ, וואו זיי זאלן לעבן פאר זיך אליין. אזא פלאץ קען מען געפינען ביי דער „איטא“, „געווערקשאפטן“ אדער אין נאציאנאלן אָפּיס פון א. ר.
- 3) דער בעסטער מיטל בלייבט אבער נאך אלץ דער: ווען א מאסקימע ניט אייך א ביס, גיט א פאטש און א קראץ.

זאָל ער וויינען בעסער

א קינד האט א נאנצן אָונט געוויינט און ניט געלאָזט קיינעם צומאָכן אָן אויג. ענדלעך, אַרום איינס אַזויגער, איז צוגעקומען אַ פרוי (ווייזט אויס א מאמע) און גענומען איינשטילן דאָס קינד, זיך גענדיג אַ ליד.

פון אַלע טענטס האָט זיך דערהערט איין געשריי: „פליען, לאָזט שוין בעסער דאָס קינד וויינען“.

אַ פּיאַנאָ זאָל לעבן

איר האָב זייער ליב די פּיאַנאָ — זאָגט דער דיריגענט צו אַ קעמפּער.

— פארוואָס האָט איר דאָס מיטאמאָל געקראָגן אזא ליבע צו דער פּיאַנאָ? — פרעגט דער קעמפּער.

— גאַנץ איינפאַך — ענטפּערט דער דיריגענט — דאָס איז דער איינציגער אינסטרומענט, וואָס גיט יעדער קאליקע קען דאָס מיטגעטען איז קעמפּ אַרײַן.

גיי רעד

ביי א קעמפּמיטינג האָט אַ קעמפּער גענומען פרעגן קלאָד-קאשעס, וואָס האָט זיך ניט געקלעפּט אַ וואָרט צו אַ וואָרט. ווען די אַרומיגע האָבן זיך צעלאַכט, האָט דער טשערמאַן שטיל באַמערקט צו דעם רעדנער:

— כאווער, אויב איך ווילט רעדן, טאָ רעדט לאַגיש.

דער קעמפּער האָט זיך צעשריען:

— וואס איז דאָס? די יאָנג וואַרקערס הייסן מיר רעדן ענגליש,
איר הייסט מיר רעדן לאַניש, וואָס מיינט איר בין איר, א שפראַכן-
קענער? ...

עס איז קורץ

א כאַווער (סאכאקל זיבן פום הויך) באַקלאַגט זיך פאר דער
מענעדזשמענט, אז דער מענט, וואו ער שלאָפט איז צו קורץ פאַר אים,
אדער די פיס קריכן אים אַרויס פון מענט, אָדער דער קאַפּ פאַלט אים
אויפן פלאַר און אַז ער שטעלט זיך אַוועק, הויבט זיך אויף דער
נאַנצער מענט.

דער מענעדזשער האַט אים צוגעזאָגט, אַז פאַר קומענדיגן סעזאָן
וועט מען מאַכן פאַר אים אַ מענט פון גומי, ער זאָל זיך קענען ציען
אין דער לענג און אין דער ברייט.

ווי די מאַטן שפּאַטן

ס'איז שאַץ שטיל

— איד ווייס ניט, — באקלאַנגט זיך א כאווער, — עפעס איז לעצטנס געשען מיט מיין כאווערטע. — וואָס איז?

— פריערדיגע צייטן, ווען זי פלעגט קומען אין הויז, איז אויב זי איז געווען אין אַ גוטער שטימונג, פלעגט זי זינגען; איז זי ווידער געווען אין אַ שלעכטער שטימונג, פלעגט זי שרייען, מאַכן געוואַלדן.

איז זי ווען געגאַנגען צו א דעמאָנסטראַציע, פלעגט זי קערן וועלטן; געוואַרפן לאַזונגען, געזונגען, געשריען, איצט איז שאַץ שטיל.

אַזוי אויך איז שאַץ ביי דער אַרבעט. ווי די מאַשינען האַבן ניט געקלאַפט, דאָך האָט זי די מאַשינען איבערגעשריען. און אז דער באַס פלעגט אַ קוק טאָן, האָט זי זיך ניט געפויִלט און א זינג געטאָן אַזוי, אַז מ'האַט געהערט אויף די אַנדערע 14 פּלאַרס. איצט? זי עפנט ניט דאָס מויל.

טאָמער איז שוין געקומען דער לענדלאַרד און געסטראַשעט מיט אַרויסשטעלן אין גאַס, און איד האָב געטראַכט, אַז דאָ וועט שוין מיינע צוריק עפענען דאָס מויל. האָט זי אים קיין איין וואָרט ניט געזאָגט, נאָר גענומען אים פאַרן קאַלנער און אַרויסגעוואַרפן פון הויז. איד, ווידער, מעג איצט אַפטאָן דאָס ערגסטע, רעדט זי ניט אַ וואָרט. זי פאַרשטשימעט מיט די ציינער און שווינגט.

דער כאווער וואַלט אַזוי געהאַלטן אין איין וויינען אויף זיין אומגליק, וואָס זיין כאווערטע רעדט ניט, שרייט ניט און געוואַלדעוועט ניט, ווען א צווייטער כאווער, וואָס איז געשטאַנען דערביי וואַלט ניט אַרויסגעשאַסן קיין געלעכטער.

— ס'איז נאָר פאַשעם, — האַלט זיך דער כאווער ביי די זייטן פון געלעכטער, — אייער כאווערטע זינגט דאָך אין „פרייהייט געזאַנגס פאַראַיין“, נו, האָט דער דיריגענט אַנגעזאָגט, אַז צוליב דער אַראַט טאַריע וואָס דאַרף דורכגעפירט ווערן, מוזן די זינגער היטן זייערע שטימען.

— אזוי? ! — האט זיך דער כאווער א ביסל פארשעמט, און דערנאך פריילעכער געווארן, — מעג דער דירינגענט מאכן אן ארא-טאריע אלע מאנאט און דער „פרייהייט געזאנגס-מאראיין“ א קאנצערט אלע וואך ...

אן אייגענע „האנט“ ...

אן ארבעטער האט אין שול געטראפן זיין באס. ער, דער באס, איז געשמאנען אין מיזער-וואנט זיך גערופט קלאפן אליכעט. נאך זיין קורצע, פוכקע האנט האט ניט געקאנט דערלאנגען צום הארצן צוליב זיין גראבן בויד. איז דער ארבעטער צוגעגאנגען, פארקאשערט דעם ארבל און גענומען זעצן דעם באס אין הארצן אריין. דער באס איז צעקאכט געווארן, און גענומען שרייען. — וואס שרייט איר? — האט דער ארבעטער אים אָנגעקוקט, — דאס איז דאך אייער „האנט“ ...

ער מאכט זיך גלויבן ...

שטייט א יונגערמאן לעבן א סטאר, וואו עס איז געווען ארויס-געשמעלט אין פענסטער א גרויסע פעסל ביר, און האלט אין איין מאכן מיט די ליפן, ווי ער וואַלט געזופט.

א פארביגייער, וואס האט דאס דערזען, איז אים געווען משי-קאווע דער יונגערמאן, וואס שטייט און פאסמאקעוועט זיך אזוי. שמעלט ער זיך אָפ און פרעגט אים:

— ווי גלייכט איר עפעס די ביר?

דער יונגערמאן האט א דריי געטאן דעם קאפ און גלייך גע-ענטפערט:

— די צייטונגען שרייבן, אז מ'דארף אָנפאנגען גלויבן, אז עס קומען בעסערע צייטן, וועלן זיי טאקע קומען. דערפאר שטיי איר און מאד מיר גלויבן, אז איר טרינק ביר, עפשער וועל איר טאקע ווערן שיקער ...

ניטא קיין כאמעץ ...

דער באַס, מיסטער נודמאַן, איז א פרומער איד. נאָט, נאָט ער, האָט אים געגעבן דאָס רייכטום. דערפאַר, ווען ס'קומט א יאָנטעוו, דינט ער אַפּ נאָט און דערמנט די אַרבעטער וואָס זיי דאַרפן טאָן. היינטיגן שאַבעס איז ראַש-כוֹידעש בענטשן, נעקסטע וואָך איז טישע-באָוו, מאָנטאָג איז אַזוי אַ טאַגיס. אַזוי פּלעגט ער אַרומלויפן פון טיש צו טיש און אַרײַנשרײַען די אַרבעטער אין פּאַנים. ערעוו פּײַסטער איז דער באַס, ווי אַלעמאַל, אַרומגעלאָפן און אָנגעזאַגט די אַרבעטער:

— פאַרגעסט ניט מאַרגן פּרי צו פאַרברענגען דעם כאַמעץ, איד הערט?!

אַן אַרבעטער האָט אים אָנגעקוקט און סאַרקאַסטיש באַמערקט: — ווען מ'אַרבעט פאַר אַזעלכע באַלעבאָטיים ווי איר, דאַרפן אפּילע די פּאַנאַטישע אַידן אױך ניט פאַרברענגען קיין כאַמעץ, ווייל איר טײַלט דאָך אונז אױס דעם ביסן ברויט פון האַנט אין מױל ...

געלערנט פון דער פּראַקטיק

שול-לערער (צו די קינדער): — וויפּיל סעזאַנען זײַנען דאָ אין יאָר?
אַרבעטער-קינד: — איינער — אַ „סלעק" סעזאַן ...

געלייזט די פּראַבלעם

גראַסערימאַן (צום קאַנסומער): — זעט, וואָס וועט זײַן דער סאַף? אייער מאָן אַרבעט ניט, און איר האַלט אין איין באַרגן, ווי איר זעט, איז שוין דאָס ביכל באַלד פאַרשריבן.
קאַנסומער: — נו, מײַלע, וועל איר אײך נעקסטע וואָך בריינגען אַ ניין ביכל.

אַ דיפּלאַמאַט ...

פּרוי (צום מאַן): — דו ווייסט, דו האַנדלסט פּונקט ווי אַן עמעסער דיפּלאַמאַט.
מאַן (דערשמניגט): — מיט וואָס?
פּרוי: — אַלע טאַגן קומסטו אַרויס מיט אַ נייעם לינג, אַבער עסן, קלײַדער און דירעקטעלע בריינגסטו אַ קרייניק ...

א קוש און א בים

דעמאָקראַטישער פּאַליטישן (כאַפט אַרום אַ קינד פון אַ ביר-
נער און נעמט דאָס קושען): — „יו לימל דעמאָקראַט“.
מאַמע: — וויי איז מיר, איד האָב דאָס קינד נאָך ניט אַרומ-
געוואָשן פון דעם רעפּובליקאַנער פּאַליטישן, וואָס האָט איר געקושט,
און עס קושט איר שוין אַ דעמאָקראַט. ...

ער פאַרשטייט שוין

באַבע (צום אייניקל): — קענסט שוין פּרעגן די פיר קאַשעס?
אייניקל: — יע.
באַבע: — אנו, לאָז הערן.
אייניקל: — די ערשטע קאַשע: פאַרוואָס בריינגט אונזער
לענדלאַרד זיין אינגל מיט אַ מאַשין צו דער סקול, און מיר גיט די
מאַמע ניט אַפּילע אויף קיין קאַרפּעיר? די צווייטע קאַשע: פאַרוואָס
טראָגן די רייכע קינדער שיד מיט ראַבערס, און איד טראָגן שיד אַן
פאַרעשוועס? די דריטע קאַשע: — — —
באַבע: — גענוג צו פּרעגן, ווייל ס'איז ניט פאַר מיין קאַפּ צו
פאַרענטפּערן.

רעכמע עלעקשאַנס

— ווי האַלט עס עפעס מיטן עלעקשאַן? — פּרעגט אַן אַרבעטער
שטייענדיג אין פּוּלינג-פּלאַץ, — שוין אָפּגעגעבן אַ סאַד שטימען?
— גיב אַ קוק אויף דעם גאַלאַן, — האָט אים דער צווייטער פּאַר-
ענטפּערט, — וועסטו וויסן רעזולטאַטן. ...

קריזיס געשפּרעך

קרעמער (צום באַרבער): — איד ווייס ניט ווי-ווער, איד האָב
זיך נאָר ניט וואָס צו באַקלאַגן אויפן קריזיס. אַלע וואָך צעמופן זיך
די שכינינים, און די נייע, ביז זיי באַקאנען זיך, באַרגן ניט אין מיין
סטאַר.
באַרבער: — און מיר האָט דער קריזיס רואינירט. די האָר
קריכן אַלעמען אויס פון די קעפּ, ביז זיי קריגן אַ סענט וואו צו פאַר-
דינען.

א „סאך“ געלט

באצאלנדיג פאר א וואך שווערע ארבעט — גאנצע אכצן דאלאר, האט דער באַס גענומען ציילן דעם ארבעטער איינציגע דאלאר-בילם און דערביי באמערקט: — נו, אבי מ'זאגט שלעכטע צייטן, זע נאָר וואָס פאָר אַ באַרג מיט געלט דו האָסט געקראָגן.
— א שאַד וואָס איר האָט דאָס ניט אויסגעביטן אויף פענים — האָט זיך דער ארבעטער ביטער צעלאַכט.

ניט באַשערט אים

— האָסט געהערט? — זאָגט אָן אַ פרוי דעם מאַן — שוין ווידער א באַנק געקראַכט.
— נו, א גליק האָט מיר געטראָפן, — גיט אַ מאַד מיטן האַנט דער מאַן — וואָס בין איר עפעס א ליקווידאַטאָר? ...

בעסער ווי געוואונשן

קומט אַריין א הונגעריגער אין א רעסטאָראַן און עסט אַפ אַ מאַל צייט. ביים אַרויסגיין זאָגט ער צום קעשיר.
— שיקט אַריין דעם ביל צום מעיאָר פון שטאַט.
— וואָס הייסט דאָס? — צעשרייט זיך דער קעשיר, — וואָס מיינט איר, דער מעיאָר וועט צאָלן פאר אייער עסן?
— ס'מאַכט ניט, גיט דער אָפגעגעסענער אַ מאַד מיט דער האַנט, דער מעיאָר האָט שוין אויף מיין רעכענונג מער געגעסן ווי איין מאַל צייט...
— אָבער דאָס קען ניט גיין, — לויפט שוין צו דער רעסטאָראַן איינגטימער — אויב איר באַצאָלט ניט, קענט איר ניט אַרויס פון דאַנען.
— פיין, זייער פיין! האָט זיך דער קונד צעלאַכט, אויב אזוי בלייב איר, הייסט עס, דאָ פאַר סאַפער.

טאַקע בעסער

— מיר איז גוט, זיפצט אן ארבעטלאָזע פרוי, זינט מיין קינד האָט „קינדער פאַראַליסם“ ווייזט זיך ניט דער לענדלאַרד נאָר קיין רענט.
— זעט איר, איז מיר שוין בעסער — זאָגט א צווייטע פרוי — ביי מיר ליגט דער לענדלאַרד פאַראַליזירט.

עם ברענט ניט ...

קאכט זיך א „סאציאליסט“ אויף א ראגנאס נעגן די קאמוניסטן.
 ער געוואלדעוועט:
 — ווען אין אמעריקע וועט קומען די רעוואלוציע, וועלן די קא-
 מוניסטן כאפן די „סאציאליסטן“ און זיי פארברענען.
 — ניין, עס קען גאר ניט זיין, — ענטפערט אים איינער פון די
 צוהערער, — איר וועט ניט ברענען, ווייל צעפוילטע זאכן ברענען ניט.

א בוך און א באנק-בוך

— זעסט דעם בוך? איר האב איצט באצאלט פאר אים אין
 ביכער פארלאג 60 סענט און איבעראל קאסט דאס פינף און ניינציג,
 שטאלצירט אן ארבעטער.
 — אט האב איר א ביכל, ווייזט א צווייטער, האב איר באצאלט
 פאר אים דריי הונדערט דאלער. האט דאס איצט דאס ווערט ארום
 30 פראצענט ...
 — וואס איז דארט, פאעזיע? פרענט דער ערשטער.
 — ניט קיין פאעזיע, — ענטפערט דער צווייטער. עס איז
 קישקע-נעלט ...

א שווערער ארבעטער

— ניט מיר דריי „פעסעס“ צו דער ארבעט, — האט זיך געווענ-
 דעט אן ארבעטער צו דעם קלויק אין אפיס פון דער יוניאן.
 — דריי „פעסעס“? — איז דער קלויק איבערראשט געווארן, —
 וואס איז, איר האט דריי דזשאבס?
 — ניין! — האט אים דער ארבעטער דערקלערט — דער פרא-
 דאקשאן איז אזוי הויך, אז אויף איין דזשאב דארף איר ארבעטן פאר
 דריי ...

וואס מיינט אים ביידע הענט?

נאך א גאנצן טאג ארומזוכן ארבעט, האט זיך דער ארבעטסלאזער
 געלאזט צום טריין פארן אהיים. ביי דער סטאנציע האט ער באגעגנט
 שטייענדיג א מאן א קריפל, מיט איין האנט. ער האט זיך אפגעשטעלט
 א ווילע און גענומען אנקוקן דעם קריפל.

דער קריפל, ניט פילנדיג זיך באקוועם, האט זיך געווענדט צו אים:

— מיסטער, וואס קוקט איר מיד אן?
 — איר קוק אייד אן! — זאגט דער ארבעטסלאזער מיט אן איר-ראנישן שמויכל, — אייד איז גוט. איר האט איין האנט, מאכט איר כאטש א שטיקל לעבן, אבער וואס זאל איר טאן, אז איר האב ביידע הענט? ...

ער ווייסט וואו עס ליגט

אז ארבעטער האט באגעגנט זיין באס שטייענדיג לעבן בריק און שאקלענדיג זיינע קעשענעס (צו טאשלעך).
 דער ארבעטער האט זיך צעלאכט און א געשריי געמאן:
 — וואס טויג אייד שאקלען די קעשענעס, ניט בעסער א שאקל די סוף! ...

א מיטל צום אפעמיטל

צו א ליטערארישן אונט וואס דער „פראלעטפען“ האט דורכ-געפירט, איז דער אוילעם געזעסן ווי צוגעשמידט ביז צום סוף פון פראגראם.

ביים ארויסגיין רופט זיך אן אן ארבעטער צום פארזיצער:
 — איר וועט מיר גלויבן, איר בין געזעסן די צוויי שא אזוי גע-שפאנט, הערנדיג רעדן, ליינען און זינגען, אז איר האב אינגאנצן פארגעסן פון עס?
 — שווייג! — רופט אויס א צווייטער — ווען רוזוועלט דערוויסט זיך פון אזא פעטענט, קריגן מיר קאנצערט אנשטאט רעליף ...

א דזשאב אין כאלעם

שטייען גרופן ארבעטסלאזע און דיסקוטירן צווישן זיך. דערציילט איינער:

— נאכדעם ווי איר האב נעכטן א גאנצן טאג ארומגעשפאנט איבער די גאסן און געזוכט א דזשאב, כאלעמט זיך מיר היינטיגע נאכט, אז איר ארבעט און איך בין אזוי „ביזי“, אז איר מוז נאך ארבעטן „אווערטיים“.

— האלוואי האב איד כאַטש אזא כאלעם — שפאָסט א צווייטער
ארבעטסלאָזער.
— אויב אזוי, — זאָגט דער ערשטער, — מיינע כאלוימעס צו
דיין קאפּ.

געקראָגן ...

כאַיעס: — איד בין היינט אויפגעשטאַנען אין נוסד'רענו און
געלאָפן זוכן ארבעט.
יאַנקל: — נו, האַסטו עפעס געקראָגן?
כאַיעס: — יע, די גריפּ ...

„גאָד דעפענס קאַמיטע“

רלוו (באַקלאָגט זיך): — די קאָמוניסטן פארפאלגן נאָט אין
סאַוועטנלאַנד.
אַרבעטער: — און איר, אַפּאָנים, באַלאַנגט צו דער „גאָד דע-
פענס קאַמיטע“ ...

אַ גאַט'ס ראַכמאַנעס אויף גאַט ...

אן עלטערע פרוי איז ערעו ראַשאַשאַנע געקומען באַזוכן איר זון,
און פּרעגט דערביי:
— האַסט שוין, זונעלע, א טיקעט אין שול?
— ניין! — זאָגט ער, — איד דאַרף דאָס ניט מער.
— אַבער, קינד מיינס, שוּיפער-בלאָזן מוז דאָ א איד הערן.
— איד האַב שוין געהערט גענוג! די „יו-עס“ באַנס האַט מיר
שוין גענוג אַנגעפּייפט ...
— יע, זונעלע, אַבער הערן אַ כאַזן?
— אַ כאַזן? מיינ באַס זינגט מיר שוין גענוג. אלע טאַג —
נייע פּרייזן.
— וויי איז מיר, האַ טרי מוטער זיך שוין צעשריען, — אַבער
דאַרפסט דאָר נאָט בעטן, דו זאַלסט קענען עקזיסטירן.
— היינטיגע צייטן, מאַמע, — דאַרף מען בעטן פאַר גאַט, אַז מ'זאל
אײַט לאָזן עקזיסטירן ...